

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНИ И ИНФОРМАЦИОННИ
НАУКИ, КНИГОЗНАНИЕ И ЛИТЕРАТУРНА ИСТОРИЯ

ИЗДАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

БИБЛИОТЕКА

ISSN 0861-847X
ГОДИНА XXIX (LXVIII)

1•2022

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ,
КНИГОЗНАНИЕ И ЛИТЕРАТУРНА ИСТОРИЯ

БИБЛИОТЕКА

ТЕМАТИЧЕН БРОЙ
НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
„120 ГОДИНИ ТОДОР БОРОВ – ЖИВОТ, ОТДАДЕН НА ЗНАНИЕТО“,
СОФИЯ, 9–10 ДЕКЕМВРИ 2021 Г.

СЪСТАВИТЕЛИ
ДОЦ. Д-Р КРАСИМИРА АЛЕКСАНДРОВА, Д-Р ВАНЯ АВРАМОВА

ISSN 0861-847X (PRINT) • ISSN 2738-845X (ONLINE)

ГОДИНА XXIX (LXVIII)

1•2022

РЕДАКТОР д-р ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

КОРИЦА ГЕОРГИ ИВАНОВ

ПРЕДПЕЧАТ ЮЛИЯН ДОЙЧИНОВ

ПЕЧАТНИ КОЛИ 10,25. ФОРМАТ 70/100/16. ТИРАЖ 200

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ,
БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 9183 220, абонамент и продажби 9183 136

E-mail: sp.biblioteka@nationallibrary.bg; P.Velichkov@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ, 2022

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

Превод и редакция на резюметата д-р Радослава Стефанова

На корицата: Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Снимка – Стефан Рангелов

На 5 с.: Откриване на изложбата: „Живот, отдаден на знанието“. Снимка – Юлиян Дойчинов

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

доц. д-р Анна Ангелова
гл. ас. д-р Бояна Минчева
д-р Ваня Аврамова
доц. д-р Васил Загоров
проф. д.и.н., д.н.к. Вера Бонева
Веселин Тодоров
проф. Владимир Ключев
Георги Бобев
д-р Джени Иванова
Елизабета Георгиев
доц. д-р Живка Радева
д-р Иван Заров
д-р Камелия Христова-Йорданова
доц. д-р Красимира Александрова
д-р Мариана Кирова
д-р Петър Величков
проф. Роман Мотулски
д-р Руслан Иванов
д-р Силвия Найденова
ас. Силвия Филипова
доц. д-р Тодор Чобанов
доц. д-р Християн Атанасов
Юлия Карадачка-Симеонова

Всеки автор получава по 1 брой от списание „Библиотека“, в който е поместен негов текст. Хонорари се изплащат само на поръчани материали.

Списание „Библиотека“ се издава от Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Действителен собственик – Министерство на културата на Република България.

Марката „Библиотека“ е регистрирана и има рег. № 99063 от 05.09.2017 г.

Съдържание

Национална конференция „120 години проф. Тодор Боров“

5–6

доц. д-р Красимира Александрова

С почит към проф. Тодор Боров

7–18

Изложба: „Живот, отдаден на знанието“

Александра Куманова

Професор Тодор Боров: Фасетният модел на ситото на библиографията като ноосферична структура на информацията през ХХІ в.

19–37

Венцислав Велев

Дейността на Тодор Боров като деец на читалищното дело, отразена в неговия архив

38–47

Юлий Йорданов

Проф. Тодор Боров и тежненятия при строежа на сегашната сграда на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

48–65

Александра Куманова, Никола Казански

Генезис и парадигма на Българския библиографски институт

66–76

Александра Куманова, Никола Казански, Роксана Рангелова

Универсална хуманитарна концептуална платформа на библиотечно-информационната триада *наука – практика – образование* в програмния том 1 на „Годишника на Българския библиографски институт“

77–96

Ренета Константинова

Алберт Гечев – един малко известен литературен критик и библиограф

97–107

**Национална
конференция
„120 години
проф. Тодор
Боров“**

108–112

Петър Величков

Как архивът на проф. Тодор Боров постъпи в
Националната библиотека

113–118

Красимира Александрова, Ваня Аврамова

Дарителката д-р Цветана Събева-Рашева или за
историята на един забравен жест

119–123

Силвия Найденова, Габриела Георгиева

Централната библиотека на БАН – Национален център
по специална библиография

124–136

Силвия Филипова, Румяна Петрова

Тодор Боров – основоположник на съвременната визия
на Националната библиография в България

137–142

Юлия Савова

Развитие и проблеми на българското библиотекознание
днес

143–153

Илияна Камбурова

Кратък библиографски указател на изданията на
Българския библиографски институт
„Елин Пелин“ в НБКМ

154–156

Мария Бранкова

Първата дигитална колекция „Български библиографи и
библиотекари“

157–158

Съставители и автори

160–163

Нови справочници в НБКМ

164

Талон за абонамент'2022

С почит към проф. Тодор Боров

ДОЦ. Д-Р КРАСИМИРА АЛЕКСАНДРОВА

Измина поредната трудна година, белязана от COVID-19, в която Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ продължи своята мисия да опазва книгата и да я предоставя на читателите, de visu или дигитално.

2021-ва година премина под знака на 120-годишнината от рождението на проф. Тодор Боров – създател на модерната българска библиография, директор и строител на сградата на Библиотеката, основател и ръководител на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ и на Катедрата по библиография към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, енциклопедист, виден общественик и културен деятел...

На 11 май открихме изложбата „Живот, посветен на книгите“, в която проф. Т. Боров бе представен синтезирано като библиограф и библиотекар. „Извървял своя житейски път на читател – библиофил – библиотекар – библиограф – книговед, проф. Тодор Боров остава пленен за цял живот от книгите. Неслучайно, както отбелязва неговият син, философът и литературовед Цветан Тодоров, думата книга присъства в почти всяко заглавие от трудовете на Тодор Боров“, каза в словото си при откриването на експозицията Юлия Карадачка-Симеонова – ръководител на отдел „Библиографско и информационно обслужване“. На откриването присъства синът на проф. Боров – световноизвестният физик акад. Иван Тодоров. По случай годишнината в същия ден заседателната зала на Националната библиотека бе наименувана на името на проф. Тодор Боров. Обновен беше надписът в каменната облицовка на втория етаж на Библиотеката на някогашния Български библиографски институт „Елин Пелин“.

Отбелязването на годишнината завърши с авторитетната национална конференция „120 години Тодор Боров – живот, отдаден на знанието“, която се проведе на 9 и 10 декември 2021 г. Делото на проф. Т. Боров бе почетено от 20 участници, между които проф. дпн Александра Куманова, проф. Николай Зубов (Международен хуманитарен университет, Одеса, Украйна), доц. Красимира Александрова, доц. Венцислав Велев, доц. Юлия Савова, доц. Никола Казански, гл. ас. Светла Шапкалова-Катърска, д-р Силвия Найденова, д-р Радка Пенчева, д-р Ваня Аврамова, д-р Мария Бранкова, Юлия Карадачка-Симеонова, Силвия Филипова, докторант Илияна Камбурова, Юлий Йорданов и др. Те изнесоха 17 доклада, в които бе обгледан приносът на проф. Боров не само за Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, но и за българската библиография и култура. Тъй като националната конференция се проведе онлайн, в първия брой на сп. „Библиотека“ поместваме част от тях.

Като директор на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, благодаря на участниците и пожелавам на колегите и на читателите да са здрави и да продължат своята служба в името на книгата и на знанието.

Живот, отдаден на знанието

Фотодокументална изложба,
посветена на 120-годишнината
от рождението на проф. Тодор Боров

ЖИВОТОПИС

30 януари 1901 г. Роден в Лом

До 1916 г. Учи в родния си град

1917 г. Продължава образованието си в Русенската мъжка гимназия

1918 г. Прехвърля се във Втора мъжка гимназия в София

1923 г. Завършва Софийския университет, специалност „Славянска филология“. Специализира библиотечно дело и журналистика в Берлин.

1921–1944 г. Редактира сп. „Развигор“, „Пролом“, „Нова дунавска зоря“, „Нарстуг“, „Българска книга“, „Подслон“ и др.

1929–1931 г. Библиотекар в Университетската библиотека

1931–1944 г. Уредник на библиотеката при Българската земеделска кооперативна банка (БЗКБ)

1941–1964 г. Създава Българския библиографски институт (ББИ) в София. Негов директор е до 1964 г.

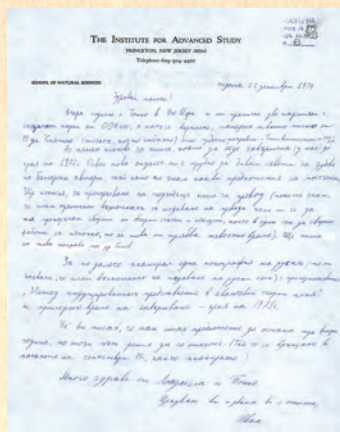
1943–1973 г. Преподавател по библиотекознание и библиография в Софийския университет. От 1952 г. е редовен професор в Софийския университет. ръководител на катедра „Библиотекознание и библиография“

1944–1949 г. Директор на Народната библиотека в София

1948–1963 г. Редактира Годишника на Българския библиографски институт „Елин Пелин“

27 май 1993 г. Починал в гр. София

Писмо от Иван Тодоров до Тодор Боров със сведения за пътуването му до Ню Йорк, препоръка за превод на руски и плановите му за написване на монография на кирилица и плановите му за написване на монография на кирилица и плановите му за написване на монография на кирилица.

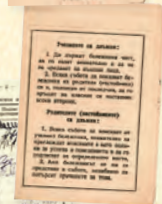
Харитина Пеева-Плчкова, съпруга на проф. Т. Боров (1901–1989)

Справка от Харитина Пеева-Плчкова за дейността и като библиотекар в БАН, София.

Акад. Иван Тодоров (р. 1933), син на проф. Т. Боров

Бележник за успеха и поведението на Иван Тодоров, ученик от V (сега IX) клас във Втората мъжка гимназия „Георги С. Раковски“, София, 1948 г.

Тодор Боров със съпругата си Харитина

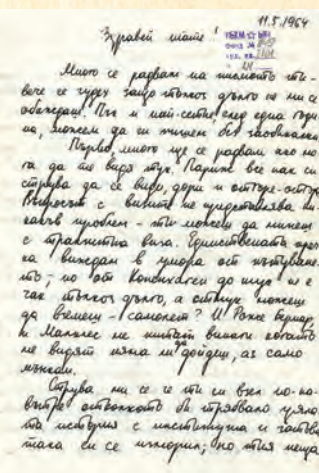
Покана от акад. Анжел Белевски, председател на БАН до проф. Цветан Тодоров за присъствие на приема по случай откриването на Първия международен конгрес по българистика, София, май 1981 г.

Свидетелство на Иван Тодоров за завършено IV отделение (клас) на Народно основно училище „Иван Денкозу“, София, 30 май 1944 г.

Цветан Тодоров (1939–2017), син на проф. Т. Боров

Писмо от Цветан Тодоров до Тодор Боров със сведения за живота му в Париж, творческата му дейност, отношението на френските власти към чужденците. Париж, 11 май 1964 г.

Заглавна страница на в. „Развигор“,
София, 7 март 1937 г.

„Младше“ — статия от Тодор Боров, публику-
вана в сп. „Пролом“, 1922 г., кн. 18.

Покана за събиране в редакцията на в. „Нова Ду-
навска зора“ във връзка с основаване на Дом на
изкуствата и печата в Лом.

Писмо от Апостолската ватиканска
библиотека до Тодор Боров с благодар-
ност за получени броеве от сп. „Българ-
ска книга“. Рим, 10 юли 1935 г.

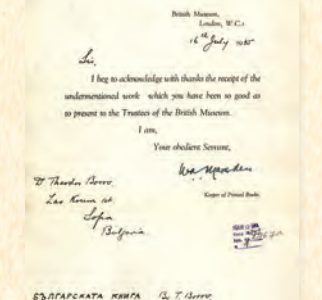
Писмо от Тодор Боров до проф. Йордан Иванов с
покана да сътрудничи на сп. „Българска книга“,
София, 1929 г.

Кръгът „Развигор“ — Тодор Боров, Елия Нелин, проф. Александър
Балабанов, Димитър Б. Митов. София, 1921 г.

Лична карта на Тодор Боров — главен редактор на
в. „Нова Дунавска зора“ с разрешение да се движи в
град Лом по всяко време на феоноцшото.
Лом, 28 декември 1928 г.

Благодарствено писмо от Британския му-
зей до Тодор Боров за получени броеве на сп.
„Българска книга“. Лондон, 16 юли 1935 г.

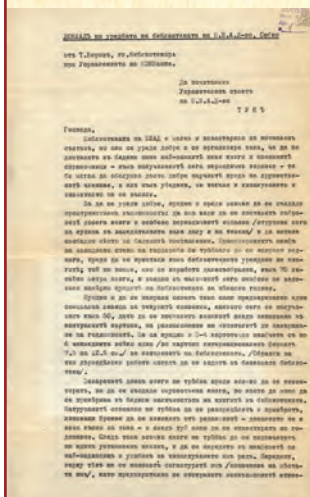
Обида за предстоящото издаване на
септемичника за литература, наука, изку-
ство и култура „Развигор“

Библиография относно превода на Фьодор
М. Достоевски, с редакторски бележки на
Тодор Боров. София, 1921 г.

Читалня в Библиотеката при Централното управление на Българската земеделска и кооперативна банка. София, март 1939 г.

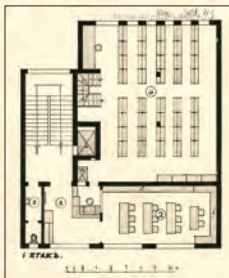
Доклад, изготвен от Тодор Боров, с препоръки относно уредбата на библиотеката на Българското инженерно и архитектурно дружество. София, 31 януари 1942 г.

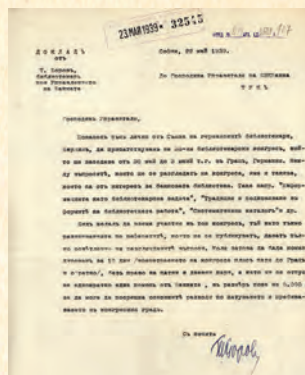
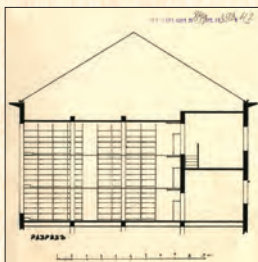
Хранилище в Библиотеката при Централното управление на Българската земеделска и кооперативна банка. София, март 1939 г.

Писмо от Съюза на българските инженери и архитекти до Тодор Боров, с което се осведомява за решението на Управителния съвет на Съюза да му се възложи уреждането на съюзната библиотека. София, 10 февруари 1942 г.

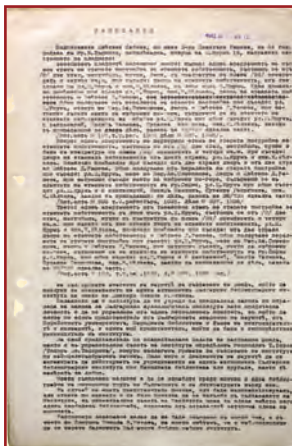

План на библиотеката при Централното управление на Българската земеделска и кооперативна банка. София, март 1939 г.

Доклад от Тодор Боров до управителя на Българската земеделска и кооперативна банка, в който заявява желанието си да присъства на 35-ия библиотечки конгрес в Грац, Германия. София, 22 май 1939 г.

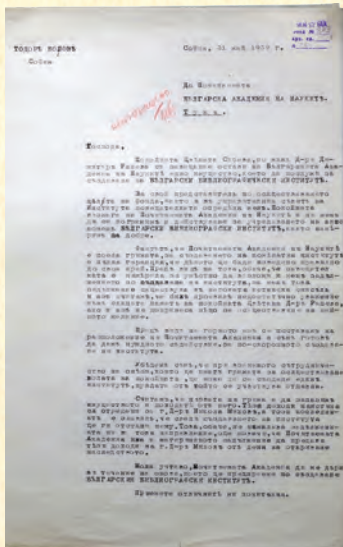

Плакат за изложение на Българската книга

Цветава Рашева завещава неувиким имот на Българската академия на науките, с указания да послужи за основаването на автономен български библиографски институт на името на г-р Никола В. Михов. Създаването на института е възложено на Тодор Боров. София, 4 юли 1938 г.

Нецпатрено писмо от Тодор Боров до Българската академия на науките във връзка с подготовката за учредяване на Българския библиографски институт. София, 31 май 1939 г.

Самолетен билет от Москва до Киев и обратно

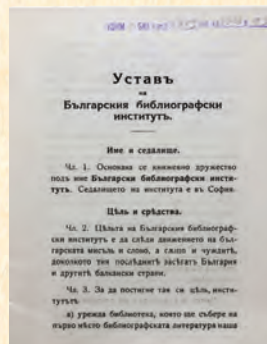
Брошура за честване на 300-годишнината на Държавната библиотека в Берлин

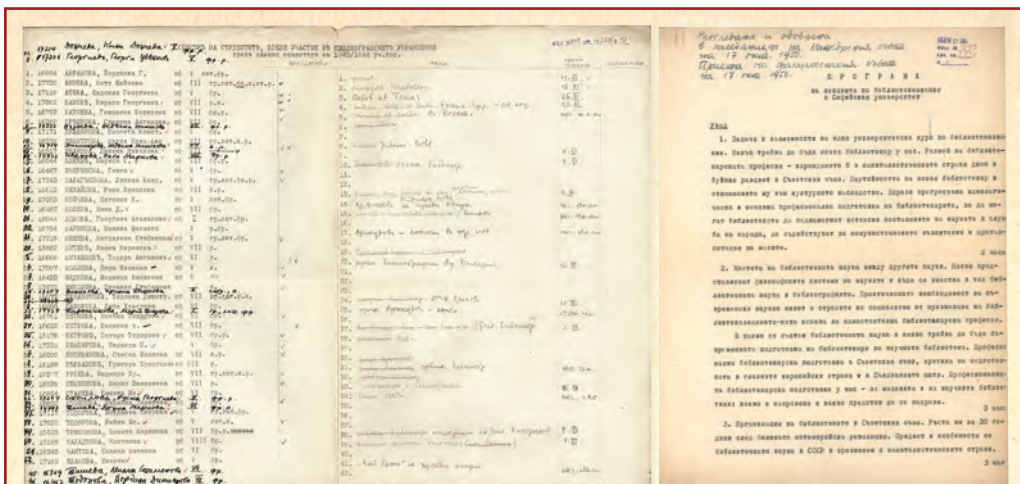
Програма на международна конференция във Варшава. 19-22 септември 1957 г.

Български библиографски институт. Организационна структура 1951-1953 г.

Устав на Българския библиографски институт. София, 1941 г.

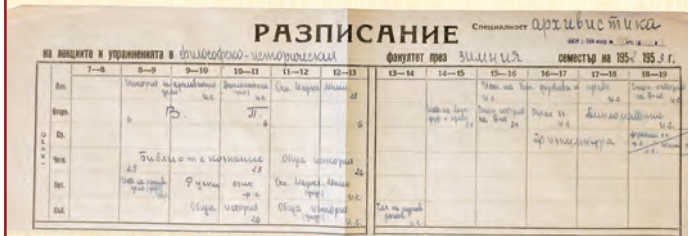

Списък на студентите, взели участие в библиографските упражнения през зимния семестър на 1943–1944 учебна година

Програма на лекциите по библиотекостроене в Софийския университет. 17 октомври 1950 г.

Покана за тържествена научна сесия по повод 100 години от смъртта на Александър фон Хумболт в Берлин

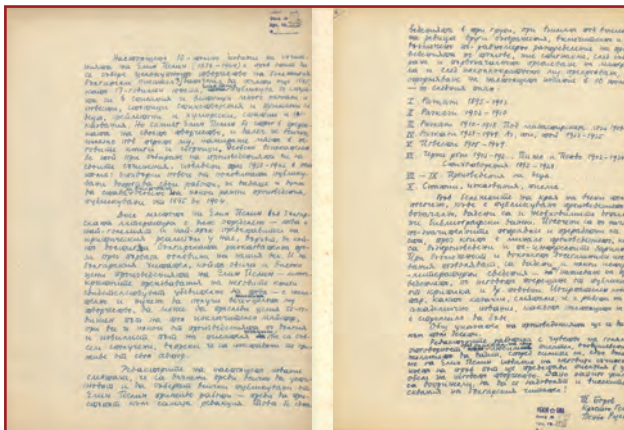
Разписание на лекциите и упражненията във Философско-историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за зимния семестър на 1953–1954 учебна година

Тетрадка с лекции по библиотекостроене. Септември 1943 г.

План за научно-изследователската работа през 1953 г. София, 20 октомври 1952 г.

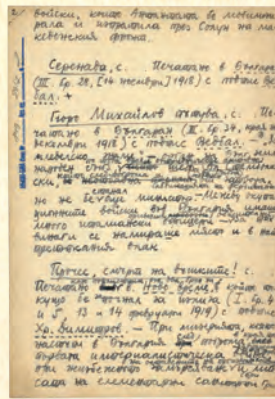
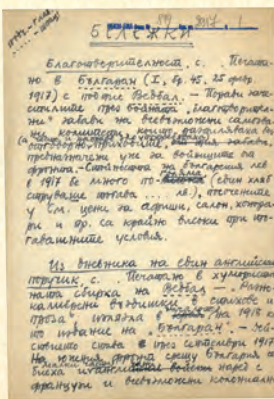
Конспект по библиография

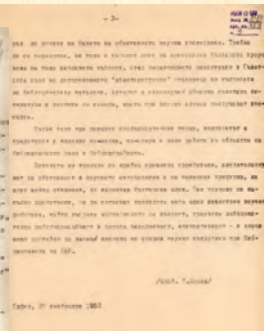
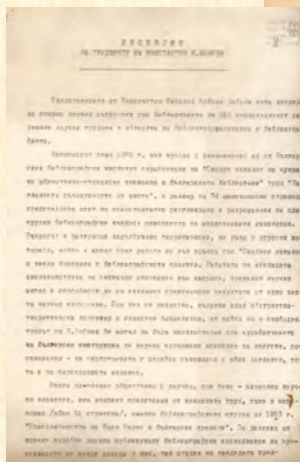
Уводна статия към десеттомното издание на съчиненията на Елин Пелин

Елин Пелин (1877-1949)

Христо Смирненски
(1898-1923)

Бележки на Тодор Боров Върху подготовките за публикуване произведения на Христо Смирненски

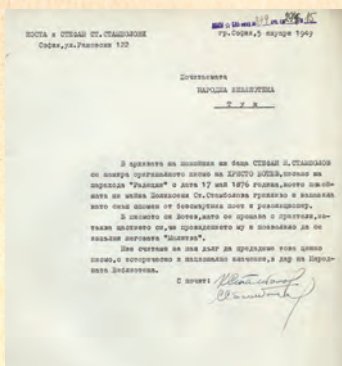
Константин Бобчев
(1894-1976)

Писмо от Министерството на народното просвещение до Тодор Боров. В което му се съобщава, че е наготовен с рецензирането на книгата „Библиографичен бележник на българската педагогическа книжнина“ от В. А. Манюв. София, 18 декември 1925 г.

Рецензия на Тодор Боров за трудове на Константин Н. Бобчев. София, 22 септември 1953 г.

Заповед от министъра на информацията и на църквата Димо Казов за назначаване на проф. Тодор Боров, проф. Михаил Арнаулов и проф. Александър Бурков, да представят откупени портрети на Христо Ботев. София, 8 септември 1947 г.

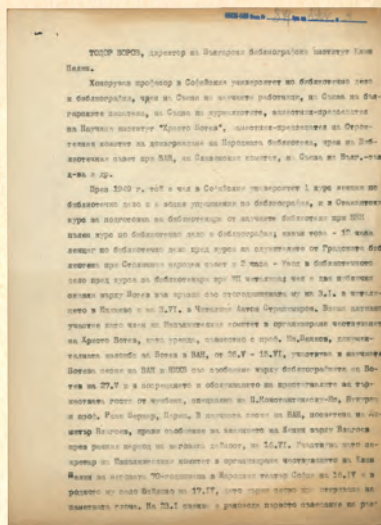

Писмо от Коста и Стефан Стамболови до директора на Народната библиотека, в което изразяват желание да предоставят като дар оригинално писмо на Христо Ботев. София, 5 януари 1949 г.

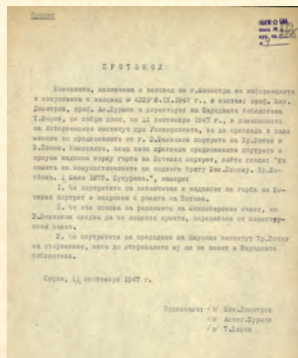

Михаил Арнаулов (1878-1978)

Статия на Тодор Боров за оригинално писмо на Христо Ботев, дарено от наследниците на Стефан Стамболов. София, 1946

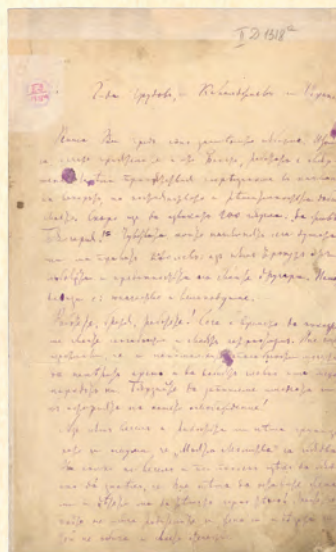
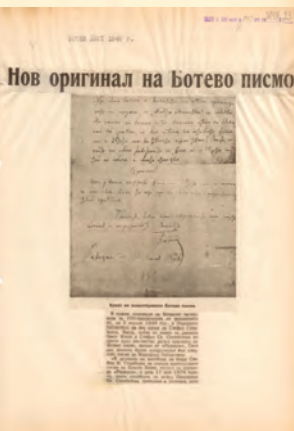
Доклад на Тодор Боров до Съюза на научните работници за обществено-културната дейност за 1949 г. София, 27 февруари 1950 г.

Протокол на Комисията, назначена със заповед на Министъра на информацията и на църквата, относно предложени портрети на Христо Ботев. София, 11 септември 1947 г.

Писмо от Съюза на научните работници до Тодор Боров, в което го молят да изпрати доклад за обществено-културната дейност за 1949 г. София, 25 февруари 1950 г.

Писмо от Христо Ботев до Иван Груздев, Иван Кавалджиев и Георги Странски в Букурещ, дарено от синовете на Стефан Стамболов

Параход „Радуйки“ 17 май 1876 г.
Скоро ще извикат 200 гърла. Да живеят България! Чувствата, които нямат сего джигата ми, не правят като лев: аз съм тронут от любовта и предността на своите гурдари, нашата девиза: Юначество и великодушие... Аз съм весел и радостта ми няма граници, не „моята молитва“ се събдява.

ВАЖНИ ДАТИ В РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ БИБЛИОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

*У когато работим дребното, еднообразното, незабележимото
В нашия ББИ, ние ще имаме съзнание, че служим на една цел,
на която заслужава човек да посвети живота си.*

Тодор Боров

1910 г.

Акад. Никола Михов (1877–1962) пръв изказва идеята за създаването на специализирана библиографска институция. Като белгийски възпитаник, той е пряко свързан с Международния библиографски институт още като студент. През 1910 г., като поддиректор на Народната библиотека в София и официален български представител на конгреса по библиография, завършва доклада си с думите: „В България трябва да се създаде един Национален библиографски институт, на който да се повери цялата библиографска работа“.

31.III.1918 г.

Акад. Александър Теодоров-Балан – езиковед, литературовед, педагог, библиограф и културен деятел (1859–1959), и неговите съмишленици основават в читателския салон на Народната библиотека, първата библиографска институция, в която да се съсредоточи самата библиографска дейност – Български библиографски институт.

Сред учредителите са: Стоян Арзирев – директор на Университетската библиотека, Коста Дюкмеджиев – директор на Държавната печатница, Борис Дякович – директор на Народната библиотека в Пловдив, Лило Илиев и Георги Коев – редактори на библиографския бюлетин „Книжнина“ (1913–1914), проф. Никола Милев – директор на печата, Ненчо Михайлов – директор на статистиката, г-р Никола Михов – библиограф, бивш поддиректор на Народната библиотека в София, акад. Никола Начов – книжовник, библиограф, Николай Николаев – основател и редактор на първото българско библиографско сп. „Книгописец“ и на библиографския бюлетин „Книжнина“, г-р Младен Панчов – директор на Етнографския музей, Кирил Попов – бивш директор на статистиката, Антон П. Стоилов – уредник на историческия отдел в Народния музей, проф. г-р Александър Теодоров-Балан – основател и редактор на сп. „Книгописец“, автор на „Български книгопис за сто години 1806–1905“, г-р Богдан Филов – директор на Народния музей, Ячо Хлебаров – основател и редактор на библиографското сп. „Книжовник“, Стилиян Чилингиров – директор на Народната библиотека в София. За функционирането на Българския библиографски институт е изготвен специален устав. Поради липса на средства институтът остава в проект.

1938 г.

Д-р Цветана Събева-Рашева (1882–1938) – стоматолог и една от създателките и активистките на Българското зъболекарско кооперативно потребителско дружество (БЗКПД) (1926–1934), завещава значителна част от имота си, състоящ се от три апартамента и кабинет, за да се създаде Фондация „Библиографски институт“ на името на акад. Н. Михов.

1939 г.

Проф. Тодор Боров (Тодор Цветанов Тодоров) заедно със своите съмишленици – акад. Александър Теодоров-Балан, акад. Никола Михов, проф. Ал. Балабанов, писателя Елин Пелин, Христо Хаджиев, директор на издателство „Хемус“, публициста Симеон Радев, художника Иван Пенков, юриста Петър Цончев, инж. Борис Стоилов и др., основават автономно научно учреждение под името Български библиографски институт.

22.III.1941 г.

Българският библиографски институт е утвърден официално като автономно учреждение със Закон за Български библиографски институт (ДВ, бр. 64, 22 март 1941 г.), в който е указано, че: „Българският библиографски институт има за цел всестранното уреждане и развитие на българската библиография, за да може да бъде тя напълно в услуга на българската наука и литература, както и да подпомага правилния развой на българската книга. За постигане на своите цели институтът: прави, урежда и подпомага библиографски издания, издава печатен орган, в който се дава библиография на текущата българска книжовна продукция, както и други публикации из областта на библиографията, урежда курсове и лекции, както и общодостъпни сказки из областта на своята дейност, грижи се за подготовка на добре школувани библиографи, като дава за тази цел стипендии и помощи, урежда и поддържа специална библиотека, както и други библиографски помагала, необходими за работата му, влиза във връзка с чужди институти и отделни библиографи за съвместна работа“.

1949 г.

Българският библиографски институт започва да се нарича Български библиографски институт „Елин Пелин“ на името на писателя.

1951 г.

Българският библиографски институт „Елин Пелин“ е настанен в сградата на Народната библиотека в София.

1953 г.

Българският библиографски институт „Елин Пелин“ поема функциите на Републиканска книжна палата.

1955 г.

На Българския библиографски институт „Елин Пелин“ е признат статут на научноизследователско учреждение в Народна република България.

1.I.1964 г.

Българският библиографски институт „Елин Пелин“ се влива в структурата на Народната библиотека.

Професор Тодор Боров: Фасетният модел на ситото на библиографията като ноосферична структура на информацията през ХХІ в.

АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА

Professor Todor Borov: The facet model of the bibliographic screen as a noospheric structure of the information in XXI c.

Alexandra Kumanova

Summary

The report in a maximum synthesized and concise manner clarifies the obscure in the Bulgarian historiography methodological – theoretical – practical tangle of problems of the archimodern informatization as a part of the universal processes in the biblio – info – noosphere to the third decade of XXI c. The substance of these problems is enrooted in the rationalization of the phenomenon and personality of the last Bulgarian encyclopaedist Professor Todor Borov (30 January 1901–27 May 1993) – bibliographer, man of letters and culturologist.

The approaches of the study are consecrated to the pentagram tangle of the informatization:

1. Ontology of the reticular principle of creation, retrieval, organization and dissemination of the documental information, realized through bibliography as a naturally self – configured – through bibliographic description and secondary-documental systematic of the information-retrieval images of the documents – information riddle (screen: T. Borov, 1937).

2. Gnoseology of the multi-level international universal bibliography – retrospective and current, which generates cadastral structure of the biblio – info – noosphere as a pure bibliography according to Friedrich Ebert (1791–1834), situating the rest of the bibliographic varieties at the universal level=

3. Methodology of the universal multilevel retrospective bibliographic vademecum of T. Borov Road to the Books (1942) as reactive of the Bulgarian scientific bibliographic thought created at the very beginning of the information blast in the 1940-s correlating it to the world humanitarian paradigm=

4. Praxiology of the positioning of the Bulgarian Bibliographic Institute and its Annual (Vol. 1–9) as a forefront not only of modeling and rationalization of the Bulgarian bibliography, but also of the international informatization without geographical, administrative and institutional boundaries (1941–1963),

upgrading the retrospective international bibliographic channels of the informatization with current universal international channel preceding a number of innovative bibliographic products as the famous Science citation index (SCI) (1964–), followed by Science citation index (SCI) (1974–).

5. Philosophy of the national and the international in the naming of the bibliographic genres (with epicenter of the international universal bibliography) as a ground of their facet multimeasure information-retrieval classification under the conditions of e-epoch.

Key-words: Professor Todor Borov (30 January 1901–27 May 1993), information riddle (screen: T. Borov, 1937), international universal pure bibliography – retrospective and current cadastral structure of the biblio – info – noosphere (pure bibliography: Friedrich Ebert (1821, 1823), universal international multilevel retrospective bibliographic vademecum of T. Borov Road to the Books (1942), Bulgarian Bibliographic Institute and its Annual (1941–1963, Vol. 1–9), upgrading the retrospective international bibliographic channels of the informatization with current universal international channel of informatization, philosophy of the national and the international in the naming of the bibliographic genres (with epicenter of the international universal bibliography) as a ground of their facet multimeasure information-retrieval classification under the conditions of e-epoch.

Nur für einander da.
Johann Wolfgang von Goethe
West-östlichen Divan

*Библиотеките са тънката червена линия
между цивилизацията и варварството.*
Нийл Геймън

1. Библиографията – интелектуално сито на информацията.

Вместо интродукция

Отбелязваните днес от Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ), с достолепието на непреходната ценностна скала, 120-годишнина от рождението на последния български енциклопедист проф. Тодор Боров (30 януари 1901–27 май 1993) – библиограф, литературовед и културолог, и 80-годишнина от основаването на безсмъртния Български библиографски институт (ББИ) – 22 март 1941 г., създаден и ръководен от него, по удивителен начин провидчески съвпадат в *културната* вечност, за да ни обърнат към светлината на най-стойностния слой от националната ни *духовна* съкровищница от Новото и Най-новото време.

С особена сила осъзнаваме *тази* съкровищница като *ковачница на реални инструменти за търсене на информация – интелектуални (интелигентни) информационни системи* (израз за библиографските съоръжения на американския библиотекар, библиотековед и библиографовед **Илейн Свенониъс** /Svenonius, El., 1933– / – професор във Факултета по информационни науки на Университета на Калифорния в Лос Анджелис, завършила философия в Пенсилванския университет (1957), защитила докторат по библиотекознание в Чикагския университет (1971), носителка на наградата на името на **Шиали Ранганатан** /Ranganathan, Sh. R., 1892–1972/ [45]).

Такива интелектуални системи са *историографските ретикуларни*¹ (Александър Любищев, 1890–1972 [24]), *ризоматични*² (Жил Делюз / Gilles Deleuze, 1925–1995/ и Феликс Гуатари /Pierre-Félix Guattari, 1930–1992/ [30]) и *фреймови*³ (Марвин Мински / Marvin Minsky, 1927–2016/ [25, 41, 42]) *справочни информационно-търсещи библиографски архитектури*, необходими за *научно-практическото* усъвършенстване на света, в който живеем *чрез установяващата връзки между нещата в библиотечно-информационната сфера*.

Именно тези архитектури Умберто Еко (Umberto Eco, 1932–2016) нарича *вертикална решетка – стълба*⁴ – *отсъстваща структура на информацията* [33].

Осъзнаващи историографската линия на предшествениците като принос в структурализма и универсалното хуманитарно познание, днес именуваме методологичната линия на установяване на връзки в библио – инфо – ноосферата *информационна роза / Кълбото на Ариадна*⁵ (Александра Куманова (1956–), Николай Василев (1954–) [15, 16].

Призовани, за да възстановяват *ментално в знаковите системи на библиографията информационните ѝ решетки*, които обхващат *цялостно информационния план на реалните*, са *инструментариумът за разкриване на гецалтплана на изгубената, разрушената цялостност в универсалното хуманитарно познание* (Йохан В. фон Гьоте [29]), което е съзвучно и със свидетелството за „изчезването на твърдите форми в Космоса“ (израз: Николай Бердяев [1]).

¹ Reticulum (лат.) – мрежа, мрежичка.

² Rhizome, rhizoma (старогр., старолат., старофр., англ.) – корен, коренище; ствол, разклонение; прен.: род, поколение, раждане, произход (на нивото на строежа на разклоненията), интерпретиращ смисъла на отразеното знание; хоризонтална (вж бел. 3: вертикална – фреймова) мрежа за представяне на информация.

³ Frame (англ.) – вертикална решетка за представяне на информация.

⁴ Scala (итал.) – *вертикална решетка за представяне на информация*; struttura assente (итал.) – *отсъстваща структура на текста / текстовете*.

⁵ Information rose / Ariadne's clew (лат., итал., фр., нем., англ.) – *цялостно системно многомерно и постоянно трансформиращо се ризомно-ретикуларно съоръжение от връзки, изграждащо отсъстващата структура на информацията като културолого-феноменологичен историографски планетарен гео-космически аналог, действащ на принципа на ретината на човешкото око, но в ноосферичен план*.

Мрежестата ризомно-ретикуларна структура на библиографията – нейната **интелектуална форма** – е библиографско и библиографоведско **сито на информацията** (израз: Т. Боров) [6; срв.: 19, 20].

Мрежестото вторично-документално информационно моделиране на универсалните *ретроспективни* библиографски многостепенни пътеводители е именувано лапидарно от Т. Боров като *интелектуален прибор (сито)* на ризомно-ретикуларно трасиране на вторично-документалното моделиране на информацията на планетарно равнище, чрез което минало – настояще – бъдеще са единна и съща – културна, ноосферична – вечност на човечеството: библио – инфо – ноосфера.

Феноменът на това вторично-документално СИТО е МЕНТАЛЕН.

2. Мрежеста форма на международната универсална библиография

Българският библиограф със световна известност в статията си „*Сито за книгите*“ (1937) [6] – в навечерието на информационния бум от 40-те г. на XX в., чиято пълна сила наблюдаваме днес, още преди да се появи неговият универсален многостепенен библиографски пътеводител „*Пътя към книгите*“ (1942) [5], направен от **библиографската екстериорика** на неговия учител **акад. Никола Михов**, а и преди да се роди модерната терминология за обозначаване на самото *сито* (*ризома – ретикула – фрейм – стълба: решетка*), влязла в оборота на научното знание от последната четвърт на XX в. и фиксираща „*отсъстващата структура*“ на **информацията**, която **библиографията възсъздава**, чрез която *историографски, когнитологично и компаративистично* се формира **философско-информационната ѝ картина**, възплъщава идеята за *мрежа* на книгите (документите), за информацията.

По този начин българската научна библиографоведска мисъл се съотнася и хуманитарно се съизмерва със световната.

Това мрежесто (ретикуларно) мислене е практическо продължение на логиката за **многостепенната международна универсална библиография – ретроспективна и текуща**, която генерира **кадастралната структура** [34] на библио – инфо – ноосферата [12] като **чиста библиография** по Фридрих Еберт (Ebert, F. A., 1791–1834) [31, 32], позиционираща на планетарно равнище останалите библиографски разновидности.

Ретикуларната форма на библиографията не е „костна“ (по В. И. Вернадски) форма на информационните реалии (библиографските указатели, библиографските концепции, библиографските класификации...), трактувани като физически обекти. В изучаването на *менталността*, на *живото вещество* [7]), *естествения ноосферичен РИЗОМАТИЗЪМ* (коренище от връзки в мисленето на специалистите) НА ИНФОСФЕРАТА НА ВТОРИЧНО-ДОКУМЕНТАЛНО НИВО е ядрото на космопланетарното цивилизационно обосноваване на онтологията и феноменологията на **библиографската морфология** в съответствие със **синергетиката, синархията на културно-информационната цялост на информационното пространство** като динамична, трансформираща се

многомерна ментална цялост на **сито: свод – подбор** на документалната информация [20].

Учението на В. И. Вернадски за прехода на биосферата в ноосферата – като ипостас на космизма (планетарното мислене) – естествено привежда към разбирането, че живият космос изучава – **ЧЕТЕ** себе си чрез човешката популация, което е в основата на съществуването на **ВТОРАТА СИГНАЛНА СИСТЕМА НА НОМО SAPIENS** – тя **ЧЕТЕ**...

3. Методология на „Пътя към книгите“ и съвременния библиотекар

Т. Боров е сред пионерите, които поставят, разглеждат и практически решават – чрез създаването на универсалния *ретроспективен* библиографски пътеводител „Пътя към книгите“ – въпроса за **МЕТАСИСТЕМНОТО ФЕНОМЕНОЛОГИЧНО НИВО** на **РИЗОМНО-РЕТИКУЛАРНОТО (мрежесто: СИТО) НАУЧНО-КУЛТУРНО СЕМИОЛОГИЧНО ЦЯЛО** на **БИБЛИОГРАФИЯТА**, витаещо в библио – инфо – ноосферата от времето на Калимах Александрийски (Kallimachos Alexandrios from Cyrene /310–240 г. пр.Хр./), за да може точно това **СИТО** да бъде превърнато в **МЕТОДОЛОГИЯ** на **ПЛАНЕТАРНОТО БИБЛИОГРАФСКО ИНФОРМАЦИОННО МОДЕЛИРАНЕ** – не само за *ретроспективните* форми на световната (международната) библиография, но и за *текущите*.

Библиографските пътеводители са възможни като: **многостепенни феномени на вторично-документална свързаност**, отразяващи, наред с библиографски, и небиблиографски материали (речници...), като **указателите по библиография на библиографията** се отчитат с максимална пълнота (1); **универсални (общи)** и **специални (отраслови)** по предметен обхват на съдържанието (2); **подборът на материала**, отразен в тях, носи **строго целево насочен характер** и има **комплексна научна, концептуална и дидактическа ценност** (3) [20, с. 289].

Тези фундаментални характеристики на библиографския пътеводител като **жанр на универсалната международна библиография от втора степен на XX–XXI в.** се проявяват в многообразни *n*-модификации на именуването: „**пътеводител**“ (англ.: guide, исп.: guía, пол.: przewodnik, унг.: útmutató); „**ръководство**“ (нем.: handbuch, англ.: handbook, фр.: manuel, англ.: manual); „**увод**“ (нем.: Einleitung, Einführung, англ.: introduction, чеш.: úvod, пол.: wstęp)...

Паралелната картина от появилите се и появяващите се многообразни многостепенни ретроспективни библиографски пътеводители по световна (международна) универсална библиография към 40-те г. на XX в. – в навечерието на публикуването през 1942 г. на „Пътя към книгите“ на Т. Боров – показва **хронотопа на световната (международната) универсална ретроспективна библиография** като мозайка. В локуса ѝ се наблюдават вторично-документалните феномени на жанра: САЩ (1902–) – Германия (1905–) – Великобритания (1905–) – Чехия (1919–) – Полша (1925–) – Италия (1930–) – Япония (1930–) – Франция (1936–) – Русия (1940–) – България (1942–)...

Топонимията на международния универсален библиографски пътеводител към 40-те години на XX в. посочва не само страните с високо равнище на

развитие на библиографията като цяло и на библиография от втора степен в частност (с които чрез „Пътя на книгите“ на Т. Боров България става хуманитарно съизмерима). Тази топонимия фиксира и установилите се в назованите страни ШКОЛИ на ЕПИСТЕМОЛОГИЧНОТО (УНИВЕРСАЛНО, ФИЛОСОФСКО, ХУМАНИТАРНО, БИБЛИОГРАФОВЕДСКО) ЗНАНИЕ – национални и световни средища на хуманитаризма. Тази топонимия е не само фиксация на центровете на универсалната световна (международна) *ретроспективна* библиография от втора и трета степен.

Благодарение на структурирането на формата на *ретроспективния универсален международен библиографски пътеводител*, в който се вграждат библиографските форми от времето на *библиотечната библиография* на Калимах Александрийски, става възможен и генезисът на *текущите* форми на международната универсална библиография: „*Social sciences & Humanities index*“ (SSHI) (1907–1974); „*British humanities index*“ (BHI) (1915–); „*Новая иностранная литература по общественным наукам*“ (1934–1992); „*Новая отечественная литература по общественным наукам*“ (1934–1992); „*Dissertation abstracts international*“ (1938–); „*Japanese periodicals index (JPI): Humanity & Social science*“ (1948–); „*International bibliography of the social sciences*“ (1951–); „*Bulletin scientifique: Sect. B: Sciences Humaines*“ (1965–1991); „*Index Asia: Ser. in Humanities*“ (1965–); „*Bibliographie internationale de l'Humanisme et de la Renaissance*“ (1966–); „*Humanities index*“ (HI) (1974–); „*Social sciences*“ (SS) (1974–); „*Social sciences citation index*“ (SSCI) (1974–); „*Social sciences index*“ (SSI) (1974–); „*American humanities index*“ (AHI) (1975–); „*Arts & Humanities citation index*“ (AHCI) (1976–); „*Index to social science & Humanities proceedings*“ (ISS HP) (1976–); „*Indice Español de Humanidades*“ (1976–); „*Новая литература по социальным и гуманитарным наукам*“ (1993–); „*Humanities international index*“ (HII) (2006–) [5, 13, 40 и др. изд.].

4. Праксиология Българския библиографски институт и неговия „Годишник...“ (Т. 1–9, 1941–1963)

Още от времето на цитирания по-горе Калимах (библиотекар на Александрийската библиотека) винаги **библиографията** е била „дългата ръка“ или по-точно „**вълшебният жезъл**“ на библиотекознанието и книгознанието: „**УМИШЛЕНО СВЪРЗВАМ БИБЛИОТЕКАРСКАТА ПРОФЕСИЯ със заниманието с БИБЛИОГРАФИЯ** – това е истинско поле за **НАУЧНО проявление на БИБЛИОТЕКАРЯ**“ (крилат израз на Т. Боров. – Подч. мое. – А. К.) [2, с. 317]...

Създаденото множество от **иновативни библиографски продукти** като знаменитите „*Индекси...*“ „*Science citation index*“ (SCI) [43], последван от „*Social sciences citation index*“ (SCI) [44], но и със стоящите в кореновата им система „*Пътя към книгите*“ (1942) [5] на Т. Боров и „*Годишник на Българския библиографски институт*“ (Т. 1–9, 1948–1963) [8], са **аванпостът на моделиране на планетарната информатизация**. Този „*Годишник*“ през 40–60-те години на ХХ в. **диктува** на международната научна общност **тенденциите на информацион-**

ното моделиране в световен мащаб, които особено остро се разкриват днес – **планетарност, универсалност, хуманитаризация.**

През „Пътя към книгите“ на Т. Боров и „Годишник на Българския библиографски институт“ преминава магистралата на осмисляне на българската библиография, но и на международната универсална информатизация без географски, административни и институционални граници, защото това са форми на международната (т.е. – с планетарен обхват) универсална библиография. Именно **библиографската закваска и хуманната кауза** се оказват **решаващи** за съхраняването и стратегическото развитие на нашата професия!

Три уникални универсални научни периодични издания, които излизат до днес, оценявани от международната научна общност като **гръбнак на хуманитарното постмодерно познание на XX–XXI в., създадени и редактирани от най-видните семиолози на планетата**, които епистемологията възприема като **трите културологични вектора на информационното пространство**, са най-ярките в съвременната инфосфера, на която са **моделиращи знакови системи**, и „Годишник на Българския библиографски институт“ на проф. Тодор Боров стои в един ред с тях като емблема на **Българската школа по информатизация:**

– „Труды по знаковым системам. Ученые записки Тартуского государственного университета“ (Тарту, 1964–) – от 1992 г. загл.: „Tartu. Ülikooli. Tartu ülikooli toimetised = Ученые записки Тартуского университета = Acta et commentationes Universitatis Tartuensis“ (Тарту, 1992–) (изданието има предшественик: „Ученые записки Тартуского государственного университета“ – Тарту, 1946–1958) на **проф. Юрий М. Лотман (1922–1993) – Тартуско-московска школа** <https://www.twirpx.com/files/science/languages/linguistics/semiotics/trudy_po_znakovym_sistemam/>;

– „Journal of the International Association for Semiotic Studies / Revue de l'Association Internationale de Sémiotique“ (Bloomington, 1969–) (изданието е с ориентация към био- и зоосемиотиката) на **проф. Томас Сибиък (Thomas Albert Sebeok, 1920–2001) – Англо-американска школа – Университет на Индиана – Блумингтън, САЩ** <https://www.degruyter.com/view/journals/semi/semi-overview.xml?tab_body=toc-68871>;

– „Versus: Quaderni di studi semiotici (VS)“ (Bologna, 1971–) (списанието – записки по семиотични изследвания излиза два пъти в годината) на **проф. Умберто Еко (вж: по-горе) – Западноевропейска школа – Болонски университет** <<http://versus.dfc.unibo.it/>>.

5. Именуване на библиографските форми – фасетна⁶ многомерна информационно-търсеща система

Ризоматичното – семантичното свързване – разграничаването и обединяването в единство на същностите (библиография – библиографска дейност, биб-

⁶ Facette (*фр.*) – 1) букв.: скосен странично ръб (край) на нещо (напр. ръб на огледало); 2) ръб на отшлифовка на камък; facet (*англ.*) – в информатиката: група от еднородни термини, свързани чрез общност на някакъв признак (характеристики, основания на делене), която служи като средство за построяването на информационно-търсещи езици, базирани от фасетна структура.

лиографски указатели = пособия, библиографска информация) на вторично-документалната форма на **международния универсален библиографски пътеводител от втора степен на информационно моделиране** – какъвто единствен в България е „Пътя към книгите“ на Т. Боров (1942) [5] (продължен седем и половина десетилетия по-късно /2016–2018/ [13, 40 и др. изд.]), – може да бъде описано чрез **ключовите понятия на класификационните обозначения**, посочени от библиографите и библиографовете на XVIII–XXI в. [22, с. 89–161].

Точно с ризомната (*историографска* в основата си, т.е. осмисляща и *знаниево интерпретираща библиографската същност*) методология на информационното моделиране, всеки, докосващ се до тази онтология, е съвременния *Тезей*, който влиза, пребивава и излиза от лабиринта на неосъзнатата си свързаност с традицията на културната вечност и побеждава Минотавъра – незнанието „в себе си“.

Обоснован по *модела на вторично-документалните персоналии на Българския библиографски институт*, развитият в наши дни стил е в съответствие с ризоматичното мислене, посочено специално от Т. Боров като *СИТО* на информацията.

Отчитайки опита ми в моделирането на различни видове библиографски форми и формирания се мой траен интерес към теорията на библиографията и по специално – към видовете на библиографията, и доц. Кремена Зотова, и проф. Тодор Боров участваха в определянето на темата за т.нар. мой „малък докторат“ по библиотекознание, библиография и книгознание по конкурс на НБКМ, насочен за реализиране в Русия. Целта беше да се разкрие спецификата на препоръчителната библиография *във видовата структура на библиографията* и нейната *вътрешна диференциация* като основание на системата от указатели. За сравнителна площадка на проучванията бяха избрани *страните от Централна и Югоизточна Европа*... Тази моя дисертационна разработка (*дис.* 1987; *публ.* като учебник 1989) [17] е първото и досега проучване, което третира препоръчителната библиография не като *идеологема* (каквито са всички към този момент, а и по-късно появили се анализи), а като *същностна библиографска разновидност* – новаторско и днес за световната библиографоведска практика, изградено върху основите на структуралната ризомно-ретикуларната методология на вторично-документалната *форма*.

Разработката на моя „голям докторат“ (*дис.* 1996; *публ.* като лекционни курсове: Ч. 1. 1995. Философско-научковедска картина на хуманитарното знание; Ч. 2. Библиографоведска картина на хуманитарната библиография. 2005; Ч. 1–2. Ново ел. изд. [11]) [20] продължи прилагането на ризомно-ретикуларната методология към комплекса от библиографските разновидности. Трудът е посветен на извеждането на *универсалната библиографска форма* на вторично-документалната информация (библиографската морфология, поради което така разкритата *универсална библиография* се нарича *хуманитарна по подход*) и се основава на *сравнителното изучаване на концепциите за историята на библиографията и библиографията от втора степен* (Г. Шнайдер, Л.-Н. Малклес, К. Р. Симон, А. Тейлър, И. В. Гудовшчикова). За база е взет *генезисът на световната (международна) универсална библиография от времето на Калимах Александрийски до международните текущи библиографски указатели на планетата (XIX–XXI в.)* – с изтъкване на българския

принос в тази вторично-документална сфера – библиографския пътеводител на проф. Т. Боров „Пътя към книгите“ (не случайно на база на тази дисертация е издаденият в Германия по покана на учениците и приемниците на Г. Шнайдер учебник – компендиум по общо библиографознание на ХХІ в. „Интеграл на библиографията“ (Saarbrücken, 2016) [13; *срв.*: 14], който е посветен на Г. Шнайдер, Л.-Н. Малклес и К. Р. Симон.

Модели на ризомно-ретикуларната методология на информационно моделиране са всички издания от библиографската и историографската енциклопедична серия „Факлоносци“, издавана от Академичното издателство „За буквите – О писменехъ“ на УниБИТ (30 тома, 2010–2020). Серията е лабораторията и за „Трудовете на Студентското научно общество при УниБИТ“ (16 тома, 2008–2020). И двете поредици („Факлоносци“ и „Трудовете на Студентското научно общество при УниБИТ“) от 2005 г. имат единна пълнотекстова вторично-документална база, която се осъществява чрез **детайлно практически разработения ризоматичен стил за целите на особено прецизно информационно търсене** във вид на различни традиционни и е-библиотеки (29 на брой, 2005–2020).

Разработването на този ризоматичен стил през 1980–2005 г. стъпи върху катализата на тенденциите за моделирането на библиотечната (каталожната) библиография, сформулирани в лабораториите на ИФЛА, които следя внимателно, постоянно още от времето преди да стана библиограф на националната библиография на България [37–39; *срв.*: 36]. *Тук цит. послед.* стандарт се допълва от правилата за библиогр. описание на книги (Ръководство за абучни каталози на книги) и статии (Ръководство за библиографско описание на съставни части) [27, 28].⁷

Ето фрагмент от **фасетната [35] ризомно-ретикуларна информационна карта [46] на вторично-документалната форма на международния универсален библиографски пътеводител от втора степен – естествена невролингвистична метакласификация на библиографската информация** [18, 22]⁸:

– **Базисна** – обществено предназначение (книговедско-информационен и дейностен подход) – 1 – **А. И. Барсук** 1975 г. [307] – 28;

– **Базисно-регистрационна** – обществено предназначение и способ на информмиране – 1 – **А. В. Куманова** 1987–1989 г. [536, 537] – 29;

– **Б. на библиографията** – – – 2.7 – **Е. Глеб-Кошанска** 1974 г. [947] – 122; **б. на библиографията** – обществено предназначение на б. пособия – 3 – **И. Форстиус** 1932 г. [1178] – 123 ; **б. на библиографията** – – – 3.2 – **М. Дембовска** 1960 г. [876] – 124; **б. на библиографията** – обществено предназначение на б. Пособия + отрасли на науката – 3¹¹ – **Г. Шнайдер** 1923–1936 г. [1119–1124] – 125; **б. на**

⁷ И библиографската, и историографската серия „Факлоносци“, и „Трудовете на Студентското научно общество при УниБИТ“ имат за образец безпрецедентния за България и с непреходно значение и днес *образец* на международните библиографски и историографски изисквания „Годишник на Българския библиографски институт“ [8].

⁸ Представената ризома е вдъхновена от *първото СИТО*, възложено на автора на настоящите редове от проф. Т. Боров – на информационно-комуникативния цикъл от дисциплини, преподавани в Санктпетербургския (тогава: Ленинградски) институт по култура [21, с. 56–62].

библиографията – [обществено предназначение] – 5 – **Й. Блега** 1983 г. [829] – 126; **б. на библиографията – обществено предназначение [читателски потребности]** – 5 – **В. У. Клеп** 1969–1975 г. [855, 897: 2–9] – 127; **б. на библиографията** – – 6 – **Ю. Корпала** 1964 г. [987] – 128 ; **б. от втора степен – по степен на б.** – 2^v – **Я. Дртина** 1966 г. [1201] – 130; **б. от втора степен международна отраслова = специална** – [обществено предназначение] – 2.2 – **М. Кайнарова** 1970 г. [498] – 131; **б. от втора степен национална обща** – [обществено предназначение] – 1.1 – **М. Кайнарова** 1970 г. [498] – 132; **б. от втора степен обща** – [обществено предназначение] – 1 – **М. Кайнарова** 1970 г. [498] – 133; **б. от втора степен обща национална** – [обществено предназначение] – 1.1 – **М. Кайнарова** 1970 г. [498] – 134; **б. от втора степен международна специална = отраслова** – [обществено предназначение] – 2.1 – **М. Кайнарова** 1970 г. [498] – 135;

– **Б. от трета степен – по степен на б.** – 3^v – **Я. Дртина** 1966 г. [1201] – 183;

– **Всеобща** – по обществено предназначение на б. пособия – 1 – **Г. Шнайдер** 1923–1936 г. [1119–1124] – 223; **всеобща** – по обществено предназначение на б. пособия – 1ⁱ – **Г. Шнайдер** 1923–1936 г. [1119–1124] – 224; **всеобща** – по обществено предназначение на б. пособия – 1ⁱⁱ – **Г. Шнайдер** 1923–1936 г. [1119–1124] – 225; **всеобща** – по съдържание на тематиката – 2.1 – **А. Ришко** 1961 г. [1090] – 226; **всеобща универсална** – по тематика – 1.1ⁱ – **А. Ришко** 1961 г. [1090] – 227;

– **От втора степен б. международна обща** – [обществено предназначение] – 2.2 – **М. Кайнарова** 1970–1978 г. [497, 498] – 232; **от втора степен б. международна отраслова = специална** – [обществено предназначение] – 2.2 – **М. Кайнарова** 1970–1978 г. [497, 498] – 233; **от втора степен б. обща международна** – [обществено предназначение] – 2.2 – **М. Кайнарова** 1970–1978 г. [497, 498] – 234; **от втора степен б. отраслова = специална** – [обществено предназначение] – 2 – **М. Кайнарова** 1970–1978 г. [497, 498] – 235; **от втора степен б. специална = отраслова** – [обществено предназначение] – 2 – **М. Кайнарова** 1970–1978 г. [497, 498] – 236; **от втора степен б. специална = отраслова обща** – [обществено предназначение] – 2.1 – **М. Кайнарова** 1970–1978 г. [497, 498] – 237;

– **Международна библиография – библиографска дейност, библиографски указатели = пособия, библиографска информация** [с. 119–120]: **международна** – обществено предназначение на б. пособие – 1.1 – **Й. Форстиус** 1932 г. [1178] – 486; **международна** – по териториален признак – 1ⁱ – **Г. Петрашку** – 1970 г. [1062] – 487; **международна** – обществено предназначение = способности на обработка на материала (териториален обхват) – 1ⁱ – **Е. И. Шамурин** 1933 г. [763: 14–26] – 488; **международна** – по териториален признак на библиографирането – 1ⁱⁱ – **Я. Дртина** – 1966 г. [1201] – 489; **международна** – териториален обхват на библиографираната литература – 1ⁱⁱ – **Н. В. Здобнов** 1931 г. [471] – 490; **международна** – по редакция – 1ⁱⁱ – **Я. Сентмихай** 1980 г. [1159] – 491; **международна** – по териториален обхват – 1ⁱⁱ – **Х. Тренков** 1949 г. [720] – 492; **международна** – територия и език на изданията – 1ⁱⁱ – **Л. Н. Троповски** 1935 г. [724] – 493; **международна** – обществено предназначение на б. пособие – 1.1ⁱⁱ – **Г. Шнайдер** 1923–1936 г. [1119–1124] – 494; **международна** – място на издаване на библиогра-

фираната литература – 1^{IV} – В. Н. Денисиев 1947 г. [434] – 495; **международна – териториален признак на библиографирането** – 1^{IV} – В. Н. Денисиев 1963 г. [437] – 496; **международна – място на издаване на библиографираната литература** – 1^V – В. Н. Денисиев 1941 г. [436]; **международна – по пространствени признаци: по място на издаване на печатните произведения** – 2.1^I – Х. Тренков 1958 г. [721] – 498; – **международна б. от втора степен** – [обществено предназначение] – 1.2 – М. Кайнарова 1970 г. [498] – 499; **международна обща** – [обществено предназначение] – 1.2 – М. Кайнарова 1978 г. [497] – 500; **международна б. от втора степен** – [обществено предназначение] – 2.2 – М. Кайнарова 1970 г. [498] – 501; **международна отраслова = специална** – [обществено предназначение] – 2.2 – М. Кайнарова 1978 г. [497] – 502; **международна отраслова = специална б. от втора степен** – [обществено предназначение] – 2.2 – М. Кайнарова 1970 г. [498] – 503; **международни – по териториален произход на документите** – 1 – К. Зотова 1983 г. [478] – 504; **международни** – – – 1.2 – М. Дембовска 1955 г. [884] – 505; **международни – по пълнота и обхват на съдържанието** – 1.1^I – Ю. Грич, Е. Курдибаха 1953 г. [929] – 506; **международни** – – – 2.2 – М. Дембовска 1955 г. [884] – 507; **международни – териториален критерий** – 2^{II} – Г. Драганов 1983 г. [448] – 508.

– **Ретроспективна библиография – библиографска дейност, библиографски указатели = пособия, библиографска информация** [с. 146–147]: **ретроспективна** – – – 1 – Ю. Корпала 1964 г. [987] – 937; **ретроспективна** – – – 1.2 – М. Дембовска 1960 г. [876] – 938; **ретроспективна – по хронология** – 1.2^{II} – А. Ришко 1961 г. [1090] – 939; **ретроспективна – по съдържание: по хронологически признак** – 1^{III} – Г. Кертес 1981 г. [982] – 940; **ретроспективна – по хронологичен обхват** – 1^{III} – Х. Тренков 1949 г. [720] – 941; **ретроспективна – обществено предназначение (комуникативен функционално-целев и хронологичен /времеви/ признак)** – 2^I – О. П. Коршунов 1978–1981 г. [339, 516, 517] – 942; **ретроспективна – период на публикация на обекта на библиографиране** – 2^{II} – К. Костов, С. Кралев 1983 г. [520] – 943; **ретроспективна – по хронологичен признак** – 2^{II} – Г. Петрашкю 1970 г. [1062] – 944; **ретроспективна – обществено предназначение = способности на обработка на материала (хронологичен обхват)** – 2^{II} – Е. И. Шамурин 1933 г. [763: 14–26] – 945; **ретроспективна – хронология на библиографируемата литература** – 2^{III} – В. Н. Денисиев 1947 г. [434] – 946; **ретроспективна – хронология на библиографирането** – 2^{III} – В. Н. Денисиев 1963 г. [437] – 947; **ретроспективна – по хронологичен признак на библиографирането** – 2^{III} – Я. Дртина 1966 г. [1201] – 948; **ретроспективна – хронология на библиографируемата литература** – 2^{IV} – В. Н. Денисиев 1941 г. [436] – 949; **ретроспективна – хронологичен критерий** – 2^{IV} – Г. Драганов 1983 г. [448] – 950; **ретроспективна – по издателско-хронологичен признак** – 2.2^{IV} – Х. Тренков 1958 г. [721] – 951; **ретроспективни – предназначение на пособията: функционално-целево** – 2 – О. П. Коршунов 1990 г. [512] – 953; **ретроспективни – по хронология** – 2.3 – Н. В. Тесакова 1988 г. [717: 134–135] – 954; **ретроспективни и текущи пособия – обществено предназначение [читателски потребности]** – 1.1 – В. У. Клеп 1948 г. [717, 854] – 955.

– **Универсална библиография** – библиографска дейност, библиографски указатели = пособия, библиографска информация [с. 158–159]: универсална – по предмет на разработката на литературата на библиографирането – 1 – Я. Дртина 1966 г. [1201] – 1125; универсална – по съдържание: по области на знанието – 1 – Г. Кертес 1981 г. [982] – 1126; универсална – по съдържание – 1 – Я. Сентмихайи 1980 г. [1159] – 1127; универсална – обществено предназначение (обществени функции на б.) – 1.1 – М. А. Брискман 1969 г. [710: 39–57] – 1128; универсална – – – 1.2 – Е. Геб-Кошанска 1974 г. [947] – 1129; универсална – обществено предназначение – 1^I – Б. Уайнар 1967 г. [1197] – 1130; универсална – широта на тематиката на библиографирането – 1^I – В. Н. Денисиев 1941 г. [436] – 1131; универсална – по тематичен признак на библиографирането – 1^I – Х. Тренков 1949 г. [720] – 1132; универсална – по съдържание: по териториален признак – 1^{II} – Г. Кертес 1981 г. [982] – 1133; универсална – обществено предназначение (съдържание на обектите на библиографиране) – 1^{II} – О. П. Коршунов 1978–1981 г. [339, 516, 517] – 1134; универсална – по тематика на подбора – 1^{III} – Г. Патрашку 1970 г. [1062] – 1135; универсална (всеобща) – по тематика – 1.1^I – А. Ришко 1961 г. [1090] – 1137; универсална (обща) – широта на тематиката на библиографирането – 1^I – В. Н. Денисиев 1947 г. [434] – 1138; универсална – съдържание и тип на библиографируемите произведения – 1^I – В. Н. Денисиев 1954 г. [435] – 1139; универсална отчетно-регистрационна – читателско предназначение и съдържание на библиографираните произведения – 1 – К. Р. Симон 1936 г. [593 г.] – 1140; универсални пособия – съдържание на обектите на библиографиране – 1 – О. П. Коршунов 1990 г. [512] – 1141; универсални пособия – по издателско-формални признаци – 1^I – М. Дембовска 1956 г. [875] – 1142; универсални пособия – по обхват на документите по съдържание – 1^I – К. Зотова 1983 г. [478] – 1143; универсални пособия – съдържание на обектите на библиографиране – 4.1 – Н. В. Тесакова 1988 г. [717: 134–135] – 1144.

Вместо обобщение

По фасетно диференцираната цялост на знанието скърби в културната вечност на библио – инфо – ноо – антропо – семио – психо – мнемо – гносео – техносферата неокласицистът романтик Й. В. фон Гьоте⁹, чието светоусещане е особено близко на Т. Боров. Скръбта на Й. В. фон Гьоте е за „изчезването на твърдите форми в космоса“ (израз: Н. Бердяев), което се отнася и до принципно рудимен-

⁹ Реплика на невидимия Хор на духовете (Geisterchor): *Weh! Weh! / Du hast sie zerstört, / Die schöne Welt, / Mit mächtiger Faust, / Sie stürzt, sie zerfällt!* [29, т. 1, с. 54]... Срв. с букв. прев. на Н. А. Бердяев, вбрал трагичното усещане за разбития на части свят: *Увы! Увы! / Ты разрушил его, / Этот прекрасный мир, / Мощным ударом; / Он поврежден, он распался!* [1, с. 366]... Срв. и с лирическия прев. на Б. Л. Пастернак: *О, бездна страданья / И море тоски! / Чудесное здание / Разбито в куски!* [26, с. 409]... Вж: прев. на Л. Илиев: *Сред болка бездънна / роякът скърби: / светът ти потъна, / с юмрук го разби!* [10, с. 60]... Вж и: прев. на В. Петров: *О, печал, / скръб и жал! / Погледни, погледни, / един свят в съспини / Разпилял се е тук. / Ти разби го с юмрук...* [9, с. 74]...

тарните виждания на специалистите. Скръбта му е неопишуема. Тя се усилва от технотронната мембрана на постмодерната ни неklasическа съвременност...

И ролята на хуманитарното знание за **възсъздаването чрез историографската когнитологична риза** на **холистичната пълнота на свързаност на информационните реалии в ОНТОЛОГИЧНО РЕАЛНО ИДЕАЛНО МЕНТАЛНО ИНФОРМАЦИОННО ПРОСТРАНСТВО** (което не е *пара-пространство*) се превръща в **постнеklasическо време – пространство: ПАРАДИГМАЛЕН ИМПЕРАТИВ** на **НЕВИДИМАТА**, но **РЕАЛНА (ФИЛОСОФСКИ НАТОВАРЕНА) и ВЕЗДЕСЪЩА ФАСЕТНА ОНТОЛОГИЯ** на информатизацията.

Феноменологията на раждащия се в лоното на универсалната международна **ретроспективна библиография** на библиографията чрез многообразен многостепенен библиографски пътеводител на XX в. е плод на изначално **сравнителната библиографоведска когнитология**. Тази когнитология е епистемологичен белег – условие за съществуване и **начин на съществуване (modus vivendi)** – на тривиума **библиотекознание – библиографознание – книгознание**.

Библио – инфо – ноосферата в многостепенния ретроспективен универсален международен библиографски пътеводител на XX в. и в неговите модификации през XXI в. е наблюдавана в порядъците на **триадната системност**:

– **принципно многообразие**, отразяващо едновременно **много равнища** (фактографично, първично- и вторично-документално, метасистемно, философско) на информационното моделиране;

– обозначаването на това многообразие се осъществява чрез **контекстова синонимия** на *n*-названия при **именуването на вторично-документалната форма на пътеводителя** (всеобща; универсална; световна; международна... библиография);

– това многообразие е генерирано от **триединството: цел – адресат – подбор** – **релятивистки културно-информационен системен вторично-документален ретикуларен (мрежов) способ** на предоставяне на цялостни (планетарно значими) системни библиографоведски картини от връзки на информационните реалии, възможни в руслото на значими общонаучни и специални **библиотечно-библиографски школи** по **знаниевото коренище на тривиума: библиотеко – библиографо – книгознание**.

Триединството: цел – адресат – подбор на библиографската информация – релятивисткият културно информационен системен вторично-документален ретикуларен (мрежов) способ – СИТО – на структуриране на **международната ретроспективна библиография** от втора и трета степен (световният универсален многостепенен библиографски пътеводител) – КУЛТУРОЛОГО-ФЕНОМЕНОЛОГИЧНО предизвестява (1902–) ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА на света и създава **ИНФОРМАЦИОННИЯ Й МОДЕЛ** като **ПЛАНЕТАРНА ПОЛИФОНИЯ**, наблюдавана от ЦЕНТРОВЕТЕ на библиотеко – библиографо – книгознанието

като **кадастрална фасетна информационно-търсеща карта**¹⁰ („Глобалната идея не трябва да се създава изкуствено.“ – М. Шемякин, прев. А. К.).

Фасетната рудиментарност на информационно-търсещата структура се моделира в цялостна *ризоматична многоаспектна архитектоника* – СИТО, което пречиства, свързва и философски натоварва информацията...

Заради всичко това днес гледаме към **проф. Тодор Боров** със съзнанието, че ни предвожда **пророк**.

И всеки от нас, днешните библиотекари-библиографи, в една и съща с неговата – на проф. Тодор Боров – *културна вечност*, проумяваме, че „**В този свят един за друг сме дошли**“ (Й. В. фон Гьоте, прев. А. К.)¹¹.

Ситото на планетарното културно обединяване чрез международната универсална библиография е предназначено за **съвременния библиотекар** (това не е **библиотекарят на Карл Шпицвег** – феноменът, описан от Т. Боров [4; *вж*: 2, 3; *срв.*: 23] (чиято битност има място за дълбоко съжаление все още и днес).

Съвременният **библиотекар** е от ерата на **информационния бум** от 40-те г. на XX в. Този бум ражда **новата цивилизация на планетарната цялостна информатизация**, в която пребиваваме днес.

От това накъде върви **постмодерният библиотекар** зависи **развитието на популацията на HOMO SAPIENS...** От това зависят и настоящето, и бъдещето на съвременния ни свят.

Ще познаем съвременния библиотекар по това, че към него се отнасят като към **пророк**, както към неговите предходници и вдъхновители – **Калимах Александрийски, св. Константин-Кирил Философ, Тодор Боров, Юджийн Гарфийлд** и техните непреходни творения...

Източници

1. **Бердяев**, Н. А. О назначении человека : [сб. избр. произв.]. вступ. ст. (с. 5–18) : П. П. Гайденко ; примеч. (с. 358–367) : Р. К. Медведева. – Москва : Республика, 1993. – 383 с. – (Б-ка этич. мысли)

2. **Боров**, Т. Библиотечна наука. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, т. 1 (1945–1946), 1948, с. 306.

3. **Боров**, Т. Защо ни е нужен Български библиографски институт : Беседа пред приятели. – София : Бълг. библиогр. инст. [Елин Пелин], 1941. – 30 с.

Също в: *Учил. преглед*, год. 11 (1941), кн. 1, с. 11–26.

4. **Боров**, Т. От библиотекаря на *Шпицвег* до съвременния библиотекар : Встъпит. лекция (1943). – В: *Год. на Соф. унив. Ист. фил. фак.*, год. 42 (1945–1946).

Загл. и рез. на нем. ез.

Също в: **Боров**, Т. Живот с книги. 1942–1943 [Сб. статии]. – София, 1973, с. 111–112.

¹⁰ Cadastral map (англ.); cadastre (фр.) – от katastichon (ср.-гр.) – лист (от хартия и т.н.) = обобщени сведения, съставени въз основа на наблюдения.

¹¹ *Срв.* с ориг. на израза, обърнат от Й. В. фон Гьоте към Низами... – *Вж* епиграфа на наст. текст...

5. **Боров, Т.** Пътя към книгите : Увод в библиогр. – София : Бълг. библиогр. инст. [Елин Пелин] (печ. : Книпеграф), 1942. – VIII, 156 с.

Посв.: ... Н. В. Михов.

6. **Боров, Т.** Сито за книгите. – В: *Развигор*, год. 8, бр. 1 (30 ян. 1937), с. 12.

7. **Вернадский, В. И.** Живое вещество. – Москва : Наука, 1978. – 358 с.

8. **Годишник** на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ : Т. 1–9 : Т. 1 (за 1945–1946) – Т. 9 (за 1962). – София, 1948–1963.

9. **Гьоте, Й. В.** Фауст : Трагедия : В 2 т. прев. от нем. В. Петров ; ил. Ф. Щафен. – София : 3. Стоянов, 2001. – 584 с.

10. **Гьоте, Й. В.** *Фауст* : Трагедия : В 2 т. прев. от нем. Л. Илиев. – София : Атлантис, 1999. – 504 с.

11. **Куманова, А.** Введение в гуманитарную библиографию : Библиографоведч. исслед. : [в 2 ч.] : Ч. 2, Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии : Курс лекций по общ. библиографоведению. – София : Гутенберг, 2005. – 1106 (LXXIX, 417, DCX) с. : с 3 граф. форми, 14 сх., 3 табл.

Посв.: ... А. В. Мамонтова

Изд. Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технолог. – Болгария, Санкт-Петербургск. гос. унив. культуры и искусств – Россия. – Библиогр.: систем.-алф. список 1244 нумерованных [и 865 ненумерованных] назв. загл. на 20 ез. – Показалци: сист., предм., ист., геогр., именен, на символите, на хуманит. измерения.

Ново изд. – София, 2007.

12. **Куманова, А.** Введение в гуманитарную библиографию [e-ресурс] : Библиографоведч. исслед. : Курс лекций по общ. библиографоведению : [в 2 ч.] : Ч. 1–2. – Ново изд. – София : Гутенберг, 2007. – 1 оптичен диск (CD-ROM) (42,1 MB) (1358 с.) : текст.

Изм.: Загл. екран ; Етикет; Обложка. – Системни изисквания: Windows 98/2000/XP ; CD устройство. – Съдържа: 4 файла. – Изд. на Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технолог. – Болгария, Санкт-Петербургск. гос. унив. культуры и искусств – Россия.

13. **Куманова, А.** Интеграл библиографии : Учебник-компендиум по общему библиографоведению : Посв. светлой памяти Г. Шнейдера, Л.-Н. Мальклес, К. Р. Симона. – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2016. – 132 с. : с портр.

Аннот. и рез. на рус. и англ. яз.

Библиогр.: 175 нум. назв. – Сведения об авт. (с. 89–110). – Author information (с. 111–131).

14. **Куманова, А.** Интеграл гуманитарной библиографии в XXI веке (Генезис мировой универсальной библиографии) : Учебник – компендиум по общему библиографоведению (Теория библиографической формы) : Посв. светлой памяти Г. Шнейдера, Л.-Н. Мальклес, К. Р. Симона. К 75-лет. публ. Т. Боровым библиографического путеводителя „Путь к книгам“. – София : За буквите – О писменехъ, 2017. – 184 с. : 4 портр., 5 сх. – (Факлоносцы ; XVII).

Список цит. источников: 175 нум. назв. – Индекс заглавий ; Именной индекс ; Список сокращений.

15. **Куманова, А.** Методика на научните изследвания : Ч. 2, Праксиология. Кълбото на Ариадна (Информационна роза) : Метод на обучение „А. Куманова – Н. Василев“ за целите на библиотечната (каталожната) библиогр. : Учебник. А. Куманова, Н. Василев – авт.,

библиог., предг., визуализация, рез. ; Николай Василев – обща и науч. ред. – София : За буквите – О писменехъ, 2021. – [232 :] I-XLII + 190 с. : с 2 ил., 8 сх. – (Факлоносци ; XXX)

Именен показалец.

16. **Куманова**, А. Методология на информационната решетка (*сито* – Т. Боров ; *ретикула* – А. Любичев ; *ризома* – Ж. Дельоз, Ф. Гуатари ; *фрейм* – М. Мински ; *стълба* – У. Еко) на дисциплините „Академично писане“ и „Методика на научните изследвания“ / А. Куманова, Н. Василев. – В: *Антиплагиатство* и академизъм – проблеми и решения : Нац. форум с межд. участие / Соф. унив. „Св. Климент Охридски“ (Аула). – София, 6.11.2018.

17. **Куманова**, А. Рекомендательная библиография в видовой структуре библиографии и ее внутренняя дифференциация как основание системы пособий : на основе теорий европ. стран СЭВ и практики Болгарии : дис. ... кандидат пед. наук. – Ленинград, 1987. – 330 л. – На правах рукописи.

Прил. (1–389 л.). – 389 л.

Машинопис. – Науч. рък. А. В. Мамонтов. – Рец.: Э. Э. Найдич, А. А. Туровская. – Предложена и защитена от Ленингр. гос. инст. культуры им. Н. К. Крупской на 14.04.1987 г. – Утвърдена от ВАК с протокол № 1 / 03.02.1988 г.

Науч. консулт.: Т. Боров, К. Зотова.

18. **Куманова**, А. Ризома на инфосферата : Морфология на библиогр. : Генезис на световната универс. библиогр. : Теория на библиогр. форма : Учебник по общо библиографознание. ново е-изд. – София : За буквите – О писменехъ, 2017. – CCCLII, 534 с. : с 350 ил., 59 сх., 22 репрод. – (Факлоносци ; XX)

I. изд. – 2012.

Табл. на термините и понятията, използвани от евро-амер. специалисти през XVIII–XXI в. за диференциация на библиогр. явления, имащи отношение към формата на библиогр. информ.: 1180 назв. на 20 ез. ; Списък на съкр. – Библиогр. : 1440 ном. назв. – Именен показалец, геогр. показалец, показалец на загл. – *Рез.* на бълг., рус., англ. ез.

19. **Куманова**, А. Суть информационной сетки : *Проф. Т. Боров*. Введение в гуманитарную библиографию : [В 2-х ч. : Ч. 1–2. – Ч. 2 :] Библиографовед. картина гуманитарной библиогр. : Библиографовед. исслед. : Курс лекций по общ. библиографовед. / Гос. высш. инст. по библиотековед. и информ. технол. ; Санкт-Петерб. гос. унив. культуры и искусств. – София, 2005, с. XVIII–XX; 165.

Кн. е осн. на доп. и редуц. през 1996–2005 г. Гл. 1: „Соотнош. пробл. систематизации и классификации знания и его отражение в библиогр. информ. как интеллектуальной модели мира“ на дис. изследв. от 1996 г.

Ново е-изд. – 2007.

20. **Куманова**, А. Форма библиографической информации в системе гуманитарного знания : теорет.-методол. проблемы : дис. ... доктора пед. наук. – Санкт-Петербург, 1996. – 398 л.

Посв.: Болг. библиогр. инст. им. Элина Пелина (1941–1963 гг.), воплотившего собою под началом ... Т. Борова истинный дух библиогр. культуры ... – На правах рукописи.

Прил. в 2 т. (1–412 ; 413–799 л.). – 799 с. : [76] сх., [29] табл., [3] граф. формул.

Машинопис. – Рец.: А. В. Соколов, Г. Ф. Гордукалова, В. А. Петрицкий. – Предложена и защитена в Санкт-Петербург. гос. акад. культуры на 13.02.1996 г. – Утвърдена от ВАК с протокол № 11 / 13.05.1997.

Науч. консулт.: И. В. Гудовщикова, А. В. Мамонтов.

21. **Академик** професор Александра Куманова (Апология на учителите) : Когнитивно-логичен портрет в стила на интервюто : Беседата води Николай Василев. – В: *GLORIA BIBLIOSPHAERAE* (Нишката на Ариадна) : Изследвания в чест на акад. проф. Александра Куманова : Юбил. сб. по случай 65 год. от основаването на УниБИТ. науч. ред. С. Денчев ; състав., предг. и интервю Н. Василев. – София, 2016, с. 41–119.

Интервюто е дадено на 9–12.02.2016 г.

Съд. и: Списък на илюстрациите (с. 114–118) ; Списък на схемите (с. 119).

22. **Куманова, А.** Game- и play-феноменология : двукнижие. Кн. 2, *SOCRATICA*. Александр Васильевич Мамонтов : game- и play-феноменология *информационного пространства* : юбил. енциклопед. кн. – компендиум по информ. моделированию (вторично-докум. информ. база Студенческ. науч. о-ва Гос. унив. библиотековедения и информ. технолог.). – София : За буквите – О писменехъ, 2020. – 660 с. : с 30 портр., 3 илл., 3 табл., 13 сх., 2 к. – (Факлоносцы ; XXVII)

Табл. терминов и понятий, применяемых евро-амер. специалисты XVIII–XXI в. для дифференциации библиогр. явлений, имеющих отношение к форме библиогр. информ.: 1180 назв. на 22 яз. ; *Список сокр.* – *Библиогр.* : 1454 ном. назв. – Именной индекс, геогр. индекс. – *Рез.* на бълг., рус., англ. ез.

23. **Куманова, А.** NOVUM PARADIGMA INFINITAS : формите на тривиума: библиотеко – библиографо – книгознание в триадата: адресат – библиотека – документ ; и триединството: наука – практика – образование (От жреца на Аркаим, през планетарния поглед на библиотекаря на Пергам и Александрия и предметното мислене на библиотекаря на Шпицвег до постмодерната неklasическа менталност на съвременния библиотекаря) : компендиум. – София : Нац. библ. Св. св. Кирил и Методий, 2020. – 244 с. : с 4 ил., 2 табл., 4 граф.

Юбил. изд., публ. в навечерието на 120-год. от рожд. на проф. Тодор Боров (30.01.1901–27.05.1993) и 80-год. от основаването на Бълг. библиогр. инст. – 22.03.1941 г., посветено на 70-год. от придобиването на статута „държавна“ на Нац. библ. „Св. св. Кирил и Методий“ – 23.01.1950 г. и 70-год. от създаването на Държ. библ. инст. – дн. Унив. по библиотекознание и информ. технолог. – 1.10.1950 г.

Ново изд. – 2020 / Стол. 6-ка – София.

24. **Любищев, А. А.** Проблемы формы, систематики и эволюции организмов : Сб. ст. / АН СССР. Науч. сов. по пробл. генет. и селекц. Ин-т биолог. разв. им. Н. К. Кольцова; вступ. ст. и комм. С. В. Мейен, Ю. В. Чайковский. – Москва : Наука, 1982. – 278 с.: с илл.

25. **Минский, М.** Фреймы для представления знаний. пер. с англ. – Москва : Энергия, 1979. – 152 с.: ил.

26. **Пастернак, Б. Л.** И. В. Гете (1749–1832). Фауст. – В: **Пастернак, Б. Л.** Собр. соч. : В 5-и т. – Т. 2 : Стихотворения : 1931–1959. Переводы. – Москва, 1989, с. 363–526.

27. **Ръководство** за азбучни каталози на книги / А. Г. Лютова и др. ; под ред. на А. Г. Лютова, М. Н. Кочмарова. – София : Нар. библ. [Св. св.] Кирил и Методий, 1989. – 406 с.

28. **Ръководство** за прилагане на ISBD при описание на съставни части : [Електронен ресурс] / ИФЛА. Секция по каталогизация ; прев. на бълг. А. Дипчикова. – София, 2003. – 45 с.

29. **Goethe**, J. W. Faust : Tragödie : Bd. 1–2. mit il. von J. Hegenbarth. – Leipzig ; Dresden : Verl. der Kunst, 1961–1963.

T. 1. – 1961. – 196 с.

T. 2. – 1963. – 307 с.

30. **Deleuze**, G. Rhizome : Introd. / G. Deleuze, F. Guattari. – Paris : Minuit, 1976. – 74 с.

31. **Ebert**, F. A. Allgemeines bibliographisches Lexikon : [Bd. I–II]. – Leipzig : Brockhaus, 1821–1830.

Bd. I. – 1821. – [VI], XVIII с., 1076 Col.

S. IX–XVI: Vorrede.

Bd. 2. – 1830. – 1120 Col.

32. **Ebert**, F. A. Bibliographie. – B: **Ersch**, J. S., Gruber, J. G. Allgemeine Enzyklopädie der Wissenschaften und Künste. – Tl. 10. – Lpz., 1823, с. 47–48.

33. **Eco**, U. La struttura assente : La ricerca semiotica e il metodo strutturale. – Milano : Bompiani, 2015. – 599 с.

1. ed. – 1968. – 431 с.

34. [**Harrod**, L. M.]. Cadastral map. – B: *Harrod's librarians glossary* : 9,000 terms used in information management, library science, publishing, the book trades and archive management / [Libr. of Congr. Cataloging-in-Publ. Data] ; Compil. by R. Prytherch. – 8th ed. – Aldershot, 1996, с. 101.

35. [**Harrod**, L. M.]. Facet ; Facet analysis ; Facet formula ; Facet indicator ; Facet classification. – B: *Harrod's librarians glossary* : 9,000 terms used in information management, library science, publishing, the book trades and archive management / [Libr. of Congr. Cataloging-in-Publ. Data] ; Compil. by R. Prytherch. – 8th ed. – Aldershot, 1996, с. 244–245.

36. **International Standard Bibliographic Description** : Международен стандарт за библиографско описание / одобрено от Постоянната комисия на Секцията по каталогизация на ИФЛА ; [прев. от англ. А. Дипчикова]. – Консолидирано изд. – София : Бълг. библ.-информ. асоц., 2012 ([София] : Унискорп). – 268 с.

Библиогр. запис е поднесен тук за по-голяма обозримост с един поглед на информацията.

37. **ISBD (G)** : General International Standard Bibliographic Description. Annotated text. Prepared by the Working Group on the General International Standard Bibliographic Description set up by the IFLA Committee on Cataloguing. – München : Saur, 1977. – X, 24 с.

38. **ISBD** : International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. – Preliminary consolidated ed. – München : Saur, 2007. – X, 36 с. – (IFLA series on bibliographic control ; vol. 31)

39. **ISBD** : International standard bibliographic description / recommended by the ISBD Review Group ; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. – Consolidated ed. – Berlin ; München : De Gruyter Saur, 2011. – XVII, 284 с. (IFLA series on bibliographic control ; vol. 44)

40. **Kumanova**, A. GENERATIO SPONTANEA : Synoptic table of the World universal bibliography from 3RD c. BC to 21st c. : An atlas – electronic library „Universalica“ (Model of the secondary-documental framework of the biblio – info – noosphere) : Textbook-compendium of General Bibliography. – Sofia : About letters – O pismeneh, 2018. – 232 c. : 51 ill., 44 portr., 3 facsim., 4 sh. – (Torchbearers ; XXV)

Suppl. 1: Information rose of the World (international) universal bibliography (3rd c. BC – 21st c.).

Suppl. 2: Author information – publ. in Engl., Rus. and Bulg.

Jubil. ed. dedicated to: the 65th anniversary of S. Denchev ; the bright memory of G. Schneider, L.-N. Malclès, K. R. Simon, A. Taylor, I. V. Gudovshchikova, A. V. Mamontov ; *to the bright memory of Bulgarian Bibliographic Institute, which incarnated under the guidance of T. Borov the genuine spirit of the bibliographic culture.*

New ed. – 2018. – St. St. Cyril and Methodius National Library.

New ed. – 2018. – Sofia : Sofia City Library.

41. **Minsky**, M. Frame theory. – B: *Johnson-Laird*, P. N., Wason, P. C. Thinking : Reasonings in Cognitive Science. – Cambridge, 1977, c. 355–376.

42. **Minsky**, M. A Framework for Representing Knowledge. – B: *MIT-AI Laboratory Memo* 306, June, 1974.

Repr. in: The Psychology of Computer Vision. – McGraw-Hill, 1975. Mind Design. – MIT Press, 1981. Cognitive Science. – Morgan-Kaufmann, 1992. – 80 c. [онлайн]. [прегледан 24.09.2021]. <http://web.media.mit.edu/~minsky/papers/Frames/frames.html> ; <https://courses.media.mit.edu/2004spring/mas966/Minsky%201974%20Framework%20for%20knowledge.pdf>

Framework%20for%20knowledge.pdf

43. **Science** citation index (SCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of science and technology / Inst. for sci. inform. – Phil. (Pa), 1964– .

44. **Social** sciences citation index (SSCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of the soc., behavioral and related sci. : Iss. in parts : Corporate address ind.; Source ind.; Permuterm sub. ind. / Inst. for sci. inform. – Phil. (Pa), 1974– .

45. **Svenonius**, Elaine. Intellectual Foundation of Information Organization. – Boston, MA : MIT Press, 2014. – 265 c.

46. **Taylor**, A. Map ; Maps and the library user. – B: *International Encyclopedia of Information and Library Science* / Ed. by J. Feather and P. Sturges. – London ; New York, 2003, c. 407–408.

Дейността на Тодор Боров като деец на читалищното дело, отразена в неговия архив

ВЕНЦИСЛАВ ВЕЛЕВ

The activity of Todor Borov as an activist of the Chitalishte related work, reflected in his archive

Ventsislav Velev

Summary

Although a person of great importance for the Bulgarian scientific and social world, the life and work of Todor Borov are still not fully known to researchers. Some aspects of his professional career are subject to more complete and thorough research. He himself is mainly known as one of the founders of modern native bibliography and library science in the country. He is the initiator of a number of new researches, through which he helps to form modern visions for the development of the library work. He is the author of numerous scientific publications, as well as a series of articles in periodicals. As part of the intellectual elite of the country T. Borov actively supports the development of the national work related to the community centers (chitalishta), as the main emphasis is on the construction of existing libraries as modern ones. This article focuses on the presence of T. Borov in the active work of the community centers. The object of study is part of his rich archive, which is stored in the “St. St. Cyril and Methodius” National Library (Fund 849 in the Bulgarian Historical Archive). Those documents were used which reveal his active and public benefit activity related to the construction and establishment of the chitalishte libraries presence as an important part of the library network of the country.

Key-words: prof. Todor Borov, chitalishte, libraries, “St. St. Cyril and Methodius” National Library.

Няколко думи за Тодор Боров

Тодор Цветанов Тодоров (както е истинското име на Т. Боров¹) е роден на 30.I.1901 г. в гр. Лом. Баща му – Цветан Боров, който е фармацевт по образование, е виенски възпитаник и предава на сина си в любов към науката, европейската литература и ценности. Майка му – Елена Войникова, произхожда от семейство

¹ Самият Тодор Боров разказва в книгата си „Стъпки по пътя на един дълголетник“, че дълго време той е използвал основно рожденото си име и фамилия – Тодор Тодоров. През студентските си години, когато тясно се сближава с Елин Пелин и с проф. Ал. Балабанов, те му дават литературния псевдоним Боров, с който той става известен. Това е нещо характерно за хората на литературата от средата на 20-те и 30-те години на XX в.

на българи, преселили се в началото на XIX в. в Бесарабия. Именно от нея синът ѝ попива традициите, характерни за българските преселници в този регион. Самият Тодор е второто поред дете в семейството.

Началното и основното си образование Т. Боров получава в родния си град, след което продължава гимназиален курс в Русе, където семейството се мести. През 1919 г. завършва Втора мъжка гимназия в София. Записва се да учи в Софийския държавен университет, където се дипломира по специалността „Славянска филология“. Студентските му години са белязани от възможността да влезе в творческия кръг на едни от най-известните български общественици, писатели и литературоведи през този период, между които се открояват Боян Пенев, Христо Ясенев, Николай Лилиев, Людмил Стоянов и др. От този момент са и неговите първи влечения към литературата, както и проявеният изследователски интерес към развитието на библиотеките и библиотечното дело. През 1921 г. започва работа в създаденият от проф. Ал. Балабанов литературен вестник, носещ името „Развигор“. Именно тогава започват и преките му контакти с този изтъкнат литературен критик, преводач и изследовател на българския език. От тези години датира и познанството му с Елин Пелин и със Симеон Радев. По същото време Боров се сближава и с изтъкнатия учен и интелектуалец проф. Иван Шишманов. Още от първи курс той е назначен за библиотекар на литературния семинар, воден от друг бележит учен – проф. Михаил Арнаудов. По негова заръка прави и първото си научно изследване (1920). То е свързано с направата на библиографски преглед на трудовете на проф. Ив. Шишманов. Най-силно влияние върху Боров оказва контактът му с акад. Никола Михов. Всичко това разширява кръгозора и миогледа на намиращия се в зората на творческия си път млад учен. В него се формира интересът към литературата и желанието да се потърсят възможности тя да докосне най-широките кръгове от българската общественост. Боров проявява подчертано внимание към библиографията и се включва към оформящата се школа на българските библиографи и библиотечни дейци. Това си свое начинание той доизгражда в Берлинският университет, в който от 1924 г. започва специализация. Същата е насочена към изучаване на отделните процеси, свързани с източноевропейската история и литература, библиография и библиотечно дело. През 1927 г., завръщайки се в България, Тодор Боров продължава активната си дейност, като става сътрудник на някои от най-известните по това време литературни издания. Продължавайки във в. „Развигор“, той списва и в „Литературен глас“, „Пролом“, „Мир“, „Кормило“, „Българска мисъл“, „Български турист“ и др.²

Автор е на много статии и рецензии за новоизлезли книги и списания. Активен участник е в разгърнатите се полемики, свързани с представяне трудовете на различни поети и писатели. Участва в за преводите на руски и немски писатели у нас. Разисква различни проблеми, свързани с оформящата се библиотечна и библиографска школа в България. Успоредно с това е назначен и за библиотекар в

² Вж библиографията на публикуваните монографии и статии на Т. Боров. [онлайн]. [прегледан 2.12.2021]. <https://bglitcritics.org/author/todor-borov>

библиотеката на Софийския университет. Именно там продължава заниманията си, свързани с библиографския преглед върху трудовете на проф. Ив. Шишманов, както и работа по архива на Пенчо Славейков.

Управленческите и организаторските си способности Т. Боров разгръща през 1931 г., когато става директор на учредената по негова идея ведомствена библиотека на Българската земеделска и кооперативна банка. През 1939 г. инициира създаването на Българския библиографски институт (ББИ), на който става директор при официалното му откриване през 1941 г. Усилията му бележат развитието на модерната библиография в България. Визията за развитие на Института Боров представя в известната си „Беседа пред приятели“, която е озаглавена „Защо ни е нужен Български библиографски институт“.³ Началото на 1942 г. бележи и началото на академичната кариера на Боров. Чете лекции във Висшето търговско училище във Варна и в Свищов. На следващата година постъпва като хоноруван доцент в Софийския университет. Сферата на научните му интереси си остава библиотекознанието и библиографията. През 1944 г. му е възложено да оглави Народната библиотека в София, чийто директор е до 1949 г. През този период, освен в развитието на библиотечната дейност, той участва и в изграждането на новостроящата се сграда на Библиотеката, както и към нейното уреждане и вътрешно устройство. Следващите години са белязани от неговата активна работа като директор на ББИ „Елин Пелин“ (до закриването му през 1964 г. и вливането му в структурата на Народната библиотека) и редовен професор (1952) в Софийския университет.⁴

Тодор Боров и развитието на читалищното дело и читалищните библиотеки

Първата половина на XX в. е белязана от подчертана активност в развитието на читалищното дело в страната. През 20-те години на миналия век радатели за това са едни от най-големите български учени, интелектуалци и общественици – проф. Ив. Д. Шишманов, Ячо Хлебаров, проф. В. Златарски, Д. Христов, Ст. Чилингиров, проф. А. Иширков и др. Това са години на бързо изграждане на нови читалища, както и начало на обединение за постигане на техните цели, постигнало своето изражение в създаването на Върховния съюз на народните читалища. Продължава се традицията за развитие на една от основните дейности – библиотечната. Читалищата остават основното средище не само за културна, но и за образовател-

³ Вж Боров, Т. Защо ни е нужен Български библиографски институт? : [Статия]. – В: *Училищен преглед*, 1941, бр. 1, с. 11–26.; Куманова, Александра. Професор Тодор Боров или сито за информацията. Към въпроса за националния пантеон на Духа на България. – В: *Библиотека*, 2018, кн. 6, с. 12–37.

⁴ Вж Янакиева, Татяна. Тодор Боров – създател на модела на българското висше образование в областта на библиотечно-информационните науки. – В: *Годишник на СУ „Св. Кл. Охридски“*. Философски факултет, катедра Библиотечно-информационни науки, 2008, т.1, с. 51–61.

на дейност, посредством провеждането на различни „сказки“ и „лектории“. През 1920 г. бива приет Закон за учредяване на достъпни народни библиотеки.

Това е първия законодателен акт, с който читалищните библиотеки са посочени като основа на изграждащата се библиотечна мрежа в България. Посочват се принципите на организационна дейност, начините за набавяне на нови книги, както и определянето на основните функции на част от библиотеките в страната. Въпросите са доразвити в приетия през 1927 г. Закон за народните читалища, който посочва библиотечната дейност за приоритетна и задължителна във всяко едно читалище в страната.⁵ Именно тези години съвпадат с началото на активната дейност на Т. Боров като учен, изследовател и визионер за развитието на библиотечното дело. Завръщайки се от специализацията си в Германия, той продължава предходните си дейности и въвежда някои от модерните за тези години практики в организацията на библиографската наука и на библиотечното дело като цяло. Впечатление прави, че първоначално той остава малко встрани от пряко участие в читалищното дело. Макар и произхождащ от град, в който е създадено едно от първите читалища в страната, той не се включва активно във всеобщия читалищен подем, обхващал голяма част от българските общественици и интелектуалци. Вниманието му е насочено основно към библиотеките и желанието за създаване на библиографска школа.

Първият изразен досег с читалищната тематика Т. Боров прави още в ученическите си години. Той е редовен посетител и ползва услугите на библиотеката към читалище „Постоянство“ в родния си град Лом. Следващият подчертан досег е през 1931 г., когато на страниците на в. „Мир“ излиза негова рецензия за труда на Стилиян Чилингиров „Българските читалища преди Освобождението“. В нея той подчертава значимостта на тези културни средища, като основни за развитието на процесите, свързани с образованието и предоставянето на нови знания.⁶ Приемайки обстоятелството, че читалищните библиотеки се превръщат в мрежа от най-масовите и разпространени библиотеки в страната, Боров активно започва да им съдейства по отношение на тяхното снабдяване с нови книги, както и при направата на каталози. Препоръки в тази посока той изказва в две свои последователни статии, отпечатани отново през 1931 г. на страниците на в. „Мир“ – „Библиотечна наука“ и „Библиотечни каталози и печатането им“.⁷ По същото време за съдействие към него се обръщат редица библиотеки в страната, които отправят молба. В неговия архив се откриват множество писма от различни читалища, които търсят съдействието му за закупуването на нови книги, както и помощта му в търсенето на конкретни заглавия, включително и на чужд език.⁸ През следващите години той пише отново поредица от статии, в които посочва конкретни пробле-

⁵ Велев, Венцислав. Основни етапи, свързани с изработване на законодателство в сферата на читалищата. – В: *Научни трудове на УниБИТ*, т. 18 (2021), с. 224–231.

⁶ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 2504, л. 89–125; *Мир*, год. 37 (1931), бр. 9317, с. 3.

⁷ Боров, Т. Библиотечна наука. – В: *Мир*, 37 (1931), бр. 9250, с. 3; *Същият*. Библиотечни каталози и печатането им. – В: *Мир*, год. 37 (1931), бр. 9378, с. 3.

⁸ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 597, л.1–2; а.е. 2095, л. 50–83; а.е. 3113, л. 1–30.

ми на малките библиотеки в читалищата, както и пътища за тяхното преодоляване. Подчертава необходимостта и от специализирано библиотечно образование, за което остро поставя въпроса в излязлата още през 1930 г. статия „Българска книга“ и българската книга“.⁹ Последователно тезите си той развива и на страниците на вестниците „Мир“, „Читалищни вестни“, както и в „Читалище Зора“.¹⁰

От средата на 20-те години на XX в. и особено от началото на 30-те години все повече от читалищните библиотеки се насочват към направата на абонамент за различни вестници и списания, в т.ч. и за поредици от книги. Интерес започва да се проявява и към книги на чужд език, което показва и оформянето на интелектуални кръгове в по-малките населени места. Между читалищните се очертават и редица водещи библиотеки, които бързо започват да прилагат съвременни подходи за обработка, каталогизация и попълване на библиотечните колекции. Тук могат да се посочат читалищата в Русе, Търново, Сливен, както и близко разположените до София – Ихтиман, Самоков и др. За голяма част от читалищните дейци обаче е все по-трудно да се ориентират с какви книги да попълват библиотеките, особено тези в малките населени места. Архивът на Т. Боров е съдържа много техни размисли в тази посока. Завеждащите библиотеките изпращат писма до Т. Боров, с молба да им съдейства в направата на абонамент и в търсенето на нови заглавия и средства за закупуване на литература. Започналата кореспонденция между тях прераства и в споделяне на проблеми и получаване на съвети за устройството на самите библиотеки. Боров насърчава местните читалищни ръководства не само да правят абонаменти, но и да търсят възможности за назначаването на специалисти, както и да привличат нови читатели. Самият той изпраща и свои книги, които предоставя за определен период за ползване.¹¹

Оценявайки познанията на Боров в сферата на библиотекознанието, както и неговата подкрепа за развитието на библиотеките, към него за съдействие се обръщат и от редакцията на сп. „Читалище“, при това лично неговият редактор Ячо Хлебаров. Тя изразява желанието си на страниците на списанието да се публикуват статии, които да насочат читалищните дейци към създаване на по-модерни и по-съвременни библиотеки. На Боров се предлагат и различни вече подготвени за печат статии, като се търси неговото мнение за изложените в тях въпроси. Въпреки че дейността на читалищните библиотеки е насърчавана от страна и на самия Боров, той изразява мнение че библиотечната дейност трябва да се развие основно в големите библиотеки, които да изградят свой ресурс и възможности, и след това те да подпомогнат развитието и на по-малките. Това личи и от запазената кореспонденция от първите дни на април 1935 г. Макар и не приемайки направеното предложение за активен сътрудник на сп. „Читалища“, поради голямата си ангажираност, то Т. Боров изразява пред Я. Хлебаров подкрепата си за

⁹ Боров, Т. „Българска книга“ и българската книга. – В: *Българска книга*, год. 1 (1930), № 1, с. 1–4.

¹⁰ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 3113, л. 1–30 и сл.

¹¹ НБКМ–БИА, а.е. 2447а, л. 1–4; а.е. 2447б, л. 1.

развитието на читалищните библиотеки. Той приветства и решението във всяко едно читалище да има наличие на библиотека, но препоръчва устройството им да бъде съобразено с необходимите изисквания за това.¹² Същото той потвърждава и в последвалата кореспонденция с различни читалищни дейци от страната. Много от тях изпращат на Боров свои статии, книги или дописки в местни вестници, като молят за мнение и подкрепа за започнатите от тях дейности. Писма се получават основно от читалищата в по-големите градове – Свищов, Бургас, Лом и др. В същото време архивът на Боров разкрива и за осъществени множество негови разговори по тази тематика с други учени и общественици, състояли се по време на различни сбирки организирани от творчески и интелектуални кръгове в София, които стават честа практика през онези години.¹³

През 1941 г. е приет нов Закон за народните читалища, който по същество значително видоизменя действалия дотогава. По отношение дейността на читалищните библиотеки бива записано, че същите следва да набавят новите си книги единствено на базата на предварително одобрен списък. В изпълнение на това изискване с молба за помощ към Боров се обръщат от Върховния читалищен съюз. В течение на проведената кореспонденция, продължила близо две години, се обменят мнения относно намерението за разкриване на курсове за подготовка на библиотекари към читалищата, организиране на поредица от конференции и семинари по въпроси, свързани с библиотеките, както и идеята за изработване на „Кратко ръководство за дейността на читалищните библиотеки“.¹⁴ В своите становища Т. Боров разкрива вижданията си по отделни въпроси, които той определя като значими и препоръчва читалищните ръководства да ги съблюдават. Обобщено същите се описани в трудовете му „Книги. Библиотеки. Библиография“ (1941) и „Пътят към книгите. Увод в библиографията“ (1942). В синтезиран вид и с акцент конкретно за дейността читалищните библиотеки, препоръките са публикувани и в специално подготвена от него статия, която е отпечатана във в. „Литературен критик“ (1941). В нея той изтъква значението на народните читалища и на функциониращите към тях библиотеки. Като положителен момент се акцентира на подчертаното увеличение на книжния фонд, който за десет години е нараснал шест пъти. Вниманието се поставя върху задълженията, които работещите в читалищните библиотеки следва да съблюдават, като особено следва да се наблегне върху правилното обработване, съхраняване и предоставяне на книжния фонд за ползване.¹⁵

Активното подпомагане дейността на читалищните библиотеки, като част от общата библиотечна мрежа, продължава и в годините, в които Т. Боров е директор на Народната библиотека (1944–1949). Като основна цел той си поставя въ-

¹² НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 221 8, л. 1–3.

¹³ НБКМ–БИА, а.е. 1941, л. 1–29; а.е. 2297, л. 1–2; а.е. 2580, л. 1–321.

¹⁴ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 1992, л. 12 и сл.

¹⁵ Тодор Боров за читалищните библиотеки: [Статия]. – В: *Литературен критик*, год. 1 (1941), бр. 15, с. 2.

веждането на съвременни методи и условия на работа във всички библиотеки в страната, изграждане на библиографски звена, както и подобряване на съществуващата материална база. През 1947 г. под негово ръководство излиза общ сборник с методически насоки, озаглавен „Правила за описание на книги в народните библиотеки“. Върховният читалищен съвет го препоръчва на всички читалищни библиотеки с указание за съблюдаване на направените предложения. Успоредно с това, Боров оказва съдействие и на редица читалища, които започват изграждане на нови свои сгради, с обособени в тях помещения за библиотека, читални и архивохранилища. Кореспонденцията разкрива и тази страна от неговата дейност. Препоръчва оформяне на самостоятелни сгради за библиотеки, отделени от основния читалищен дом. Едно от първите читалища в страната – Шуменското, активно търси съдействието на Боров в тази посока. Други, като читалище „Зора“ в Сливен, търсят помощ за учредяването на „самостоятелна библиографска служба“. Развиват се и книговезките услуги, като започва подвръзването на различни издания, както и действия по съхраняване на налични старопечатни издания.¹⁶

В архивните документи се намират доста материали, които показват, че през всичките години, в които Т. Боров оглавява учредения от него ББИ, той инициира широка дейност насочена към прилагане в практиката на всички съвременни към онзи момент достижения на библиографската наука.¹⁷ Вижданията му за модерното изграждане на българските библиотеки и въвеждането в тях на основните правила за работа стават достояние на библиотечната общност посредством публикуването на множество негови статии и изследвания. Обучението на нови кадри се издига от него като важен за решаване проблем. През 1950 г. е сред инициаторите за разкриването на Държавен библиотечен институт (ДБИ) в София, а две години по-късно – през 1952 г., е сред учредителите за създаването на специализирана катедра по библиография и библиотекознание в Софийския университет. Това съдейства за активна обучителна кампания насочена към подготовката на квалифицирани библиотечни специалисти и то на академично ниво. Много от работещите в читалищните библиотеки завършват ДБИ и по този начин способстват за формиране на професионално управление и обслужване в най-масовите публични библиотеки – читалищните. Получили съответното специализирано образование, те прилагат наученото в практиката и това дава начало на преобразуване на читалищните библиотеки. Запазени са много писма, адресирани до Боров, в които той настойчиво е молен лично да съдейства при изготвянето на нови планове за тяхната дейност, разкриване на различни форми за работа с читателите, както и за системно описване на съхраняваните в читалищата различни библиографски паметници. Писма се получават от читалищните служители в Луковит, Червен

¹⁶ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е.1941, л.41-50; а.е.2292, л.1-2; а.е.2294, л.1

¹⁷ Повече за приноса на Т. Боров, като един от основоположниците на българската библиография, в: Куманова, Александра. *Novum paradigma infinitas* – формите на *тривиума*: библиотеко-библиографо-книгознание в *триадата*: адресат – библиотека – документ и триединството: наука – практика – образование: компендиум. София: Нац. библ. Св. св. Кирил и Методий, 2020. – 244 с.

бряг, Тетевен и др. Споделя се, че разширяването на библиотечните фондове поражда необходимостта от тяхната пълна каталогизация и последващо описание, което изисква същата да бъде извършена под вещото ръководство на квалифицирани библиографи. Подкрепяйки читалищните библиотеки, Боров им изпраща препоръките си. От получените писма е видно, че същите биват приети. А самият Боров извършва и последващо наблюдение на започналите вече дейности и при констатирани проблеми отново дава съвети.¹⁸

От средата на 60-те години на XX в. Т. Боров започва по-активно да сътрудничи в редколегията на сп. „Читалище“. Той става част от екипа, който работи върху създаването на нови насоки в дейността на читалищните библиотеки. На страниците на списанието, както и по времето на проведени отделни разговори, той споделя своите виждания относно прехвърлянето на ръководството на библиотечната дейност при българските читалища към Комитета по култура и изкуство (ККИ). По тези и други въпроси води активна кореспонденция с част от членовете на Върховния читалищен съвет (ВЧС). Запазените документи доказват, че неговите препоръки са отразени в становищата, които читалищните дейци представят пред ККИ. Също така мнения биват изказани по въпроси, свързани със списването на сп. „Читалища“, което все повече започва да отделя място на страниците си за теми, свързани с библиотечното дело.¹⁹ Самият Боров е избран и за член на ВЧС. Активно участва в сформирания към него Съвет за работа с книгата.²⁰ От 1966 г. започват и обсъжданията за изработването на нов Закон за библиотечното дело. В разговорите, продължили около година, Боров активно се включва, като дава много ценни съвети за принципите, свързани с устройството на библиотечната система, нейните функции, задължения и отговорности. Изявява се като ярък привърженик за развитието на всички видове библиотеки у нас, като отдава подчертано внимание и на читалищните. Определя ги като масови библиотеки и такива с голямо значение за развитието на страната.²¹ Отношение взема и към предложенията за определяне на минимален норматив от налични библиотечни работници, съобразно броя на книгите в една библиотека.²²

Подкрепа оказва и в сферата на изграждане на нови читалищни сгради, които да могат да се използват за различни културни и образователни функции. Обособяването на читални и места за срещи, според Боров, са важен момент от цялостното развитие на всяко едно читалище. Превръщането на читалищата и като средища за краеведски дейности следва да бъде взето под внимание. На следващо място наложително е да се направи нов вид райониране на всички читалищни библиотеки, като в основата се постави тяхната база, място и значимост. Всичко това е с оглед на повишаване възможностите на библиотеките и тяхното по-добро

¹⁸ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 519, л. 1; а.е. 1739, л. 1–14.

¹⁹ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 100, л. 1–18; а.е. 1919, л. 1–95, а.е. 1992, л. 30–42.

²⁰ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 3104, л. 1–142; а.е. 3105, л. 1–276.

²¹ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 2783, л. 1–72.

²² НБКМ–БИА, пак там.

използване. Тези си предложения Боров защитава пред Изпълнителния съвет и пред Съвета за книга при ВЧС.²³

Като член на най-висшия читалищен орган в страната – ВЧС, Т. Боров взема отношение и към редица други въпроси свързани с читалищната дейност. Той препоръчва именно в тях да се провеждат поредици от лекционни курсове и кръжоци, по време на които пред хората да бъдат информирани по различни, важни за обществото въпроси. Също така подкрепя и развитието на художествената самодейност, която счита, че е нужно не само да се насърчава, но и развива спрямо необходимостите на местните хора. Дава напътствия за организирането и провеждането на литературни четения, кръжоци и клубове. Подкрепя и издаването на краеведски сборници, както и на такива, отразяващи годишнините на читалищата. По тези въпроси в архива му е запазена богата кореспонденция. Особено активна е тя с читалищни работници от Благоевградски, Софийски, Михайловградски,²⁴ Плевенски окръг.²⁵

От началото на 70-те години на XX в. се извършва активно преустройство на дейността на читалищата. То е в съответствие и с приетите решения от Четвъртия пленум на Комитета за култура, проведен през 1969 г. ВЧС засилва работата на своите окръжни съвети. По отношение на библиотечната дейност на дневен ред се поставя активизиране на сътрудничеството между библиотечните комисии по окръзи и държавното издателство „Полиграфиздат“. Становищата на Боров по тези въпроси са свързани с препоръка за направата на нови указания, под формата на инструкции, свързани с основната библиотечна дейност, както и допълнителните такива – лекционна пропаганда, срещи с творци и др. На следващо място той посочва и нуждата от добро снабдяване с периодични издания на всяка една библиотека, както и привличане на квалифицирани специалисти за работа. Всичко това цели изграждането на съвременна библиотечна мрежа, която следва да се опира и на опита постигнат през годините.²⁶

Заклучение

В цялата своя дейност Тодор Боров поставя като основен свой приоритет библиотекознанието и библиографията, както и прилагането на различни подходи за тяхното утвърждаване и развитие. Оформянето на библиотечната мрежа и нейното структуриране също заема сериозно място в неговия дълъг професионален живот. Активен сътрудник на множество литературни издания, както и утвърден ръководител на различни библиотечни институции, той се изявява като един от най-значимите български интелектуалци и учени. Съвременник и близък приятел с множество творци и общественици, той се отличава със своите богати енциклопедични познания, както и с умението си да прилага наученото в практиката,

²³ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 3105, л. 1–276; а.е. 3107, л. 1–81.

²⁴ Сега област Монтана.

²⁵ НБКМ–БИА, а.е. 3109, л. 1–194; а.е. 3110, л. 1–132; а.е. 3111, л. 1–29.

²⁶ НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 3114, л. 1–216.

особено в периода, в който е директор на Българския библиографски институт и на Националната библиотека.

В богатия си архив Тодор Боров оставя изключително ценни документи, представящи различни страни от културното и научно развитие на българския народ от втората половина на XIX в. до средата на 80-те години на XX в. Между тях можем да отделим и много материали, които го разкриват като един от активните радатели за развитието и на читалищното дело и най-вече за обособяването на самостоятелни библиотеки към читалищата.

Документите са налични в общо 60 архивни единици, съдържащи близо 2800 листа.²⁷ Всичките те са основа за едно ново проучване върху тази част от дейността му. Показателно е, че голяма част от изказаните от Т. Боров мнения и препоръки са вземани предвид и прилагани в практиката на всички читалищни библиотеки. На него се дължи и разработването, и наличието в тях на много нови вътрешни планове за устройство, изграждане на каталози, възможности за библиографски справки, а също така и формиране на общо библиотечно пространство. Всичко това го поставя наред с такива значими за развитието на читалищното дело личности като проф. Иван Д. Шишманов, проф. Михаил Арnaudов, проф. Анастас Иширков, Силиян Чилингиров, които са сред кръга от най-близкото обкръжение, от което Тодор Боров е черпил познания и мъдрост.

²⁷ В тази статия са представени 25 а.е.: 100; 519; 597; 1739; 1919; 1941; 1992; 2095; 2218; 2292; 2294; 2297; 2447а; 2447б; 2504; 2580; 2783; 3104–3105; 3107; 3109–3111; 3113–3114.

Проф. Тодор Боров и тежненятията при строежа на сегашната сграда на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

Юлий Йорданов

Prof. Todor Borov and the aspirations for the construction of the present building the “St. St. Kiril and Methodius” National library

Yuliy Yordanov

Summary

An interesting glance towards the place and role of lie and truth for the construction of the present building of the National library “St. St. Kiril and Methodius” casts in his report the literary critic Yuliy Yordanov – member of the union of the Bulgarian writers.

On the basis of thorough research of the problem, the attitude of the public, the actions and inactions of the state institutions towards it and especially the testimony of the informer prof. Todor Borov, who was director of the library in the period 1944–1949, and the construction of the building turned to his own cause, and his own observations on the basis of documents, Yordanov enlightens on key moments of the vicissitude fortune of the library and the accompanying swindles.

What attracts is the lively publicistic-essayistic style in which the report is written. This helps it to respond better to the national scientific conference “120 years Todor Borov – a life devoted to knowledge” where topics like challenges and problems of the theory and practice of the Bulgarian bibliography and library science will be discussed.

Key-words: Prof. Todor Borov, construction, “St. St. Cyril and Methodius” National library.

Колчем пъти съм в София и ми остане дори и глътка свободно време, тръгвам към сградата на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. И това не е случайно – имам усещането, че тя е истинско архитектурно бижу сред столичните здания.

Казах здания и се сещам ония моменти от срещите ми с моя съгражданин, родения в къщата в Лом, в която и аз съм роден, проф. Тодор Боров. Цели пет години той е директор на този най-голям и най-стар културен институт в следосвобожденска България, и на най-голямата обществена библиотека у нас. Когато веднъж изразих възхищението си от архитектурата и случайно го попитах за строежа на

сградата, той предизвикателно ме изглежда, пое дълбоко въздух и тежко въздъхна. И имаше право – бях разчоплил тумора на неговото директорско тежнение.

Българската национална библиотека е основана преди 140 години и както твърдят изследователите – един век след европейските при неравностоен старт. Идеята е на проф. Марин Дринов – тогава завеждащ-отдела за народно просвещение и духовни дела на Временното руско управление на България, защото „Софийската публична дружествена библиотека“ няма собствена сграда. Губернаторът на София, руснакът Пьотр Владимирович Алабин, възлага на библиотекаря Иван Шумков да потърси сграда за библиотечните нужди. *„Върви сега търси по София някоя голяма и хубава къща – препоръчва му Алабин. – Имаш на разположение то си 150–200 наполеона да ѝ направиш стаите по-големи и щом бъдеш готов, дойди да обадиш на губернатора.“* Шумков оглежда не малко здания в столицата на Княжеството и се спира на една от най-големите турски къщи, разположена най-вероятно на мястото на днешната Българска народна банка. Година след освобождението руският императорски комисар княз Александър Дондуков-Корсаков подписва указ за устройството на Софийската публична библиотека, с който тя минава на издръжка към държавния бюджет и така получава статута на национален институт. Но... радостта от новата придобивка е мимолетна, защото помещението, устроено със суми на славянското общество за публичната библиотека, е взето за императорския комисар.

И виждаме как съдбата на Националната ни библиотека се стъжнява. А както ще разберем по-нататък, обвива се в мистериозност и маскарлък. Онова, което впечатлява, е, че чужденци – приятели на България се кахърят за тази съдба, докато нашите държавници са хладни към нея.

Шест десетилетия книгите са в номадски ход,

защото Библиотеката се прехвърля от сграда в сграда, коя от коя по-неподходящи. Интересни са впечатленията на чеха Константин Иречек, който през лятото на 1880 г. е назначен за главен секретар на Министерството на народното просвещение, в чийто ресор е и Националната библиотека. *„Сутринта (3/15.VII) с Емлера посетих библиотеката-джамия, бях за първи път вътре – четем в неговия дневник. – Склад парцали. Почти влажно... Таванът е свод и над него кубе. Пълно е с прах и стените от дим (от пушека) са почернели.¹ Огромни масивни стълбове като в бирария. Голяма десиметрия. Единствената възможност е да се използва като цяло, да се баданоса, да се направят огромни долати околоръст и във вестибюла да се образуват две зали“.*

Хронистите твърдят, че според Иречек библиотеката-джамия е ориенталска екзотика, но същевременно той проявява подчертано желание да внесе подобрения и да я приведе в готовност за бъдещата ѝ дейност. От януари до юни 1884 г. той е назначен за неин директор и предприема преустройства – архитектурни оздравителни, хигиенизиращи. Но постепенно разбира, че атмосферата в джамията е нездравословна както за хората, така и за книгите. Дори започва да се плаши за

¹ По това време книгите са в пристройката към конака и Голямата джамия.

здравето си и да изпитва непоносимост към мисълта, че ако остане директор, ще бъде принуден да работи в тези ужасяващи го условия. Това е една от причините Иречек да напусне България, преди изтичането на подписания от него договор за пребиваване. Преди да напусне България, той уведомява Министерството: *„Библиотеката не може да остане в джамията, защото в нея няма никаква бъдещност. Влагата, която захваща да заразява и книгите, мишките, които нощем се разхождат по цялото помещение, теснотията, която не позволява нито един шкаф повече да се тури, тъмнотата, която захваща вечер рано след пладне, нездравият въздух, който действа на чиновниците и отбива охота на читателите – всичко това прави това помещение невъзможно. При входа лежат 8 големи сандъци с книги, заръчани есенес за Виена. Няма място где да се отворят и да се разреждат и камо ли где да се турят... Аз лично се считам задължен да настоявам върху пренасянето на поверените ми сбирки. След няколко месеца остава както съм обявил българската служба и следователно ще се разделя с библиотеката“.*

Като последица от действията на Иречек, е указът от юли 1885 г. на правителството на Петко Каравелов, по силата на който е определен терен за построяване на сграда в градинката срещу сегашния Военен клуб. Но когато приемникът на Иречек Васил Стоянов, се позовава на този указ и настоява да се започне строителството, същото правителство не предприема нищо.

За 60 години, съпроводени с митарства и местообитаване, се **сменят 20 директори.**

Всеки от тях споделя, че това постоянно местене е пагубно за всяка библиотека. Някои от тях къде с благи, къде с дръзки прояви са изразявали тревогата си за националното ни книжно богатство. Пенчо Славейков например, пише остър, гневен протест срещу Министерството, в който между другото четем: *„И сега, за последен път изтъквам тия неуредици... И настоявам за тяхното премахване, като се построи специално здание за Народната библиотека в София“.* Заради изразеното дръзко държание две години по-късно е уволнен.

Независимо от тази крайна мярка, обвиненията на Славейков имат и положителен ефект. Смята се, че те стряскат Министерството на просвещението и през двегодишното му управление от министър Никола Мушанов е изработен законопроект за строеж на нова сграда. Министърът вписва в мотивите на законопроекта доводите на Пенчо Славейков. Предвижда се да се използва подарено от общината място (по времето на Петко Каравелов) и се отпуснат 2 000 000 лв за строежа. Но... законопроектът не е приет, защото *„когато дойде ред да се направи нещо за Библиотеката, за нея обикновено не стигат средства“.* През 1914 г. се правят напразни опити да се получат средства за строежа от фонда „Братя Евлоги и Христо Георгиеви“. Вместо от читатели, предвиденото място в градинката срещу Военния клуб, се обитава от добитък, къпещ се в наводнения изкоп. Тридесет години след указа на Петко Каравелов от 1885 г. изкопът се е превърнал в блато, в самия център на столицата, на стотина метра от Двореца, където се търкалят биволи!

Честването на 50-годишнината на Библиотеката не довежда до промяна. Едва през 1933 г. въпросът за строеж на библиотечната сграда се подема и от държавните органи. Назначена е комисия, която да определи мястото за постройка и да изработи проект за основаване на фонд за нея. Този път комисията предлага за място градинката между Народното събрание и Софийския университет. На учредителното събрание, състояло се на 14.IX.1933 г., е приет устав. В управителния съвет на фонда са включени видни общественици и учени. За управител е избран Стоян Омарчевски – народен представител и бивш министър на народното просвещение. Временният комитет за строежа на сградата, образуван при Библиотеката, подготвя законопроект за построяване на нова сграда, който да бъде внесен в Народното събрание. В пресата излиза съобщение за законопроекта, но резултати все още няма. Водят се преговори и със столичната община. Министър Ал. Бояджиев обаче е освободен от управлението и всичко пропада. В тази безнадеждност ръководството на Библиотеката предлага дори проект на постановление за уреждане на въпроса чрез държавната лотария. Но министърът на финансите резолира: *„Не съм съгласен!“*. Възмущението на българските граждани, учени и журналисти става причина през 1937 г. за нова акция по страниците на всекидневниците за каузата на Библиотеката и министърът на народното просвещение М. Николаев дава официално изявление при откриването на изложба на българската книга: *„Моята грижа, като министър на народното просвещение, и в съгласие с колегите от Министерския съвет, е да намеря средства за по-скорошното задоволяване на тая належаща нужда“*.

Не закъснява и резултатът: на 12.XII.1937 г. е обявен конкурс за изработване на идейни скици за бъдещата сграда. Представени са 24 проекта, от които 2 са премирани. Втора награда печели проектът на архитектите Иван Васильов и Димитър Цолов. Журито не дава първа награда и предлага да се насрочи нов конкурс. Но... избухва Втората световна война. Разрешават се и споровете за терена на строежа – на мястото на царския манеж. Възложено е на архитектите да изготвят окончателните планове с оглед на 4.XII.1939 г. да започнат изкопните работи. Грубият строеж и покривът са възложени на предприемач за около 17 000 000 лева и са приключени до края на 1943 г. След това строежът замира.

След започването на Втората световна война директорът на библиотеката Райчо Райчев неколккратно повдига пред Министерството на народното просвещение въпроса за евакуация на книжното имущество. На 10 I.1944 г. сградата на Библиотеката на ул. „Раковски“ е ударена от бомба директно, но книгите остават под бетонните плочи. Министерството изцяло изоставя Библиотеката, а по-голямата част от имуществото ѝ е спасено за поколенията по щастлива случайност. На 3 февруари започва разчистването на развалините и разбиването на бетонните плочи. И ето нова трудност – липсват автомобили за превозване на книгите. *„Директорът на Народната библиотека да се справя сам, да прави каквото може. Министерството камион няма“* – така отговаря на молбата на Райчев министърът на народното просвещение проф. Борис Йоцов. Докато превозът се урежда, на

30 март следва нова бомбардировка. Зданието на библиотеката е окончателно разрушено и опожарено, а книгата, фондовете и каталозите са напълно унищожени.

След 9.IX.1944 г. идват не по-малко тежките времена за Библиотеката.

На 1 декември директор става проф. Тодор Боров,

който достроява библиотечната сграда. „Когато за пръв път в началото на декември 1944-а отидох да видя, вече като ръководител на учреждението, спреният от година насам строеж на бъдещата Народна библиотека, пред мен се разкри една не особено насърчителна картина: желязната конструкция на покрива и армираните стъкла на обертката бяха разбити; вътре в суровата, незатворена, необлицована сграда навсякъде по-големи и по-дребни разрушения, общо запустение; тук-там из откритите зали поникнали непоръчани бурени; в приземния етаж настанени някакви коне – бригада от партизанския отряд на Славчо Трънски, както ми казаха... Но изцяло – строежът си беше на място, повредите можеше да се възстановят лесно, за да се пристъпи след това към завършване на сградата, стига да се започнеше работата веднага. При това в някои от по-запазените помещения, затворени с временни врати, имаше складирани ценни строителни материали, последният предприемач се бе погрижил да ги прибере и запази – спомня си Боров. – Бях в ония години до такава степен запален да възкреся Библиотеката, и на първо място – да продължи и се завърши час по-скоро строежът, че смятах за свой личен враг всеки, който пречеше или възразяваше нещо по осъществяване на сградата. Навсякъде все това говорех, навсякъде търсех съюзници, додяхах навярно на хората с моите постоянни оплаквания и протести срещу бездушието на някои инстанции. – И е прав! – „Едва ли има по-ярка картина на престъпно небрежие на българската държава към българските културни институти от тая история за помещението на НБ... Построиха се какви ли не излишни сгради... похарчиха се десетки милиони на вятъра, за библиотека все не можеха да се намерят пари“ – пише той във в. „Мир“. Независимо от предприетите от Боров дори и груби офанзивни действия Министерството на благоустройството оставя строежа на заден план.

„Мога да си представя днес как са звучали моите думи в ушите на сведущите ръководители на държавата в ония дни: войната бушуваше още с всичка сила, това е преди Ялтенската конференция, а аз – библиотека, та библиотека, без нея не можем да съществуваме! В Министерството едва ли са и чели моите пожелания, нямаше признаци, че се тревожат особено за нас. Но аз, във всеки случай, не ги оставях на мира: започнах всеки ден да ходя там, пращах да натискат по колегиална линия и проектантите на сградата, и други свои близки.“

В доклад на министъра на просветата, в чието ведомство е Библиотеката тогава, се говори за „стотина посещения“ на Боров в края на 1944-а и началото на 1945-а в Министерството на ОСПБ. А ето какво пише на 19.II.1945 г. до него единият от проектантите, арх. Димитър Цолов: „Днес ходих пак в М[инистерст]во на благоустройството. Говорих с Харбов и Койчо Георгиев (отговорни работници в ОСПБ). Казаха, че догдето не се разпредели кредитът, не може

да се даде нареждане за почване на каквато и да е работа. Разбрах обаче, че предстои разпределяне на кредитите за разните постройки. От своя страна, казах своята дума. Няма да е зле и Вие да направите нещо във връзка с размера на кредита. При Харбов бях с инж. Шекерджийски по въпроса за външната каменна облицовка. И този въпрос стои в бездействие. Чакали закон за ликвидацията и ще може да се говори за нея едва след излизане на закона. Ново време, пък формалностите същите от старото време. По въпроса с възстановяването от разрушенията също не е направено нищо, все във връзка с кредита“.

В министерството вместо да се заемат с довършването на библиотечната сграда, настойчиво внушават на Боров, особено Койчо Георгиев – новият директор на строежа, да направи предложение за отстраняване на проектантите арх. Иван Васильов и арх. Димитър Цолов, защото били чужди политически елементи, които щели да вземат много пари и трябвало да им се отнеме строежът. Все пак Боров има и хора-поддръжници, един от които е министърът на просветата проф. Станчо Чолаков. Ето какво пише Боров в доклад до него от 20.II.1945 г.: „Във връзка с приближаването на строителния сезон се налага да се вземат всички мерки, за да се продължи и завърши във възможния най-кратък срок новостроящата се сграда на Народната библиотека в София. Работата на Народната библиотека по обслужване на публиката е напълно спряла от 10 януари 1944-а насам. Всички други функции на библиотеката (по набавяне, обработване, подреждане, подвързване на новопостъпващи книги, и пр.) са спънати също от липсата на помещение. Спасените книги, складирани в подземията на Съдебната палата, не може да се изнесат, за да се започне наново с библиотечната им обработка (всички каталози на библиотеката са унищожени). При това книгите са изложени там на влага, прах, унищожаване от плъхове и мишки, и на всички други неприятели на книгата. Загубата на Народната библиотека би била един непоправим удар върху българската култура. Но и продължаването на днешното състояние на привидно съществуване спъва българската наука и литература, пречи на документацията на редица обществени и държавни, стопански и административни предприятия, затруднява работата по защита на нашата национална кауза. Липсата на Народна библиотека спъва решително и образователната работа в столицата. Днес в София са струпани към 20 000 студенти в разните висши училища и в Университета, а Университетска библиотека разполага всичко с 80 места за читатели в своите читални. Само бъдещата голяма читалня на Народната библиотека би била в състояние да задоволи, поне отчасти, тая остра нужда при подготовката на подрастващите поколения.

Като имате всичко това предвид, моля Ви, господин министре, да настоите пред своите колеги да се отдели от бюджета за 1945-а възможно най-голямата сума за довършване на Народната библиотека, както и специално пред господина министър на благоустройството за ускоряване ликвидирането на досегаши-

ните предприятия и възлагане на новите, за да може час по-скоро да се завърши тази тъй необходима за държавата и за народа сграда.

По самия си характер Народната библиотека не би могла да се помещава в какво да е здание, дори и да бъде то достатъчно голямо. Тия обстоятелства се изясниха своевременно и затова държавата най-после, след дълги колебания, се видя принудена да започне постройката на мястото на бившия царски манеж. Грубият строеж на сградата е завършен. Предстои да се възстановят някои повреди от бомбардировките, да се изработи и постави дограмата, да се облицова сградата отвън и измаже отвътре, да се набавят хигиенните и други инсталации, за да се пристъпи към уреждане на помещенията вътре за нуждите на Народната библиотека. При ударна и неспъвана от бюрократически формалности работа, смятам, че голяма част от тия задачи може да бъде осъществена още през текущия строителен сезон, за да извадим поне догодина книгите от подземията на Съдебната палата и да пристъпим към вътрешното изграждане на тежко засегнатата сбирка на Народната библиотека, да пристъпим към създаване на нова Народна библиотека.

Смятам, че Вие като учен съзнавате, господин министре, пред каква първостепенна културна задача сме изправени, и какви тежки отговорности носим за несвоевременното ѝ разрешаване, за да няма нужда да Ви занимавам с дълги изложения. Разчитам на Вашите решителни действия по този въпрос, за да можем да се поздравим скоро със създаването на новата Народна библиотека на нова, демократична България“.

Но... предприемчивият и пъргав урбанист арх. Любен Тонев, новоназначен директор на Архитектурната дирекция при Столичната община, по пътя на своите преустройствени намерения смята за уместно да покани двама видни съветски градостроители, за да дадат мнение по плана на подлежащата да се новоизгради разбомбена българска столица (утвърденият преди това „план Мусман“ очевидно се изоставя). На 14.IV.1945 г. Т. Боров получава писмо от Министерството на пропагандата (подписано от Дора Габе, но едва ли внушено от нея), с което се съобщава, че на 18 април в България пристигат съветските архитекти и че ще трябва да се изчака мнението им, преди да предприема каквото и да било във връзка с библиотечния строеж...

Как е осветлил арх. Тонев съветските специалисти, Боров не знае, но архитектът успял да им внуши „главният правителствен център“ на бъдещата „социалистическа столица“ да се развие от двете страни на тогавашния бул. „Толбухин“², между булевардите „Руски“ и „Дондуков“; че тук трябвало да се построят основните министерства и най-важните правителствени сгради. И... Народната библиотека, която има нещастieto да попадне на такова представително място (както и другите съществуващи сгради по „Толбухин“), трябва да се махне оттам, не ѝ е мястото сред такова високопоставено общество. В информация във в. „Отечествен фронт“, дадена навярно от самия арх. Тонев (бр. 210, 13.V.1945), с която се

² Сега бул. „Васил Левски“.

обосновават „препоръките на съветските архитекти урбанисти Щусев и Баранов“, изрично се казва: „Недовършената сграда на Народната библиотека може да бъде използвана като част от бъдещата сграда на парламент или правителствена резиденция, пред която е целесъобразно да се направят постоянни трибуни за приемане на манифестации и военни паради“.

На този удар Боров за кой ли път надава вик, за да се чуе високо гласът на това многострадално учреждение, да не остави да се приспи културната общественост на България с разни фантастични градоустройствени планове, за да не види реалната опасност, която застрашава българската култура. „Написах преди всичко в „Отечествен фронт“ брой 217, 22 май 1945-а, остра статия „Народната библиотека чака своята сграда, България – своето книгохранилище!“. Поставих епиграф, взет от прокламацията на правителството по повод завършването на войната: „Сега българският народ ще има да пожъне нови победи на фронта на стопанското и културно строителство“, и развих в десет точки конкретно наложителната необходимост да бъде завършена новостроящата се на „Толбухин“ сграда час по-скоро – и то именно за Народна библиотека, а не като трибуна за някакви предполагаеми паради! Моята статия бе сигнал (а същевременно и основа, тя даваше нужния материал), за да бъде подкрепен обществено гласът на библиотеката от хора, които милееха за тая културна институция. И подкрепата не се забави. Така – привлеченият от мен тогава като сътрудник в Народната библиотека писател-библиотекар Стефан Станчев написа във в. „Изгрев“ (№ 195, 29 май) темпераментна статия „Занемелите гласове“, а добрият приятел, учен и книжовник професор Петър Петков (писателско име Петър Осоговец) изложи в „Работническо дело“ (№ 224, 11 юни) в статия „Народната библиотека е духовно огледало“, аргументирано необходимостта за студенти и научни работници да се завърши незабавно започнатата сграда. Малко по-късно пуснахме в печата (в. „Народ“, № 231, 5 юли) и статията „Народната библиотека“ на моя тогава пръв помощник по вътрешно-библиотечното възстановяване и новоизграждане на разбомбеното национално книгохранилище, изтъкнатата библиотековедка Божана Божинова-Троянова“ – отбелязва директорът.

Битката не спира. Като преподавател в Софийския университет, проф. Т. Боров мобилизира свои студенти в помощ на една кауза, която ги засяга, защото в тогавашна София няма библиотеки, където да четат. И на 26 юни, от името на ОСНС „Васил Воденичарски“ при Историко-филологическия факултет, се свиква в най-голямата аудитория на ректората „Голямо общостудентско събрание на тема „БЪРЗО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА“. Големите афиши съобщават: „Ще говори директорът на Народната библиотека проф. Т. Боров и представители на студентството. Всички на събрание!“.

„Приготвих специално „Слово“, постарях се да изтъкна на преден план ролята, която Народната библиотека е играла в миналото за студентската младеж, роля, която ѝ предстоеше да играе днес в още по-значителен размер при основното обществено преустройство – пояснява Боров. – Събранието бе посетено наистина масово, то започна в аудиторията и завърши като общостудентски

митинг в двора на Университета. След моя позив за бързо възстановяване на библиотеката говори в същия дух неуморимият мой учител, верен приятел и закрилник проф. Александър Балабанов – той умееше да ентусиазира студентите; с изказвания ме подкрепиха и асистентът (тогава, по-късно професор) Игнат Пенков и борческите студенти Огнян Бояджиев и Крум Иванов. Събранието прие единодушно резолюция, с която се искаше да се завърши час по-скоро строежът на библиотеката. Резолюцията бе циклостилирана и разпратена веднага на съответни държавни и обществени институции, отразена бе и в печата. Гласът ни бе пренесен незабавно и пред по-широк форум: на учредителния конгрес на ОСНС, състоял се три дни след нашия митинг, студентството в своята цялост настоя „да се даде възможност на студентите да се ползват от богатата съкровищница на Народната библиотека“ („Работническо дело“, № 241, 30 юли).“

Независимо от офанзивата столичните градостроители никак не се трогват. На 16 юни Градоустройствената дирекция прокарва Наредба № 4 за строителна възбрана в границите на Столичната голяма община. Приятелите на Библиотеката се противопоставят с друго решение на Министерския съвет, което да изключи сградата на Народната библиотека от действието на наредбата. И тъй като вече назрява намерението да се отърват и от „грижите“ на ОСПБ и да започнат да строят сами; и да си свършат работата с един удар, изготвят съвместно с проф. Чолаков и той внася доклад до министър-председателя, в който се предлага да се издаде специална наредба-закон на основание на чл. 47 от Конституцията – така се управлява тогава - „за доизграждане новостроящата се сграда на Народната библиотека в София“. С тази наредба се отменя валидността на градоустройствената Наредба № 4 по отношение на библиотечната сграда. Предвижда се и създаване на отделен строителен комитет за нейното довършване. Предложението е прегледано от Съвета по законодателство при Министерството на правосъдието и му е даден ход с писмо № 150 от 23.VI.1945 г. След това обаче заседава в Министерския съвет и не влиза в сила – очевидно необходимата за прокарването му държавно-обществена атмосфера не е още налице.

На 5 юли Боров получава писмо от Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството – МОСПБ, в което се съобщава че „възстановяването и довършването на Народната библиотека се отлага до изработването на общия градоустройствен план на София“. При личното си посещение в министерството Боров узнава, че уведомлението е предизвикано от архитект-урбаниста, който с нарочно писмо от 22 юни, подписано от неговия шеф, тогавашният кмет на София – Бронзов, от името на Столичната голяма община настоял пред МОСПБ, да „не се допуска извършването на никаква строителна работа“ по Народната библиотека, на основание, че там „ще се създава главен правителствен и параден площад“, а „недовършената сграда на библиотеката ще се отреди за друга държавна нужда, отговаряща повече на един такъв представителен площад“. Главният директор на министерството арх. Л. Парашкеванов слага веднага резолюция: „Съгласен с искането по това писмо“. И дори на толкова разумното предложение на своя директор на строежите: „Намирам, че поне възстановител-

ните работи по сградата трябва да бъдат извършени, тъй като по размери са малки. Иначе ще последват може би неоправдани разрушения“, Главният отговаря с решителен отказ.

Докато директорът води война на няколко фронта, за да се възстановят довършителните работи по сградата, в Библиотеката негова служителка му обявява опозиция. „Държали сме змия в пазва! – с тежка въздишка ми каза проф. Боров. – Пагубните за нас градоустройствени проекти са получавали подкрепа от съвсем неочаквана страна: Маргарита Димчевска, бивша главна библиотекарка на Народната библиотека – огорчена защото е отстранена от библиотечното ръководство; американска възпитаничка и гореща привърженица на американски библиотечностроителни възгледи, отправя през същото лято на 1945 г., още на 20 юни, без да ни предупреди, тайно, едно изложение направо до Министерския съвет, озаглавено „Доводи за неизползуване недовършената сграда на Народната библиотека за библиотека“. Изложението ѝ, съгласувано навярно предварително със столичните урбанисти, достига, за наш късмет, до ръцете на министър-председателя с обичайното закъснение чак на 10 октомври, и Кимон Георгиев слага резолюция: „На вниманието на М-вото на просветата“. Едва сега това изложение отива до съответното министерство и оттам беше препратено до мен с молба да дам мнение по него. Димчевска правеше основателна наистина критика на процедурата по изработване на плановете и по възлагане на строежа навремето тъкмо на тия проектанти, посочваше и някои функционални недостатъци на бъдещата сграда (неща, които бях посочвал и критикувал навремето и аз). Дотук добре. Но тя предлагаше поради тези минали прегрешения да се изостави изобщо недовършения строеж, да се даде сградата за целите, предлагани от урбанистите, а „за Народната библиотека да се построи друга по по-внимателно, по-вещо и по-всестранно обмислени плановете“. С писмо от 3 декември до Министерството на просветата отхвърлих мотивирано предложението на Димчевска. Така и тоя удар бе отстранен! Уви от това сградата не тръгна.“

Независимо от това продължава силна спонтанна, непоръчана свише кампания в печата, която отразява действително широката обществена тревога за съдбата на Народната библиотека. Съвсем естествено е, че тя не може да не бъде чута дори „от глухия цар“, както казва народната мъдрост. Затова Боров преценява, че е време да потърси личното съдействие пряко от най-отговорните лица в държавата. Взема със себе си едно изключително ценно френско ботаническо издание от XVIII в., фолио, с прекрасни цветни илюстрации, което било проядено от плесен по средата на листата (пренесено очевидно с топка сняг в него), за да го показва като „веществено доказателство“ за застрашителното състояние на националния книжовен фонд. Въоръжен с тоя том, на 10 февруари отива в ЦК на БКП. Приема го веднага секретарят на ЦК на БКП по въпросите на културата Вълко Червенков, с когото се познават отдавна. Изслушва го внимателно, разглежда със загриженост поразената книга и е категоричен, че ЦК е готов да даде всяко съдействие. При това той смята, че въпросът трябва да се отнесе първо до правителството,

затова му препоръчва да отиде при министър-председателя, обещава да се обади там, за да бъде приет. Същия ден и министър Димо Казасов се обажда по телефона в Министерския съвет, за да приемат и изслушат Боров, защото въпросът не търпи отлагане.

Още на другата сутрин,

11 февруари, Кимон Георгиев приема директора на Библиотеката.

„Несъмнено, моя милост бе силно развълнуван – спомня си Боров. – Кимон Георгиев – съвсем спокоен. Аз носех поразения ботанически том. Министър-председателят ме посрещна прав в средата на стаята и ме гледаше мълчалив. Поздравих го, отидох до писалището му, поставих отгоре моето „веществено доказателство“, разгърнах го и му посочих: „Ето какво ще остане от Народната библиотека, ако час по-скоро не довършим сградата, за да измъкнем книгите от подземията на Съдебната палата“.

Кимон Георгиев направи един отблъскващ жест, подкани ме да вдигна опасната книга от писалището му, страхувахе се очевидно да не го замърся – то наистина светеше от чистота, покрито бе със стъкло и по него нямаше никакви книжа, само един телефонен апарат. Взех си тома обратно под мишка. „Какжете какво искате? – запита министър-председателят строго. – Сто милиона лева и отделен строителен комитет – отговорих без запъване. – А ако не можем да отделим такава сума? Не може да не знаете, че днес България има и много други неотложни нужди. – Тогава ще помоля да ме освободите от длъжността директор на Народната библиотека. Моите плещи са много малки, за да носят отговорността за похабяването на книжовното богатство на българския народ – казах кротко.

Министър-председателят ме гледаше с едното си око внимателно, струва ми се разглеждаше ме с интерес, но ми отговори веднага: „Така не бива да се говори, не може да се слагат такива ултиматуми на правителството“.

Аз имах все пак смелост да добавя: „Бих могъл да посоча откъде да се вземат безболезнено нужните сто милиона, но смятам, че това не е моя работа“. „Добре, добре, ще опитаме, ще видим, не мога да Ви обещаю засега нищо положително – каза Кимон Георгиев, и добави малко смекчено: „Пък Вие бъдете малко по-спокоен“. Аудиенцията бе свършена, тя трая едва ли и 15 минути. Вън ме посрещна любезно Георги Кулишев, той прояви допълнителен интерес към донесения от мен фолиант и към каузата на библиотеката, обеща ми всякакво съдействие.“

На другия ден във вестниците излиза официално съобщение: „М-р председателят г. Кимон Георгиев вчера пр[еди] об[ед] прие директора на Народната библиотека г[и] Тодор Боров, който е предявил искане да се отпуснат кредити за завършване на новата сграда на Народната библиотека в София“. Същия ден четем в печата: „Парламентарната комисия при М-вото на информацията ще има днес сутринта заседание, на което ще бъде докладвано за положението на Народната библиотека“. И пак същия ден, 12.ІІ.1946-а, във в. „Ден“, бр. 154, излиза статията на проф. Александър Балабанов „Не о едином хлебе жив будет че-

ловек...“ – най-силният и сърдечен вик, написан във връзка с акцията за спасяване на Народната библиотека: *„Никой няма право да поема тая отговорност (за похабяване на книжовния имот) зарад някакви други нужди, особено сега, когато и голяма част и от другите нужди ще могат да бъдат задоволявани именно чрез силите и авторитета на това, което ще се спаси и ще се прибере в Народната библиотека, особено сега, когато всички народи на Земята се тълпят и борят за своите родни естествени права. И ние за нашите“*.

Както ми беше казал проф. Боров, вече явно желязото бе достатъчно нажежено и трябва да се действа бързо. Той изготвя веднага, а министър Димо Казасов на 25 февруари внася в Министерския съвет законопроект по библиотечните искания. А между това акцията продължава и от опозиционния печат, какъвто съществува все още. Той атакува правителството, обвинявайки го заради забавения строеж на Библиотеката в небрежност към основни ценности на българската култура. Най-после, на 9 март, излиза 8-ото постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 7.ІІІ.1946 г. В протокол № 30 четем: *„Одобрява се да се внесе за разглеждане и гласуване в настоящата сесия на Народното събрание, законопроект за разрешаване на министъра на информацията и на изкуствата да сключи заем от Пощенската спестовна каса в размер на 100 000 000 лева и за създаване Строителен комитет за доизграждане на Народната библиотека в София“*.

Без забавяне министър Казасов внася в Народното събрание законопроекта с молба за спешно предвиждане и е включен в дневния ред на заседанието на 4 април. А преди да влезе в заседателната зала министърът уверява Боров, че проектът ще мине, защото народните представители са настроени благоприятно. Заседанието се председателства от Георги Трайков, пред когото не веднаж Боров е изнасял болките си, още по времето на министър Чолаков. Библиотечният законопроект е точка 9 в дневния ред.

А ето и кратка картина от дебатите по законопроекта. Петър Панайотов – представител от БКП, стегнато, добре аргументирано подкрепя безрезервно внесенят законопроект, завършвайки: *„...Ако доскоро ние, заангажирани в разрешаване на редица проблеми, поставени в отечественофронтовска обстановка, отделяхме недостатъчно внимание и грижи за доизкарването на библиотечната сграда, то по този въпрос крайно време е да се покажем на върха на една демократично-прогресивна власт. Нашето национално книжовно богатство гние в подземията на Съдебната палата. Тоя сезон библиотечната сграда трябва да се застрои така, щото да побере запазените 300 000 тома. Бързо, по възможните най-кратки пътища, като с настоящия законопроект освободим строежа на сградата от известни формалности и срокове по закона за бюджета, отчетността и предприятията. Никакви други съображения не бива да ни спъват. Народната библиотека е над всички временни интереси и сметки, тя е от общ национален характер. Така схваща въпроса Българската работническа партия (комунисти). На нас гледа цялата българска общественост. На нас гледа пет пъти увеличилото се студентство: 35 000 млади, енергични, надеждни български момци и девойки.*

Ние трябва да подпомогнем тяхната научна и професионална подготовка чрез даване на разположение книжовното богатство на нашата Народна библиотека. На нас гледат научните работници, гледат идните поколения. Да запазим събраното с такива грижи и любов в продължение на почти седем десетилетия книжовно богатство! Да го запазим за днешните и идващи поколения и така да вървим през искрено културно съревнование с останалите народи по пътя на националния прогрес и благоденствие. Иначе – нека си послужи с думите на директора на Народната библиотека, г-н Тодор Боров – „Ако похабим книжовното богатство на българския народ, ако лишим България от паметта ѝ, нашите наследници на тая родна българска земя ще ни прокълнат!“.

Народният представител Яни Янев от земеделската парламентарна група подкрепя с кратка темпераментна реч внесения законопроект: „*Да пазим книгите, научните паметници, лостове на културата, залог за преуспяване на нашето прогресивно отечественофронтовско дело чрез бързо доизграждане на Народната библиотека*“. И при одобрителното обаждане лично на Георги Димитров министър Казасов се отказва от допълнителна реч и законопроектът е гласуван и приет „на първо четене“. Позовавайки се на основание чл. 44 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание, министърът предлага да се пристъпи по спешност към второ четене и законопроектът се чете и приема член по член – окончателно, без никакви възражения. Победа! На другия ден в. „Работническо дело“ (бр. 75, 5 април) съобщава с едри букви: „Създава се строителен комитет за доизграждане на Народната библиотека в София. Държавата ще отпусне 100 милиона лева заем за строежа“. Новината виждаме и в другите вестници.

Ала битките не свършват. Докато Боров търчи в Министерството на финансите, за да уреди отпускането на кредита от Спестовна каса, МОСПБ, чувствайки, че приемането на този закон е един упрек към тяхната „строителна практика“, изготвят набързо някакво „изменение и допълнение“ на непубликувания още закон, с което целят фактически неговото отменяне. Предлогът, че имало незавършени предприятия от Министерството на ОСПБ и поради това не можело друго министерство да започне да строи, е несериозен. Единственото предприятие в ход днес е поправката на железните конструкции на покрива. Никаква пречка няма за довършване на това предприятие от Министерството на ОСПБ, или за прехвърлянето му върху новия строител – Строителния комитет. Но... и тази машинация не минава. От Министерския съвет съдействат само след 3 дни, в петък, в „Държавен вестник“, год. LXVIII, бр. 94, 26.IV.1946 г., излиза

УКАЗ № 14

В името на Негово величество царя НИЕ, РЕГЕНТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ, ОБЯВЯВАМЕ че XXVI обикновено Народно събрание, през първата си редовна сесия в 47-ото заседание, държано на 4 април т.г., гласува и прие, а ние утвърдихме и утвърждаваме следния

ЗАКОН

за разрешаване на министъра на информацията и на изкуствата да сключи заем от Пощенската спестовна каса, в размер на 100 000 000 лева, и за създаване Строителен комитет за доизграждане на Народната библиотека в София.

Чл. 1. Разрешава се на Министъра на информацията и на изкуствата да сключи, а на Пощенската спестовна каса да отпусне на същия заем в размер на 100 000 000 лв., за довършване на сградата на Народната библиотека в София.

Чл. 2. Пощенската спестовна каса ще открие текуща сметка на Министерството на информацията и на изкуствата до размер на пълната сума на заема, от която ще отпусна при поискване от министъра на информацията и на изкуствата, в зависимост от нуждите, отделни суми. Последната частична сума по заема трябва да се изтегли най-късно до 30 декември 1948 г.

Чл. 3. Министерството на информацията и на изкуствата плаща върху частичните суми, от деня на получаването им лихва 1 % по-голяма от лихвата, която Пощенската спестовна каса плаща на вложителите си.

Чл. 4. Изтеглените суми по заема до 30 декември 1946 г. се превръщат на тази последната дата в анюитетен заем, платим в срок от 10 години, при определена в чл. 3 лихва с равни шестмесечни вноски, съдържащи лихви и погашения с падеж 30 юни и 30 декември всяка година.

Останалите частични суми, които ще се изтеглят след 30 декември 1946 г. при последно допустимо теглене не по-късно от 30 декември 1948 год., се превръщат ежегодно на 30 декември в анюитетни заеми със срок 10 години, платими при условията на алинея първа на същия член.

Чл. 5. Необходимите кредити за изплащане на лихвите и погашенията по този заем се предвиждат ежегодно в бюджета на Главната дирекция на държавните и на гарантираните от държавата дългове.

Чл. 6. Създава се Строителен комитет за доизграждане новостроящата се сграда на Народната библиотека, в състав: директорът на Народната библиотека, началникът на бюджетно-контролния отдел при Министерството на информацията и на изкуствата, един представител на дирекция „Архитектурни строежи“ при Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството, един представител на архитектурно-градоустройствената дирекция при Столичната народна библиотека и един представител на архитектурно бюро „Василъв и Цолов“ – проектант. Строителният комитет се назначава със заповед от министъра на информацията и на изкуствата.

Чл. 7. На Строителния комитет се възлага да извърши самостоятелно всички необходими работи до пълното и окончателно завършване на сградата и инсталациите на Народната библиотека в София, за да бъде годна тя за използване във възможно най-късия срок.

Чл. 8. Разходите по доизграждане новостроящата се сграда и инсталациите на Народната библиотека – София се извършват чрез спазаряване по доброволно съгласие. В случай, че не се явят повече конкуренти, Строителният комитет може да спазарява и само с един конкурент, като проверява предложените от последния цени с утвърдените от Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството сметки във връзка с цените.

Разпоредбите на закона за бюджета, отчетността и предприятията не се прилагат за разходите, упоменати в предходната алинея на този член.

Чл. 9. Строителният комитет по доизграждане на Народната библиотека в София има право да използва за своята работа и щатните техници и специалисти от Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството, като за извършената работа в извънработното време им се заплаща възнаграждение, съгласно със закона за длъжностите, цензовете, заплатите и възнагражденията на държавните служители.

Чл. 10. Сумите за доизграждане сградата и инсталациите на Народната библиотека в София се набират от:

а) отпуснатите за целта от Министерския съвет досега кредити („Държавен вестник“, № 155, 4 юли 1945 и „Държавен вестник“, № 204, 3 септември 1945);

б) сумите, които биха се получили от продажбата на двете стари сгради на Народната библиотека с техните парцели, находящи се на улица „Раковски“ № 131 и на улица „Иван Вазов“ № 10;

в) произведения на заеми, сключени специално за целта;

г) от дарения;

Отчетът за разходите, извършени от Строителния комитет по доизграждане на новостроящата се сграда и инсталациите на Народната библиотека в София, се съставя след окончателното привършване на работата и се проверява от Върховната сметна палата.

Чл. 11. Настоящата наредба-закон влиза в сила от 1 март 1946 година и отменя всичко, което ѝ противоречи.

Настоящият указ да се облече с държавния печат, да се обнародва в „Държавен вестник“ и да се тури в действие.

Изпълнението на настоящия указ се възлага на министъра на информацията и на изкуствата.

Издаден в София на 15 април 1946 година.
На първообразния собственоръчно написано:

В. Ганев

Цв. П. Бобошевски

Т. Д. Павлов.

Приподписал, министър на информацията и на изкуствата: Д. Казасов.

Първообразният указ е облечен с държавния печат и регистриран под № 8728 на 14 април 1946 година.

Пазител на държавния печат, Министър на правосъдието: Л. Коларов.

Още същия ден, на 26 април, в деня на публикуване на закона, Библиотеката отправя до Министерството на ОСПБ отговор на тяхното официално запитване от 8 април относно средствата, с които разполага за строежа: напомня им, че разполага с неизползвани кредити в размер на 50 милиона лева – при тях, отпуснати специално за Библиотеката през 1945 г., и освен това със заема по новия закон от 100 милиона лева. И с най-невинно изражение на лицето Боров им съобщава: „Смятам, че тия средства ще бъдат достатъчни за строителните работи, които ще сме в състояние да извършим през текущия строителен сезон“. Т.е. с богом!

В началото на май предвидените по закона институции посочват свои представители и на 8 май министър Казасов подписва заповедта за назначаване на Строителния комитет. Същият ден, спазвайки канцеларския стил, Боров изпраща официални писма, до назначените членове: *„Със заповед № 1136 на Господина министъра на информацията и на изкуствата от днес, Вие сте назначен за член в Строителния комитет за доизграждане на Народната библиотека в София, съгласно чл. 6 от закона за разрешаване на министъра на информацията и на изкуствата да сключи заем от Пощенската спестовна каса в размер на 100 000 000 лева и за създаване строителен комитет за доизграждане Народната библиотека в София. Като Ви съобщаваме горното, ние разчитаме на Вашата пълна подкрепа при изграждане на Народната библиотека“*.

На другия ден Строителният комитет се конституира, съгласно заповедта на министъра, в следния състав и вид:

Председател: Тодор Боров, директор на Народната библиотека;

Секретар: Васил Виденов, началник на б.к. отдел при Министерството на информацията и на изкуствата;

Членове: архитект К. Калинов, началник отдел „Строежи“ при дирекция „Архитектурни строежи“ при Министерството на ОСПБ; архитект Любен Нейков, началник отдел на Архитектурно-градоустройствената дирекция при Столичната народна община; архитект Иван Васильов или архитект Димитър Цолов, като представители на архитектурно бюро „Васильов и Цолов“ – проектант.

В този състав Строителният комитет остава докрай, до завършване на постройката. В продължение на 10 години (до март 1956 г.) комитетът се събира най-редовно и провежда 187 заседания. На тях винаги присъстват всички членове (Тодор Боров, а от 1949 г. председател става следващият директор на Народната библиотека Георги Михайлов Добрев. Членовете на Строителния комитет не получават заплати. Комитетът се занимава с въпроси на проектирането, ръководството и инвеститорския контрол на строежа. Изключително големи заслуги за координацията и цялостната организация има Петър А. Иванов, специално определено от Строителния комитет лице, който безупречно се занимава с финансовите и организационните въпроси. Според проф. Т. Боров нему се дължи успешното изпълнение на строежа, наред с имената на Цолов и Васильов.

Архитектите отново извършват огромна проектантска работа, тъй като изискванията до 1939а и след 1944 г. са различни. Налага се изцяло да бъдат преработени почти всички архитектурно-строителни и инсталационни планове. Четири пъти се преработва проектно-сметната документация. Тъй като старата сграда е напълно унищожена, налага се най-напред да се завърши южното приземно крило на сградата, където се настаняват библиотечните служби, приспособява се една малка читалня и временно книгохранилище с дървени стелажи.

Строителните дейности се извършват при ненормални обстоятелства – пътищата на библиотекарите и строители непрекъснато се пресичат и взаимно си пречат. Строителният комитет и строителната организация проявяват разбиране и се съгласяват да работят при тази обстановка. Сроковете за завършване се удъл-

жават от ненавременното и неритмично отпускане на средства и забавянето на вноса на най-важните съоръжения – стелажите на книгохранилището, защото в следвоенния период западните фирми не приемат от социалистически държави големи поръчки за стоманени съоръжения. Правят се временни дървени стелажии в приземията, за да се осигури нормална работа. Допълнителни пречки създава настаняването в празното книгохранилище на скулптурния колектив на арх. Данко Митов за паметника на Съветската армия. Книгохранилището не може да бъде завършено чак до 1957 г., когато скулптурите освобождават помещението.

Работата по градежа сигурно е щяла да бъде по-лека, ако на 15.IV.1949 г. проф. Тодор Боров не си подава оставката от директорския пост. За по-голяма автентичност на случилото се, ще приведа изповедта на самия Боров:

„А сега, време е вече да обърна медала: наред с трудностите по самия строеж и усилията ми да бъдат те преодолявани, все по-настойчиво започнаха да се обаждат и да ми тежат трудности от друг характер, които заплашваха да изстудят ентузиазма ми и по строежа. Трябваше да призная греха си: при своето увлечение по библиотечно-библиографски въпроси, при непомерната ми запаленост за строежа, аз изоставях, не отделях нужното внимание на някои партийно-организационни въпроси, по които и не бях компетентен. Моята небрежност в това отношение предстоеше, при все по-укреपाщата партийност на държавната власт, неминуемо да ме накаже. Уви, не бях наясно по основни особености на изграждания у нас нов обществен строй и пренебрегнах очевидно важни изисквания на времето. Едва ли е място да се спирам тук по-подробно на създадалата се по моя вина обстановка. С две думи: все по-ожесточени ставаха непредвидени от мен атаки от новопоявили се дейтели срещу ръководството на библиотеката, предимно по линия на кадровата работа; и у мен започна да назрява желание да освободя пътя за напиралците охотници.

И когато през пролетта на 1949-а дойде преплитането на библиотеката с трагичния случай на Трайчо Костов, аз го използвах, за да напусна Народната библиотека (15 април 1949). Бях изтощен и изнервен до крайност. Смятах при това, че по-нататъшният строеж на библиотеката не може да бъде вече спрял – с мен или без мен. Толкова повече председателят на КНИК издаде, още на 17 май (месеца, след като освободих по своя воля длъжността директор на Народната библиотека, за да бъде назначен на мое място Трайчо Костов), заповед, с която бях задължен да остана и занапред в Строителния комитет. А когато по-късно, след задържането на Трайчо Костов, в Строителния комитет узнават, че съм отказал да се върна на напуснатия два месеца по-рано директорски пост, останалите членове изготвили – на 27 юни, в мое отсъствие – и подали едно солидно мотивирано писмено изложение до председателя на КНИК: молят да бъде назначен наново професор Тодор Боров за председател на Строителния комитет и да остане негов ръководител докрай, независимо кой ще бъде директор на Народната библиотека. Вълко Червенков възприе и утвърди предложението на Строителния комитет, и аз нямаше как, трябваше да остана при строежа. Това се оказа толкова по-необходимо, защото в продължение на година и поло-

вина, до началото на февруари 1951 г., библиотеката остана без директор, а строежът не биваше да спре“.

Да, строежът не спира, но не спират и трудностите, предизвикани от още дълго продължаващите да се разиграват маскарлъци. И така, въпреки че не е окончателно завършена, новото ръководство решава и

на 1 декември 1952 г. тържествено открива уж завършената сграда.

Фанфарите свирят! Медиите тръбят!

И... ето лъсва лъжата! Тя покрива истината с плащеницата на „В желанието си да бъде полезно...“. А всъщност ръководството на Народната библиотека допуска голяма грешка, която води до допълнително забавяне – преди да е завършена сградата, Библиотеката официално е открита за достъп на читателите, тъй като читалните са завършени. За обществото сградата е построена, защото, влизайки в мраморното фоайе и в обширните читални, читателят хал-хабер си няма, че предстоят още много строителни работи. По-лошото е, че финансистите също смятат така и престават да предвиждат в държавния бюджет средства за завършване на строежа. Строителният комитет е закрит и директорът Георги Михайлов трябва да води борба за нови кредити и за внос на стоманените съоръжения за книгохранилището. Едва през 60-те години на миналия век Народната библиотека най-после е настанена в своя дом – една от най-красивите сгради на София и днес, наподобяваща още с планове на швейцарската национална библиотека в Берн.

Години след злополучното си петлетно директорстване, приближавайки я или влизайки във великолепната сграда на Националната библиотека, проф. Тодор Боров сантиментално поклаща глава. Не, не без основание! Та тази сграда е неговата най-голяма мъка, която в края на крайщата е увенчана с радост. В края на 92-годишния си дълголетен живот той си спомни и разкри пред мен истините и маскарлъците около завършването на библиотечната сграда, донесла му толкова болка, но и щастие от нейното съществуване.

Източници

Константин Иречек – четем в неговия *Дневник*; **арх. Тонев** – *Отечествен фронт*, № 210, 13.05.1945; **Тодор Боров** – *Отечествен фронт*, бр. 217, 22.05.1945; **Стефан Станчев**. Занемелите гласове, *Изгрев*, № 195, 29.05.1945; **Петър Петков**. Народната библиотека е духовно огледало, *Работническо дело*, № 224, 11.06.1945; *Народ*, № 231, 5.06.1945; *Работническо дело*, № 241, 30.06.1945; **Александър Балабанов**. Не о едином хлебе жив будет человек..., *Ден*, № 154, 12.02.1946; *Дневници* на XXVI Обикновено Народно събрание, 1946; **Указ** № 14, *Държавен вестник*, год. 48, № 94, 26.04.1946; **Юлий Йорданов**. Дарове на дарбата, изд. Фабер, 2009; **Юлий Йорданов**. Съдба, прободена от перото, изд. Фабер, 2013; **Юлий Йорданов**. Ломчани, които не бива да забравяме, изд. Фабер, 2016.

Информатор

Боров, Тодор, спомени, разказани на Юлий Йорданов през 1991 и 1992 г.; Проф. Тодор Боров и тежненятия при строежа на сегашната сграда на Националната библиотека „Св. Кирил и Методий“.

Генезис и парадигма на Българския библиографски институт

АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА, НИКОЛА КАЗАНСКИ

Genesis and Paradigm of the Bulgarian bibliographical institute

Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski

Summary

The projection is made for the road of institution of the bibliography in Bulgaria in 1918 (A. Teodorov-Balan, Nikolai Nikolaev, Todor Borov). It is revealed the missionary donor's deed for this bibliographic institution: 1938 (Tsvetana Sabeva Rasheva-Tserovska). It is reported the building and the culmination of the Bulgarian Bibliographical Institute (1941–1963) as an *avant-poste* of the universal informatization. Are described the glory and the martyrdom of Bulgarian bibliography during this time.

It is emphasized that the specialists of the Bulgarian Bibliographical Institute are something extraordinary in Bulgarian bibliography and are in the grounds of its exceptional achievements in the second half of the past century. Among them one could outlined: Dr. Manyo Stoyanov (1903–1986), Dr. Hristo Trenkov (1912–1971), Dr. Dimitar Ivanchev (1910–1990), Veselin Traykov (1921–2011), Kremena Zotova (1928–2015), Elena Furnadzhieva (1925–2009) – National Library St. St. Cyril and Methodius; Tsenko Tsvetanov (1904–1960), Dora Karshovska (1917–1997), Dora Gancheva-Bozhinova (1920–1999) – State Library Institute – University of Library Studies and Information Technologies; Bozhana Bozhinova-Troyanova (1913–2011), Maria Kaynarova (1928–2004) and Zornitsa Petkova (1927–) – Sofia university St. Kliment Ohridski; Academician Ivan Dujchev (1907–1986), Tatyana Kirkova (1897–1981), Maria Kadankova-Radoslavova (1918–1995) and Maria Matakiteva (1925–) – Central Library of Bulgarian Academy of Sciences.

It is assessed the library-bibliographic-book science conception of Todor Borov incarnated in the Bulgarian Bibliographical Institute as a water shed but also as a consistent phenomenon between the syntagma of the differentiation for this period of historical compensation and the syntagma of interdisciplinarity related to the new epoch of the global informatization without geographical, administrative and institutional demarcation lines.

Key-words: Bulgarian Bibliographical Institute (BBI), tracing the road of institution of the bibliography in Bulgaria in 1918 (A. Teodorov-Balan, Nikolai Nikolaev, Todor Borov), missionary donor's deed for this bibliographic institution: 1938 (Tsvetana Sabeva Rasheva-Tserovska), building and culmination of the Bulgarian Bibliographical Institute (1941–1963), personification of the bibliographers from BBI.

В културата това, което е било в миналото, е живо.

Ю. М. Лотман

1. Проправяне на пътя на институализацията на библиографията.

А. Теодоров-Балан, Николай Николаев, Тодор Боров

Към 1918 г. се заражда идеята за създаването на Български библиографски институт (ББИ). Първоначалният замисъл е формацията да е обществено-културно сдружение. Неговата основна задача е да следи и *текущо* да регистрира цялата печатна продукция в България [24].

Този проект се оказва лишен от финансиране, и ББИ едва успява да издаде няколко книжки от библиографското списание „*Книгописец*“ [19].

Акад. Александър Теодоров-Балан (1859–1959) е езиковед, литературен историк и библиограф (Сн. I). Той е първият ректор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, главен деловодител на Българската академия на науките (БАН) и главен секретар на Българската екзархия. Автор е на фундаменталния библиографски труд „*Български книгопис за сто години 1806–1905*“ (1909). Той поставя основите на българската научна библиография като неин теоретик и историк. Открива рубриката „Книгопис“ в „*Периодическото списание*“ на Българското книжовно дружество (1885). През 1904 г. създава първото библиографско списание в България „*Книгописец*“. Написва първата история на българската библиография в „*Книгописният труд у българите*“ (1906).

На 31.III.1918 г. Александър Теодоров-Балан и преводачът, книжовникът и библиографът Николай Николаев (1874–1949) учредяват Български библиографски институт, който просъществува докъм 1920 г. Замисълът им е осъществен много по-късно от енциклопедиста, литературоведа и библиографа Тодор Боров (1901–1993).

Още през 1913 г. Николай Николаев създава агенция „Книжнина“ с предмет на дейност „доставка на наши и чужди книги и художествени произведения за сметка на клиентите“. Целите, които си поставя новата формация, са една: да работи за изграждане на ББИ. С оглед на това агенцията издава месечния бюлетин „*Книжнина*“ (1913–1914). Той представлява библиографско книготърговско издание. В него се публикуват библиографски сведения за нови български и чуждестранни книги.

По инициатива именно на Тодор Боров Александър Теодоров-Балан прави своя автобиблиография „*Книжевни записи*“ (1950–1954; публ. фототип. 2011), която включва над 800 заглавия на книги, студии, статии и други публикации.

2. Мисионерство за библиографската институция.

Цветана Събева Рашева-Церовска

През 1938 г. д-р Цветана Събева Рашева-Церовска (1887–1938) дарява имота си за създаване на фондация „Библиографски институт“ на името на д-р Никола Михов [23]. Тя е инициатор на създаването на Женски научен кръжец към Българския зъболекарски съюз през 1932 г. Това е направено по подобие на такива дружества във Франция и Германия. Тя е в Управителния съвет на Българското зъболекарско

кооперативно потребителско дружество (има нейна снимка като единствена жена сред достолепни мъже!). Тя е и касиерка на Българския женски съюз.

Д-р Цветана Събева Рашева-Церовска е родена в Търново. Там завършва местната девическа гимназия, работи като народна учителка за кратко и заминава да учи стоматология в Санкт Петербург. Впоследствие се прехвърля в Киев и завършва в Харков (1910). След завръщането си в България започва практика в Горна Оряховица, където се омъжва. В края на Първата световна война се установява в София, където сключва втори брак с учителя Димитър Рашев. Стоматоложката е една от създателките и активистките на Българското зъболекарско кооперативно потребителско дружество (1926–1934), където постомяства за обособяването на жените зъболекарки. Колегите ѝ я признават единодушно за „неуморима ратница“, „събуждаща задремали сили и достойнство у жената-зъболекарка“, за „ръководителка и вдъхновителка на българските зъболекарки“.

Малко преди смъртта си през 1938 г. тя завещава имота си в София, състоящ се от къща и 3 апартамента, за учредяване на фонд към БАН за създаването на ББИ.

Време е най-накрая да кажем истината с пълна сила. В генезиса и в основата на парадигмата на ББИ стои една българска зъболекарка. Казват, че била очарована и дори увлечена от нашия патриарх акад. Никола Михов. А кой ли не е бил омагьосан от него като изключителен енциклопедист и хуманист!

Но именно тя е направила този божествен жест на дарението, без което трудно би имало библиографски институт в какъвто и да е вид [41, 44]... Това изключително дарение има и дълбок мисионерски смисъл за библиографията в България.

Както е известно, идеята за ББИ се проваля през 1918 г. поради липса на материални средства. Но дори след 1945 г., когато той получава финансова подкрепа от държавата, неговата дейност не би могла да се осъществи практически без наличието на жилищен имот в София. Да не забравяме, че години след бомбардировките в София (1943–1944) в столицата има тежка жилищна криза и намирането на работни помещения би било силно проблематично. Дори и в наше време всички юридически спорове са именно за имотите на фондациите, особено ако са в центъра на София [41].

Така, без да е библиотекар, д-р Рашева заема своето почетно място в свещената троица на българските библиотечни деятелки преди Втората световна война, сред които са д-р Мара Тодорова-Камерани (1891–1945) и Маргарита Димчевска (1892–1983), която е първенец на Лондонския университет.

3. Градеж и апогей на националната библиографска институция – аванпост на планетарната информатизация

С големи усилия, със закон, обнародван в „Държавен вестник“ (бр. 64, 21.03.1941 г.), ББИ е утвърден официално като автономно научно учреждение с предвидения по завещанието управителен комитет. Собственото финансиране е в размер на 1,5 млн. лв. Български библиографски институт е името, което институтът получава едва през април 1945 г. [20, 45]. На 29.VIII.1941 г. със заповед № 2019, подписана от министъра на народното просвещение, е утвърден уставът на Българския

библиографски институт. През 1941 г. излиза на бял свят емблематичният труд на проф. Тодор Боров „*Защо ни е нужен Български библиографски институт*“ [22] – брошура, с подзаглавие: „*Беседа пред приятели*“, в която, освен обосновка на необходимостта от института, авторът чертае дългосрочна и научноиздържана програма за бъдещото развитие на българската библиография. От I.XII.1949 г. към ББИ е прехвърлен институтът „Христо Смирненски“. По това време институтът приема името на Елин Пелин. През 1955 г. ББИ получава статут на самостоятелно научноизследователско учреждение.

След създаването на Комитета за наука, изкуство и култура (КНИК) през 1948 г., ББИ преминава под негово ведомство и е включен в държавния бюджет [25]. За директор на ББИ е избран Тодор Боров, който през първите години се опира на научно-съвещателен комитет, съставен от по един представител на БАН, Софийския университет (СУ), Народната (днес: Национална) библиотека в София и Съюза на българските книгоиздатели и книжари (акад. Никола Михов /1877–1962/ (Сн. 3), Александър Балабанов /1879–1955/, Елин Пелин /1877–1949/, Христо Хаджиев /1876–1952/) [18].

Още от първата година на своето основаване ББИ пристъпва към създаването на репертоар на българската книга и на българския периодичен печат [46]. Учреждението се изгражда и като документационен център: събират се материали по въпросите на библиографията, библиотекознанието, библиотечното дело, книгознанието и на някои сродни културни направления [21, 22]. В ББИ се поддържа специална картотека на български библиографии [17]. В нея са сведения за самостоятелно издадени библиографски указатели и други библиографски списъци, поместени в книги или периодични издания [38]. Създава се библиотека от библиотековедска и библиографска литература, за фонда на която се използва богатата лична сбирка на Т. Боров, а по-късно и получаваните по депозит печатни произведения [26, 27]. През 1947 г. в ББИ се създава и специална служба „Текуща библиографска информация и документация“, където се извършва справочно-библиографска дейност и се съставят библиографски указатели [48, 53–56]. Разработват се теоретико-методологични библиографски и библиотечни проблеми по оста *наука – практика – образование*. Започва създаването на инструктивни материали за библиографско описание на книги [39].

ББИ става отговорен и за организиране на международен книгообмен, установяване на трайни връзки с големите библиотеки по света и техните водещи учени [34, 38]. В ББИ за *първи път* се създават курсове за подготовка на библиотекари, библиографи и документатори – от 1948 г. В началото на 50-те години ББИ започва да развива и издава препоръчителна библиография [30, 42–43]. Пристъпва се и към съставяне на своден каталог на текущата чуждестранна периодика в по-големите библиотеки [47–48].

1952 г. е преломна в развитието на ББИ [50]. С решение на КНИК от 28.X.1952 г. *регистрационната* библиография на българската печатна продукция, получаването и разпределението на депозитните екземпляри от Държавната (днес: Национална) библиотека „Васил Коларов“ се прехвърлят като задължение върху ББИ, с което стартира по същество *аналитичната* разработка на периодичния печат [56].

По този начин ББИ е превърнат в държавен център на *регистрационната* библиография в България със следните функции и задачи:

- да получава от полиграфическите предприятия безплатните задължителни екземпляри;
- библиографски да регистрира цялата текуща книжна продукция (книги, списания, вестници, ноти, карти, графика, статии от списания, сборници и вестници, рецензии) чрез *периодични* бюлетини („*Български книгописец*“, „*Летопис на периодичния печат*“ и др.) и други библиографски издания;
- да води статистика на литературата и да публикува данните за нея в печата;
- да запазва по 1 екземпляр от всички печатни произведения в *Архив на българската книжнина*;
- да изработва сводни ретроспективни библиографски указатели – репертоар на българската книга и репертоар на българския периодичен печат;
- да обслужва с библиографски справки правителствени и научни учреждения и организации;
- да извършва научно-изследователска работа, да оказва научно-методична помощ в областта на библиографията и да съгласува библиографските почини в страната;
- да подготвя и издава научноизследователски и научно-популярни трудове;
- да съдейства за създаване и укрепване на центрове по отраслова библиография и на библиографски и справочно-библиографски отдели и служби при библиотеките;
- да се грижи за създаване и усъвършенстване на библиографски кадри чрез курсове и чрез издаване на учебни помагала [30–35, 49].

Тези основни функции и задачи ББИ изпълнява до закриването си през 1964 г. [51–53].

4. Слава и мъченичество на българската библиография

Първият знак за немилост към ББИ идва още в 1949-а, когато е инкриминиран първият том на „*Годишника на ББИ*“. Тук една от причините е дисидентската статия на д-р Христо Тренков „*Свободата на печата*“, а другата, но още по-опасна, е библиометрията на американката (!) Дороти Етлин Коул (Dorothy Ethlyn Cole, 1907–198?) „*Тези, приети в библиотекарските училища на САЩ – от 1938 до 1945*“.

Освен това официални членове на ББИ са такива „неправилни“ от позицията на обществената идеология хора като д-р Иван Дуйчев (1907–1886), Маргарита Димчевска (1892–1983), д-р Николай Н. Николаев (1912–1975), Тодор Д. Плочев (1889–1957), Христо Хаджиев (1876–1952), проф. Димитър Бъров (1887–1961), Хенри Левенсон (1892–1963), проф. Иван Стефанов (1899–1980), д-р Христо Тренков (1912–1971)...

Всъщност, според нас, истински „вражеската“ статия в тома е встъпителното слово на члена на Френската академия Жорж Бюфон (Georges Buffon, 1707–1788), който е предходник на Ч. Дарвин, „*За стила*“ от 1753 г. Тя е преведена от Николай

Лилиев по предложение на д-р Рачо Казански (1909–2006), последния председател на *Алианс франсез* (Les Alliances françaises, 1904–1948) в Свищов, преди да го закрият, който е сътрудник на акад. Никола Михов в Стопанската академия в Свищов [10]. На неговия личен екземпляр на първия том на „Годишника на ББИ“ [1–9] има посвещение от самия акад. Н. Михов: „На моя приятел и сътрудник д-р Рачо Казански за спомен“.

Но явно културното ниво на цензорите е било на светлинни години от това наистина „диверсантско“ от позициите на идеологемата съдържание... ББИ е закрит и ликвидиран най-безцеремонно със съвсем сталински мотиви, въпреки уж провежданата фиктивна „десталинизация“ от 1956 до 1964 [29]. По лични изповеди на някои идеологически функционери една от явните причини за осъществената деструкция са назначенията в ББИ на „неправилни“ и „бивши“ хора на основание, че владеят различни чужди езици.

Друга неявна (скрита, тацитна) причина е, разбира се, прословутата завист, основана на *незнание*, като част от манталитета, който е особено насърчаван през тоталитарния период. Съществена причина е и подчертано персонифицираният ракурс на информацията в „Годишника на ББИ“ [1–9] във време, когато колективното анонимно е на почит [10–15].

Слава Богу, че кадрите на ББИ се запазват поне физически, макар и разпръснати в други библиотечни институции. Специалистите на ББИ, подобно на маршалите на Наполеон, са всеки сам по себе си явление в българската библиография и стоят в основата на нейните изключителни постижения във втората половина на миналия век. Сред тях се открояват:

- д-р Маньо Стоянов (1903–1986), д-р Христо Тренков (1912–1971), д-р Димитър Иванчев (1910–1990), Веселин Трайков (1921–2011), Кремена Зотова (1928–2015), Елена Фурнаджиева (1925–2009) – Народна библиотека „Кирил и Методий“;

- Ценко Цветанов (1904–1960), Дора Кършовска (1917–1997), Дора Ганчева (1920–1999) – Държавен библиотекарски институт (*днес*: Университет по библиотекознание и информационни технологии);

- Божана Божинова-Троянова (1913–2011), Мария Кайнарова (1928–2004) и Зорница Петкова (1927–) – Софийския университет „Св. Климент Охридски“;

- акад. Иван Дуйчев (1907–1986), Татяна Киркова (1897–1981), Мария Кадънкова-Радославова (1918–1995) и Мария Матакиева (1925–) – Централна библиотека на БАН.

Тези библиографи – апостоли на ерата на информатизацията – полагат толкова здрави темели на библиографията като *наука* и *изкуство*, че никакви „свещени чудовища“, издигнати фалшиво на измамни висоти от политическата конюнктура не можаха да ѝ навредят значително. Те успяха да възпитат и свои верни следовници, които се стараят максимално да бъдат поне малко съответстващи на тях по *етичен* код на библиографското дело – като *посвещение* в *рицарство*.

5. Безсмъртие на Българския библиографски институт

За България, която поради историческите обстоятелства е лишена както от истинска аристокрация, така и от благородническа традиция в науката и културата, ББИ на проф. Тодор Боров е истинска школа не само за висок професионализъм, но и за посвещение в рицарско звание, на което човек служи по призвание, а не по задължение или принуда.

Българският библиографски институт е достоен за своите библиографи и те остават верни до край на неговото дело – българската библиография, която издига на европейско, международно и световно ниво:

- изхождайки от равнището на българската библиографска *екстериорика* (Н. Михов) [10, 23], парадигмално се структурира пътеводител по международна универсална *ретроспективна* библиография (Т. Боров) [24], от който се позиционират останалите библиографски форми, по които се създават библиографски продукти – репертоари, библиография на библиографията, научнопомагателни, специални, отраслови, тематични, проблемни, препоръчителни указатели;

- възстановява се след Втората световна война „Български книгопис“ и се изгражда системата на *Националната* библиография [33–37];

- създава се *текущ* информационен канал във вид на периодично издание за моделиране на *библио – инфо – ноосферата* [1–9];

- разработват се теоретично-методологичните и научно-практическите въпроси на библиографията, библиотекознанието и книгознанието в кондичия с целия информационно-комуникативен цикъл на знанието по оста *наука – практика – образование* от позицията на разбиране на *планетарната цялост* на информатизацията и международното културно сътрудничество [17–23];

- издига се глас за самостоятелност на професията на библиотекаря – „НОВ БИБЛИОТЕКАР“, чиято особеност е „ДА СЕ РАЗДАВА, ДА РАБОТИ ПО-СКОРО ЗА ДРУГИТЕ, ОТКОЛКОТО ЗА СЕБЕ СИ“ (Т. Боров) [17–24], който продължава и днес да е централен проблем на културно-информационната парадигма на *обществото на знанието в новата високотехнологична информационна среда*.

Мисленето на проф. Т. Боров за *ситото* (*ретикулата, ризомата*) на информацията е обърнато към *фасетната* форма на системно-структурно виждане на ИДЕАЛНАТА реалност на свързване между нещата, което е характерно за съзнанието в постнекласическата метафизичност (идеалност) на установяване на връзки между *видовете* реалност: материална – физическа и идеална – ментална, с което се подготвя пребиваването във виртуалната реалност. С това мислене от 40-те години на XX в. се осъществява прекрочването на библиотечно-информационното дело в България от изучаване на *физически* принадлежащите му атрибути и процеси – чрез знаниевия клъстер на тривиума *библио – библиографо – книгознание* – към постмодерната *некласическа* идеалност, стояща във фокуса на внимание на *универсалното хуманитарно знание*.

За културна България светът съди по Българския библиографски институт.

Библиотечно – библиографско – книговедската концепцията на проф. Т. Боров, vyplътена в Българския библиографски институт, е ВОДОРАЗДЕЛ, но и

СВЪРЗВАЩ ФЕНОМЕН между две СИНТАГМИ на познанието на постнекласическата парадигма на библио – инфо – ноосферата: на ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ, характерна за етапа на наваксването на историческото ни изоставане и на ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОСТ, свързана с новата ера на глобалната информатизация без географски, административни и институционални демаркационни линии.

Източници

1. *Годишник на Българския библиографски институт*
1–9. **Годишник** на Българския библиографски институт Елин Пелин. т. 1–9. ред. Тодор Боров. – София, 1948–1963.
Т. 1 : 1945–1946. – София : Бълг. библиогр. институт, 1948 (София : Г. Кирков). – XIX, 692 с. : с ил., 1 л. портр.
Т. 2 : 1947–1951. състав. Т. Боров [и предг] ... [и др.]. – София : Наука и изкуство, 1953. – IX, 395 с.
Т. 3 : 1952–1953. – София : Наука и изкуство, 1955 (София : Дечо Стефанов). – IV, 276 с.
Т. 4 : 1954. – София : Наука и изкуство, 1956 (София : Дечо Стефанов). – 316 с.
Т. 5 : 1955. – София : Бълг. библиогр. институт, 1956 (София : Тодор Димитров). – 340 с.
Т. 6 : 1956–1957. – София : Бълг. библиогр. институт, 1959 (София : Тодор Димитров). – 452 с.
Т. 7 : 1958–1960. – София : Бълг. библиогр. институт, 1961 (София : Георги Димитров). – 378 с.
Т. 8 : 1961. – София : Бълг. библиогр. институт, 1962 (София : Георги Димитров). – 300 с.
Т. 9 : 1962. – София : Бълг. библиогр. институт, 1963 (София : Георги Димитров). – 326 с.
2. *Публикации, посветени на персоналии в „Годишник на Българския библиографски институт“*
(Том 1: 1945–1946)
10. **Божинова-Троянова**, Божана. Трудове на д-р Никола В. Михов. състав. Божана Божинова-Троянова, Дора Ганчева. ред. Т. Боров. – В: *Год. ББИ*, 1, 1945–1946 = Сборник в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год., 18 март 1947. – София, 1948, с. IX–XIV.
11. **Буреш**, Ив. Библиографски очерк върху научно-писателската творба на физика-биолог професор Порфирий Бахметев. – В: *Год. ББИ*, 1, с. 68–96.
12. **Бъров**, Д. Н. В. Михов. – В: *Год. ББИ*, 1, с. 1–4.
13. **Димитров**, М. Из публицистическото наследство на Любен Каравелов. – В: *Год. ББИ*, 1, с. 30–38.
14. **Нейков**, Ст. Юрдан Иванов. – В: *Год. ББИ*, 1, 1948, с. 281–297.
15. **Радев**, С. Генерал Игнатиев и българските чети в 1867. – В: *Год. ББИ*, 1, с. 39–44.
3. *Литература за Българския библиографски институт*
16. **Бернар**, Клод. Пътят към познанието : Увод към изучаването на опитната медицина. – София : К-во Акация, 1929. – 136 с.
17. **Боров**, Тодор. Библиографско-справочни бюра и институти. – В: *Българска мисъл*, год. 17 (1942), № 4, с. 233–240.

18. **Боров**, Тодор. Българската библиография и Народната библиотека. – В: *Мир*, год. 39, № 1017, 1023, 1029 ; 2, 9, 16.12.1933, с. 3.

19. **Боров**, Тодор. Български библиографски институт – 1941–1963 : Кратка история на едно българско начинание. – В: *Пламък*, 1977, № 1, с. 136–146.

20. **Боров**, Тодор. Българският библиографски институт търси пари. – В: *Мир*, год. 47, № 12 363, 25.10.1941, с. 3.

21. **Боров**, Тодор. Защо ни е нужен Български библиографски институт. – В: *Училищен преглед*, 1941, № 1, с. 11–26.

22. **Боров**, Тодор. Защо ни е нужен Български библиографски институт : Беседа пред приятели. – София : Бълг. библиогр. инст., 1941. – 31 с.

23. **Боров**, Тодор. Никола Михов. – В: *Сборник* в чест на академик Никола В. Михов. – София, 1948, с. 1–13.

24. **Боров**, Тодор. Пътя към книгите : Увод в библиогр. – София : Бълг. библиогр. инст., 1942, с. 160.

25. **Бошнаков**, Д. Създаване и ликвидиране на ББИ : Към 50-год. от неговото учредяване. – В: *Един живот за книгите* : В чест на проф. Тодор Боров във връзка с 90-год. му състав. и ред. Ив. Радев [и др.]. – В. Търново, 1991, с. 44–50.

26. **България**. Закони и др. под. ; Закон и устав на Български библиографски институт. – София : Бълг. библиогр. инст., 1941. – 14 с.

27. **Български** библиографски институт : История, устройство, задачи, постижения. – София : Бълг. библиогр. инст., 1948. – 6 с.

28. **Български** библиографски институт (ББИ). – В: *Енциклопедия България* : Т. 1. – София : БАН, 1978, с. 530.

29. **Десталинизацията** : Дилемата на едно противоречиво десетилетие. – София : КОМДОС, 2013. – 720 с.

30. **Дончев**, Н. Български библиографски институт през 1950 г. – В: *Изгрев*, бр. 1954, 26 ян. 1951.

31. **Закон** за Български библиографски институт. – В: *Държавен вестник*, № 64, 22 март 1941.

32. **Закон** и Устав на Български библиографски институт. – София : Бълг. библиогр. инст., 1941. – 14 с.

33. **Зотова**, Кремена. Български библиографски институт 1945–1955. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1955. – 96 с.

34. **Зотова**, Кремена. Да не отстъпваме от завоеванията на библиографската дейност като наука. – В: *Библиотека*, 1999, № 2, с. 5–13.

35. **Зотова**, Кремена. [Двадесет и пет] 25 години научна дейност на Народната библиотека „Кирил и Методий“ в областта на библиографията. – В: *[Двадесет и пет]* 25 години научноизследователска дейност на Народната библиотека. 1954–1979. – София, 1981, с. 52–81.

36. **Зотова**, Кремена. [Деветдесет] 90 години книга за българската книга. – В: *[Деветдесет]* 90 години законодателство за задължителния депозит и текущата национална библиография на България : Сб. – София, 1988, с. 10–28.

37. **Зотова**, Кремена. Същност и методи на библиографията. – В: *Българска библиография* [за] 1985, 1986, с. 19–46.

38. **Иванчев**, Димитър. Български периодичен печат 1844–1944 : Анот. библиогр. указ. : Т. 1–3. съст. ... със сътрудн. на колектив при Бълг. библиогр. инст., консултанти и рецензенти ; обща ред. Т. Боров и др. – София : Наука и изкуство, 1962–1969. – (Пор. Библиографии / Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин ; № 20)

Т. 1 : А–М. – [VIII], 504 с.

Т. 2 : Н–Я. – 1966. – VIII, 520 с.

Т. 3 : Периодични издания на чужди езици ; Единични листове ; Добавки и поправки ; Приложения. – 1969. – VIII, 480 с.

39. **Куманова**, Александра. Введение в гуманитарную библиографию [e-ресурс] : Библиографоведч. исслед. : Курс лекций по общ. библиографоведению : [в 2 ч.]. Ч. 1–2. ново изд. библиогр. ред. И. Л. Клим ; Гос. высш. инст. библиотековедения и информ. технолог. – България, Санкт-Петербургск. гос. унив. культуры и искусств – Россия. – София, 2007, с. XVIII–XX.

40. **Куманова**, Александра. Универсалната библиография от втора степен с международен обхват – ретроспективният многостепенен пътеводител по информационната среда на планетата : Т. Боров – „Пътя към книгите“ (Историография. Хронотоп. Феноменология. Теория) : Изследване. библиогр. ред. Н. Казански ; *Епигр.*: „О, Дух възвишен, ти ми даде всичко“ – Й. В. фон Гьоте. прев. В. Петров ; *посв.* ... Т. Боров. – София : Гутенберг, 2007. – 73 с.

41. **Назърска**, Жоржета. Българските зъболекарки като женски образователни елити : проблеми на селектирането и функционирането. – В: *Balkanistic forum* (Blagoevgrad), год. 1, 2015, с. 100–113.

42. **Правдомирова**, Донка. Патриарх на българската модерна библиография. – В: *Библиотека*, 2009, № 4, с. 5–14.

43. **Правдомирова**, Донка. Поглед към 150-годишното битие на българската библиография. – В: *Българска библиография (1852–2002)* : Юбил. сб. – В. Търново, 2002, с. 13–25.

44. **Цветана Рашева**. – В: *Български зъболекарски съюз* : 105-год. история. – София, 2010, с. 51–52.

45. **Сестримски**, Иван. – В: *Лъча*, год. 15, № 824, 25 юли 1942, с. 3.

46. **Станчев**, Стефан. „Защо ни е нужен Български библиографски институт...“. – В: *Мир*, год. 47, № 12 194, 27.03.1941.

47. **Трайков**, Веселин. Българският библиографски институт. – В: *Библиотекар*, 1963, № 6, с. 23–25.

48. **Тренков**, Христо. Болгарский библиографический институт им. Элина Пелина : Десятилетняя деятельность 1945–1955. состав. ... – София : Наука и искусство, 1955. – 31 с.

49. **Тренков**, Христо. Български книгопис : Създаване, развой и постижения на държавната библиографска регистрация в България. – София : Наука и искусство, 1964, с. 28.

50. **Фурнаджиева**, Елена. От първите до днес – 120 години българска библиография. – В: *Библиотекар*, 1972, № 10, с. 34–37.

51. **Horne**, J. C. W. The Bulgarian Bibliographical Institut. – В: *The Journal of documentation* (London), 1949, vol. 4, № 4, с. 251–260.

52. **Institut Bulgare de bibliographie, organization, buts et programme, activite.** – Sofia : Inst. bulg. de bibliogr., 1948. – 8 с.

53. **Trenkov**, Chr. Bulgraski Instytut Bibliograficzny. – B: *Bibliotekarz* (Warszawa), 1949, R. 16, № 3–4, с. 54.
54. **Trenkov**, Hr. The Bibliographical institute. – B: *Free Bulgaria* (Sofia), 1949, № 4, с. 59–60.
55. **Trenkov**, Hr. Bulgarian Bibliography. – B: The *Slavonic* and east european review (London), 1948, vol. 27, № 68, с. 259–277.
56. **Trenkov**, Hr. Bulharsky bibliograficky ustav. – B: *Knihovna* (Praha), 1950, R. 4, с. 2–4, 77–78.

Универсална хуманитарна концептуална платформа на библиотечно-информационната триада наука – практика – образование в програмния том 1 на „Годишника на Българския библиографски институт“

Вторично-документална персонализация на знанието: Към въпроса за програмата на изданието – *Sapre vede*¹

АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА, НИКОЛА КАЗАНСКИ, РОКСАНА РАНГЕЛОВА

Universal humanitarian conceptual platform of the library-information triad science – practice – education of the program volume one of the annual of the Bulgarian Bibliographic Institute

**Secondary-documental personalization of knowledge:
To the problem of the program of the edition – *Sapre vede***

Alexandra Kumanova, Nikola Kazanski, Roksana Angelova

Summary

Prof. Todor Borov was revealed as an incarnating masterly and naturally in Vol. I of the *Annual of the Bulgarian Bibliographic Institute* the princial skill of bibliographer – to operate with multitudes of the universal cognitive bibliographic systematic (unlike the mass subject trivial: handling the random detached and diluted unities).

Without releasing special program of the periodical he builds in its architectonic consecutively well considered its *program platform* as a triumph of the active personified knowledge which oppose the anonym mass collectivity of the contemporary social consciousness: universal humanitarian conceptual trend of the library–information triad *science – practice – education* which system vectors of information modeling symbolized clear gothic vertical represented through the view of its architect – T. Borov who, before our eyes, perusing this edition, literally descend up down in the rays of the presented periodical information outfit: 1) the moral-ethical credo of the personality of Acad. Nikola Mihov is drawing as a program oriented universal knowledge

¹ Виждане не толкова с очите, колкото с интелекта – един от знаменитите закони на универсалното познание, въведен като негов *основен* принцип от Леонардо да Винчи (1452–1519). Калка от стар разговорен (итал.): *sapre* (изтънчено) и *vide* (виждам, гледам).

and its bibliographic expression, represented the mainstay of the universal knowledge positioned by the bibliographic exteriority; 2) created through the screen of the threefold module (activity – research – publications) *five*, announce by their titles, bibliographic contributions of *personalia* (Acad. Nikola Mihov, Lyben Karavelov, general Nikolay Ignatiev, Prof. Porfiriy Bahmetiev, Prof. Yurdan Ivanov) revealed the symbol system of the merited personalities in Bulgaria, achieving not only world recognition with their deeds, but also with their universal cognitive culture and civic position by the criteria of this very edition; 3) the included TABULA GRATULATORUM of the Bulgarian Bibliographic Institute should be rationalized as a program manifest of the edition, oriented to the personal principle of the cognitive subject who transforms this world, changing it in a intellectual and value aspect; 4) the subdivision *Personal bibliographies* in the part *Bibliography of Bulgarian librarianship and Bulgarian Bibliography (September 1944–December 1946)* of the volume represented a program *compendium and subject-branch structure of the bibliographic publications (books and articles)* for the covered period (719 titles); here are concentrated the *personalia* dedicated to the cognitological and bibliographical structuring universal knowledge areas: scientists – researchers in different fields of knowledge among which overwhelming are the persons of humanitarian-scientific complex, followed by persons of natural sciences, writers and poets, literary critics, politicians, artists and architects with whom T. Borov designated and information and communication cognitive model of the mental universal biblio – info – noosphere of the humanity an inseparable part of which is the reference – information culture – through Bulgarian Bibliographic Institute – of Bulgaria; 5) the study of Prof. T. Borov *Library science* published in the volume represented a *universal personified* reference information-retrieval program system – an encyclopedia of the universal librarianship in bibliographic expression which has production character for the volume and for the series as a whole; 6) the parts of the volume which are critically oriented and represented active secondary-documental personification of knowledge are totally oriented to the program basis of the international universal bibliography and are building materials on the frontier between the national and international bibliography: *News from abroad; Cultural review; Bulgaria in the eyes of the foreigners; In Memoriam; Reviews*.

The clear program symbolic concept of Prof. T. Borov for the *Annual...* is futuristic in his own way and it stays in one order of the cultural eternity as an emblem of the *Bulgarian school of informatization* with: *Trudy po znakovym sistemam. Proceedings of Tartu State University* (Tartu, 1964), *Semiotica: Journal of the International Association for Semiotic Studies / Revue de l'Association Internationale de Sémiotique* (Bloomington, 1969–), *Versus: Quaderni di studi semiotici (VS)* (Bologna, 1971–).

Key-words: Prof. T. Borov, *Annual of the Bulgarian Bibliographic Institute* (Vol. 1–9) (1941–1963), program symbol platform, personified knowledge,

triad *science – practice – education*, universum, moral-ethical credo of the personality of Acad. Nikola Mihov, biobibliographic contributions of *personalialia* (Acad. Nikola Mihov, Lyben Karavelov, general Nikolay Ignatiev, Prof. Porfiriy Bahmetiev, Prof. Yurdan Ivanov), TABULA GRATULATORUM of the Bulgarian Bibliographic Institute, subdivision *Personal bibliographies* in the part *Bibliography of Bulgarian librarianship and Bulgarian Bibliography* (September 1944–December 1946), study of Prof. T. Borov *Library science*, parts critically oriented: *News from abroad*; *Cultural review*; *Bulgaria in the eyes of the foreigners*; *In Memoriam*; *Reviews*, comparison with: *Trudy po znakovym sistemam. Proceedings of Tartu State University* (Tartu, 1964), *Semiotica: Journal of the International Association for Semiotic Studies / Revue de l'Association Internationale de Sémiotique* (Bloomington, 1969–), *Versus: Quaderni di studi semiotici (VS)* (Bologna, 1971–).

*Посвещава се на срещата в живота и в Небето на Милен Куманов
с неговия Учител проф. Тодор Боров*

Личность есть ценность, стоящая выше государства, нации, человеческого рода, природы, и она, в сущности, не входит в этот ряд. Единство и ценность личности не существует без духовного начала. Дух конституирует личность, несет просвещение и преобразование биологического индивидуума, делает личность независимой от природного порядка.

Н. А. Бердяев [1, с. 63]

1. Методология и когнитология на изследването

Настоящото проучване е опит да се хвърли светлина към кръга от личности, отразени в „Годишник на Българския библиографски институт“ (Г ББИ) [10]. Изданието е визитна картичка и на България, и на знаменития Български библиографски институт „Елин Пелин“ (ББИ ЕП), каквито са и националната библиография на България, и ретроспективният универсален библиографски пътеводител по международната универсална библиография „Пътя към книгите“ (1 изд. 1942; ново фототип. изд. 2021) [4], и отразява възгледа на ръководителя на учреждението проф. Тодор Боров за библиотечно-библиографската универсална сфера на познание и научна практика. В центъра на внимание тук е намерението да се изведе в линейна последователност поредицата от имена на личности, чиито възгледи, идеи, гледища са свързани с ББИ ЕП, както и да се очертае кръгът от лица, влизащи във фокуса на внимание на интелектуално-духовната платформа на тази научна и културна институция у нас, без аналог по висок личностен и професионален статус на сътрудниците. Подобно проучване е емпирична база за очертаването на биобиблиографските персоналии, вградени в менталната платформа на ББИ ЕП, родила статуса на библиотечно-информационната наука и на нейния библиографски епицентър – самия ББИ ЕП – като явление не само в българския научен и културен живот, но и в планетарната научно-културна сфера и практика. Трудоемкостта и времеемкостта на подобно начинание изисква специално вглеж-

дане в кръга от биобиблиографирани персоналии, фиксиран в томове на *Г ББИ* – девет на брой, в неговата динамична и особено интензивна история (1941–1963).

Като от изключително значение, следва да бъде окачен интересът към по същество програмния първи том на *Г ББИ* [10, т. 1], в който докосващият се до *това* изключително ценно по своята научна, културна и естетическа стойност библиографско и библиографоведско издание, е поразен от концентрацията и архитектурониката на свода от срещащите се в него *имена* – не само на библиотековеди, библиографи, книговеди, документалисти, архивисти, информатици и историографи, но и на философи, писатели, владетели и духовници: *персонифициран универсум* на цивилизацията.

Обект на изследването ни е първият том от поредицата издания на *Г ББИ* – неговия библиографски и статийен корпус. Предмет на подетото проучване е сводът от *персоналии*, отразен в гешалтплана на тома като негови системни ментални – на проф. Т. Боров – макромагистрала на широкомащабно информационно моделиране. Водени от разбирането за мисията и важната роля на своето проучване, авторите пристъпват към vyplъщението на когнитивната идея *да систематизират по законите на библиотечно-библиографската наука посоките за интерпретиране на персоналиите, фиксиран чрез изданието, като негов персонифициран информационно-статистически уплътнен модел*.

Целта е:

1. Да се изведе концептуалната база за изграждане на *Именен показалец* към първия том на *Г ББИ*, като начало за структуриране на справочно-информационен инструментариум към изданието.

2. Да се достигне до статистически данни за количеството публикации по всеки от подразделите на систематично-азбучен библиографски списък „Библиография на българското библиотечно дело и българската библиография (септ. 1944–дек. 1946)“ (по-нататък: БББДББ) (719 назв.) на първия том на *Г ББИ* (с. 655–680), който е с автори на тази обемна и прецизна високо концептуализирана вторично-документална работа на библиотековеда Дора Ганчева (1920–1999) и библиографа д-р Николай Н. Николаев (1912–1975) и е под общата редакция на библиотековеда историк Божана Божинова-Троянова (1913–2011) [2]. Колкото и да е съществен описваният инструментариум, не от по-малко значение е и моделирането на самата му методологична база. Интересът ни е ориентиран и скруполюзно към срещащите се имена в полетата на първите 380 страници (55 % от общия обем на изданието: общо 692 с.) – основната част на статийния корпус на тома.

Задачи на изследването са:

1. Да се представи в *систематизиран* и позволяващ провеждането на *библиометричен прочит вид панорамен макроанализ* на персоналиите в първия том на *Г ББИ*, формиращи изданието във вид на негови основни статии и структуриращи подраздела „*Персонална библиография*“ на раздела БББДББ.

2. Да се изгради свода на *Именен показалец* към първия том на *Г ББИ* като основен елемент на справочно-библиографски апарат към изданието [15].

3. Да се формира *обобщаваща* – базирана на библиография на библиографията – *концепция с когнитологично-статистически израз* за кръга от персоналии.

Основни методи в това комплексно проучване са:

1. Работа *de visu* с *Г ББИ*, издирване и преглеждане на библиографираните източници, отразени в изданието, в съответствие с равнището на биографиката и специализираната и универсалната енциклопедика.

2. *Макроанализиране* на получените в процеса на проучването статистически данни, извлечени от *Г ББИ*, за целите на информационно вторично-документално картографиране на науката, ставащо възможно чрез разкриването на *естествено* установената библиографска систематика изданието.

3. *Историографиране* на изданието и литературата за него.

4. *Персонифициране* на *лицата*, отразени в тома за целите на създаване, както се изтъкна – на *Именен показалец* към него.

4. *Концептуализация* на установения кръг от *персоналии*.

Авторите виждат *теоретичното* значение на своето проучване във възможността да се осмисли емпиричното изражение – **персонификацията** на известното в науката становище, че *ББИ ЕП* е възплътил на практика възглед за библиотечно-информационната наука като част от **универсалния хуманитарен научно-културен знанияв калейдоскоп на човечеството**.

Като *практически* значими могат да бъдат окачествени следните посоки на аналитико-синтетична диалектическа цялост:

1. Установяване на библиографското персонифициране за справочно-информационни цели на *имената на лицата*, отразени в първия том на *Г ББИ*.

2. Създаване на историографска стратегия и традиция за изучаване чрез формиране на базата от данни за *персоналиите*, приложими и за останалите токове на уникалния свод на периодичното издание.

Не само към руслото на справочно-информационното статистическо обезпечаване на *Г ББИ*, погледнато от позицията на постмодерната научна библиометрична култура от третото десетилетие на ХХІ в., е осмислено *тук* това по всеобщо мнение *уникално* периодично издание. Изводите от анализа са и принос към методологията и историографията на библиотечно-информационната сфера у нас, върху чиято почва израства от 40-те години на ХХ в. – до голяма степен благодарение именно на *Г ББИ* и останалите библиографски издания на ББИ, – триумфиращата с пълна сила днес компаративистична когнитологична информационна картина на библиотечно-информационната дейност като част от научния, теоретичния и практически *планетарен* ареал, в чиято коренова система е вграден *Г ББИ*.

2. Информационна скица на проучването

2. 1. Преглед на биобиблиографските *персоналии*

През ситото (*израз*: Т. Боров) [5] на троичен модул: *дейност* – *изследвания* – *публикации*, *сравнително* са изследвани *пет* (1–5, *вж*: по-долу), заявени чрез *заглавията* си биобиблиографски приноси за *персоналии* в посветения като цяло

първи том на *Г ББИ* на библиографа-енциклопедист, ерудита акад. д-р Никола Михов: за акад. д-р Н. Михов [7, 9], Любен Каравелов [11], граф Николай Игнатиев [14], проф. Порфирий Бахметиев [8], проф. Юрдан Иванов [13]. И петте персоналии в шест публикации са приноси в особено висока степен и представляват страници от *персонифицираната* история и теория на библиографията и науката въобще (което маркираме тук максимално пунктирно; по-подробно *вж* [15]).

2.1.1. Акад. Никола Михов (6.III.1877–5.IV.1962) олицетворява библиографията у нас като основоположник на научното ѝ изграждане и изследване с определен обект и метод на проучване. При това той си поставя за цел изучаването на особено сложни комплексни обекти в областта на *екстериориката* – фундамент за съотнасяне на *националната* и *световната* линии в универсалната библиография на всяка цивилизована страна. Такива са неговите библиографски трудове за: населението на Турция и България, статиите върху Турция и България в периодичния печат, осмислянето на репортажите на чуждестранните търговски консули в Турция и България и т.н. Този *системен* кръг от проблеми става *комплексен* обемист обект – история, социология и стопанството на Турция и България от началото до нашето Освобождение. Това значимо и особено обемно творчество Н. Михов постига чрез основно познание на история на библиографията и изграждане на *система* от методи и закони за библиографско изследване. Неговите библиографски познания са не само основни, но и дълбоки, и обширни, и неизчерпаеми. Неизчерпаем в библиографията означава: библиограф, който е неизчерпаема съкровищница на *универсалното* познание.

Първата библиография на Н. Михов е „*Успехите на естествознанието през XIX век*“ (1908). Като фундаментални трудове в областта на екстериориката са оценени: „*Библиографски източници за историята на Турция и България*“ (4 т., 1914–1934); „*Населението на Турция и България през XVIII и XIX век – библиографски издирвания*“ (5 т., 1915–1967); „*България и нейният народ по свидетелства на чужденци. 1. Откъси от френски издания* (на фр. ез.) (1918). 2. *Издания на немски език* (на нем. ез.) (1929); 3. *Библиография на статии от немски, английски, френски и италиански периодични издания за Турция и България*“ (на фр. ез.) (1938); „*Принос към историята на българската търговия*“ (на фр. ез.) (6 т., 1941–1970) [7, 9]...

2.1.2. Любен Каравелов (1834 или 1835–21.II.1879) – български енциклопедист, поет, писател, журналист, етнограф, поборник за освобождението на България от османско иго – създава библиографски трудове, твори в областта на изящната словесност, лексикографията, културата, политическата история, създава статии по нумизматика, допринася извънредно много за развитието на обществената мисъл в България през Българското възраждане. Участва в националреволюционното движение като член и председател на Българския революционен централен комитет (БРЦК) в Букурещ, Румъния, в началото на 70-те г. на XIX в. ... Едновременно с издаването на вестник „*Независимост*“, Л. Каравелов оглавява БРЦК в емигра-

ция. Преди това публикува научно-популярни книги и сборници: 1857–1867 г., в Москва: „Паметници народного быта болгар“ (1861), „Страницы из книги страданий болгарского племени. Повести и рассказы“; 1868 г. – „Българи от старо време“ (1867); 1868–1869 – в Белград: (на ср. ез.) „Крива ли е съдбата“, „Сока“ и „Наказал я Бог“; след 1869 г., в Букурещ: „Три картини из българския живот“ („Маминото дете“, „Прогресист“, „Извънреден родолюбец“), повестите „Хаджи Ничо“ и „Деца не приличат на бащите си“. След трагичната гибел на Апостола на свободата Васил Левски Л. Каравелов ревизира своите младежки революционни възгледи и започва да издава списание „Знание“.

В историята на библиографията името на Л. Каравелов е редом с имената на епископ св. Софроний Врачански, д-р Петър Берон, Неофит Рилски, Вук Караджич, Юрий Венелин, Васил Априлов, Виктор Григорович, Иван Шопов, Константин Иречек, Райко Жинзифов, Натанаил Зографски, Иван Богоров, Петко Р. Славейков, Васил Друмев, Гаврил Кръстевич, чиито трудове се оценяват като първоизвори за: *историята на българската библиография*, началото на *видовата* и *диференциация* (Л. Каравелов: препоръчителна, критична, персонална и др.) (Марин Дринов, Беньо Цонев, Стоян Аргиров, Иван Дуйчев, Маньо Стоянов, Боньо Ангелов, Христо Кодов, Борис Десев) [11]...

2.1.3. Граф Николай Павлович Игнатиев (рус.: Игнатъев) (29.I.1832–20.VI /3.VIII/1908) – руски офицер, дипломат и държавник, играл важна роля в определянето на руската политика в Азия и на *Балканите* при управлението на император Александър I, участник в Руско-турската война (1877–1878), приятел на българския народ – преди идването си в Цариград неговата дипломатическа кариера се е развивала в Азия: Бухара и Пекин, които са театърът на успехите му. Оттам идва славата му за голямото му умение като рядък познавач на източните народи.

...Турция, обаче, се оказва твърде далече от подобни намерения. След като заседавал цели две недели под председателството на султана, турският министерски съвет решил: на о. Крит да се дадат привилегиите, от които се ползвал о. Самос, но след като критяните сложат оръжието, а на България – да се дарят реформи, за приложението на които Турция искала срок от *десет* години... Пропадането на илюзиите, които бил възбудил у българите, било голям удар за Н. Игнатиев. Императорът бил недоволен от него и не му дал лентата на Белия орел, която той заслужавал. Министерството на външните работи на Русия, където неговият деен дух и самоувереност не будили симпатии, можело да породи затруднителни запитвания за неговото самоволно действие по българския въпрос. Там можело наистина да са узнали от неговите частни писма за подбуждането му към Добродетелната дружина да проводи чети в България... С пристигането си в Петербург българската делегация, придружавана от българския родолюбец Найдено Геров, можела да направи, наивно или умишлено, точни разкрития за дадения от Н. Игнатиев революционен съвет. Н. Игнатиев знаел, че Н. Геров не се притеснявал да осъжда политиката му за решение на църковния въпрос с взаимни отстъпки...

Граф. Н. П. Игнатиев е упрекуван, че действал често на своя глава и по тайни пътища, но ако не би бил такъв, неговата роля в Освобождението на България не би била така голяма и така решителна, за което заслужава признателността ни за нашето освобождение [14]...

2.1.4. Проф. Порфирий Иванович Бахметиев (рус.: Бахметьев) (26.II (9.III) 1860–11 (24).X.1913) – руски и български физик и биолог-експериментатор – в продължение на 23 години живее, преподава и твори в София. От 1890 до 1906 г. е преподавател по физика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ – от 1904 г.; от 1887 г. – Висш педагогически курс към Първа мъжка гимназия в София; от 1888 г. – Висше училище): първи професор по физика на СУ. Едни от най-значителните му открития носят името на този университет. От 1900 г. е действителен член на Българското книжовно дружество (днес: Българска академия на науките (БАН)). Основните му приноси са в областта на физиката на твърдото тяло, магнетизма, термоелектричеството, геофизиката и биофизиката. С идването си в България П. Бахметиев, възпитаник на Цюрихския университет в Швейцария, поставя обучението по физика на високо академично ниво. Майстор на научното слово, той привлича на своите лекции студентите даже от други факултети на СУ. Отдава голямо значение на практическите занятия, които лично ръководи, и увелича възпитаниците си по създаването на нови уреди и апарати, а най-способните от тях привлича и в научните си изследвания. Успява да организира участие на Физическото отделение на Висшето училище в първия Пловдивски панаир (1892). Там, заедно със студентите и своите сътрудници, представя 43 експонатата.

В западната литература П. Бахметиев се посочва за откривател на магнитосъпротивлението. Публикувал е описание на ефекта в немско списание по физика (1891). Към феномена има огромен интерес в наши дни. П. Бахметиев, с помощта на студенти, изследва телуричните токове (естествени електрически токове в земната кора) в Софийското поле и постига сериозни резултати. Ученият пръв в света предизвиква анабиоза (*гр.*: възвръщане към живот) при млекопитаещите (прилепи). Той е считан за баща на криобиологията (*гр.*: студ) – клон на биологията, който се занимава с изследването на биомолекули, клетки, тъкани, организми и тяхното развитие при ниски и крайно ниски температури на околната среда. Цялото творчество на П. Бахметиев – от повече от 220 статии и студии по проблемите на магнетизма, електричеството, геофизиката, физическата химия и биофизиката, публикувани в престижни руски, немски, швейцарски и български научни списания, получава известност в редица университети по света. Бостънският в САЩ го награждава с Томсънова премия, а в 1902 г. Руската академия на науките го удостоява с премия на името на К. М. Байер. През 1907 г. защитава в Цюрихския университет докторска дисертация на тема „Съвременното състояние на въпроса за електрическите земни токове“. През 1913 г. проф. П. И. Бахметиев се завръща в Русия и посещава редица градове там за няколко месеца, където чете лекции, но здравето му рязко се влошава и умира в Москва на 53-годишна възраст [8]...

2.1.5. Акад. Юрдан Иванов Мирчев (16.II.1862–12.III.1907) – езиковед, историк, библиограф, роден в Прилеп, учи в родния си град и работи в Солун. През 1879 г. се премества в София. Работи в градоначалството, министерствата на външните работи и на финансите, сътрудничи на в. „Селянин“, „Свирка“, „Търновска конституция“. На 10.III.1888 г. постъпва като писар в Народната библиотека (днес: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“), където пристъпва към аналитичното библиографиране на всички вестници и списания: издирва редакторите им, търси и намира сведения за техните биографии; извлича програмните статии на периодичните издания и създава библиография на всички статии, поместени във вестници и списания, които имат *„известна историческа или поучителна стойност“*. За тази цел Ю. Иванов води огромна кореспонденция. Получавал е най-разнообразни материали: книги, списания, вестници, спомени, писма, които грижливо подрежда и събира.

През 1891–1892 г. Ю. Иванов издава основния си труд *„Български периодичен печат от възраждането му до днес: Т. 1–3“*, първият том от разширен вариант на който е издаден и през 1893 г. През 1900 г. става действителен член на Българското книжовно дружество. Издава на френски книгата *„Български ценни книжа“* (1902), а на български студията *„Контрола на разходите на Народното събрание“* (1903). През 1906 г. е назначен в Българската народна банка (БНБ), където извършва преустройство на отделите в съответствие с *универсалните* европейски и световни норми на банковото дело и изработва нов законопроект за БНБ.

Умира през 1907 г. в София [13]...

2. 2. Компаративистичен анализ

1. Статиите – биобиблиографски *персоналии*, публикувани в първия том на *Г ББИ*, са, образно казано, посветени на „звезди от първа величина, изгряли на културния небосклон“ – те са за българи и за заслужили за България *личности*, достигнали световна известност в и за България не само в областта на своето обществено значимо дело, но и с *обширната си – универсална – знаниева култура* и с *гражданската си позиция* на социална ангажираност към съдбата на съвремените си: Любен Каравелов (/ Димитров, М.); акад. Никола В. Михов (/ Божинова-Троянова, Б., Ганчева, Д.; Бъров, Д.); акад. Юрдан Иванов (/ Нейков, Ст.); граф Н. П. Игнатиев (/ Радев, С.); проф. Порфирий Бахметиев (/ Буреш, Ив.).

2. *Тези* биобиблиографски публикации чрез *настоящото* проучване са разгърнати в обща биобиблиографска скица (житиеписни сведения; анализ на творбите на авторите) и са показани като забележителна част от *универсалната* документална културна съкровищница.

3. Посветен като цяло на акад. Никола В. Михов, първият том на *Г ББИ* разкрива позицията на творческия колектив на ББИ и на емблематичния му ръководител и редактор на *Г ББИ* – проф. Тодор Боров като стратег на библиотечно-информационната наука, която е гръбнака на *универсалното* човешко знание, базирано от *библиографската екстериорика*.

4. Статиите персоналии в първия том 1 на *Г ББИ* могат да бъдат представени обобщено така – посветени на ерудитите: българските библиографи енциклопедисти Любен Каравелов, акад. Никола В. Михов, акад. Юрдан Иванов; дипломата граф. Николай Игнатиев и физика биолог проф. Порфирий Бахметиев.

5. Цяла *персонална* биобиблиографска енциклопедия на *универсалното* знание към средата на XX в. се разгръща пред нас с *персоналиите*, представени в *Г ББИ*, специално разработени и създадени за изданието, станало ненадминат образец за научна и библиографска култура не само у нас, но и по света.

6. Духът на научното *универсално* познание и вторично-документалното му изражение пронизват творческите деяния на плеядата ярки индивидуалности, *универсално по природа на естествено* надарени и *универсално* проявили се автори (*вж: по-долу*) и *герои* (*вж: по-горе*) на персоналиите в *Г ББИ*.

7. Авторството на статиите *персоналии* в *Г ББИ* е възложено от проф. Тодор Боров на видни историографи, специалисти в библиографията и библиотекознанието (Б. Божинова-Троянова, Д. Ганчева) и историята на науката (Д. Бъров), на видни историци на общественото съзнание и историко-културния процес, разглеждан в планетарната му цялост – без географски граници (М. Димитров, С. Радев, Ив. Буреш, Ст. Нейков), затова те стават ключови автори в разглежданото периодично издание.

8. Блокът от статиите *персоналии* в *Г ББИ* може да бъде оценен като енциклопедия по *универсално* хуманитаристично знание, компендиум по *универсалното* човешко познание, който има не само *културна* и *исторически* значима мисия, но и *методологична*, *когнитологична* и *библиографска ценност* и през XXI в., а ролята му предстои да бъде осмисляна и в бъдеще.

9. Оценявайки когнитологичното и библиографско интелектуално ниво на статиите *персоналии* в *Г ББИ*, следва да се изтъкне значението им за изграждащата се днес научна култура: като принципно *универсална* и изградена от много равнища, и притежаваща ярко изразени вектори на *биографията* и *библиографската* (*историографската* в същността си) рефлексия, във връзка с което е желателно преиздаването на тези статии, което следва да стане придружено със съответен научен коментар и справочно-библиографски инструментариум.

10. На основа на разглежданите *персонификации* следва да бъдат поставени в културно-ценностен план в библиотечно-информационната наука въпросите за: критериите на *биобиблиографския* жанр (*вторично-документалните* персоналии) при създаването на издания от типа на справочници, енциклопедии, компендиуми и т.н.; структурирането на справочно-информационни ключове към *Г ББИ*.

11. Разкритата методология на биобиблиографската *персонификация* на *универсалното* познание в *Г ББИ* позволява публикуваната на с. VII в първия том TABULA GRATULATORUM да бъде осмислена като негова и на института програма – манифест, ориентирана към *личностното* начало на познаващия света субект, който *преобразува* този свят: Йорданка Аврамова (1923–1949) – библиограф, Александър Балабанов (1879–1955) – класически филолог и литературовед, Божана Божинова-Троянова (1913–2011) – библиотековед и библиограф, Тодор Боров

(1901–1993) – енциклопедист, литературовед, културолог, библиограф и библиографовед, библиотековед, книговед, Георги Боршуков (1903–1975) – журналист и библиограф, Иван Буреш (1885–1980) – зоолог и библиограф, историк, Александър Бурмов (1911–1965) – историк и библиограф, Димитър Бъров (1887–1961) – юрист и библиограф, историк на науката, Христо Вакарелски (1896–1979) – етнограф и библиограф, Добрин Василев (1893–1957) – писател, краевед, библиограф, Стефан Попвасилев (1888–1985) – литературовед и културен деец, Иван Велков (1881–1958) – археолог и библиограф, Тодор Владигеров (1898–1967) – политикономист и библиограф, Дора Ганчева (1920–1999) – библиограф, Павел Делирадев (1879–1957) – учен и публицист, Стоян Джуджев (1902–1997) – музиковед, фолклорист и есперантист, Димитър П. Димитров (1908–1975) – археолог и библиограф, Михаил Димитров (1881–1966) – психолог, философ, литературовед, библиотековед, Маргарита Димчевска (1892–1983) – библиотековед, Петър Динеков (1910–1992) – литературовед и фолклорист, Кирил Драмалиев (1892–1961) – учител, политик и дипломат, Иван Дуйчев (1907–1886) – историк, архивист и библиограф, Елин Пелин (1877–1949) – писател, Димитър П. Иванчев (1910–1990) – философ и библиограф, Димо Казасов (1886–1980) – журналист и политик, Лиляна Каранова (1917–) – библиограф, Гаврил Кацаров – класически филолог и археолог (1874–1958), Татяна Киркова – историк библиотековед, библиограф (1897–1981), Хенрих Левенсон – преводач и журналист (1892–1963), Арсени Лечев (1902–1984) – цигулар и музиковед, Николай Лилиев (1885–1960) – учител, поет и библиограф, Борис Недков (1910–1975) – историк ориенталист, Стоян Нейков (?) – историк, библиограф, Николай П. Николаев (1874–1949) – преводач и библиограф, Николай Н. Николаев (1912–1975) – библиограф (1912–1975), Тодор Павлов (1890–1977) – философ и политик, Иван Панайотов (1885–1974) – историк, Иван Пенков (1897–1957) – художник, сценограф и приложник, Тодор Д. Плочев (1889–1959) – издател и колекционер на старопечатни книги, Кирил Попов (1880–1966) – математик, Методи Попов (1881–1954) – биолог и антрополог, Симеон Радев (1879–1967) – историк, писател и дипломат, библиограф, Александър Ризов (?) – преводач, Захари Статков (1893–1972) – преводач, Иван Стефанов (1899–1980) – икономист и политик, Стойко Стойков (1912–1969) – езиковед и диалектолог, Борис К. Стоилов (1897–1960) – инженер, Иван Кр. Стойчев (1886–1958) – военен историк, Александър Теодоров-Балан (1859–1959) – езиковед, литературен историк и библиограф, Никола Трайков (1888–1963) – историк, дипломат, библиограф, Христо Тренков (1912–1971) – юрист и библиограф, Христо Хаджиев (1876–1952) – публицист, редактор, издател, Ценко Цветанов (1904–1960) – писател, библиотековед и библиограф, Петър Т. Цончев (1904–1994) – краевед [20].

12. Нравствено-етичното кредо на *личността* на твореца на *универсалното* познание в том 1 на *Г ББИ* има ясен ориентир – *личността* на **Учителя** – **Учителя на проф. Тодор Боров** – **Учителя на библиографите на универсалното знание** – **акад. Никола Михов** – „неумолимият закон на живота“ (израз: Т. Боров) – духовното родство – приемственост на филогенеза: „Изплащането на синонните задължения не се урежда пълно и чрез най-голямата **Благодарност към бащата**,

към тогава, от когото си взимал, а само чрез грижи за децата, чрез Величината на кредита, който всеки от нас, на свой ред, може да отпусне на идващите след него“ (Подч. наше. – Бел. А. К., Н. К., Р. Р.) [6, с. V]. Т. Боров обобщава: „... колко **разностранен и многоброен** е кръгът на тези, които се чувстват оплодени и одобрени от **духовния допир с Вас** (т.е. Н. Михов. – Бел. А. К., Н. К., Р. Р.)“ [6, с. V], обяснявайки: „И ето – понеже се страхуваме, че не можем да дадем на бъдещето толкова, колкото Вие давате нам, ние се мъчим да намалим предварително товара на задълженията си, като Ви поднасяме тоя *Сборник* (т. 1 на *Г ББИ*. – Бел. А. К., Н. К., Р. Р.). Той трябва да свидетелства за нашата благодарност към Вас и да покаже същевременно, **колко разностранен и многоброен е кръгът на тези**, които се чувстват оплодени и одобрени от **духовния допир с Вас**. Разбира се, и в това отношение ние не достигнахме желаното: самият *Сборник* не е нито достатъчно пълен... Много по-мъчно ни е, че не можахме да обхванем **пълно кръга** на тия, които би трябвало и биха желали чрез свои приноси да подчертаят съпринадлежността си към **кръга на Вашите ученици, приятели и почитатели**“ (Подч. наше. – Бел. А. К., Н. К., Р. Р.) [6, с. V], но и признавайки: „... налице е тук една **разностранност** на материалите – извън обсега на книговедението, – която не би трябвало да учудва никого, който знае, **в какви посоки оплодително е въздействието на истинския библиотекар**, този може би **последен представител на *universitas litterarum*** (Подч. – наше. – Бел. А. К., Н. К., Р. Р. – Иразът на лат. е подч. от Т. Боров. – Бел. А. К., Н. К., Р. Р.) [6, с. V–VI].

3. Биобиблиографска атрибутика

3. 1. Концептуално представяне на персоналиите

В раздела БББДББ (срв. по-горе: разд. 1), публикуван в първия том на *Г ББИ*, намираме точна и ярко изразена концепция за знаниевата морфология на библиографията [2]. Водещо за архитектониката на библиография на библиографията, развивана и утвърждавана чрез *Г ББИ*, става не количеството на записите във вторично-документалния поток, а *степената на обобщеност* на публикациите: 1. Теория на библиографията (14 назв.); 2. Обща национална библиография (1 назв.); 3. Библиографии по специалности (и персоналиите) (535 назв.): Хуманитарни и обществени науки (и военно дело) (107 назв.); Естествени науки (и медицина) (289 назв.); Техника (и земеделско стопанство) (97 назв.); 4. Персонални библиографии (42 назв.).

Представеният тук подраздел „Библиография на библиотечното дело“ (207 назв.) на раздела БББДББ прави възможно наблюдаването на научно-практическият комплекс: *Наука за книгата* (70 назв.); *Библиотечно дело* (9 назв.); *Библиотеки в България и чужбина* (90 назв.); *Занаяти и промишлени производствa, свързани с книгата* (15 назв.); *Книжна търговия* (3 назв.); *Наука за създаването и разпространението на периодични издания* (17 назв.); *Авторско право* (3 назв.). Когнитологично-статистическата информационна карта на библиография на библиографията, възникваща пред погледа ни чрез пътеводната роля в познанието на *Г ББИ*, е обобщение на емпиричните библиографски данни за периода септ. 1944

г.-дек. 1946 г., изнесени чрез изданието. Изложеното позволява отчетливо да се осмисли вторично-документалната активност в областта на *естествените науки* като водеща. *Тези* стойности са следвани от обобщения комплекс на *хуманитарните и обществените науки и техниката* при определящо значение на *теорията на библиографията* и развитието на *библиографията на научно-практическия комплекс* на библиотечното дело.

Подразделът „Персонални библиографии“ на *цитираната* част на ББДББ на Г ББИ е културен аналог – компендиум на *тематично-отрасловата съдържателна структура* на библиографските публикации (*книги и статии*) за отразявания период (719 назв.). В кръга на библиографските *персоналии*, представени *тук*, има посветени на когнитологично-библиографски структуриращите *универсалното* знание сфери: учени изследователи в различни отрасли на знанието, сред които превес имат *представителите* на хуманитарно-научния комплекс, следвани от *лицата* на естественонаучното знание, писателите и поетите, литературните критики, политическите идеолози и художниците и архитектите [2].

3. 2. Компаративистична реконструкция

1. Представеното когнитологично-статистическо библиографоведско проучване позволява да се обобщи, че *чрез* библиографираната в първия том на Г ББИ *българска* печатна продукция се фиксира вторично-документална информационна картина на знанието, за която *културното пространство* на света – и на България като *част* от него – са общо, а *библиотечно-библиографското дело* е *сърцевина* на научно-практическия универсален *знаниев комплекс*.

2. Създаването на справочно-информационен апарат и по-специално – на *Именен показалец* към т. 1–9 на Г ББИ (структуриран в [15]) *тук* осмисляме като постановъчна и научно-приложна работа, която разкрива библиографската когнитология на знаменитото периодично издание.

3. Като елементи на *тази* комплексна и когнитологично-статистическа, историкографска, библиографска работа са структурирани под формата на станалите нейни инструменти за създаването ѝ *три* информационни бази:

1. *Библиографски списък на цитираната литература*: I. „Г на ББИ“ – 9 т.; II. *Публикации, посветени на персоналии в „Г на ББИ“* (т. 1: 1945–1946) (5 назв.); III. *Литература за ББИ* (39 назв.).

2. *Съдържание на „Г на ББИ“* (т. 1: 1945–1946) : Разгледани и отбелязани теми в изданието (149 назв.); Библиография на Българското библиотечно дело и на Българската библиография (септ. 1944–дек. 1946) (719 назв.).

3. *Именен показалец на „Г на ББИ“* (т. 1: 1945–1946) (с. 1–380 на тома (вкл. 1303 персоналии): Именен показалец на кирилица (вкл. 924 персоналии); Именен показалец на латиница – вкл. 379 персоналии [15].

3.3. Когнитология на персоналиите

1. Студията на проф. Т. Боров „Библиотечна наука“ [3], публикувана в първия том на Г ББИ, е *универсална* персонифицирана справочна информационно-търсеща система и *енциклопедия* на *планетарното* библиотекознание в *библиографско*

изражение, която има програмен характер и за това, и за поредицата, като цяло, по следните аспекти на познанието, формулирани в нея чрез извеждане на *библиотечно-информационната триада наука – практика – образование* [12]:

1. Философските системи на науката – задължителни за библиотечно-библиографската *практика* като основа за качествен *систематизация* на знанието и информацията.

2. Планетарната картография на библиотечно-библиографското дело през ситото на *библиотека* като **фабрика**, а не **архив**.

3. Същността на *библиотекаря* – **призвание, мисия, отдаденост**.

4. Професионалната школа на *библиотекаря* – сърцевина на неговото *образование* с акцент върху *общата*, „а не *техническа* подготовка“.

5. Планировката на *образование* на библиотекаря в България за *самостоятелност* на *библиотекарската* професия [3, 12].

2. Разделите на първия том на *Г ББИ*, които са с *критико-библиографска* насоченост от втора потенция и са действени *вторично-документални персонификации* на знанието, са изцяло ориентирани към *международната универсална библиография: Вести от чужбина* (с. 465–467); *Културен преглед у нас* (с. 468–494); *България пред чужденците* (с. 495–508); *Некролог* (с. 521–535); *Рецензии* (с. 536–602); в общ обем от над 350 с. [10, т. 1].

4. Програмна *summa summarum* на изданието

Проф. Тодор Боров възпява виртуозно, майсторски и естествено в том 1 на *Г ББИ* основното умение на библиографа – *библиографски* да оперира с *множествености* на *универсалната* знаниева систематика (за разлика от масовото битовистично тривиално: боравене с произволни самостоятелни размити *единичности*). Без да обнародва специален текст на програма на периодичното издание, той вгражда в архитектуриката му строго и последователно издържана обмислена негова *програмна библиографска платформа* като тържество на действителното *персонифицирано* познание, което противостои на анонимната масова колективност на съвременното му обществено съзнание: ***универсална хуманитарна концептуална насоченост на библиотечно-информационната триада наука – практика – образование***, чиито системни вектори на информационно моделиране обозначават ясен, строго готически извисен вертикал, представен ни през погледа на самия *архитект* – Т. Боров, който пред очите ни, разлиствайки това издание, буквално *се спуска* отгоре надолу по проекциите на лъчите на поднесеното ни периодично информационно съоръжение:

- нравствено-етичното кредо на *личността* на акад. Никола Михов е изведено като програмен *ориентир* на *универсалното* познание и *библиографското* му изражение в постановката на първия том на *Г ББИ*, посветен на *Учителя*, с което Т. Боров се олицетворява като стратег на етично конотираната библиотечно-информационната наука, представляваща гръбнака на *универсалното* знание, позиционирана от библиографската *екстериорика* (1);

- създадените през ситото на троичен модул (дейност – изследвания – публикации) *пет* заявени чрез *заглавията* си биобиблиографски приноса за *персоналии* (акад. д-р Никола Михов, Любен Каравелов, граф Николай П. Игнатиев, проф. Порфирий Бахметиев, проф. Юрдан Иванов) ни разкриват *знакова морална система* за българи и за заслужили за България *личности*, достигнали световно признание не само в областта на своето обществено значимо дело, но и с *универсалната* си *знаниева* култура, и с *гражданската* си позиция, с което се обозначава *програмен* за изданието *критерий* за включване на материали на неговите страници (2);

- публикуваната TABULA GRATULATORUM на Българския библиографски институт следва да бъде осмислена като открит говорещ *програмен* персонифициран *манифест* на Г ББИ, ориентиран към *личностното* начало на познаващия света *субект*, който преобразува този свят, променяйки го в *интелектуален* културно-ценностен план (3);

- подразделът „Персонални библиографии“ на частта „Библиография на българското библиотечно дело и българската библиография (септ. 1944–дек. 1946)“ на Г ББИ е *програмен компендиум* на *тематично-отрасловата съдържателна кадастрална карта* на *библиографските публикации* (книги и статии) за отразявания период. Тук са съсредоточени *персоналиите*, посветени на когнитологично-библиографски структуриращите *универсалното* знание сфери: учени изследователи в различни отрасли на знанието, сред които превес имат представителите на *хуманитарно-научния комплекс*, следвани от *лицата* на *естественонаучното знание*, *писателите* и *поетите*, *литературните критици*, *политическите идеолози*, *художниците* и *архитектите*, с което Т. Боров обозначава *информационно-комуникативен знаниев модел* на *менталната планетарна библио – инфо – ноосфера* на **човечеството**, неотделима част от която е справочно-информационната култура – чрез Българския библиографски институт – на България (4);

- студията на проф. Т. Боров „Библиотечна наука“, публикувана в първия том на Г ББИ, представлява *универсална* персонифицирана справочна *информационно-търсеща програмна система-енциклопедия* на *планетарното* библиотекознание в *библиографско* изражение, която има *постановъчен* характер и за това, и за поредицата като цяло (5);

- разделите на първия том на Г ББИ, които са с *критико-библиографска насоченост* от *втора* *потенция* и *представяват* *действени вторично-документални персонификации* на *знанието*, са изцяло ориентирани към *естествено възникналото* в хода на историята *програмно коренище* на *международната универсална библиография* и са *градиво* за нея, създавано на границата на *националната* и на *световната* библиография: *Вести от чужбина*; *Културен преглед у нас*; *България пред чужденците*; *Некролог*; *Рецензии* (6).

Ясната максималистична и строга програмна *знакова концепция* на проф. Тодор Боров за Г ББИ е по **Боровски** футуристична и съзвучна на нивото на информатизацията през ХХІ в. Тази концепция се извисява в *гората* на *текущата универсалната световна* библиография, където интерактивно, диалогично *предшества* и се *съизмерва* с *иновативните библиографски продукти* като *знаменития*

„Индекс...“ (*Science citation index (SCI)* (1964–) [17], последван от *Social sciences citation index (SCI)* (1974–) [19], но и със стоящите в кореновата им система *свeтoвни* ретроспективни международни универсални библиографски пътеводители, сред които е „Пътя към книгите“ (1 изд. 1942, ново фототип. изд. 2021) на самия проф. Т. Боров [4]...

...Поляната на съвременните на „Годишника...“ и на Българския библиографски институт, а и на съвременните ни, отечествени академични периодични издания, претендираща на екзистенциално надмощие, и *тогава*, и *сега* е в екзистенциална сянка... А „Годишникът на Българския библиографски институт“ стои в планетарната културна вечност като безсмъртна емблема на *Българската школа по информатизация*, защото кореспондира с триумфиращите днес – наред със *Science citation index (SCI)* (Philadelphia, 1964–) [17] и *Social sciences citation index (SCI)* (Philadelphia, 1974–) [19] (*вж*: по-горе) – *структурообразуващи* библио – инфо – ноосферата периодични издания, които хронологично предшества и по *концептуално ниво* на *персонализация* на знанието, и по *библиографско и историографско* информационно моделиране: „Труды по знаковым системам. Ученые записки Тартуского государственного университета“ (Тарту, 1964–) [16]; *Semiotica : Journal of the International Association for Semiotic Studies / Revue de l'Association Internationale de Sémiotique* (Bloomington, 1969–) [18]; *Versus : Quaderni di studi semiotici (VS)* (Bologna, 1971–) [21].

Защото проф. Тодор Боров съчетава *универсалния библиографски закон de visu* с *универсалния закон на познанието sapre vede*.

Това съчетание (*sapre vede – de visu*) става и програма и на Българския библиографски институт, и на неговия „Годишник...“.

В това е *безсмъртието* и на проф. Тодор Боров, и на Българския библиографски институт, и на „Годишник на Българския библиографски институт“!

Източници

1. **Бердяев**, Н. А. О назначении человека : [Сб. избр. произв.]. вступ. ст. [с. 5–18] : П. П. Гайденко ; примеч. [с. 358–367] : Р. К. Медведева. – Москва : Республика, 1993. – 383 с. – (Б-ка этич. мысли)

С. 20–252: О назначении человека : Опыт парадокс. этики [1931 г. ; перв. изд.: Париж : Изд-во Совр. зап., 1931. – Сер. Культ.-филос. б-ка] ; С. 254–357: Экзистенциальная диалектика божественного и человеческого [1944–1945 гг. ; перв. изд.: 1947 г., Париж, на фр. яз. ; наст. публ. сдел. по изд. 1952 г. (Париж : Ymca-press), на рус. яз.].

2. **Библиография** на българското библиотечно дело и на българската библиография (септ. 1944–дек. 1946). състав. Д. Ганчева, Н. Николаев. разпред. и обща ред. Б. Божинова-Троянова. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 655–687.

3. **Боров**, Т. Библиотечна наука. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 304–320.

4. **Боров, Т.** Пътя към книгите : Увод в библиогр. – София : Бълг. библиогр. инст. [Елин Пелин] (София, печ. Книпеграф), 1942. – VIII, 156 с.

Посв.: ... Н. В. Михов.

Ново фототип. изд. 2021.

5. **Боров, Т.** Сито за книгите. – В: *Развигор*, год. 8, 30 ян. 1937, бр. 1, с. 12.

6. **Боров, Т.** Скъпи учителю, [д-р Никола В. Михов]. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. V–VI.

7. **Божинова-Гроянова, Б.,** Ганчева, Д. Трудове на д-р Никола В. Михов. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. IX–XIV.

8. **Буреш, Ив.** Библиографски очерк върху научно-писателската творба на физика-биолог професор Порфирий Бахметьев. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 68–96.

9. **Бъров, Д. Н. В. Михов.** – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 1–4.

10. **Годишник** на Българския библиографски институт „Елин Пелин“. ред. Т. Боров. – София, 1948–1963.

Т. 1: 1945–1946. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1948 (София : Г. Кирков). – XIX, 692 с. : с ил., 1 л. портр.

Т. 2: 1947–1951. състав. Т. Боров ... [и др.]. предг. Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1953. – IX, 395 с.

Т. 3: 1952–1953. – София : Наука и изкуство, 1955 (София : Д. Стефанов). – IV, 276 с.

Т. 4: 1954. – София : Наука и изкуство, 1956 (София : Д. Стефанов). – 316 с.

Т. 5: 1955. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1956 (София : Т. Димитров). – 340 с.

Т. 6: 1956–1957. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1959 (София : Т. Димитров). – 452 с.

Т. 7: 1958–1960. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1961 (София : Г. Димитров). – 378 с.

Т. 8: 1961. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1962 (София : Г. Димитров). – 300 с.

Т. 9: 1962. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1963 (София : Г. Димитров). – 326 с.

11. **Димитров, М.** Из публицистическото наследство на Любен Каравелов. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 30–38.

12. **Куманова, А.** NOVUM PARADIGMA INFINITAS : формите на тривиума: *библиотека – библиографо – книгознание* в триадата: адресат – библиотека – документ и триединството: наука – практика – образование (От жреца на Аркаим, през планетарния поглед на библиотекаря на Пергам и Александрия и предметното мислене на библиотека-

ря на Шпицвег до постмодерната неklasическа менталност на съвременния библиотекар) : компендиум. – София : Нац. библ. Св. св. Кирил и Методий, 2020. – 244 с. : с 4 ил., 2 табл., 4 граф.

Юбил. изд., публ. в навечерието на 120-год. от рожд. на проф. Тодор Боров (30 януари 1901–27 май 1993) и 80-год. от основаването на Бълг. библиогр. инст. – 22 март 1941 г., посв. на 70-год. от придобиването на статута „държавна“ на Нац. библ. „Св. св. Кирил и Методий“ – 23 януари 1950 г. и 70-год. от създаването на Държ. библ. инст. – днес: Унив. по библиотекознание и информ. технолог. – 1 ноември 1950 г.

Ново изд. – 2020 / Стол. библ. – София.

13. **Нейков**, Ст. Юрдан Иванов. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 281–297.

14. **Радев**, С. Генерал Игнатиев и българските чети в 1867. – В: *Год. Бълг. библиогр. инст.*, 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. 39–44.

15. **Рангелова**, Р. Персоналии, отразени в „Годишник на Българския библиографски институт“ (Том 1 : 1945–1946) : Проблеми на систематиката (Когнитолог. и справ.-информ. дискурс) : Дипл. работа. науч. рък. А. Куманова ; рец. Н. Казански. – София, 2011. – 104 с. ; 3 прил.

Изд. на Унив. по библиотекознание и информ. технолог. Кат. Библ.-информ. науки.

Библиогр.: 54 назв.; Показалци.

16. **Труды** по знаковым системам : ученые записки Тартуского государственного университета. ред. кол. Юрий Михайлович Лотман – отв. ред. (1964–1992) ... [и др.]. – 1 (1964)–25 (1992). – Тарту : Тартуский гос. унив., 1964–1992. – 25 вып. – (Учёные записки Тартуского государственного университета, ISSN 0494-7304 = Tartu riikliku ülikooli toimetised = Transactions of the Tartu State University)

От 1964–1992 год. изд.; от вып. 2 (1965)–7 (1975) парал. загл.: Tööd semiootika alalt = Works on semiotics ; от вып. 8 (1977) загл. обл. кор: Σημειωτική. – др. ред.: Б. Ф. Егоров, Л. О. Вальт, Вяч. Всевол. Иванов, И. Г. Кулль, Х. К. Рятсеп, И. А. Чернов – секретарь; от вып. 4 (1969) др. ред.: Л. О. Вальт, Б. М. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Всевол. Иванов, Х. Рятсеп, И. Г. Кулль, И. А. Чернов – секретарь; от вып. 7 (1975) др. ред.: Б. Ф. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Всевол. Иванов, И. Г. Кулль, Х. К. Рятсеп, И. А. Чернов – секретарь; от вып. 10 (1978) др. ред.: Б. М. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Всевол. Иванов, И. Г. Кулль, Яак Р. Пылдымяэ, Х. К. Рятсеп, И. А. Чернов – секретарь; от вып. 16 (1983) др. ред.: Михаил Л. Гаспаров, Вяч. Вс. Иванов, И. Г. Кулль, Х. К. Рятсеп, Пеэтер Х. Тороп, И. Чернов – секретарь; от вып. 17 (1984) др. ред.: Сергей Г. Барсуков – секретарь, М. Л. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Всевол. Иванов, Зара Гр. Минц, Мария Б. Плюханова, П. Х. Тороп, Х. К. Рятсеп, Борис А. Успенский, И. А. Чернов; от вып. 20 (1987) др. ред.: С. Г. Барсуков – секретарь, М. Л. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Вевол. Иванов, З. Г. Минц, Линнарт Э. Мялль, М. Б. Плюханова, П. Х. Тороп, Б. А. Успенский, И. А. Чернов; от вып. 21 (1987) др. ред.: С. Г. Барсуков – секретарь, М. Л. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Вевол. Иванов, Херберт М. Лиги, З. Г. Минц, Л. Э. Мялль, М. Б. Плюханова, П. Х. Тороп, Б. А. Успенский, И. А. Чернов; от вып. 24 (1992) др. ред.: С. Г. Барсуков – секретарь, М. Л. Гаспаров, Б. Ф. Егоров, Вяч. Вевол. Иванов, З. Г. Минц, Л. Э. Мялль, М. Б. Плюханова, П. Х. Тороп,

Б. А. Успенский, И. А. Чернов; от. вып. 25 (1992) др. ред.: М. Л. Гаспаров, З. Г. Минц, Л. Э. Мясль, М. Б. Плюханова, Вера И. Столович – секретарь, П. Х. Тороп, Б. А. Успенский, И. А. Чернов.

От вып. 5 (1971) сер. загл.: Учёные записки Тартуского государственного университета = Tartu riikliku ülikooli toimetised = Acta et commentationes Universitatis Tartuensis.

ISSN 1406–4243 (print)

17. **Science** citation index (SCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of science and technology : Inst. for sci. inform. – Phil. (Pa), 1964– .

ISSN 0036–827X

18. **Semiotica** : journal of the International Association for Semiotic Studies = Semiotica : revue de l'Association Internationale de Sémiotique. ред. кол.: Thomas A. Sebeok – глав. ред. (1969–2000). – Vol. 1. Issue 1 (1969)–132 (2000). – La Haye, The Hague : De Gruyter Mouton, 1969–2000. – 132 т., 528 бр.

От 1969–1970 г. излиза в 1 т. (4 кн.) год.; от 1971–1972 г. излиза в 2 т. (8 кн.) год.; от 1973–1978 г. излиза в 3 т. (12 кн.) год.; от 1979–1980 г. излиза в 4 т. (16 кн.) год. ; от 1981– 2000 г. излиза в 5 т. (20 кн.) год.

Ред.: Jean Umiker-Sebeok (2001), Kalevi Kull (2001), Stephanie Walsh Matthews – глав. ред. (2001–), Ali Aird, Myrdene Anderson, Prisca Augustyn, Paolo Balboni, Marcello Barbieri, Arthur Asa Berger, Mohamed Bernoussi, Mariana Bockarova, Per Aage Brandt, Thomas Broden, Patrizia Calefato, Caterina Clivio, Paul Cobley, Vanessa Compagnone, Stacy Costa, Didier Tsala Effa, Robbie B. H. Goh, Claudio Guerri, Louis Hébert, André Helbo, Kim Sung-do, Kalevi Kull, Le Cheng, Dragana Martinovic, Nakia Lee-Foon, Frank Nuessel, Jamin Pelkey, Susan Petrilli, Roland Posner, Eddo Rigotti, Andrea Rocci, Shixu, Frederik Stjernfelt, Eero Tarasti, Bill Thompson, Massimo Vedovelli, Yiheng Zhao, Hongbing Yu, Giovanna Zaganelli.

ISSN 0037–1998 (print)

ISSN 1613–3692 (online)

19. **Social** sciences citation index (SSCI) : An intern. multidisciplinary ind. to the lit. of the soc., behavioral and related sci. : Iss. in parts : Corporate address ind.; Source ind.; Permuterm sub. ind. / Inst. for sci. inform. – Phil. (Pa), 1974– .

ISSN 2076–0760

20. **Tabula** gratulatorum. – В: Год. Бълг. библиогр. инст., 1. 1945–1946 = Сб. в чест на Никола В. Михов. По случай неговата 70-год. 18 март 1947. ред. Т. Боров. – София, 1948, с. VII.

21. **Versus** : quaderni di studi semiotici. director Umberto Eco. – 1 (1971–) . – Bologna : Bompiani, 1971– . – 122 т.

От 1971–2009 излиза 3 пъти год.; от 2011 излиза 2 пъти год.

Ред.: от 1971–2016 ред.: Umberto Eco – глав. ред., Daniele Barbieri, Andrea Bernardelli, Giulio Blasi, Massimo A. Bonfantini, Stefania Bonfiglioli, Julian Boyd, Cristina Cacciari, Claudia Caffi, Omar Calabrese, Cosimo Caputo, Sandra Cavicchioli, Lucia Corrain, Giovanna Cosenza, Marcel Danesi, Cristina Demaria, Michela Deni, Nicola Dusi, Paolo Fabbri, Alessandro Ferrara, Mauro Ferraresi, Guido Ferraro, Giovanna Franci, Riccardo Fusaroli, Tommaso Granelli, Klaus Hölder, Christian J. W. Kloesel, Rob van der Laarse, Anna Maria Lorusso, Patrizia Magli, Giovanni Manetti, Francesco La Mantia, Marco De Marinis, Francesco Mazzucchelli, Aldo Nemesio, Siri Nergaard, Claudio Paolucci, Roberto Pellerey, Janós S. Petöfi, Isabella Pezzini, Franco Lo Piparo, Valentina Pisanty, Maria Pia Pozzato, Giampaolo Proni, Paola Pugliatti, Fabio Rambelli, Carlos Reijnen, Marco Santambrogio, Stefano Traini, TraMe, Andrea

Tramontana, Patrizia Violi, Luciano Vitacolonna, Ugo Volli, Alessandro Zinna; от 2016 ред.: Patrizia Violi – глав. ред., Mike Bal, Denis Bertrand, Giovanna Cosenza, Cristina Demaria, Philippe Descola, Paolo Fabbri, Jacques Fontanille, Shaun Gallagher, Anne Beyaert Geslin, Julia Kristeva, George Lakoff, Anna Maria Lorusso, Jorge Lozano, Patrizia Magli, Giovanni Manetti, Costantino Marmo, Gianfranco Marrone, Claudio Paolucci, Hermann Parret, Jean Petitot, Isabella Pezzini, Maria Pia Pozzato, Carlo Sini, Victor Stoichita, Ugo Volli.

ISSN 0393–8255 (print)

ISSN 2612–0909 (online)

Алберт Гечев – един малко известен литературен критик и библиограф

РЕНЕТА КОНСТАНТИНОВА

Albert Gechev – a little-known literary critic and bibliographer

Reneta Konstantinova

Summary

The report traces the life and creative path of the literary critic Albert Gechev (1881–1915). A biobibliography of publications from and about him is attached.

Key-words: Albert Gechev, biobibliography, publications.

През 2021 г. се навършиха 140 години от рождението на Алберт Гечев – литературен критик, библиограф, педагог. За него Иван Гранитски пише: „...Гечев е критик с определена концепция за националната литература, че за него критиката е не само литературна, но и социална история, че зад анализа на конкретното произведение той вижда отразено движението на определени обществени идеи. Алберт Гечев е от ония литератори, чиито възгледи за литературата се раждат някак неусетно и спонтанно, без мъчителни колебания, резки идейни завои и вътрешни сътресения“.¹

Роден е на 11.X.1881 г. в Ловеч. За семейството на Алберт Гечев разказва неговият син писателят Стефан Гечев: „...бащата на прадядо ми е бил грънчар. Към края на XVIII в. неговият син е станал пътен книжар, купувал е книги. С кон, на дасаги ги е пренасял по градове и села, по пазари и панаири... А моят дядо, бащата на моя баща, е бил протестантски пастор. Издал е две книги – едната преди Освобождението, другата веднага след него – „Полезни приказки за деца“ – казал се Стефан Гечов“.²

През 1905 г. Алберт Гечев завършва Софийския университет, специалност Славянска филология, същата специалност, която по-късно ще завърши и неговият син Стефан Гечев. След завършването на университета А. Гечев е гимназиален учител в Пловдив и в Казанлък. В Русе преподава във Висшия педагогически курс към Мъжката гимназия, който подготвя учители и учителки за прогимназиите. В Годишника на Русенската държавна мъжка гимназия „Княз Борис“, Висшия педагогически курс и Образцовата прогимназия при курса за учебната 1911–1912

¹ Гранитски, Иван. Съчинения: Т. 2, Великата национална душа: Критика. София: Захарий Стоянов: Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 2009, с. 110–111.

² Басат, Емил. Венец от несбъднати надежди: Разговори със Стефан Гечев. – В: *Литературна мисъл*, год. 35 (1991), № 4, с. 234.

г., на с. 56, под заглавие „Реферати, четени от курсисти и курсистки във Висшия педагогически курс през учебната 1911–1912 г.“, е посочен Алберт Гечев с „Иван Вазов пред съда на нашата литературна критика“. На с. 11 името на Алберт Гечев е посочено в таблицата на училищния персонал в Русенската държавна мъжка гимназия „Княз Борис“ през учебната 1911–1912 г., където се казва, че е преподавател по български език в I и II Висш педагогически курс и е библиотекар на Висшите педагогически курсове. През годините на учителстване той посещава Германия и Швейцария, за да работи в библиотеки и в архиви. Умира в болницата в Ловеч едва на 34 години. Но за краткия си престой на тази земя е изследвал българската литература и е оставил десетки статии, обзори и рецензии за творби на Антон Страшимиров, Иван Кирилов, Иван Вазов, Тодор Влайков и др., студии за Стоян Михайловски и Константин Величков. Освен талантлив литературен критик той е и библиограф.

Гечев осъзнава необходимостта от текущо информиране за публикациите в областта на литературната критика и историята. За да подпомогне бъдещите литературни историци, създава една от първите отраслеви библиографии – „Библиография на историята на новата българска литература в българския печат до 1900 г.“, с обем от 49 страници. Публикувана е в „Известията на семинара по славянска филология“ през 1905 г. Както сам казва в обяснителните бележки, библиографията включва съчинения по историята на нашата литература от Възраждането й – 1762 г., до 1900 г.³ Алберт Гечев е прегледал за целта наличните периодични издания в Народната библиотека в София.

Библиографията е разделена на три части

В първата са подредени самостоятелно публикуваните съчинения, във втората са изредени съчинения, отразени в периодичния печат, а третата е показалец на всички съчинения от първата и втората част. В първата част са описани 32 отделни съчинения, номерирани с римски цифри и подредени азбучно. Библиографското описание на почти всички книги е допълнено с информация за бележки, рецензии и критика за съответното произведение.

В „Съчинения, обнародвани в периодичния печат от 1844 до 1900 год.“ са включени 804 библиографски описания, номерирани с арабски цифри, подредени по азбучен ред на редната дума – автор или заглавие, като заглавията са изписани в курсив. За удобство на ползвателите Алберт Гечев е съставил и показалец на съчиненията по съдържание, който е разделен на три части, означени с главни букви А, В и С: *От началото на Възраждането до началото на черковния въпрос, От началото на черковния въпрос до Освобождението на България и От Освобождението на България насам*. Всеки от тези раздели на показалеца е разделен на две, обозначен с малки букви а и б и наименован съответно: *Общи съчинения – материали, Съчинения върху отделни писатели*.

³ Гечев, Алберт. Библиография на историята на новата българска литература в българския печат до 1900 год. – В: *Известия на Семинара по славянска филология*, т. 1, 1904–1905, с. 415–463.

По-късно Христо Герчев ще предложи „Библиография на литературната история и критика у нас за времето от 1900–1910 год.“, в увода на която казва: „За времето до 1910 год. имаме една подобна библиография от А. Гечев, която обгръща само трудовете по история на новобългарската литература. Първата част от моята библиография може да се земе като продължение на нея. В работата на Гечев има някои непълноти, които аз тук-там попълвам“...⁴ Освен, че се е споменал в предговора, Алберт Гечев е включен в библиографията със своите статии: „Добри Войников в развоя на нашата драма“, „Литературната дейност на К. Величков“, „Нашата литература през 1907 г.“, „Нашата литература през 1908 г.“, „Литературата ни през 1909 год.“, студията за Стоян Михайловски с библиография на произведенията му, а също и с рецензиите му за Екатерина Ненчева, Иван Вазов, Иван Кирилов, Никола Вас. Ракитин.

Студентската му теза „Добри Войников в развоя на нашата драма“ е отпечатана в „Известията на семинара по славянска филология“ през 1905 г. По този повод в сп. „Демократически преглед“ е публикувано кратко съобщение, в което се съобщава, че темата за Добри Войников е написана на много чист български език и прави приятно впечатление със своята съдържана скромност.

В периода 1905–1914 г. Алберт Гечев сътрудничи на сп. „Демократически преглед“ с литературно-критични статии, студии, рецензии. Всичките му публикации са основани на предварително библиографско проучване. В списанието намират място няколко обзорни статии за нашата литература през 1907–1911 г., както и „Българската литература и Балканската война“ и „Българската литература след Балканската война“. През 1908 г., в бр. 9 и 10, е публикувана студията на Алберт Гечев за Стоян Михайловски. В рубриките на списанието „Библиография“, „Литературни бележки“ и „Критика и библиография“ са отзивите, рецензиите и бележките на му за Иван Вазов (3 публикации), Иван Кирилов (3 публикации), Ана Карима, Александър Кипров, Антон Страшимиров, Михаил Легов, Ник. Вас. Ракитин, Екатерина Ненчева, Елин Пелин, Христо Борина, Иван Арnaudов, за превода на Ботевите стихотворения на чешки език. В два от броевете на списанието от 1910 г. Гечев изследва литературната дейност на Константин Величков.

Освен в „Демократически преглед“, Гечев публикува през 1915 г. в сп. „Свободно мнение“ статията „Нашата литературна критика“, а „Стефан Минчев като литературен критик“ в сп. „Училищен преглед“ (1912).

Въпреки кратката си научна дейност Алберт Гечев има издадени три книги. Русенската печатница „Победа“ публикува през 1914 г. книгата му „Българската литература през последните няколко години“. Малката книжка включва обзорните статии върху развитието на българската литература през 1907–1911 г., поместени в „Демократически преглед“. Прелиствайки страниците на статиите от тънката книжка на Гечев, ще забележим, че те са пронизани от една основна идея: да се очертае и анализира движението – мъчително и противоречиво – на българската

⁴ Герчев, Христо. Библиография на литературната история и критика у нас за времето от 1900–1910 год. – В: Сб. на БАН, год. 14 (1921), с. 1–101.

литература към улавянето и художественото претворяване на националната специфика, на българската национална физиономия. Това е централната ос, около която се въртят или с която са свързани останалите наблюдения на критика в петте статии – размислите за писателското самосъзнание, за отношението *читател – писател*, за издигането на културното равнище на публиката и пр.⁵

Втората му самостоятелно издадена книга е публичната лекция „Български правопис. История и научни основания“, отпечатана също в Русе (2014). Същата претърпява и второ издание през 1915 г., в което е добавено „Официалното упътване за общо правописание“.

Гечев е учил два семестъра Фармация и затова е мобилизиран като помощник-аптекарь в Първата световна война. Заразява се с коремен тиф и умира в ловешката болница едва 34-годишен.

През 1928 г. на страниците на вестник „Литературен глас“ се появява първата статия за Алберт Гечев. Ст. Георгиев пише: „...И ето вече над десет години се изминаха от ранната смърт на тоя наш многообещаващ литературен критик, а нито два реда не се написаха в негово име, за негов помен и оценка... Не би могло да има съмнение, че Гечев е един от тия творци, комуто само бързият край попречи да блесне с всичките си достойнства и дарби...“.⁶ Оценката за него е изключително позитивна. Според Ст. Георгиев по всички въпроси, по които е писал Гечев „дишат искреност към родното културно и художествено дело и вяра в светлата бъднина на нашия народ“.

Следват посочвания на Гечев в публикациите на Иван Радославов за българската литература (1936, 1948). Ст. Стойков в статията си „Към фонетиката на българския книжовен език“, публикувана в *Годишника на ББИ* за 1945–1946, цитира А. Гечев и неговия „Български правопис“ (1914).

По случай 80 години от рождението на Алберт Гечев Иван Сестримски публикува статия в сп. „Септември“, бр. 11, 1961 г., а вестник „Литературен фронт“ в броя си от 3.XII.1981 г. отбелязва 100-годишнината от рождението му със статията „Художествени идеи и национална история“ от Иван Гранитски. Същата статия е поместена и във втория том на съчиненията на Гранитски, издадени от „Захарий Стоянов“: „Днес ние сваляме патината на времето от наследството на литературния критик Алберт Гечев, спомняме си неговия глас, както и гласа на неколцина още негови събратя по перо, които работиха в началото на века безкористно за Отечеството“.⁷

Биографични данни за литературния критик и педагог Алберт Гечев откриваме в няколко справочни и енциклопедични издания: „Речник на българската литература“, т. 1 (1976), „Българска книга“ (2004), „Лицата на Русе от I до средата на XX в.“ (2011), „Бележити ловчанлии“ (2013).

⁵ Гранитски, Иван. Цит. съч., с. 113.

⁶ Георгиев, Ст. Един забравен критик. – В: *Литературен глас*, № 16, 30.12.1928, с. 3–4.

⁷ Гранитски, Иван. Цит. съч., с. 116.

Ст. Георгиева се заема да изследва бележките и спомените на Алберт Гечев за Балканската война в две публикации в „Известия на държавните архиви“ (1984) и „Научни трудове на ВБОУ“ (1993). През 1986 г. излиза от печат книгата на Славчо Иванов „Критици от миналото“, която представя критическото творчество на Стефан Минчев, Юрдан Макариополски, Алберт Гечев, Страшимир Кринчев, Димо Кьорчев и Васил Пундев. В сборника с доклади от Националната научна конференция „Българската литературна критика – позиции и контексти“ (2020) в научното изследване на Пенка Ватова „Литературният преглед от началото на XX век – критиката като подстъп към писането на история“ има сведения и за Алберт Гечев като литературен критик от този период.

На 11.V.2011 г. в Русе се провежда Национална кръгла маса „Силата на духа: Стефан Гечев и Алберт Гечев в българското литературно и културно пространство“, докладите от която са публикувани в сборника „Властта на духа: Алберт Гечев и Стефан Гечев“ (2013) от поредицата „Литературният живот на Русе“. Кръглата маса е организирана от Русенския университет „Ангел Кънчев“, катедра „Български език, литература и изкуство“, и Научния център за фолклор, литература и лингвистика „Св. Димитър Басарбовски“ по повод 100-годишнината от рождението на Стефан Гечев. Участниците представят емоционалната и творческа връзка между баща и син – литературния критик Алберт Гечев (1881–1915), творил в началото на XX в., и Стефан Гечев (1911–2000) – забележителна творческа личност на новия век, както и тяхното литературното наследство.

За да бъде видимо и разпознаваемо ценното литературно наследство, което ни оставя Алберт Гечев, Регионална библиотека „Любен Каравелов“ организира през 2021 г. изложба „Незабравените Алберт и Стефан Гечеви“. Така Библиотеката отбелязва 133 години от своето създаване. Тя включваше творби на двамата автори, публикувани като самостоятелни издания, и техни публикации в периодични издания, както и литература за тях. На 8.X.2021 г. се проведе 12-ото издание на Международния научен форум „Арнаудови четения“.⁸ В специално организиран тематичен панел на тазгодишното издание на конференцията „140 години от рождението на Алберт Гечев. 110 години от рождението на Стефан Гечев“ със свои изследвания и разработки участваха библиотекарите от Регионална библиотека „Любен Каравелов“ – Русе и научни работници от Русенския университет „Ангел Кънчев“, от НАТФИЗ, Техническият университет – София и Фондацията „Стефан Гечев“, общо с 5 доклада.

Вместо заключение прилагам биобиблиография на Алберт Гечев.

Публикациите са разпределени в два основни раздела: *От Алберт Гечев* и *За Алберт Гечев*. Самостоятелно издадените книги са отделени и след тях са описани издирените публикации на Алберт Гечев в периодичните издания и сборници,

⁸ Началото на форума е поставено през окт. 1998 г. Тогава по инициатива на Катедрата по бълг. език и лит. на Русенския университет „Ангел Кънчев“ е организирана конференция, посв. на 120 год. от рожд. на акад. М. Арнаудов.

на които е сътрудничил. Материалите за него са в обща поредица. Библиографските описания са подредени в права хронология.

Алберт Гечев (1881–1915)

Биобиблиография

1. От Алберт Гечев

Самостоятелни издания

Българската литература през последните няколко години – 1907–1912 : Крит. статии. – Русе, 1914 (Русе : Победа). – 80 с. ; 25 см

Български правопис. История и науч. основания : Публ. лекция. – Русе, 1914 (Русе : Малджиев). – 63 с. ; 25 см

Български правопис. – 2. попр. изд. – Русе, 1915 (Русе : Роглев). – 71 с. ; 25 см

Добавка: Официалното упътване за общо правописание.

В периодични издания и сборници

Добри П. Войников в развоя на нашата драма. – В: *Известия на Семинара по славянска филология*, т. 1 (1904–1905), с. 275–302.

Подпис: А. Гечев – студент по литература, IV год.

Библиография на историята на новата българска литература в българския печат до 1900 год. – В: *Известия на Семинара по славянска филология*, т. 1 (1904–1905), с. 415–463.

Иван Вазов – Утро в Банки. – В: *Демократически преглед*, год. 4 (1906), № 1, с. 106–109.

Рубр.: Библиография.

Ив. Кирилов. Чучулига, драма. – В: *Демократически преглед*, год. 4 (1906), № 2, с. 203–207.

Рубр.: Литературни бележки.

А. Карима. Разкази, т. 1. – В: *Демократически преглед*, год. 4 (1906), № 3, с. 341–344.

Рубр. Критика и библиография.

Ал. Кипров. Из мрака, драматическа поема. – В: *Демократически преглед*, год. 4 (1906), № 6–7, с. 728–736.

Рубр.: Критика и библиография.

А. Страшимиров. Отвъд, драма в четири действия и един епилог. – В: *Демократически преглед*, год. 4 (1906), № 9, с. 1002–1007.

Ив. Кирилов. Маяци – драма. – В: *Демократически преглед*, год. 5 (1907), № 2, с. 240–244.

Рубр. Критика и библиография.

Млади и стари : В. Миролюбов. Критически очерки върху днешната българска литература. – В: *Демократически преглед*, год. 5 (1907), № 4–5, с. 481–488.

Иван Кирилов. Жерави, драми. – В: *Демократически преглед*, год. 5 (1907), № 9, с. 989–996.

Рубр. Критика и библиография.

Ив. Вазов. Нора, повест. – В: *Демократически преглед*, год. 6 (1908), № 1, с. 111–115.

Нашата литература през 1907 г. – В: *Демократически преглед*, год. 6 (1908), № 2, с. 179–188.

Михаил Летов. В дрезгавините на нощта, стихове. – В: *Демократически преглед*, год. 6 (1908), № 6, с. 682–684.

Стоян Михайловски : Студия. – В: *Демократически преглед*, год. 6 (1908), № 9, с. 1002–1018; № 10, с. 1109–1122.

Българската литература през 1908 г. – В: *Демократически преглед*, год. 7 (1909), № 2, с. 191–201.

Посв.: На моя другар, д-р З.

Ник. Вас. Ракитин. Под цъфналите вишни. – В: *Демократически преглед*, год. 7 (1909), № 6, с. 724–726.

Рубр.: Критика и библиография.

Ек. Ненчева. Снежинки, лирически поеми. – В: *Демократически преглед*, год. 7 (1909), № 8, с. 945–947.

Рубр.: Библиография.

Литературата ни през 1909 година. – В: *Демократически преглед*, год. 8 (1910), № 1, с. 43–49.

Последната драма на Вазова. – В: *Демократически преглед*, год. 8 (1910), № 2, с. 232–239.

За истор. драма „Борислав“.

Литературната дейност на К. Величкова. – В: *Демократически преглед*, год. 8 (1910), № 8, с. 914–925.

Литературната дейност на К. Величкова. – В: *Демократически преглед*, год. 8 (1910), № 10, с. 1198–1217.

Нашата художествена литература през изтеклата 1910 г. – В: *Демократически преглед*, год. 9 (1911), № 2, с. 184–194.

Отговор на Йор. Маринополски. – В: *Демократически преглед*, год. 9 (1911), № 4, с. 550–552.

Маринополски обвинява А. Гечев, че не е оценил книгата му.

За размерите на литературното ни развитие като предмет на научно изследване. – В: *Демократически преглед*, год. 9 (1911), № 5, с. 592–597.

Отг. на „Посоки и цели при проучване на новата ни литература“ от Боян Пенев.

Вазов пред съда на нашата литературна критика. – В: *Сборник в чест на професор Л. Милетич по случай 25-год. му книжовна дейност 1886–1911 : От учениците му.* – София : Придворна печ., 1912, с. 118–143.

Стефан Минчев като литературен критик. – В: *Училищен преглед*, год. 17 (1912), № 3, с. 127–134.

Елин Пелин. Разкази, т. II. – В: *Демократически преглед*, год. 10 (1912), № 1, с. 124–129.

Рубр.: Критика и библиография.

Нашата художествена литература през 1911 г. – В: *Демократически преглед*, год. 10 (1912), № 2, с. 177–186.

Христо Цанев Борина. За родния край (1908–1912). – В: *Демократически преглед*, год. 10 (1912–1913), № 9–10, с. 1256–1259.

Ив. Арнаудов. По пътя на живота, избрани стихотворения, т. I. – В: *Демократически преглед*, год. 11 (1914), № 6, с. 620–622.

Ботевите стихотворения на чешки. – В: *Демократически преглед*, год. 11 (1914), № 8–9, с. 831–832.

Българската литература и Балканската война. – В: *Демократически преглед*, год. 11 (1914), № 10, с. 886–898.

Българската литература след Балканската война. – В: *Демократически преглед*, год. 12 (1915), № 1, с. 44–55.

Нашата литературна критика. – В: *Свободно мнение*, год. 3 (1915), № 22, с. 357–359.

[**Има** в литературното развитие приливи и отливи...]. – В: *Българската критика* за П. К. Яворов : [Сб. статии]. [предг. от Боян Ничев]. – София : Бълг. писател, 1977, с. 134–144.

Българската критика 1907. – В: *П. К. Яворов* – критически силуети (1901–1910). състав. Албена Вачева, Цветан Ракъовски. науч. ред., послесл. Ц. Ракъовски. предг. А. Вачева. – Благоевград : Унив. изд. Неофит Рилски, 2002, с. 76–78.

2. За Алберт Гечев

Петко Росен. „Добри П. Войников в развоя на нашата драма“, от А. Гечев : [Отзив]. – В: *Демократически преглед*, год. 3 (1905), № 11, с. 264–265.

Герчев, Христо. Библиография на литературната история и критика у нас за времето от 1900–1910 год. – В: *Сб. на БАН*, т. 15 (1921), с. 1, 12, 31, 38.

Георгиев, Ст. Един забравен критик. – В: *Литературен глас*, № 16, 30.12.1928, с. 3–4.

Радославов, Иван. Българска литература 1880–1930. – София : Стоян Атанасов, 1936, с. 80, 165.

Радославов, Иван. Българска литература 1880–1930. 2. попр. и доп. изд. – София : Стоян Атанасов, 1948, с. 67, 143.

Стойков, Ст. Към фонетиката на българския книжовен език. – В: *Годишник на ББИ*, т. 1, 1948 [за 1945–1946], с. 161–162.

Авт. цит.: Гечев, А. Български правопис. Русе, 1914.

Сестримски, Ив. Алберт Гечев : По случай 80 г. от рождението му. – В: *Септември*, 1961, № 11, с. 172–175.

Богданов, Иван. Българската литература в дати и характеристики 817–1965 : [Справочник]. – София : Нар. просв., 1966, с. 252, 256, 293, 392.

Богданов, Иван. Българска литературна периодика : Приносът на период. печат в развитието на бълг. литература 1878–1944 : Анот. библиогр. указ. – София : Изд. на ОФ, 1972, с. 56, 75.

Гечев, Алберт. – В: *Речник на българската литература* : Т. 1, А–Д. ред. кол. Георги Цанев [глав. ред.] и др. – София, БАН, 1976, с. 267.

Гранитски, Иван. Художествени идеи и национална история : 100 г. от рождението на А. Гечев. – В: *Литературен фронт*, № 49, 3.12.1981, с. 2.

Георгиева, Станка. Бележки – размисли на Алберт Гечев за Балканската война. – В: *Известия на Държавните архиви*, т. 47 (1984), с. 181–195.

Публ. за пръв път част от бележките – размисли на Алберт Гечев за войната.

Периодика и литература : Поредица за изследвания за лит. в бълг. период. печат 1877–1944 : Т. 1, Литературни списания и вестници, смесени списания, хумористични издания (1877–1892). глав. ред. Милена Цанева. – София : БАН, 1985, с. 784–785, 803, 813, 990.

Иванов, Славчо. Алберт Гечев (11.X.1881–2.XII.1915). – В: *Иванов*, Славчо. Критици на миналото. – София, 1986, с. 70–93.

Кирова, Милена. Българската поема от Освобождението до Първата световна война : Изследване. – София : Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 1988, с. 143, 149, 169.

Библ. Дебюти: Първи книги на млади бълг. учени.

Игов, Светлозар. История на българската литература 1878–1944. – София : БАН, 1990, с. 260–261.

Басат, Емил. Венец от несбъднати надежди : Разговори със Стефан Гечев. – В: *Литературна мисъл*, год. 35 (1991), № 4, с. 227–243.

Съд. и спомени на Ст. Гечев за родителите му Рада и Алберт Гечеви.

Стефан Гечев. Нека времето съди делата ни : Интервю : Водещ Виолета Танева. – В: *АБВ*, № 30, 24.09.1991, с. 5.

Спомени за родителите му Рада и Алберт Гечеви.

Радославов, Иван. Българска литература 1880–1930 : Изследване. 3. доп. изд. – София : Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 1992, с. 48, 95.

Библ. Литературоведско наследство.

Периодика и литература : Поредица за изследвания за лит. в бълг. период. печат 1877–1944 : Т. 2. Лит. списания и вестници, смесени списания, хумор. изд. (1893–1901). ред. кол. Иван Сестримски [и др.]. – София : БАН, 1993, с. 246.

Георгиева, Ст., Георгиев, Т. Бележки-спомени на Алберт Гечев за Балканската война.. – В: *Научни трудове – ВВОВ* Васил Левски, т. 24 (1993), с. 43–50.

Периодика и литература : Поредица за изследвания за лит. в бълг. период. печат 1877–1944 : Т. 3, Литературни списания и вестници, смесени списания, хумористични издания (1902–1910). ред. кол. Катя Бъклова [и др.]. – София : Акад. изд. Проф. М. Дринов, 1994, с. 11, 30–31, 36–42, 45, 49, 58, 201, 288, 294–295, 303.

Богданов, Иван. Българска литературна периодика : Приносът на период. печат в развитието на бълг. лит. 1878–1944. 2. изд. – София : Лит. форум, 1995, с. 56, 75.

Библ. Бълг. сбирка.

Периодика и литература : Поредица за изследвания за лит. в бълг. период. печат 1877–1944 : Т. 4, Лит. списания и вестници, смесени списания, хумор. изд. (1911–1917). ред. кол. Вихрен Чернокожев [и др.]. – София : Акад. изд. Проф. М. Дринов, 1995, с. 220, 229.

Гечев, Стефан. Какво не станах и защо? – В: *Родна реч*, 1995, № 3, с. 31–35.

Детски спомени от Русе; за Алберт Гечев.

Игов, Светлозар. История на българската литература [1878–1989]. – София : Сиела Софт енд Паблишинг, 2001, с. 29, 490, 492, 580.

Гечев, Стефан. Ненужните скептици. – София : Балкани, 2003, с. 240.

Разказва за баща си Алберт Гечев.

Янев, Симеон, Борисова, Биляна, Петков, Стоян. Атлас на българската литература : Т. 1, 1878–1914. – Пловдив : Жанет-45, 2003, с. 26, 190, 242, 257–259, 267, 274, 278–279, 284,

291, 293, 296, 298–300, 306–307, 313, 317, 322–323, 325, 330, 333, 339, 346, 348–349, 351–354, 357, 370, 382, 384, 390.

Гечева, Красимира. Гечев, Алберт (11.X.1881–2.XII.1915). – В: *Българска книга* : Енциклопедия. състав. Ани Гергова. – София ; Москва : Пенсофт, 2004, с. 125–126.

Янев, Симеон, Борисова, Биляна, Колева, Петя, Маринова, Велислава. Атлас на българската литература : Т. 2, 1915–1944. – Пловдив : Жанет-45, 2005, с. 6.

Радославов, Иван. Българска литература 1880–1930. състав. Иван Гранитски. 3. изд. – София : Захарий Стоянов, 2007, с. 89, 182. (Пор. Бълг. класика; 109).

Гранитски, Иван. Художествени идеи и национална история. – В: *Гранитски*, Иван. Съчинения : Критика : Т. 2. Великата национална душа. – София : Захарий Стоянов, 2009, с. 109–116.

Игов, Светлозар. История на българската литература [1878–1989]. 2. доп. изд. – София : Сиела Софт енд Паблишинг, 2010, с. 29, 490, 492, 580.

Димитрова, Мариана, Йорданов, Стоян. Гечев, Алберт. – В: *Димитрова*, Мариана, Йорданов, Стоян. Лицата на Русе : От I до средата на XX в. : Енцикл. справочник. – Русе, 2011, с. 85–86.

Петров, Камен. Катедрата по български [език] днес прави Кръгла маса за Алберт и Стефан Гечеви : В Русенския университет. – В: *Бряг* (Русе), № 104, 11.05.2011, с. 4.

За литературния критик Алберт Гечев (1881–1915) и за сина му – поет, белетрист, лит. критик и преводач, Стефан Гечев (1911–2000).

Балевска, Цеца. Алберт Гечев и Стефан Гечев – общо литературно пространство. – В: *Научни трудове* – Русенски университет Ангел Кънчев, т. 51 (2012), № 10, с. 39–43. [онлайн]. [прегледан 1.12.2021]. <http://conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp12/10/10-7.pdf>

Властта на духа: Алберт Гечев и Стефан Гечев : Национална кръгла маса, 11 май 2011, Русе : сборник. [състав. и ред. Велислава Донева ... и др.]. – Русе : Русенски унив. Ангел Кънчев, 2013. – 106 с. – (Пор. Лит. живот в Русе)

Съд.: Софийски етюди. Почит към Стефан Гечев / Йордан Палежев, с. 5–10; „Мярата живот“ върху литературно-критическите везни на Алберт Гечев / Велислава Донева, с. 11–15; Съмнения, безпокойства и възторг: Алберт Гечев за Балканския съюз и Балканската война / Станка Георгиева, с. 16–22; Алберт Гечев и Стефан Гечев в полето на литературата / Цеца Балевска, с. 23–28; Българските „сюжети“ в книгата „Моите гръцки приятели“ на Стефан Гечев / Мира Душкова, с. 29–34; Преводачът, който можеше да спасява („Моите гръцки приятели“ на Стефан Гечев), с. 35–39; Стефан Гечев и богомилският нравствен идеал / Ерика Лазарова, с. 40–48; Репрезентация на свободата в поезията на Стефан Гечев / Никола Бенин, с. 49–63; Стефан Гечев в чудния свят на думите, модерната физика и поезията / Руси Русев, с. 64–74; От разбойника Варава до богочовека Варав (Драматургичен анализ на пиесата „Голготата на разбойника Варава“ от Стефан Гечев), с. 75–81; Национални мотиви в творчеството на Стефан Гечев / Георги Василев, с. 82–85; Непубликувани текстове от Стефан Гечев, с. 87–105.

Гечев, Алберт Стефанов. – В: *Бележити ловчалии* : Енциклопедичен справочник. състав. Иван Лалев. – В. Търново : Витал, 2013, с. 49–50.

Богданов, Иван. Българска литературна периодика : Приносът на период. печат в развитието на бълг. лит. 1878–1944. [3. изд.]. – София : Захарий Стоянов, 2016, с. 67, 90.

Ватова, Пенка. Литературният преглед от началото на XX век – критиката като подстъп към писането на история. – В: *Българската* литературна критика – позиции и контексти : Сборник с научни изследвания : Доклади от Националната научна конференция „Интерпретации и контекстуализации в българската литературна критика“, София, 17–18 окт. 2019. състав. Александра Антонова. – София : Изд. център Боян Пенев, 2020, с. 232–236.

Как архивът на проф. Тодор Боров постъпи в Националната библиотека

ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

How the archive of Prof. Todor Borov entered the National Library

Petar Velichkov

Summary

Dr. Petar Velichkov is the last student of Prof. T. Borov – from 1980 until his death. He tells how at the funeral he managed to convince the son of Prof. T. Borov – the famous literary critic Tsvetan Todorov, his father's archive to enter the Bulgarian Historical Archive of the National Library and not the Central State Archives.

Key-words: Prof. Todor Borov, Tsvetan Todorov, archive, Bulgarian Historical Archive, “St. St. Cyril and Methodius” National Library.

При големия български библиограф и ненадминат майстор на живото слово проф. Т. Боров¹ попаднах случайно. Работех във в. „АБВ“, когато се поде инициативата на главния редактор проф. Филип Панайотов читателите да определят „Вечните книги на България“. На всеки от журналистите беше възложено да направи интервюта с няколко известни българи, които да посочат кои книги трябва да бъдат включени в списъка. Предвиждаше се те да бъдат издадени в специална колекция за 1300-годишнината на България.

Първоначално нямах за задача да интервюирам проф. Т. Боров, но колегата, комуто беше възложено, се оплака, че не може да го открие, макар че редовно звъни на дадения му домашен телефон. Тогава проф. Филип Панайотов ме извика и ми каза да отида в Народната библиотека „Кирил и Методий“, където да се опитам да намеря координати и бързо да се срещна с проф. Т. Боров.

По това време публикувахме във вестника по моя идея списъци на липсващи книги във фондовете на Библиотеката. Отидох при Петър Драгнев, който ръководеше отдела за набавяне на липси. Той погледна телефона, на който колегата беше звънял, и ми каза, че и година да се звъни, пак няма кой да дигне. Този телефон бил в къщата в София, където Т. Боров основава Българския библиографски институт, но отдавна той и съпругата му живеели постоянно във вилата си в Бояна. Даден ми беше телефонът там и още при първото позвъняване чух за пръв път

¹ Навсякъде пиша Т. Боров, защото той ми е казвал неведнъж, че това е псевдоним и не е коректно да се изписва като Тодор Боров.

гласа на проф. Т. Боров. Започна мъчителен, близо двучасов разговор, по време на който той не казваше нито да, нито не. Накрая ме покани да отида в Бояна.

Пътуването тогава до Бояна беше около час-час и половина, че и повече, с автобус 63 от Руски паметник. Там спираше и автобус 63 А и понякога ги обърквах в суматохата на кой да се кача, защото те бяха винаги претъпкани. Вилата на проф. Боров беше близо до спирката на ул. „Беловодски път“. Беше разположена в най-високата част на двора, впила в скалата, а до нея се стигаше по стъпала през целия двор. По-късно проф. Т. Боров построи модерна постройка вляво с всички удобства, включително и с бойлер. Ако синът му Цветан му дойде на гости, да се разположи в нея. Тази постройка обаче по-често беше ползвана от другия му син – световноизвестния физик Иван Тодоров, който рядко се появяваше, тъй като непрекъснато четеше лекции в чужбина. Там съм виждал малката му дъщеричка от втория му брак, едва проходила, която по-късно съвсем млада се самоуби. Над входната врата на вилата покривът правеше заслон, а до нея имаше пейка, на която бяхме седнали с проф. Боров, когато за пръв път го попитах дали е познавал Яна Язова.

При позвъняването ми отвори неговата съпруга Харитина Пеева-Плачкова и ме поведе към горния етаж на вилата. Влязохме в хола, където имаше запалена камина и проф. Т. Боров беше седнал до нея. Стените бяха с библиотечни рафтове от пода до тавана и претъпкани с книги. Проф. Т. Боров беше почнал вече да не вижда, по-късно се влоши и различаваше само силуети. Не успяха да му помогнат и лекарите в Париж, когато Цветан го взе, за да го лекуват там.

Още при първата ни среща разбрах, че задачата ми няма да е лесна. Проф. Боров беше човек с принципи и не беше склонен на никакви компромиси. По това време той беше противник на политическия режим на Тодор Живков и се беше отказал от каквато и да е публичност. Не даваше интервюта, не публикуваше статии в печата, нито да поместват снимката му.

Няколкочасовият ни разговор, истинско наказание за незапознат като мен със странностите на професора човек, обаче в един момент се задълбочи. Проф. Т. Боров се увери, че нямам намерение да използвам мнението и идеите му за своя сметка (няма да правя интервю), а напротив, държа той да представи свой текст и в него никой няма да се промени нито една буква.

И досега си спомням обширния сумрачен хол на оригинално построената му вила, осветяван от пламтящите дърва в камината, него самия – царствено облегнат в удобното кресло. Помня и устния му разказ за вечните български книги, който получих вече в машинописен вариант в уговорения срок при второто ми посещение. И то не беше нито от приятните, нито пък от лесните. Този път опитът ми да получа негова снимка удари на камък. След няколко часа убеждаване професорът склони да ми даде прочутата си снимка с папионката. Малко след публикацията във в. „АБВ“ дойде в редакцията Блага Димитрова и помоли да й дам същата снимка, за да бъде поместена към неин текст за 80-годишнината на проф. Боров, който излезе в списание „Пламък“. Той много се разсърди, че съм й дал снимката, без да му поискам разрешение.

Съвсем необяснимо за мен, се сдобих с привилегията да бъда най-младия събеседник на проф. Боров и да ходя във вилата му веднъж седмично. В този ден,

обикновено сряда, проф. Панайотов ме освобождаваше от работа. Тогава изпитах на гърба си и поредния му принцип: поканеният трябва да пристига в точно определения час – нито минута по-рано и нито секунда по-късно. „Ако имаш любовна среща и закъснееш много, момичето може, докато те чака, да се запознае с друг“, казваше ми той. Нямах кола, нямам и сега, но тогава такситата бяха скъпи и нарядко, та се налагаше да вземам тролей до Руски паметник и оттам автобус – до спирката на ул. „Беловодски път“. Понякога обърквах автобуса и се случваше да закъснея. Вратата на вилата се отваряше, професорът се показваше и на бърза ръка ме отправяше да си вървя. Аз обаче упорито стоях пред затворената врата, докато съпругата на проф. Боров – Харитина, на която бях много симпатичен, не го склонеше да се смили над мене.

Проф. Т. Боров мразеше чуждиците. Искаше да не ги употребявам, ако има българска дума. А тогава беше модно. Като изпусна някоя чуждица, той ми викаше: „Петре, ела по-близо до мене, че не те чувам!“. Като се доближа, докопа ме до ухото и дърпа: „Колко пъти съм ти казвал, че няма да казваш чуждици? Колко пъти?“. Точно в такъв момент по стълбите към хола дойде съпругата му с поднос с три чаши чай. Като видя какво ми се случва, тя му каза: „Тошо, защо му дърпаш ушите?“ – „Защото не ме слуша.“ – „А Цветан какво ще го правиш, когато пише на френски само?“. Така дърпането на ухото приключи.

Разказвам тези подробности от дългогодишното ми познатство с големия българин, най-благодатният плод от което беше спасяването на романа „Левски“ (1987) от Яна Язова, тъй като имаше опасност творбата да излезе с името на крадеца на ръкописа, не съвсем безцелно. Просто искам да ги свържа със съдбата на неговия архив и с неговите принципи, в която си позволих да се намеся. Проф. Боров си беше поставил за цел да ме въведе в един отминал свят – светът на неговата младост и зрялост. Не желаше да ме учи на библиография. А да усетя от него, очевиден, душата на един отминал свят. Като че ли е предчувствал, че след години, когато вече няма да го има, разказите му ще ми бъдат от голяма полза. Той ме научи да преценявам хората според интимния им мир и нрав. Аз съм последният, върху който бе приложена изпитаната система на проф. Александър Балабанов за формиране от Учителя на Ученика. Тази система Балабанов прилага върху самия Т. Боров, върху Яна Язова, в известна степен и върху Д. Б. Митов. Тя изисква от Ученика да намери своето място в живота и да го отстоява с фанатизъм и себеотрицание. Това ми помогна да осъществя дълголетното възкресение на Яна Язова в българската литература.

Проф. Т. Боров обичаше да казва, че неговият архив е изключително богат, наричаше го „златен“. И го пазеше ревниво от чужд поглед, дори и когато вече не виждаше (както сам казваше: „Аз нямам очи“) и не можеше да го ползва. За съдбата му той беше категоричен: няма да го даде на Народната библиотека. Беше обиден, че са го пенсионирали в деня на навършване на необходимите години, че са му отнели довършването на репертоара „Български книги“ и на останалите репертоари, замислени и подготвени в Българския библиографски институт „Елин Пелин“ – по негова идея и редакция... Колкото до богатата си библиотека, в тежък

момент за него, Аксиния Джурова му беше обещала помощ, и той беше завещал книгите му да постъпят в Центъра за византийски проучвания „Иван Дуйчев“. При това двамата с акад. Дуйчев бяха много близки приятели и идейни съмишленници. Съпругата на проф. Т. Боров в един момент загуби паметта си, той пък не виждаше, а животът във вилата изискваше редовно пазаруване, готвене, а зимно време и палене на печките с въглища и дърва. За съжаление А. Джурова не можа да изпълни обещанието си – професорът и съпругата му да се преместят в малък апартамент и да получават готова храна. Но, почина брат му и Т. Боров се премести в апартамента му до БНТ.

Почти всеки път, когато се повдигаше въпросът за архива и за библиотеката, непредазливо го съветвах да ги даде на Народната библиотека, но той не отстъпваше. В последната година от живота си, той се върна в София след престой при сина си Цветан в Париж. Каза ми, че не ще да се връща в Париж – освен Цветан, никой от близките му там не говорел български, нито пък немски, че тук, в София, били сърцето и душата му. „Толкова ми домъчня за България, че ми идеше да се хвърля от първия мост в Сена“ – тъй ми говореше той. През същото това време професорът се погрижи за архива си и упълномощи Кремена Зотова да подреди документите.

Работех във в. „Експрес“ и един следобяд – на 27 май 1993 г. – след връщането си у дома, сестра ми каза, че Цветан Тодоров се е обадил по телефона, за да съобщи, че проф. Т. Боров е починал и казал кога ще е погребението. Стана ми много мъчно и веднага се върнах във вестника. Казах на тогавашния главен редактор Любен Дилов-син, че трябва да публикуваме некролог. Той не знаеше кой е проф. Боров. Когато му обясних, че е баща на известния в цял свят Цветан Тодоров, той се разпореди веднага да донесе снимка и да напиша няколко реда. Ами сега? Принципът да не се дават снимки за публикуване на проф. Боров ме отпрати в задънена улица.

Сетих се за прочутия сборник в чест на 80-годишнината на професора, който имаше трудна съдба. Годици наред Т. Боров се разправяше с издателството на БАН да го отпечатат, макар и със закъснение. Тогава го успокоявах, че е достатъчно известен и едва ли този сборник е толкова важен. А той ме парираше с думите: „Каквото направиш за себе си, докато си жив, това остава. Кой ще се загрижи, като умреш?“. От същия сборник взехме снимката за некролога във в. „Експрес“.

Самото погребение стана в ритуалната зала на Централните софийски гробища и докато разсъждавах върху факта, че ще го кремират, церемонията се пренесе извън залата – раздадох за „Бог да прости“. Завалях кротък дъжд, а на мен не ми излизаше от ума мисълта за архива и библиотеката. Отидох при Цветан и го попитах какво ще стане с тях. Той ми отвърна, че баща му се е разпоредил архивът да постъпи в ЦДИА (сега ЦДА), а личната му библиотека – в Центъра за византийски изследвания. Обясних на Цветан, който ми каза, че няма интерес нито към документите, нито към книгите, че е грехота да се пренебрегне Народната библиотека. Нали професорът беше градил темелите на националната библиография и националната библиотека, беше построил новата ѝ сграда, а и голяма част

от документите му бяха свързани с нейната история? Тогава Цветан ми отговори, че Кремена Зотова се занимава с архива и че ако тя и директорката на Народната библиотека са съгласни, той няма нищо против документите да постъпят в нейния Български исторически архив.

Не познавах тогавашната директорка, затова отидох при Кремена Зотова. Тя ми каза, че Народната библиотека не иска архива. До нея имаше още две жени. Попитах я кои са и тя ми посочи едната, която била директорката – Александра Дипчикова. Попитах директорката дали ще се съгласи с промяната. Бях безкрайно изненадан и от бързата ѝ мисъл, и от съобразителността ѝ. След бързия ѝ, положителен отговор, отидохме при Цветан и въпросът се уреди на мига.

Така Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ се сдоби с архива на проф. Тодор Боров.

Дарителката д-р Цветана Събева-Рашева или за историята на един забравен жест

КРАСИМИРА АЛЕКСАНДРОВА, ВАНЯ АВРАМОВА

The donor Dr. Tsvetana Sabeva-Rasheva or the story of a forgotten gesture

Krassimira Alexandrova, Vanya Avramova

Summary

This article aims to restore the historical memory of Dr. Tsvetana Sabeva-Rasheva, who played a key role in the establishment of the Bulgarian Bibliographic Institute. The chronology of the establishment of the Institute is traced, the key role and its importance in the development of librarianship and bibliography in Bulgaria are reflected.

Key-words: Bulgarian Bibliographic Institute, Tsvetana Rasheva, donation, Acad. Nikola Mihov, Prof. Todor Borov.

Въведение

Дарителският жест на д-р Цветана Рашева е от ключово значение за развитието на българската библиография. Личност с обществен и културен принос, интелектуалка по призвание, която с основание може да се причисли в категорията на женските образовани елити. Изключително ерудирана и отличен професионалист, д-р Рашева в продължение на 25 години работи, активно участва и заема отговорни постове в живота и делото на българските зъболекари. Една от *първите жени*, които имат значително участие в полето на общото зъболекарско дело. Дарителският жест на д-р Цветана Рашева е безценен, защото служи като градиво за създаването на Българския библиографски институт. За този неин безкористен акт с национално значение си заслужава да се говори и той да се съхрани за поколенията.

Защо ни е нужен Български библиографски институт?¹

За да можем да се оцени по достойнство благородния дарителски акт на Цветана Рашева, необходимо е да се направи кратък исторически преглед на едно дело с национално значение, а именно създаването на Българския библиографски институт. Описването и издирването на българската книжнина остава нерешен въпрос още от Възраждането.

¹ Авторите използват оригиналното заглавие на публикацията на проф. Тодор Боров „Защо ни е нужен Български библиографски институт. Беседа пред приятели“ (1941), защото осъзнават нейната важност и ключовата ѝ роля в създаването му. Също така те днес са свидетели на тежките последствия за българската библиография от закриването на ББИ през 1964 г.

В далечната 1879 г. акад. Александър Теодоров-Балан (1859–1959) – езиковед, литературовед, педагог, библиограф и културен деятел, споделя, че *„за история на българската литература, на първо място, необходима книгописна основа, каквато дотогава ни липсваше. Па още се убедих, че без книгопис изобищо не е възможен никакъв критичен поглед въз движението, характера и степенята на духовната култура у един народ...“*² Следва рубриката „Книгопис“ водена от него в „Периодическо списание“ на Българското книжовно дружество, чиято задача по думите му е *„да стане пулса, по който да може всякой и всякога да констатира постъпното развитие на книжовната дейност и да испытва по нейното схващане напредъка на българската мисъл“*, т.е. целта е подготовката за текуща национална библиография на книжовното богатство, излизащо в страната. Мненията си за библиографията отразяват в свои публикации Никола Начов, Стефан С. Бобчев и др. библиографи практики.

През 1897 г. Народното събрание приема Закон за задължително безплатно депозирание в Народната библиотека в София по четири екземпляра от всички излизаци в България печатни и литографии произведения, както и за издаване на тримесечен библиографски бюлетин, отразяващ постъпленията на депозита. Този закон обаче урежда съвсем формално въпроса за българската регистрационна библиография, тъй като Народната библиотека тогава не е била в състояние да организира контрола по неговото изпълнение. Предвидените по закона библиографски бюлетини излизат с големи пропуски и закъснения и спират за целия период от 1909 до 1923 г. В продължение на петнадесет години България остава без библиографска регистрация. Този факт тревожи Александър Теодоров-Балан, който е наясно, че без *„регистрационна“* библиография не е възможна библиографска или справочно-информационна дейност.

През 1910 г. акад. Никола Михов (1877–1962) пръв изказва идеята за създаването на *специализирана библиографска институция*. Като белгийски възпитаник, той е пряко свързан с Международния библиографски институт още от студентските си години, а през 1910 г., като поддиректор на Народната библиотека в София и официален български представител на конгреса по библиография, завършва доклада си с думите: *„...в България трябва да се създаде един Национален библиографски институт, на който да се повери цялата библиографска работа“*.

Според проф. д.п.н. Александра Куманова *„...планировката на ретроспективната библиографска информация по екстериорика у нас е направена от акад. Никола Михов (1877–1962) – поддиректор на Библиотеката при Пенчо Славейков (1908–1911) и доайен на ББИ, който е авторът на първите приноси в областта (за XVIII–XIX в.) (1915–1935 и др. изд.), позиционирани от принципите на световната универсална библиография“*³.

² **Зотова**, Кремена. Български библиографски институт 1945–1955. София: Наука и изкуство, 1954, с. 15.

³ **Куманова**, Александра. Професор Тодор Боров или сито за информацията: Към въпроса за националния пантеон на Духа на България. – В: *Библиотека*, 2018, бр. 6, с. 19.

И така през 1918 г. акад. Александър Теодоров-Балан, заедно със своите съмишленици, на 31 март, в читателския салон на Народната библиотека, основава първата библиографска институция, в която да се съсредоточи самата библиографска дейност – *Български библиографски институт*. Сред неговите учредители са: Стоян Аргиров – директор на Университетска библиотека, Коста Дюкмеджиев – директор на Държавна печатница, Борис Дякович – директор на Народна библиотека в Пловдив, Лило Илиев – директор на агенция „Книжнина“ и редактор на библиографския бюлетин „Книжнина“, Георги Коев – директор на агенция „Книжнина“ и редактор на библиографски бюлетин „Книжнина“, проф. Никола Милев – директор на печата, Ненчо Михайлов – директор на статистиката, д-р Никола Михов – библиограф, бивш поддиректор на Народна библиотека в София, акад. Никола Начов – книжовник, библиограф, Николай Николаев – основател и редактор на първото българско библиографско сп. „Книгописец“ и на библиографския бюлетин „Книжнина“, д-р Младен Панчов – директор на Етнографския музей, Кирил Попов – бивш директор на статистиката, Антон П. Стоилов – уредник на Историческия отдел в Народния музей, д-р Александър Теодоров-Балан – професор, основател и редактор на сп. „Книгописец“, автор на „Български книгопис за 100 години“, д-р Богдан Филев – директор на Народния музей, Ячо Хлебаров – основател и редактор на библиографското сп. „Книжовник“, Стилиян Чилингиров – директор на Народна библиотека в София. За функционирането му е създаден специален „Устав на Българския библиографски институт в София“⁴. През първите две години институтът не е подкрепен от никого и не може да прояви никаква особена дейност. Едва през 1920 г. прави опит да издава като свой орган библиографското списание „Книгописец“, но от него не излиза даже една пълна годишнина. Създаден като частно учреждение без „свои средства“ Институтът разчита единствено на една по-широка обществена подкрепа, за да може да изпълни поставените си задачи. Съдбата му в този период е предопределена от края на Първата световна война и настъпилата криза след това. Първият опит за създаване на Български библиографски институт, главно от пламенни ентузиастични, постепенно заглъхва без никакви чувствителни постижения.

С това обаче не изчезва необходимостта от институт, който да поеме грижата за библиографската регистрация и документация в България. Тази нужда расте заедно с развитието на науката и увеличаването на книжовната продукция, която през периода на частната стабилизация на капитализма след 1924 г. достига до 2500 книги годишно. Но особено силно тя се чувства в периода 1934–1939 г., когато библиографските бюлетини на Народната библиотека в София наново престават да излизат.

Въпреки обективната нужда, въпреки упоритата борба на неколцина ентузиастично-библиографски библиографски институт дълго време не се създава.

⁴ **Устав** на Българския библиографски институт в София. София: Царска придворна печ., [1918]. 13 с.

НБКМ–БИА, ф. 849, а.е. 2528, л. 92.

Дарителката д-р Цветана Събева-Рашева

Рядко, когато се изброяват филантропи и меценати, се споменават имена на жени. За нея нейните съвременници и съмишленици казват, че е *„изпълнена с жар и правда, внасяща струя на човешчина и копнеж по дела“*. В речта за нея по повод последно сбогом председателят на Българския зъболекарски съюз д-р Д. Трифонов казва, че: „...у Рашева клокочи буен поток, у Рашева *„гори божествен стремеж за културен възход и светъл ден за всички“*“.⁵

Цветана Събева-Рашева е родена през 1887 г. в гр. Велико Търново. Там завършва местната девическа гимназия, работи за кратко като народна учителка и заминава да учи стоматология в Петербург. Впоследствие се прехвърля в Киев и завършва в Харков (1910). След завръщането си започва практика в Горна Оряховица, където се омъжва. В края на Първата световна война се установява в София, където сключва втори брак с учителя Димитър Рашев. Стоматоложката е една от създателките и активистките на Българското зъболекарско кооперативно потребителско дружество – БЗКПД (1926–1934), където усилено работи за утвърждаване на ролята на жените зъболекарки и признаване на професионалните им качества наравно с мъжете зъболекари. През 1932–1933 г. в Софийската зъболекарска колегия се сформира „Женски научен кръжец“. Инициатор на тези срещи е д-р Цветана Рашева, на които месечно зъболекарки от различни генерации се събират в салоните на Младежкото християнско дружество или Българския женски съюз, четат реферати и провеждат дебати по определени въпроси.⁶

Изключително ерудирана и отличен професионалист, в продължение на 25 години тя работи и активно участва и заема отговорни постове в живота и делото на българските зъболекари. Една от *първите жени*, които имат значително участие в полето на общото зъболекарско дело. Колегите ѝ я признават единодушно за *„неуморима ратница“*, *„събуждаща задремали сили и достойнство у жената зъболекарка“*, за *„ръководителка и вдъхновителка на българските зъболекари“*.

Колко са актуални думите и днес, че: *„Всичко хубаво и ценно се топи и изхвърля в лични борби“*, и ето защо, ние жените, с общи усилия трябва да заработим за успокоение на духовете и за по-спешното постигане на нашите общи задачи“.⁷

Малко преди смъртта си в завещание от 4.VIII.1938 г. д-р Рашева предоставя имотите си *„...на Българската академия на науките за създаване на фонд, който да послужи за основаването на един автономен Български библиографски институт на името на доктор Никола Михов“*⁸. Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ притежава цялата документация за наследството на д-р Цветана Събева-Рашева (1887–1938) и прехвърлянето им, както и разпореждането с

⁵ Меншик, Ив. Цветана Рашева почина. – В: *Зъболекарски преглед*, 1938–1939, № 9–10, с. 392.

⁶ Назърска, Жоржета. Българските зъболекарки като женски образовани елити: проблеми на селектирането и функционирането. – В: *Балканистичен форум*, ЮЗУ „Неофит Рилски“, год. 24 (2015), бр. 1, с. 100–114.

⁷ Меншик, Ив. Цветана Рашева..., с. 390–391.

⁸ НБКМ–БИА, фонд. 849, а.е. 2528, л. 10.

тях. В документалния масив на Българския исторически архив се съхраняват две архивни единици с общ обем от 192 документа, в 508 л.

Желанието на д-р Рашева е Институтът да се учреди със специален закон по примера на закона за Българския археологически институт като юридическо лице и да се управлява от петчленен комитет, в който да влизат представители на БАН, Софийския университет, Народната библиотека (сега НБКМ), Съюзът на книго-разпространителите и книжарите и един представител, избран от дарителката, който да реализира и ръководи Българския библиографски институт.

Личността, на която д-р Рашева поверява тази задача с национално значение, е *„колоса на българската библиография проф. Тодор Боров (30.I.1901–23.V.1993) – мислител, книговед, литературовед, човек с европейска интердисциплинарна образованост, създател на школа по библиография, която залагаше на „многовалентно“, „многовекторно“ и широкомащабно културно информационно моделиране чрез средствата на библиографията“*⁹.

Официализирането на „Български библиографски институт“

В резултат на безценния дарителски жест на Цветана Рашева през далечната 1939 г. Тодор Боров заедно със своите съмишленици – акад. Александър Теодоров-Балан, акад. Никола Михов, проф. Ал. Балабанов, Елин Пелин, Христо Хаджиев – директор на издателство „Хемус“, публициста Симеон Радев, художника Иван Пенков, юриста Петър Цончев, инж. Борис Стоилов и др., основат автономно научно учреждение под името „Български библиографски институт“.

И най-накрая, през 1941 г., Българският библиографски институт е утвърден официално като автономно учреждение със Закон за Българския библиографски институт, в който е указано, че: *„Българският библиографски институт има за цел всестранното уреждане и развитие на българската библиография, за да може да бъде тя напълно в услуга на българската наука и литература, както и да подпомага правилния развой на българската книга. За постигане на своите цели институтът: прави, урежда и подпомага библиографски издания, издава печатен орган, в който се дава библиография на текущата българска книжовна продукция, както и други публикации из областта на библиографията, урежда курсове и лекции, както и общодостъпни сказки из областта на своята дейност, грижи се за подготовка на добре школувани библиографи, като дава за тази цел стипендии и помощи, урежда и поддържа специална библиотека, както и други библиографски помагала, необходими за работата му, влиза в връзка с чужди институти и отделни библиографи за съвместна работа“*¹⁰.

Важността на делото на проф. Тодор Боров изтъква и съвременният библиограф, семиотик, академик, професор, д.п.н. Александра Куманова, която споделя: *„Движеща сила за този футуристично-авангарден синтез – посока на ин-*

⁹ Куманова, Александра. Професор Тодор Боров или сито..., с. 12–37.

¹⁰ Закон за Българския библиографски институт. – В: *Държавен вестник*, бр. 64, 22.03.1941, с. 2–3.

формационно моделиране, развит и многостранно защитен и отстояван от Т. Боров през целия му живот и като библиограф-учен („Пътя към книгите“), и като стратег и методолог на науката (Български библиографски институт „Елин Пелин“), и като педагог-лидер (школа в българската библиография), е теоретико-методологичното (на библиография на библиографията) *intentio* – моделиращо и прогностично, хуманитарно – изведено от него като „благодат за човечеството“, на пресечната точка между научната информация и вниманието към адресата – ползвателя ѝ – човекоцентричната библио – инфо – ноосфера, рефлектираща чрез духа на безсмъртната мисия на този апостол – архитект на библиографската текстура на планетата“.¹¹

Заклучение

За личността на д-р Цветана Рашева и за нейните възгледи за мястото и ролята на жената в обществото може да се съди по кратка извадка от завещанието ѝ, където тя споделя „моего съкровено желание е да се изработи преди всичко и една библиография на книжовния труд на българката и на литературата върху нея“. Днес е необходимо да напомним отново за нейния дарителски жест, за да не остане в сянка и забравя името на една жена, която е подкрепила идеята за създаването на Българския библиографски институт и е спомогнала тя да се реализира.

¹¹ Куманова, Александра. Цит. съч., с. 31.

Централната библиотека на БАН – Национален център по специална библиография

Силвия Найденова, Габриела Георгиева

The Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences – National Center in Special Bibliography

Silviya Naydenova, Gabriela Georgieva

Summary

The Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences (CL BAS) is a National Center in Special Bibliography in Bulgaria from 1957. Up to 2000 were made more than 100 specialized and subject bibliographies, as well as bio-bibliographies. It has been recorded bibliographically the whole publication activity of the Academy. After 1990 CL BAS joined relatively fast the paradigm of the new information technologies and carried out an optimal synergy between the bibliography, library collections and their full-text content.

Key-words: The Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences (CL BAS), National Center in Special Bibliography, Information technologies.

Библиографията се развива като активен исторически процес, имащ за изходна основа създадената в обществото система *книга – читател (документ – потребител)*. Това предопределя нейната значимост за обществената практика и обособяването ѝ като самостоятелна професионална дейност. Характерна особеност на библиографската дейност е, че непрекъснато разширява периметъра на своя обект.

Централната библиотека на БАН (ЦБ на БАН) става официално Национален център на специалната библиография в България през 1957 г. (ПМС № 167 от 17 юли 1957 г.), а придобива статут на Научноизследователски институт по библиотекознание, специална библиография и научна информация през 1970 г. (ПМС № 2 от 20 януари 1970 г.).

Това, разбира се, не е случайно, като се има предвид, че Българската академия на науките издава най-авторитетните библиографии през първата половина на миналия век. Това са преди всичко трудовете на патриарха на българската библиография акад. Никола Михов „Библиографски източници за историята на Турция и България“ (1914–1934), „Населението на Турция и България“ (1915–1935) и *Bibliographie des articles de périodiques allemands, anglais, français et italiens sur la Turquie et la Bulgarie* (1938). Излизат също така и такива емблематични библиографии като „Български книгопис за 100 години“ (1909) от акад. Александър Теодоров-Балан, „Опис на изданията на БАН и БКД“ (1926), „Опыт систематической Кирилло-Ме-

фодиевской библиографии“ (1934) от Г. Ильинский и „Кирилометодиевска библиография“ (1942) от М. Попруженко и Ст. Романски.

След 1948 г. Библиотеката на БАН получава статут на Централна библиотека (ЦБ) и на Научен институт при Академията. Традиционно ЦБ е инициатор и създател на справочно-библиографски и информационни издания и справочници. Още от 1950 г. започва изготвянето на специални библиографии и особено на биобиблиографии с прякото участие или под методическото ръководство на ЦБ на БАН. В периода до 2000 г. излизат над 50 монографии от поредицата „Биобиблиографии на български учени“ и над 60 специални библиографии в областта на математическите, геологическите, биологическите, филологическите, историческите, медицинските, селскостопанските и техническите науки.

Тук е мястото да кажем, че в основата на тази наистина забележителна библиографска активност – и то на най-високо професионално ниво – стои самият проф. Тодор Боров. Причината за това е назначаването на Елена Савова за директор на Библиотеката (от 1947 г.) и нейната дейност в това й качество в продължение на 41 години (до 1988 г.). Преди това тя работи като помощник-библиотекар в Библиотеката на Българска земеделска и кооперативна банка, под ръководството на нейния уредник Тодор Боров. Оттогава той е неин ментор, особено в библиографията. Под негово ръководство тя изготвя биобиблиографията на Васил Коларов (1947), а по-късно по този образец и за Георги Димитров (1952), Цола Драгойчева (1974) и Людмила Живкова (1987).

За работата над сложните специални (отраслови и тематични) библиографии и особено специфичните биобиблиографии на най-известните български учени са привлечени наистина най-квалифицираните професионални библиографи като Лиляна Велинова, Мария Кадънкова-Радославова, Маргарита Вълчанова, Веселин Вълчев, Кръстина Гечева, Татяна Янакиева, Петър Чолов, Цветана Стайкова, Никола Казански, както и учени-библиографи като Иван Буреш, Иван Дуйчев, Вълчан Хадживълчанов и др.

Плод на техните усилия са такива значими трудове като „Лауреати на Димитровски награди“ (1955), „Библиография на българската археология“ (1957, 1974), „Българската историческа наука: Библиография“ (1965–1985), „Библиография на българската медицинска книжнина“ (1965), *Les études balkaniques et sud-est-européennes en Bulgarie* (1966), „Библиография на българската математика“ (1967), „Опис на славянските ръкописи в Библиотеката на БАН“ (1969), „Сто години БАН 1869–1969: [Биобиблиографии]“ (1969–1972), „Библиография на българската литература по микробиология“ (1973, 1984), „Историческата българистика в чужбина“ (1983), „Библиография на литературата по геология на България“ (1978–1989), „Библиография на българската култура през Възраждането“ (1986), „Совместные труды болгарских и советских ученых: Библиографический указатель“ (1988), „Академици и член-кореспонденти на БАН: [Биобиблиографии]“ (1989), „Богомилството: Библиография“ (1997), „Пушкин в България 1848–1998“, „Българският принос в математиката, физиката и химията 1889–1939. Рефератна библиография“,

и стигаме до „Българска академия на науките: Членове и ръководство 1869–2004“, което по своята пълнота и прецизност е уникално издание.

Особено внимание е отделено на пълното и изчерпателно библиографско отразяване на публикациите на БАН. На тази задача са посветени следните библиографски справочници: „Опис на изданията на БАН 1869–1953“ (1956), „Опис на изданията на БАН 1954–1970: Обществени науки“ (1985). Историята на българската академична книга е неразривно свързана с БАН. Общият брой на издадените и отпечатани заглавия е над 5500. Книгата „145 години българска академична книга“ (2014) е продължение на две юбилейни издания от 1969 и 1981 г. В него са включени библиографски описания на всички монографични издания на БАН в периода 1900–2014 г. Те са подредени хронологично по години, а вътре, във всяка година – азбучно по автори и по заглавия. Благодарение на този библиографски справочник се придобива пълна представа за разнообразната тематика на многогодишната изследователска дейност на първата, най-голяма и най-авторитетна научна организация в България.

Освен изданията на ЦБ, много от нейните специалисти участват в изработването на различни библиографски издания в последните години, като например:

- Силвия Найденова. „Йордан Радичков 1929–2004: Биобиблиография“ (2004) – указател, подготвен по повод 75-годишнина от рождението на писателя, чието значително и разнообразно творчество заслужава особено внимание.

- Габриела Георгиева участва в изготвянето на библиография на книги по старобългарска литература и култура, излезли в България през 1991–2008 г. и публикувани в сп. „Старобългарска литература“, кн. 31–46, 1999–2012 г. Съдържа следните раздели: „Книги“, „Статии“, „Рецензии“, „Хабилитационни трудове“, „Защитени дисертации“ и „Единични листове“.

- Никола Казански. „Жените в историята на академичната наука в България: Хабилитираните жени в БАН“ (2018) – биобиблиографско издание, реализирано по проект на Научния архив на БАН.

Днес развитието на библиографията е обусловено от навлизането на новите информационни технологии в библиографската дейност. По мнението на съвременните автори, представянето и под формата на електронни бази данни е огромен качествен скок. Вховете за търсене на информация по автор, предмет, географско понятие, издателство, местоиздаване и др., съответно определят и изходите по тези критерии. Това прави библиографската информация по-пълна, увеличава и обогатява възможностите за нейното цялостно възприемане. Прави я достъпна за потребителите. Информацията в електронна среда позволява библиографските сведения на документите да съпътстват не само споменатите съкратени форми на съдържанието им, но и техните пълни текстове. По този начин някои от функциите на библиографията, като идентифицираща, документираща, текстологична и др., значително увеличава своята тежест. Нещо повече, електронните носители на библиографска информация я превръщат от затворена в отворена система, при която до голяма степен изчезват различията между отделните видове библиографски указатели – специални, тематични, биобиблиографии.

Това се постига благодарение на факта, че могат да се извличат различни данни, систематизирани по определен начин, отговарящи на изискванията на търсенето.

След 1990 г. се променя круто цялостната парадигма на живота в България и то не само в политически, икономически и идеологически план, но и в информационно-технологически, което засяга пряко библиотеките и донякъде библиографията.

ЦБ на БАН е първата българска библиотека със собствен електронен адрес (1992) и интернет сайт (1997). Въпреки финансовите затруднения тя внедрява най-модерната библиотечна автоматизирана система ALEPH 500 и участва успешно в множество международни проекти за дигитализация на библиотечните колекции.

Благодарение на новите информационни технологии се постига немислимата преди синергия между библиографията, библиотечните фондове и тяхното пълнотекстово съдържание.

В периода 2015–2016 г. в Централната библиотека на БАН, бяха обработени аналитично следните периодични издания:

- *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*;
- *Периодическо списание на БАН*;
- *Сборник на БАН*;
- *Списание на Българското икономическо дружество*;
- *Известия на Института за археология*;
- *Известия на Института за история*;
- *Известия на Института за литература*;
- *Известия на Института за български език*;
- *Известия на Института за изкуствознание*;
- *Известия на Института за музикознание*;
- *Училищен преглед*;
- *Учителска мисъл*;
- *Учител*.

Това са издания на Академията, към които се проявява изключителен интерес, затова нашата цел беше обработката им в нова електронна среда. Достъпът до библиографските данни е свободен.

По повод 150 години от създаването на БАН, ЦБ издаде „Българска академия на науките. Членове и ръководство 1869–2019 г. Справочник“. Сега разработваме платформа, върху която да бъде качена тази информация и допълнително към името на съответното лице ще има библиографска справка от сводния електронен каталог на библиотеките от академичната библиотечна мрежа на БАН.

Друга библиография, която разработваме в нова дигитална среда е по Кирило-методиевистика в библиотечно-информационната система ALEPH 500, в рамките на Националната научна програма „Културно-историческо наследство, национален памет и обществено развитие“, проект, по който ЦБ работи в последните три години.

Достъпът до библиографските данни е свободен. Аналитично са разработени сборници, монографии, периодични издания, които съдържат литература, пос-

ветена на Кирилометодиевистиката – над 10 000 библиографски записи. Информацията, която читателят получава, е за наличността на тези издания в Библиотека на БАН, а чрез сводния каталог НАБИС стават достояние на голям кръг читатели у нас и в чужбина.

Главните въпроси, на които се опитваме да дадем отговор, са:

- Имат ли потенциал библиографските указатели да се трансформират в ефективен информационен ресурс в електронна среда?
- Възможно ли е да се използва натрупаният с времето библиографски масив в днешните процеси на дигитална конверсия?
- Ще намери ли библиографската информация мястото си като канал за връзка към дигиталното съдържание?

Отговорът на повечето от тях е положителен и той е подкрепен с практически примери, за които говорихме по-горе, и приложимите бъдещи модели.

Тодор Боров – основоположник на съвременната визия на Националната библиография в България

СИЛВИЯ ФИЛИПОВА, РУМЯНА ПЕТРОВА

Todor Borov – founder of the modern vision of the national bibliography in Bulgaria

Silvia Filipova, Rumyana Petrova

Summary

Todor Borov's scientific and organizational activity is crucial for the creation and development of the national bibliography of Bulgaria as a modern system of bulletins, which not only registers the national publishing production, but also performs cultural-historical, documentary and informational functions. He turned it into an independent scientific and practical activity in aid of scientists and a means of spreading Bulgarian scientific thought beyond the borders of our country.

Key-words: Todor Borov, current national bibliography, retrospective national bibliography, Bulgarian Bibliographic Institute.

120-годишният юбилей на Тодор Боров е признание за неговия принос като научен, просветен и културен деец. През целия си живот, с еднакъв успех, той е съчетавал в себе си качествата на литературовед, книговед, библиотекар, библиограф и публицист. Постигнал е признание и успехи на много научни поприща. Но библиографията е една от основните дейности, за които той се е борил, горял и творил през по-голямата част от съзнателния си живот. Той не само е публикувал цялостна програма за развитие на библиотечно-библиографската дейност в България, но е организиран и ръководел тази дейност като директор на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ веднага след 9.IX.1944 г. и като директор на Българския библиографски институт през целия период на съществуването му от 1941–1963 г. Националната библиографска агенция, като наследник и продължител на дейността на Българския библиографски институт, не може да подмине с мълчание неговия юбилей и да не припомни неговите заслуги за развитието на националната библиография на България.

Периодът от 1931–1944 г. е изключително плодотворен етап от развитието на творческата дейност на Т. Боров преди всичко в областта на библиографията. През тези години под натиска на все по-големия упадък на библиографското дело в страната той пристъпва към изковаване на своето теоретично библиографско оръжие.

През 1940 г. той публикува статията „Основната българска библиография“ [13], където за първи път излага своите идеи, свързани с историята и теорията на Националната библиография. Наред с историческото развитие на Текущата национална библиография са обсъдени и основни проблеми, които звучат актуално и днес. Т. Боров поставя въпросите за подобряване на законодателството за задължителния депозит, съкращаване на сроковете за публикуване на библиографските бюлетини, усъвършенстване на библиографското описание и класификационната схема с оглед на по-широкото им използване, а не само за каталожни цели. Предлага да се създаде самостоятелен библиографски институт, който, на първо място, да е натоварен със задачите на текущата национална библиография.

Идеята за създаване на Български библиографски институт заема особено място в творчеството на Т. Боров. Според него тя е начин за подобряване на тежкото състояние на библиографската дейност в страната особено в навечерието на Втората световна война, когато самата Национална библиотека е лишена от необходимите условия и средства, за да може да поддържа библиографските си задачи. Той наблюдава организацията на библиотечното дело и библиографията в напреднали в културно отношение страни, каквито са Германия, а по-късно и Съветския съюз. Вижда добре уредена библиографска система, която се поддържа от самостоятелни библиографски институти – Дойче Бюхерай в Лайпциг и Всесъюзната книжна палата в Москва.

В резултат от сравнителни проучвания на състоянието и организацията на библиографската дейност в редица страни излиза трудът му „Пътят към книгите“ [16]. С този най-общ увод той се превръща в класик на българската теория на библиографията, позиционирана от състоянието на международната универсална библиография. Неговият труд и до днес е принос и като въведение в същността на библиографията, и като история на организацията на библиотечното дело в международен мащаб, и като действителен, начертан с голяма библиографска ерудиция, най-кратък и най-ефективен път към откриване на необходимата литература. В него при това е направена задълбочена оценка на средствата, чрез които се извършва библиографското търсене: библиотечни каталози, библиографски указатели, енциклопедии и др.п.

Между творческите изяви на проф. Т. Боров през този период обаче най-голямо значение за развитието на българската национална библиография има трудът му „Защо ни е нужен Български библиографски институт“, публикуван през 1941 г. [12]. Той има програмен характер както за по-нататъшната дейност на проф. Т. Боров, така и за българската библиография. Тези, които са запознати със съвременните изисквания за развитие на националната библиография у нас и в международен план, могат да оценят значението на идеите и задачите, формулирани в тази така наречена „беседа с приятели“.

Съвременното значение на труда се изразява в публикуването на цялостна програма за развитието на библиографията в България. Тя е формулирана още през 1941 г., когато в България библиографското дело е било занемарено и оставено без внимание и финансова подкрепа. Когато още не е имало международни

насоки за развитие на националните библиографии с цел международна съвместимост и обмен на информация на международно ниво от типа на днес действащите програми на ЮНЕСКО и ИФЛА, когато не са съществували международни информационни системи за споделена каталогизация, каквато е COBISS.net. Тази програма определя точно не само първоначалните стъпки на организацията на библиографската дейност в България, но по своята широта и теоретични виждания и нейното развитие въобще. По някои от поставените задачи тя не е напълно осъществена и до днес, а по футуристичната си насоченост има пионерска роля за автоматизираните информационно-търсещи системи – АИТС, в които библиографията влиза като съставлящ ги елемент и е задължителна част от интегрираната Световна система на научната информация – ЮНИСИСТ (*Universal system for information in science and technology* – UNISIST) във връзка с Националните информационни системи – НАТИС (*National information systems* – NATIS) и множество други системи от различни нива и мащаб.

Особено важно е, че изпълнението на тази програма започва под ръководството лично на нейния създател проф. Т. Боров и той успява не само да я осъществи, но и в редица отношения да я доразвие и усъвършенства. Като директор на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (1944–1949) и като директор на Българския библиографски институт (1941–1963) той отдава всичките си творчески сили и организационни умения, цялата си енергия за развитието на библиотечното дело и библиографията в страната.

Тази програма обхваща всички области на библиотечното дело и библиографията. В нея са поставени цели и задачи като:

- съставяне на сводни каталози на чуждите книги в по-големите български библиотеки;
- организиране на национален и международен книгообмен;
- изграждане на ефективно справочно-библиографско осведомяване в страната.

В нея се предвижда публикуване на теоретични трудове по библиография, създаване на библиографско-справочна и теоретично-книговедска библиотека, както и организиране на библиотековедско-библиографски курсове за подготовка на кадри. Тази програма почти изцяло се покрива със съвременните изисквания и функциите на националните библиографски агенции, както и с функциите на Националната библиографска агенция при Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

Тук разглеждаме подробно само тези задачи, които са пряко свързани с развитието на националната библиография – текуща и ретроспективна.

Развитие на Текущата национална библиография

1.1. Законодателство за задължителния депозит

За проф. Т. Боров законодателството за задължителния депозит представлява основа за създаване и развитие на Текущата национална библиография. Особено важно е подобряването на законодателството, за да се осигури възможността за пълнота и бързина на текущата библиографска информация. Самият Т. Боров

активно участва в подготовката на усъвършенствания Закон за задължителното депозиране, влязъл в сила от 1945 г. [38].

Националната библиографска агенция продължава да върви по пътя, очертан от Т. Боров. Законът за задължителното депозиране във времето се усъвършенства в синхрон с променящите се исторически, икономически и обществено–политически условия в страната. Той е променен през 1976 г. [45], когато се разширяват подлежащите на депозиране печатни и други видове произведения, като са включени звукозаписи, филми и др. Последният закон от 2009 г. [28] включва и електронни ресурси, включително и с отдалечен достъп. Тъй като след 1989 г. държавното регулиране на законодателството и библиотечно-библиографската система в страната загубва своята функционалност, в следващите закони (2000 и 2009) се налага да се променят и механизмите, които осигуряват спазването на закона.

1.2. Разширяване на функциите и значението на Текущата национална библиография

Според проф. Т. Боров Текущата национална библиография не трябва да се ограничава само като орган за регистрация на печатната продукция. Едновременно с това тя би трябвало да изпълнява и културно–историческа, документационна и информационна функция. Този разширен поглед се прилага при реорганизацията на основния до този момент бюлетин „Български книгопис“ [20] още от първите дни, в които той става директор Библиотеката. При това се има предвид не само публикуването на текущ бюлетин, но и на годишен кумулативен указател за всички български книги [21]. Осигурява се редовно тримесечно (1944–1949), а по–късно (1949–) и месечно издаване на книжките на „Български книгопис“. Попълват се многогодишните пропуски в регистрацията на печатните издания до този момент. Прави се възможното да се осигури регулярност, актуалност, бързина и пълнота на текущата информация. Тези изисквания към Текущата национална библиография са актуални и днес.

1.3. Създаване на система от бюлетини за диференцирана регистрация по видове документи на Текущата национална библиография

1.3.1. Монографични издания

„Български книгопис“ [20] продължава да излиза като текущ орган за регистрация на монографичните издания – книги, картографски, графични и нотни издания. Бюлетинът става тримесечен, а по–късно месечен с идеята, да се издават годишни кумулации (21). От 1953 г. се въвежда класификационната схема на Всесоюзната книжна палата, разширява се количеството на библиографските елементи в описанието, подобряват се показалците. Тази визия на „Български книгопис“ е актуална и днес. Неговата периодичност от 2021 г. е седмична. В него вече се включват освен горепосочените видове документи и издания за слепи, и електронни ресурси. Издаването на годишни кумулативни указатели продължава от 1969 до 1992 г. Спирането им е отстъпление от теоретичните идеи на Т. Боров за мястото им в Текущата национална библиография. Националната библиографска

агенция при Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ се опитва да възстанови тази практика, като започва подготовката на годишен кумулативен указател на монографичните издания към „Български книгопис“ за 2021 г.

„Български книгопис. Служебни издания и дисертации“

От 1962 г. е създадено специално тримесечно приложение към „Български книгопис“ за библиографско представяне на служебните издания и дисертации [22]. Преди това (1953–1961) тези издания се регистрират в общия ред с книгите. То съществува до 1997 г. Промяната на количеството и видовете печатни издания след 11.XI.1989 г. води до намаляване на броя на служебните издания. Вече не е оправдано съществуването на отделно приложение за тяхното отразяване и те се вливат в „Български книгопис. Серия 1“. От 1973 г. започва да се издава годишен указател „Български дисертации“ [24], който продължава да се публикува и днес като Серия 2 на Националната библиография на България.

„Библиография на българската библиография“

Създава се текуща регистрация на българската книговедска, библиотековедска и библиографска литература. Указателите са годишни и първоначално се публикуват в отделните томове на *Годишника* на Българския библиографски институт „Елин Пелин“. Първият указател се нарича „Библиография на българското библиотечно дело и на българската библиография“, обхваща периода 1944–1946 г. и е издаден през 1948 г. Тези указатели се публикуват редовно до т. 9 от 1962 г. Годишният указател „Библиография на българската библиография“ [2] се публикува като серия 8 на Националната библиография на България от 1969–1991 г. (последният указател е издаден през 1997 г.).

„Булгарика“

Още през 1941 г. Тодор Боров отдава голямо значение на публикациите на българи в чужбина, както и на публикации за България извън границите на страната ни. Той смята, че те са неразделна част от националната издателска продукция и трябва да бъдат отразявани в Текущата национална библиография, т.н. *Булгарика*. В студията му са посочени и конкретни пътища за осъществяване на тази идея като международно сътрудничество и международен обмен на книги и информация. В доклада си „Collaboration internationale dans le domaine des bibliographies latérales parallèles courantes et retrospectives“ [46] на Международната библиографска конференция във Варшава (1957) той прави конструктивни предложения. Те допринасят за всички последващи успехи както при практическата организация на текущата и ретроспективната библиография *Булгарика*, така и при изясняването на нейната теория.

Идеята на Т. Боров за създаването на национална библиография от типа „булгарика“ се осъществява след сливането на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ и Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. От 1964–2000 г. се издават годишни указатели със заглавие „България в чуждата литература“ като *Серия 7* на Националната библиография на България [18].

1.3.2. Продължаващи издания

Проф. Т. Боров има идея за самостоятелна библиографска регистрация на периодичния печат. От 1953–1959 г. Българският библиографски институт „Елин Пелин“ започва да публикува годишна сводка за вестниците, списанията, бюлетините и периодичните сборници. След издаване на три поредни указателя се решава да се премине към петгодишна регистрация. Ежегодната регистрация на българските продължаващи издания се възстановява от 1965 г. със заглавие „Български периодичен печат“ [25]. Тя продължава и днес като *Серия 4* на Националната библиография на България. Променено е наименованието на годишния библиографски указател. Сега той се нарича „Български продължаващи издания“.

1.3.3. Аналитична библиография

Едно от най-големите постижения на Текущата национална библиография през този период е издаването на бюлетина за регистрация на статии – „Летопис на периодичния печат“ [35]. Опити за регистрация на статии се правят още в първите години след 9.IX.1944 г. Тази възможност се реализира през 1952 г., когато се създава широка мрежа от масови библиотеки, когато възникват голям брой научноизследователски институти, т. е. когато потребността от широка библиографска информация в България се превръща в необходимост. Теоретичните основи на тази регистрация, особено като част от общата система на Текущата национална библиография, както и най-общите принципи на подбор са защитени от проф. Т. Боров в статията „За пълните библиографии и критичния подбор“, издадена през 1955 г. [11].

От 1972 г. „Летопис на периодичния печат“ се разделя на два самостоятелни бюлетина, които продължават да излизат и днес. Те са „Летопис на статиите от българските списания и сборници“ [37] и „Летопис на статиите от българските вестници“ [36].

Всички тези успехи на Текущата национална библиография през този преустройствен период са обобщени в студията на проф. Т. Боров „Българската първична национална библиография“, публикувана през 1956 г. [9].

Идеите и организацията на Текущата национална библиография под ръководството на Т. Боров поставят началото на подготовка и издаване на система от бюлетини по видове издания, които впоследствие прерастват в серии на националната библиография. Понастоящем Текущата национална библиография на България се състои от 6 серии с различна периодичност. Визията и идеите на Т. Боров за националната библиография могат да се припознаят в съвременното и развитие.

2. Развитие на ретроспективната национална библиография

2.1. Репертоар на периодични издания

В началото на 60-те години на XX в. се осъществява една от най-съкровения мечти на Т. Боров, а именно – издаването на репертоара на българските периодични издания за сто години под заглавие „Български периодичен печат 1844–1944 г.“ [30]. Репертоарът е не само значително постижение на българската библиография,

но е един от най-важните приноси в творчеството на проф. Т. Боров. Той е не само негов идеен и научен ръководител, но пряко участва в изготвянето и издаването му. Като предговор към репертоара е поместен неговият обширен исторически преглед на проблемите на ретроспективната библиография на периодичния печат [17]. Заедно с проф. Г. Боршуков и проф. Вл. Топенчаров той извършва и обща редакция на репертоара, като дава идейно-политическата и културната характеристика на 9000 периодични издания. Тази цифра обаче едва ли би могла да покаже истинската стойност и значение на това голямо дело в историята на българската журналистика и библиография.

2.2. Национален репертоар на българската книга

Под ръководството на проф. Т. Боров се създава първоначална картотека на бъдещия репертоар на българските книги, който обхваща към 100 000 библиографски описания на книги докъм 1948 г. Т. Боров публикува цялостно историческо изследване върху развитието на българската книга и нейното библиографско покритие, озаглавено „Българската печатна книга и нейното библиографско покритие“ [8]. Първите томове от този репертоар започват да излизат по-късно, след прехвърлянето на функциите на Българския библиографски институт върху Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Националната ретроспективна библиография „Български книги 1878–1944“ (19) е издадена в 10 тома от 1978 до 2012 г. Първите 6 тома, издадени от 1978 до 1983 г., представляват основния корпус от библиографски описания на книги. Седмият том с добавки и поправки е публикуван през 1995 г. Осмият том съдържа именен показалец в две части (1997–2000). Том девети съдържа показалец по местоиздаване с издателства и печатници и географски показалец (2006). Последният 10 том съдържа показалец на изданията, преведени от чужди езици (2012). Подготвен е и показалец на сериите, но поради закриване на отдел „Ретроспективна библиография“ през януари 2016 г., той не е издаден. Публикувана още през 1941 г., грандиозната идея на Т. Боров за създаване на репертоар на българската книга все още не е окончателно изпълнена.

Като продължение на програмата за развитие на библиографията, създадена от Т. Боров, впоследствие Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ издаде следните ретроспективни библиографски указатели по видове издания:

– *Български книги 1944–1969*: библиогр. указател: азбучна поредица. т. 1–14. София, 1976. (Машинопис) [31];

– *Български периодичен печат 1944–1969*: в 3 тома. София, 1975 [42];

– *Библиография на българската библиография 1852–1944*. София, 1981 [4];

– *Библиография на българската библиография 1944–1969*. София, 1972 (40);

– *България в чуждата литература 1878–1917*: библиогр. указател. София, 1980 [32];

– *България в чуждата литература 1917–1944*: библиогр. указател. София, 1977 [26];

– *България в чуждата литература 1944–1953*: библиогр. указател. София, 1968 [43];

- *България в чуждата литература 1954–1963*: библиогр. указател. София, 1965 [44];

- *Дисертации, защитени в чужбина от българи 1878–1968*. София, 1975 [33].

По този начин Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ създава ретроспективно библиографско покритие на издадената българска печатна продукция от самото ѝ начало до 60-те години на XX в. по видове издания. Съвременният период е отразен в бюлетините на Текущата национална библиография по видове издания, които започват да се издават през 50-те и 60-те години на XX в.

Ретроспективното библиографско покритие на националната книжнина е наречено сполучливо от Т. Боров „визитна карта“ пред света. Според него тогава България би се наредила между развитите в културно отношение страни [10]. Може да се каже, че тази негова идея е осъществена от Националната библиографска агенция при Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“.

2.3. Национален репертоар на статиите от периодичния печат

Неосъществена е идеята на Т. Боров за създаването на *изчерпателна* ретроспективна аналитична библиография на статиите от българския периодичен печат – първоначално преди Освобождението, а по-късно и след това.

3. Централизация и координация на библиографската дейност в национален мащаб

3.1. Централизирана обработка на новоизлизащите български книги и издаване на каталожни картички

От 1955 г. е създадена централната каталогизация на българските книги. За нейна основа служи библиографското описание на книгите, което е по-подробно от каталожното. Чрез нея се постига унификация на библиографското описание на национално ниво за целите на каталогизацията и библиографията. След 10.XI.1989 г. се променят политическите и икономическите условия в страната. Разпада се централизираната библиотечна система, ръководена от Националната библиотека. Вече липсват условия за поддържане на централна каталогизация. Тя е била подходящото средство за постигане на унификация на библиографското описание в условията на централизирано управление, каквато е била комунистическа България. Тя си отива заедно с комунизма.

3.2. Национална инструкция за библиографско описание

Резултатът от идеята на Т. Боров за стандартизация на библиографското описание са публикуваните през 1953 г. „Правила за описание на книгите в големите библиотеки“ [41]. Това са първите национални правила за каталогизация. Те са съобразени с Парижките принципи на каталогизация. В някои отношения са по-пълни от действащите в момента правила. В тях са регламентирани и правила за описание на духовни имена, които липсват в настоящото ръководство.

Прозорливата идея на Т. Боров намира своето развитие в международната дейност за уеднаквяване на библиографско описание от ИФЛА. Съвременната тенденция за приемането на международни стандарти за библиографско описание по видове издания може да се приеме като продължение на идеята за уеднаквяване на библиографското описание на национално ниво. Идеята на Т. Боров от 1941 г. се оказва верния път за развитие на теорията и практиката за библиографското описание.

4. Архив на българската книжнина

През времето на съществуването на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ е положена основата за създаване на единен Архив на българската книжнина след 9.IX.1944 г., който се поддържа и в момента, въпреки възникналите във времето практически проблеми по съхранението на документите. Той е националната памет на България.

5. Статистическо отчитане на печатната продукция

Под ръководството на проф. Т. Боров е организирано цялостно статистическо наблюдение върху продукцията на българските книги и периодични издания. От 1954 г. се пристъпва към систематично наблюдение и изработване, а след това и публикуване на библиографско-статистически обзори в периодичния печат, а също така към подготовка и публикуване на ежегодни статистически сводки. Въз основа на тях по-късно, съвместно с Централното статистическо управление, е организирана и официалната статистика на издателското дело в България. Тя е годишна и се поддържа и днес.

6. Подготовка на професионални кадри за нуждите на библиографската дейност

Т. Боров осъзнава крещящата нужда от професионални библиографски кадри, които да издигнат нивото на библиографската практика и да изградят библиографията като наука.

В книгата си „Библиотечната наука“ (1947) той пише: *„Библиографската професия, заниманието с библиография не е и не бива да бъде случайна работа за хора, които не са си намерили другаде мястото; които тепърва в библиотеката и на гърба на библиотеката ще се подготвят за работата си; които всеки ден ще правят в библиотечната практика по някое откритие, направено в библиотековедението 50 или 100 години преди тях и често надживяно и изоставено, и за които, най-после, голяма част от проблемите на библиотеката като жив културен организъм, проблемите на библиотечната политика и докрай ще си останат запечатена със седем печата тайна“* [7, с. 7].

От 60-те години на XX в. насам той създава студиите „Подготовка на библиотекари“ [15] и „Библиографията като университетски предмет“ [6]. За нас изключително важна е последната, в която Т. Боров дава пълна и отлично обоснована аргументация за необходимостта от специализирано обучение по библиография

и особено за необходимостта от повишаване на изискванията при изучаване на теорията и методиката на библиографията; за нейното свързване в процеса на преподаването с общото развитие на науката, на книгоиздателското дело; за използването и в библиотечната и книгоиздателската дейност. Ефективното оползотворяване на библиографията, т. е. не нейното самоцелно развитие, а развитие като условие и първооснова на всяка научна и културна дейност, е *живецът и същността* на цялото творчество на проф. Т. Боров, на всичките му борби за утвърждаване на библиографията и като практическа дейност, и като предмет за преподаване и обучение.

6.1. Държавен библиотекарски институт (1950)

В Българския библиографски институт започват да се провеждат обучителни курсове за подготовка на библиотекари. От 1950 г. тази дейност води до създаване на полувисше учебно заведение – *Държавен библиотекарски институт* – с двугодишен курс на обучение за подготовка на библиотечни кадри за масовите библиотеки. Държавният библиотекарски институт не само съществува и до днес, но той прераства в *Университет по библиотекознание и информационни технологии* (УниБИТ) – признатия и уважаван от цялата библиотечна и научна общност.

6.2. Катедра по библиотекознание и библиография при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1952)

През 1943 г. Т. Боров става преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по библиотекознание и библиография, първоначално като частен хоноруван доцент, а по-късно като хоноруван професор. Той е основателят на Катедрата по библиотекознание и библиография в Софийския университет през 1952 г., създадена за обучение на библиотечни кадри за научните библиотеки. Тази катедра, която съществува и сега, се е утвърдила като едно от водещите места за професионално библиотечно-библиографско образование в България.

Програмата за развитие на националната библиография в България, публикувана през 1941 г. от Т. Боров, включва в себе си съвкупност от идеи за развитието ѝ в България – и като наука, и като практическа дейност. Т. Боров със завидна прозорливост очертава насоките за развитие на националната библиография. Тези идеи се оказват мащабни за времето си. Международните тенденции в развитието на националната библиография днес се припокриват с насоките, които той очертава през 1941 г. Подвластна на времето е практическата реализация на тези идеи, която е зависима от историческите условия. С промяната на политическата картина, някои от средствата за изпълнение на тези цели губят своето значение. Но идеите на Тодор Боров и досега са актуални и очертават развитието на националната библиография като научна и практическа дейност.

Дейността на Т. Боров се измерва не само по създадените от него приноси и публикуваните научни изследвания и статии, а преди всичко по това, че той създава една изключителна библиографска школа в България, която продължава да върви по неговите стъпки. Той не само е основоположник на съвременната визия

на националната библиография, той е вдъхновител и пример за неговите последователи. Създател е на широка теоретична основа и практическа дейност за развитие на библиографията, която продължава да бъде актуална и неизпълнена изцяло до днес.

Източници

1. **Атанасов**, Любен Димитров, 1935–1999. Библиографска приемственост : Никола Михов и Тодор Боров. – В: *В чест на 80-год. на проф. Тодор Боров*. ред. кол. Петър Диневков ... [и др.]. – София : БАН, 1984, с. 328–337.
2. **Библиография** на българската библиография : годишен указател. – 1969–1991. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1969–1997. – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 8).
3. **Библиография** на българската библиография, книгознание и библиотечно дело. 1963–1968. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1965–1968.
4. **Библиография** на българската библиография 1852–1944. състав. Христо Тренков ... [и др.]. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1981. – 312 с.
5. **Български** библиографически институт им. Елина Пелина : десетилетния дейтелност 1945–1955 гг. сост. Хр. Тренков. ред. Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1955. – 30 с. – (Пор. Отделни трудове / Български библиографски институт ; 12)
6. **Боров**, Тодор. Библиографията като университетски предмет. – В: **Боров**, Тодор. Живот с книги 1942–1972. – София, 1973, с. 69–85.
7. **Боров**, Тодор. Библиотечна наука. – София, 1947. – 19 с.
8. **Боров**, Тодор. Българската печатна книга и нейното библиографско покритие. – В: **Боров**, Тодор. Живот с книги..., с. 13–32.
9. **Боров**, Тодор. Българската първична национална библиография. – В: *Сборник в чест на акад. А. Теодоров-Балан*. – София, 1956, с. 113–130.
10. **Боров**, Тодор. Визитна карта на българската култура. – В: *Отечествен фронт*, № 8390 (29.09.1971).
11. **Боров**, Тодор. За пълните библиографии и критичния подбор. – В: *Литературен фронт*, № 47 (24.11.1955).
12. **Боров**, Тодор. Защо ни е нужен Български библиографски институт : Беседа пред приятели. – София : Бълг. библиогр. институт, 1941. – 31 с.
13. **Боров**, Тодор. Основната българска библиография. – В: *Българска мисъл*, 1940, № 1, с. 51–56.
14. **Боров**, Тодор. От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар : встъпителна лекция, четена на 12.01.1943 г. – В: *Годишник* на Софийския университет. Историко-филолог. факултет, т. 13 (1945–1946), с. 1–20.
Отделен отпечатък.
15. **Боров**, Тодор. Подготовка на библиотекари. – В: *Годишник* на Българския библиографски институт, т. 9 (1963), с. 73–84.
16. **Боров**, Тодор. Пътят към книгите : увод в библиографията. фототип. изд. – София : Нац. библ. Св. св. Кирил и Методий, 2021. – VIII, 157 с.
Фототип. изд.: 1. изд. София : Бълг. библиогр. институт, 1942.

17. **Боров**, Тодор. Репертоар на българския периодичен печат. – В: **Иванчев**, Димитър П. Български периодичен печат 1844–1944 г. : анотиран библиогр. указател. – София : Наука и изкуство, 1962, ч. 1, с. 21–41.

18. **България** в чуждата литература : общ годишен указател. – 1964–2000. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1965–2000. – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 7)

19. **Български** книги 1878–1944 : библиогр. указател ; азб. пор. : т. 1–10. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1978–2012. – 10 т. (428 с., 567 с., 450 с., 592 с., 504 с., 442 с., XVIII, 379 с., 378 с., 224 с., 240 с., 186 с.)

20. **Български** книгопис : книги, нотни, графически и картографски издания. – София, 1897– . – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 1)

21. **Български** книгопис : общ годишен указател. – 1969–1992. – София, 1970–1993. – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 1)

22. **Български** книгопис : служебни издания и дисертации, год. 78, № 1 (1974)–год. 101, № 12 (1997). – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1974–1997. – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 2)

23. **Български** грамофонни плочи : годишен указател. – 1972– . – София, 1974– . – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 3)

24. **Български** дисертации : общ годишен указател. – 1973– . – София, 1974– . – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 2)

25. **Български** периодичен печат : вестници, списания, бюлетини и периодични сборници : годишен указател. – 1965– . – София, 1967– . – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 4)

26. **Данчева**, Йота, Лазаров, Михаил Г. България в чуждата литература 1917–1944 : библиогр. указател. ред. Мито Исусов. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1977. – 684 с.

27. **Делчев**, Борис. Един живот за другите. – В: *В чест на 80-год. на проф. Тодор Боров*. ред. кол. Петър Динеков ... [и др.]. – София : БАН, 1984, с. 341–344.

28. **Лазаров**, Михаил Г., Данчева, Йота. Дисертации, защитени в чужбина от българи 1878–1968 : библиогр. указател. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1975. – 334 с.

29. **Закон** за задължително депозиране на печатни и други произведения. – В: *Държавен вестник*, бр. 42 (6.07.2009).

30. **Зотова**, Кремена. Приносът на проф. Тодор Боров в развитието на българската библиография. – В: *В чест на 80-год. на проф. Тодор Боров*. ред. кол. Петър Динеков ... [и др.]. – София : БАН, 1984, с. 361–378.

31. **Иванчев**, Димитър П. Български периодичен печат 1844–1944 г. : анотиран библиогр. указател. ред. Тодор Боров ... [и др.]. – София : Наука и изкуство, 1962–1969. – 3 ч. (VIII, 504 с., VIII, 520 с., VIII, 480 с.)

32. **Ковачев**, Велчо В, Кънчев, С., Едрева, П. Български книги 1944–1969 : библиогр. указател : азб. поредица : т. 1–14. – София, 1976– .

33. **Лазаров**, Михаил Г., Данчева, Йота. България в чуждата литература 1878–1917 : библиогр. указател. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1980. – 260 с.

34. **Ласкеев**, Николай А. Ценный вклад в социалистическое библиотековедение : профессор Т. Боров и профессор Г. Г. Фирсов. – В: *В чест на 80-год. на проф. Тодор Боров*. ред. кол. Петър Динеков ... [и др.]. – София : БАН, 1984, с. 322–326.

35. **Летопис** на периодичния печат, год. 1, № 1 (1952)–год. 20, № 24 (1971). – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1952–1971. – (Нац. библиогр. на България. Сер. 5)

36. **Летопис** на статиите от българските вестници, год. 21, № 1 (1972)– . – София, 1972– . – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 6)

37. **Летопис** на статиите от българските списания и сборници. – № 1 (1972)– . – София, 1972– . – (Нац. библиогр. на Реп. България. Сер. 5)

38. **Наредба**-закон за депозиране на печатни и литографни произведения в народните библиотеки и институти : приет с Постановление на Министерски съвет. – В: *Държавен вестник*, бр. 113 (18.05.1945).

39. **Периодични** издания в НР България : библиогр. бюлетин за депозираните в Държавна библиотека „Васил Коларов“ пер. изд. 1955–1956. – София : Наука и изкуство, 1955–1956.

40. **Петкова**, Зорница М. Библиография на българската библиография 1944–1969. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1971. – 603 с.

41. **Правила** за описване на книгите в големите библиотеки. състав. Божана Божинова-Траянова ... [и др.]. – София : Наука и изкуство, 1953. – 132 с.

42. **Спасова**, Мария В. Български периодичен печат 1944–1969 : в 3 тома. ред. Димитър Иванчев. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1975. – 491 с., 607 с., 552 с.

43. **Трайков**, Веселин Н. България в чуждата литература 1944–1953 : библиогр. указател. [др.] състав. Й. Данчева, М. Лазаров. ред. Георги Младжов. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1968. – VI, 177 с.

44. **Трайков**, Веселин Н. България в чуждата литература 1954–1963 : библиогр. указател. – София : Нар. библ. Кирил и Методий, 1965. – IX, 220 с.

45. **Указ** №1367 на Държавния съвет за задължително предаване на печатни и други произведения. – В: *Държавен вестник*, бр. 78 (1.10.1976).

46. **Borov**, Todor. Collaboration internationale dans le domaine des bibliographies latérales parallèles courantes et retrospectives : Варшавската библиогр. конференция, септ. 1957. – В: *Годишник* на Българския библиографски институт, т. 6 (1959), с. 144–152.

Развитие и проблеми на българското библиотекознание днес

Юлия Савова

Development and problems of Bulgarian library science today

Julia Savova

Summary

The report examines the state of Bulgarian library science today based on existing basic theoretical research. The special empirical studies in the library sector, including those of general library and national character, have not been analyzed. In order to better understand the current situation in Bulgarian library science, a brief historical overview of its development up to the 90s of the twentieth century is made. It is concluded that in the field of theoretical library research the influence of Russian library science prevails today.

Key-words: Bulgaria, library in formation sciences, library education.

Научната конференция „120 години Тодор Боров – живот, отдаден на знанието“ е изключителен повод да бъдат посочени някои проблеми на българското библиотекознание днес. Въпреки че през последните десетилетия най-често се акцентира върху ролята на проф. Тодор Боров като библиограф, следва да се подчертае, че неговите библиотековедски възгледи са не по-малко значими. Дори единствено ролята му за развитието на библиотечното образование в България е достатъчна за неговото значение на водеща фигура в българското библиотекознание. Даже само няколко негови публикации от сравнително по-ранните му години, като например двете със заглавие „Библиотечна наука“¹ и „От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар“² го определят като безспорен авторитет в областта на библиотечната наука. Именно термина „библиотечна наука“ използва проф. Тодор Боров. И колкото и да звучи банално, все пак може спокойно да се каже, че макар и да отразяват своето време, неговите идеи и позиции са актуални и днес. Затова именно тук, в духа на проф. Тодор Боров, е мястото, където могат да бъдат поставени някои незасягати проблеми на съвременното българско библиотекознание или библиотечна наука. В случая, основният акцент ще бъде поставен върху съществуващите базисни теоретични изследвания в българското библиотекознание днес.

¹ **Боров**, Тодор. Библиотечна наука. – В: *Мир*, год. 37, бр. 9259, 12.05.1931, с. 3; **Боров**, Тодор. Библиотечна наука. – В: *Год. на Бълг. библиогр. инст.*, т. 1 (1945–1946), 1948, с. 304–320.

² **Боров**, Тодор. От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар. – В: *Год. на Софийски университет. Ист.-филол. фак.*, т. 42 (1945–1946), 1946, с. 1–20.

За да бъде разбрана съвременната ситуация по отношение на фундаменталните изследвания в българското библиотекознание, в началото ще бъде направен кратък исторически преглед на неговото развитие до 90-те години на XX в.

Началото на българското библиотекознание е поставено след края на Руско-турската война (1877–1878) и Освобождението на България от турско владичество (1878). Тогава започват да се обсъждат въпроси, свързани с устройството на библиотеките и квалификацията на библиотекарите. На страниците на различни списания („Библиотекар“, „Книжовник“, „Читалище“ и др.) се отпечатват и дискутират въпроси за организацията и състоянието на различни типове и видове библиотеки в България. Представа се и чуждестранен опит. За развитието на българската библиотековедска мисъл съществен принос имат известни интелектуалци и общественици, като например Константин Иречек, Иван Шишманов, Константин Величков, Тодор Боров и др. В България думите на Константин Иречек „Съществува в света библиотечна наука, която трябва да владее всеки, който се нагърбва с управлението на една библиотека или работи в нея“ се превръщат в завет за хората, които се посвещават на библиотечното дело и на библиотечната професия.³ Читаният за основоположник на българското библиотекознание и библиотечно образование Стоян Аргиров пише през 1899 г. в своето „Ръководство за уреждане на народни, общински, ученически и частни библиотеки“ – „Библиотекар без библиотечна наука ще прилича на учен без име“.⁴

Академик Стоян Аргиров (1870–1939) е човекът, който поставя българското библиотечно дело на научни основи. Целият му професионален път е свързан с библиотеките, но в негова съдба се превръща Университетската библиотека на Софийския университет, на която е директор от 1903 до 1936 г.

Съзнателно обръщам внимание на добрата основа за развитието на българското библиотекознание. Почти всички, които се занимават с библиотековедски проблеми през оформилия се първи период (1878–1944), са възпитаници на чуждестранни университети и са добре запознати с работата на различни чужди библиотеки.

Стоян Аргиров въвежда библиотекознанието и като учебна дисциплина. В периода 1924–1935 г. той чете лекции в Софийския университет. Той е първият доцент по библиотекознание. През 1943 г. делото му продължава Тодор Боров, който също чете лекции, като хоноруван доцент, по библиотекознание и библиография в Софийския университет. През 40-те години на XX в. Тодор Боров успява да въведе библиотекознанието и библиографията като учебна дисциплина в още два университета – Висшето търговско училище във Варна и в Търговската академия в Свищов.

Фактът, че водещи общественици и интелектуалци обръщат внимание и работят за развитието на българските библиотеки и библиотекознание е от голямо значение. Според някои изследователи те изграждат изпреварваща културна среда в страната, система от идеи и възгледи за нуждата от различни по тип библио-

³ Савова, Юлия. Информационни професии: Мястото на библиотекарите. София, 2012, с. 34.

⁴ Пак там, с. 35.

теки, формулирайки и основните им цели и задачи.⁵ Те обръщат внимание и на библиотечните фондове, и на каталозите, а така също и на качествата, знанията и образованието на библиотечните специалисти.

Наложилата се периодизация очертава следващия период на развитие в годините 1944–1989. Това е така наречения „социалистически период“, на който следва да бъде обърнато сериозно внимание, тъй като той до голяма степен влияе и върху съвременното развитие на библиотечната наука в България. За съжаление, през последните три десетилетия този период рядко е обект на сериозни изследвания. Също така често е разглеждан прекалено едностранно. Това не е полезно за развитието на библиотекознанието в България. Акцентирането единствено върху комунистическата партийност и върху факта, че библиотеките за опорни бази на управляващата партия, а библиотекарят – работник на идеологическия фронт не е достатъчно. Едностранно е и твърдението, че под „влиянието на съветската библиотечна теория идеята за комунистическата партийност пронизваше цялата наша теория и практика и бе изведена в главен и всеобхватен методологичен принцип“⁶. За този факт едва ли е виновна само съветската библиотечна теория, а общата ситуация в страната.

Все пак през този период българското библиотекознание наистина се развива изцяло под влиянието на съветското библиотекознание. То взимаше изцяло стройната му система, основните му принципи и методология. До промените в края на 1989 г. в България се използват наготово руски учебници и руски учебни планове и програми. Руският език се изучава задължително в училище, както и в институтите и в университетите. Това не е еднозначно лошо, тъй като съветското библиотекознание е силно институционализирано и в него се развиват различни школи. Провеждат се дискусии, които влияят положително и на ситуацията в България. През този период библиотечното образование в България получава силно развитие. През 1950 г. е открит Държавният библиотекарски институт (ДБИ), който е с двугодишен срок на обучение след средно образование, а от 1953 г. библиотекарите се обучават и в Софийския университет, но за съжаление не като основна специалност. Доколкото липсва висше библиотечно образование, а такова е необходимо с развитието на библиотечната професионализация, то в продължение на десетилетия такива професионалисти се обучават в Институтите по култура на Съветския съюз.

Това е период, в който се развива професионалният периодичен печат и се създават възможности за публикуване. Все пак и през този период малко изследователи се занимават с обща библиотековедска теория. Не е случайно, че въпреки наличието на библиотечно образование за целия период излиза само един учебник по общо библиотекознание⁷.

⁵ Младенова, Мария. Библиотекознанието в България от Освобождението до средата на XX век: История, теория, практика. София, 2007. 316 с.

⁶ Пак там, с. 269.

⁷ Кирова, Елена, Цветанов, Ценко. Общо библиотекознание. София, 1956. 199 с.

Всичко това влияе силно върху съвременното развитие на библиотекознанието в България. В началото на 90-те години на XX в. обществената, политическа и икономическа ситуация в страната се променя. Появяват се възможности за създаването на висше библиотечно образование в България. Така през 1992 г. във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ е открита специалност „Библиотекознание и библиография“ за подготовка на специалисти с висше образование. През годините тя търпи промени, но за съжаление към настоящия момент вече не съществува като библиотечна специалност. В момента библиотечни кадри за всички образователно-квалификационни степени на висшето образование, а именно бакалавър – магистър – доктор, се подготвят в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ още от 1993 г., в Катедрата по библиотекознание, научна информация и културна политика, и в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ), в който през 2010 г. след няколко трансформации се превърна някогашния Държавен библиотекарски институт. Можем да приемем, че за статуса на библиотекознанието говорят наименованията на споменатите катедри и университети.

Явно е, че научният и образователният статус на библиотекознанието е запазен и е подчертана неговата роля в развитието на вече висшето библиотечно-информационно образование (БИО). А БИО „е насочено към усвояване на теоретични знания и приложни умения в областта на библиотечно-информационните науки (БИН)“⁸. Тук искам да отворя скоба и да обърна внимание на използвания в българската професионална и научна литература термин „библиотечно-информационни науки“ (БИН). Той се налага в България в началото на 90-те години на XX в. Тогава, съобразявайки се основно с англосаксонския подход в тази област, терминът „библиотечно-информационни науки“ (аналогичен на *library and information sciences* – LIS) беше възприет наготово, без научни дискусии, терминологични уточнения и опити да бъде ясно дефиниран. Проблемът е, че и през следващите десетилетия не беше направено нищо за неговото уточняване и той се използва без ясно виждане за включените в него науки. Тук този проблем няма да бъде разглеждан. Искам да подчертая обаче, че въпреки формалното налагане на библиотечно-информационните науки библиотекознанието в България продължи да се развива като самостоятелна научна и учебна дисциплина. За съжаление, с много малък брой изследователи, които работят в областта на теорията. И това е въпреки съществуващото вече почти 30 години висше библиотечно-информационно образование и наличието на докторантски програми.

Все пак от началото на XXI в. излязоха и теоретични изследвания в областта на библиотекознанието, макар и малко. Искам да уточня, че те не изчерпват цялата публикационна активност на нашата професионална и научна общност. Но именно те са до голяма степен показателни за развитието на библиотекознанието като наука.

⁸ Янакиева, Татяна. Библиотечно-информационното образование. – В: *Българска книга: Енциклопедия*. София; Москва: Пенсофт, 2004, с. 79.

Създаването през 1990 г. на Съюза на библиотечните и информационни работници, който днес се нарича Българска библиотечно-информационна асоциация (ББИА) също е от голямо значение. Ежегодните конференции на ББИА дават възможност както на изследователи, така също и на професионалисти от практиката да представят своите виждания и проекти за развитие на библиотеките, за добри практики, за ролята на съвременните информационни технологии в библиотечната работа и др. На последните през изминалите три десетилетия традиционно се отделя голямо внимание. Те безспорно влияят на библиотечната теория. От 2013 г. ББИА издава списание „ББИА онлайн“, което е с научно-приложен характер и е включено в националния референтен списък на съвременните български научни издания с научно рецензиране, въпреки че у нас най-важни са *Scopus* и *Web of Science*. Освен това продължава да излиза и най-старото и продължаващо сп. „Библиотека“ (приемник на сп. „Библиотекар“, 1954 г.), което също е в националния референтен списък. До 2013 г. то излизаше като списание за библиотечна теория и практика, а от 2014 г. е списание за библиотечни и информационни науки, книгознание и литературна история. Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Регионалните библиотеки, ББИА, издателството на СУ „Св. Климент Охридски“ и УниБИТ също публикуват различни издания по проблеми, засягащи библиотечното дело.

Въпреки наличието на сериозни изследвания в областта на библиотечното дело, тези с фундаментален характер за теорията на библиотекознанието като наука са изключително малко. С такъв характер например са: „Библиотекознанието в България от Освобождението до средата на 40-те години на XX в.: История, теория, практика“ на Мария Младенова и „Библиотекознание, библиотеки, библиотекари“ на Елена Георгиева.⁹ Авторите на тези две монографии са известни български библиотековеди, които за съжаление вече не са между живите.

За последните 30 години беше издаден и учебник по библиотекознание под заглавие „Общо библиотекознание. Библиотечен мениджмънт“.¹⁰ Разбира се, има и други изследвания, които разглеждат библиотековедски проблеми.¹¹ Указаните обаче са с основна цел да представят достатъчно многоаспектно библиотекознанието като наука със собствен обект, предмет и терминология. Следва да се обърне внимание на един такъв факт – в контекста на библиотечната теория основното

⁹ Младенова, Мария. Библиотекознанието в България от Освобождението до средата на XX век: История, теория, практика. София, 2007. 316 с.; Георгиева, Елена. Библиотекознание, библиотеки, библиотекари. Велико Търново, 2014. 216 с.

¹⁰ Дончева, А., Грашкина-Минчева, В., Георгиева, Е. Общо библиотекознание. Библиотечен мениджмънт: Учебник. София, 2014. 288 с.

¹¹ Савова, Юлия. Информационни професии: Мястото на библиотекарите. София: Авангард прима, 2012. 101 с.; Дончева, Анета. Развитие на библиотечната инфраструктура в България. София: Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 2019. 184 с.; Попова, Ели. Кариерно развитие на библиотечния персонал в контекста на информационното общество: Ч. 1, Проучвания 2012–2015. София: Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 2016. 245 с.; Русинова, Евгения. Библиотечен пбблик рилейшънс. София: Квазар, 2003. 144 с.; и др.

влияние в българското библиотекознание и днес е руското. Това до голяма степен е естествено, поради традицията, а така също образованието и формирането на възгледите на изследователите в тази област. Проблемът е, че младото поколение в България вече не владее и дори не разбира руски език. В същото време за последните десетилетия в нашата професионална област няма нито един възпитаник на западен университет. Тук не става въпрос за специализации, командировки и т.н., което не е същото. При толкова много завършили през този период западни университети българи, нито един не е избрал библиотечната област. Това е притеснително. Фактът, че изследователите в тази област са малко води и до липса на теоретични дискусии, което забавя развитието на науката.

В заключение може да се каже, че въпреки промените и катаклизмите в края на XX в. в България библиотекознанието запазва научния си статус и се развива като самостоятелна наука. Макар че се въвежда терминът БИН съществувалите десетилетия научни дисциплини библиотекознание, книгознание, библиография запазват своите позиции. Без прекъсване, библиотекознанието се изучава като самостоятелна дисциплина от 50-те години на XX в. до днес. Без прекъсване е и силното влияние на руската библиотековедска мисъл. Макар и не винаги ясно заявено през последните десетилетия. За съжаление, броят на изследователите, които се занимават с теоретични библиотековедски изследвания е малък, което влияе и на количеството и качеството на изследванията. Вероятно, вече е назрял моментът за обективно оценяване на миналото и продължаване напред. Това обаче е невъзможно да се случи без привличането на повече млади изследователи.

Кратък библиографски указател на изданията на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ в НБКМ

Част от архивно-документалното наследство на
проф. Тодор Боров

ИЛИЯНА КАМБУРОВА

Short bibliographic index of the publications of the Bulgarian Bibliographic Institute “Elin Pelin” at the NBCM

Part of the archival-documentary heritage of Prof. Todor Borov

Iliyana Kamburova

Summary

The purpose of this report is to present the publications of the Bulgarian Bibliographic Institute available at the National Library “St. St. Cyril and Methodius“. Researches and analyzes the documents as part of the documentary heritage of Prof. Todor Borov and the Institute.

Key-words: Prof. Todor Borov, publications, Bulgarian Bibliographic Institute „Elin Pelin“.

Проф. Тодор Боров е директор на Българския библиографски институт (ББИ) през целия период на съществуването му.

Официално ББИ е създаден през 1941 г., когато се приема първият закон на ББИ, публикуван в „Държавен вестник“, бр. 64 от 22 март. Институтът започва съществуването си на 12.VI.1939 г., пет месеца след като Цветана Събева-Рашева, е починала. На 4.VIII.1938 г. тя завещава жилищна кооперация в София, на ул. „Цар Крум“ 15, на Българската академия на науките за създаването на фонд, който да послужи за основаването на автономен Български библиографски институт на д-р Никола В. Михов. Всички документи по завещанието са налични в Българския исторически архив на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, част от които са в архива на проф. Тодор Боров (ф. 849, а.е. 2528, л. 1–50). До закриването си на 1.I.1964 г. ББИ публикува много издания, част от които представяме тук, подредени по поредици/сerii. Започваме със самостоятелните документи, а подредбата е азбучна. Общият брой на представените тук издания е 95.¹

¹ Това изследване е предварителна публикация на библиогр. списък, който авторката, докторант в УниБИТ, разработва под научната редакция на проф. д.п.н. Александра Куманова и доц. д-р Красимира Александрова.

Документи, които не са част от серия/поредица

1. **Боров**, Тодор. Библиотечна наука. – София : Бълг. библиогр. инст., 1947. – 19 с.
2. **Боров**, Тодор. Защо ни е нужен Български библиографски институт : Беседа пред приятели. – София : Бълг. библиогр. инст., 1941. – 31 с.
3. **Тодор Боров** : [Юбилеен сб.]. ред. Веселин Трайков, Божана Троянова. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1961. – 44 с. : с портр. *Изд.* на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, Софийски държ. унив. Философско-ист. фак. Катедра Библиотекознание и библиогр.
4. **Организация** на справочната работа в окръжните библиотеки. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1954. – 12 с.
Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин. Науч.-метод. кабинет.
Циклопеч.
5. **Каталог** на изданията на Българския библиографски институт „Елин Пелин“. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1957. – 40 с. : с факс.
6. **Български** периодичен печат : Текущи списания и вестници към 9 септември 1947 г. – София : Нар. библ. : Бълг. библиогр. инст., 1947. – 56 с.
7. **Български** периодичен печат : Текущи вестници, списания и бюлетини към 1 ян. 1950 г. изработ. под рък. на Д. П. Иванчев. общ. ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 76 с.
8. **Видове** справки и метод за изработването им. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, [1954]. – 7 с.
Изд. като отд. л. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин. Науч.-метод. кабинет.
Циклопеч.
9. **Вълчев**, Величко Литература върху Марксизмо-Ленинизма : Кратък библиогр. очерк : Лекции. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 42 с.
10. **Георги Димитров** 1882–1949 : Споменен справочник. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1949 (София : Науч. инст. Христо Ботев). – VIII, 122 с. : 1 л. ил., 1 факс., 1 портр.
11. **Да** внедрим широко селскостопанска литература в нашето село. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1954. – 19 с.
12. **Закон** и Устав на Българския библиографски институт. – София : Бълг. библиогр. инст., 1941. – 14 с.
13. **Класификационна** схема [на бюлетините Български книгопис и Летопис на периодичния печат]. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1956. – 16 с.
14. **Панайотов**, Иван. При изворите на най-новата българска история. – София : Бълг. библиогр. инст., 1947. – 23 с.
15. **Ралева**, Олга Петкова. Маркс-Ленинското учение за книгата, печата, библиотеката и библиографията : Лекции. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 32 с.
- 16–17. **Своден** бюлетин за чуждестранните периодични издания в по-големите български библиотеки : [Кн. 1–2]. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1952–1955. [Кн. 1]: 1 ян. 1948–1 ян. 1951. изработ. Искра Михайлова. – 1952. – IX, 239 с. [Кн. 2]: 1 ян. 1951–1 ян. 1954. изработ. Кремена Зотова. – 1955. – I, 367 с.

Без тир.

Циклопеч.

18. **Списък** на българските вестници и списания, излизали от 1844 г. до 1944 г. и получени в Народната библиотека. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 176 с.

19. **Стоянов**, Маньо. Книгознание : Лекции, изнесени пред есенния курс за библиотекарите, 1949 г. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – II, 122 с.

20. **Тренков**, Христо. Библиография : Лекции, изнесени пред летния курс за подготовка на библиотекарите за масовите библиотеки, авг. 1949. – София : [Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин], 1949. – 31 с.

21. **Тренков**, Христо. Справочно дело : Лекции, изнесени пред летния курс за подготовка на библиотекарите за масовите библиотеки, авг. 1949. – София : [Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин], 1949. – 35 с.

22. **Тренков**, Христо. Съветска библиография : Лекции, изнесени пред есенния курс за подготовка на библиотекарите, 1949 г. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1949. – 24 с.

23. **Цветанов**, Ценко. Организация на библиотечното дело (България, СССР) : Лекция, четена в едномесечния летен библ. курс през 1949. – София : [Бълг. библиогр. инст.], 1949. – 26 с.

24. **Цветанов**, Ценко. Работа с читателя : Лекция, четена в едномесечния летен библ. курс през 1949. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 74 с.

25. **Шиклев**, Стоян Ст. Ръководство на библиотеката : Лекция, четена пред летния курс за библиотекарите през 1949 г. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 24 с.

Български библиографски институт / Български библиографски институт „Елин Пелин“

26. **Боров**, Тодор. Пътят към книгите : Увод в библиографията. – София : Бълг. библиогр. инст., 1942 (София : Книпеграф). – VIII, 157 с. – (Бълг. библиогр. инст. ; 3)

27. **Иванова**, Екатерина, Бошнаков, Димитър. Елин Пелин : споменна книжка по случай 5 г. от смъртта му. под ред. на Тодор Боров. – София : Наука и изкуство, 1954. – 87 с. : с портр. – (Бълг. библиогр. инст. : Пор. Препоръчителна библиография ; 23)

28. **Иванова**, Екатерина, Орешкова, Здравка, Въжарова, Мария. Лауреати на Димитровски награди за литература за 1949, 1950 и 1951. под ред. на Ценко Цветанов. – София : Наука и изкуство, 1953. – 104 с. : с портр. – (Бълг. библиогр. инст. : Пор. Препоръчителна библиография ; 20)

29. **Иванова**, Екатерина, Арсова, Цветана. Христо Ботев : Препоръч. библиогр. – София : Наука и изкуство, 1952. – 48 с. – (Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин : Пор. Препоръчителна библиография ; 18)

30. **Класификационна** схема [на бюлетините Български книгопис и Летопис на периодичния печат]. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1962. – 12 с. (Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин. Пор. Помагала ; № 9)

31. **Михов**, Никола. София до Освобождението : Библиогр.-статист. скица. – София : Бълг. библиогр. инст., 1942 (София : Книпеграф). – XLVIII, 62 с. – (Бълг. библиогр. инст. ; № 2)

32. **Trenkov**, Hristo. Institut Bulgare de bibliographie Eline Peline : Dix annees d'activite 1945–1955 / Prepare par Chr. Trenkov ; Sous la red. de T. Borov ; Trad. en fr. par Tatiana E. Kirkova. – Sofia : Nauka i izkustvo, 1955. – 30 с. – (Пор. Отделни трудове / Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин ; № 13)

Поредица „Библиографии“

33. **Аврамова**, Йорданка. Любен Каравелов : Библиография : 1837–1947. ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1948. – 48 с. ; 18 см. – (Пор. Библиографии ; 5)

34. **Аврамова**, Йорданка, Кънчева, Павлина Георгиева. Сервантес на български : [Библиография]. ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1947. – 16 с. – (Пор. Библиографии ; 4)

35. **Аврамова**, Йорданка. Христо Смирненски : Библиография : 1898–1923–1948. ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1948. – 141 с. – (Пор. Библиографии)

36. **Боров**, Тодор, Арсова, Цветанка П. Чехов и България. Чехов на български : Библиогр. материали. – София : Наука и изкуство, 1955. – 258 с. : с факс. – (Пор. Библиографии ; № 14)

Състав. на библиогр. мат. Цветанка П. Арсова.

Съд. и статия за Чехов от Валентин Катаев, прев. [от рус.] Захари Статков.

За 50-год. от смъртта на Чехов.

1565 тир.

37. **Боршуков**, Георги Енев. Показалец на съдържанието на в. „Работник“ 1892–1894. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1954. – 172 с. : с ил., портр., факс. – (Пор. Библиографии ; № 12) 570 тир.

38. **Данчева**, Йота. Георги Бакалов : Библиография. ред. Кръстю Каруцин. – София : Наука и изкуство, 1963. – 240 с. – (Пор. Библиографии ; 22) 880 тир.

39. **Едрева**, Павлина Георгиева. Вълко Червенков : Биобиблиография : 1900–1950. обща ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1950. – 72 с., 1 л. : портр. – (Пор. Библиографии ; 9)

40. **Едрева**, Павлина Георгиева, Русева, Зора, Фурнаджиева, Елена. Димитър Благоев : Библиография. [встъп. статия Христо Христов]. под ред. на Тодор Боров, Христо Христов. – София : Наука и изкуство, 1954. – 306 с. – (Пор. Библиографии ; 13)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

41. **Едрева**, Павлина Георгиева. Ленин на български : Библиография. обща ред. Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1952. – 136 с. – (Пор. Библиографии ; 11)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

42. **Едрева**, Павлина Георгиева. Септемврийското въстание 1923 : Мат. за библиогр. ред. Т. Боров. – София : ББИ, 1948. – 132 с. – (Пор. Библиографии ; 6)

43. **Едрева**, Павлина Георгиева. Сталин на български : Библиография. обща ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1951. – XV, 131 с. – (Пор. Библиографии ; 10)

44. **Едрева**, Павлина Георгиева. Сталин на български : Библиография. обща ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1951. – XV, 131 с. – (Пор. Библиографии ; 10)

45–47. **Иванчев**, Димитър. Български периодичен печат 1844–1944 : Анотиран библиогр. указател : Ч. 1–3. състав. Димитър П. Иванчев със сътрудн. на колектив при Бълг.

библиогр. инст. консулт. и рец. обща ред. Т. Боров и др. – София : Наука и изкуство, 1962–1969. – (Пор. Библиографии / Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин ; 20).

Ч. 1: А–М. – [VIII], 504 с. Ч. 2: Н–Я. – 1966. – VIII, 520 с. Ч. 3: Периодични издания на чужди езици : Единични листове : Добавки и поправки : Приложения. – 1969. – VIII, 480 с.

48. **Ковачев**, Велчо Вълков, Данчева, Йота. Партийният и антифашисткят периодичен печат в подготовката на Деветосептемврийското народно въстание 1941–1944 : Библиогр. указ. ред. Владимир Топенчаров. – София : Наука и изкуство, 1961. – 120 с. : с факс., 1 л. к. – (Пор. Библиографии ; № 20)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин – София.

49. **Орешкова**, Здравка. Маяковски в България : Въз основа на библиогр. материал, събран през 1947 от Йорданка Аврамова. под ред. на Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 100 с. – (Пор. Библиографии ; 8)

50. **Орешкова**, Здравка, Танчева, Сийка. Съветска художествена литература в България. 1944–1954 : Библиогр. справочник. под ред. на Тодор Боров. – София : Наука и изкуство, 1955. – 264 с. – (Пор. Библиографии ; № 14)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

51. **Сасева-Савова**, Елена, Боров, Тодор. Васил Коларов: Биобиблиография : По случай 70-год. му, 16 юли 1947. – София : Бълг. библиогр. инст., 1947. – XII, 180 с. : с ил., 1 л. портр. – (Пор. Библиографии ; 3)

Библиогр. мат. събра Елена Савова. Разпределение и обща ред. Т. Боров.

52. **Трайков**, Веселин. Българска художествена литература на чужди езици : 1944–1957 : Библиогр. указател. под ръковод. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1958. – 160 с. : с ил. – (Пор. Библиографии ; № 18)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

53. **Трайков**, Веселин. Българска художествена литература на чужди езици 1823–1962 : библиогр. указател. под общ. ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1964. – 382 с., 7 л. : факс., ил. – (Пор. Библиографии ; № 23)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

710 тир.

54. **Цолов**, Иван Цолов, Бошнаков, Димитър. Марксистко-ленинска книжнина в България (1917–1957) : Библиогр. извори. под ред. на Радослав Янчев. – София : Наука и изкуство, 1957. – 68 с. – (Пор. Библиографии ; 17)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

По случай 40-год. на Великата октомвр. социалист. революция.

55. **Шиклев**, Стоян, Цолов, Петър, Въжарова, Мария. Сто години народни читалища : Библиогр. указател. под ръководството на Дим. П. Иванчев. ред. Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1956. – 180 с. – (Пор. Библиографии ; 16)

Поредица „Библиографска просвета“

56. **Библиографията** в СССР и страните с народна демокрация : Сборник. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1954. – 112 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; № 9)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

57. **Зика**, Йозеф. Рецензията. прев. от чеш. Лиляна Албанска. – София, 1948 (София : 9 септември). – 40 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; 5)

58. **Крупская**, Надежда. Какво е писал и говорил Ленин за библиотеките. прев. [от рус.] Ценко Цветанов. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 53 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; 6)

59. **Ортега и Гасет**, Хосе. Мисията на библиотекаря. прев. Николай Николаев. под ред. на Живка Драгнева. – София : Бълг. библиогр. инст., 1948. – 24 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; № 3)

60. **Ричардсън**, Ърнест. Теоретическа и практическа класификация. прев. Дора Ганчева. под ред. и предг. Александър Балабанов. – София : Бълг. библиогр. инст., 1947. – X, 64 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; 1)

61. **Симон**, К. История на библиографията в чужбина. прев. от рус. Наталия Буссе. под ред. на Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 52 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; 7)

62. **Съветска** библиография : Сб. статии и материали. прев. от рус. и ред. Захари Статков. – София : Бълг. библиогр. инст., 1951. – 144 с. – (Пор. Библиогр. просвета ; 8)

63. **Цветанов**, Ценко. Материали по история на българската библиография до Освобождението. под ред. на Тодор Боров. – София : Наука и изкуство, 1955. – 160 с. : с факс. – (Пор. Библиогр. просвета ; 10)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

Пореდიца „Отделни трудове“

64. **Зотова**, Кремена. Български библиографски институт : 1945–1955. под ред. на Тодор Боров. – София : Наука и изкуство, 1955. – 96 с. – (Пор. Отделни трудове ; 2)

Поредица „Периодичен печат“

65. **Чешмеджиева**, Вяра. Периодични издания в НР България 1953 : библиогр. указател. [увод] Т. Боров [ред.]. – София : Наука и изкуство, 1955 (София : Държ. книгопеч. предприятие 9 септ.). – 132 с. – (Пор. Периодичен печат / Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин ; 5)

66. **Чешмеджиева**, Вяра, Фурнаджиев, Иван. Периодични издания в НР България 1955 : библиогр. указател. под рък. на Д. П. Иванчев. ред. Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1956 (София : Държ. воен. изд., 1957). – 135 с. – (Пор. Периодичен печат / Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин; № 7)

67. **Чешмеджиева**, Вяра, Фурнаджиев, Иван. Периодични издания в НР България 1955 : библиогр. указател. под рък. на Д. П. Иванчев. ред. Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1956 (София : Държ. воен. изд., 1957). – 135 с. – (Пор. Периодичен печат / Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин ; № 7)

Поредица „Помагала“

68. **Български** библиографски институт (София) (1947) Правила за описание на книги в народните библиотеки. ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1947. – 88 с. ; 37 см. – (Пор. Помагала ; 1)

69. **Българските библиотеки** – дейни разпространители на съветската книга. подг. Цветанка Желева. под ред. на Т. Боров. 2. доп. и прераб. изд. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1951. – 48 с. : с диагр. – (Пор. Помагала ; 2)

70. **Желева**, Цветанка. Изложба на съветската книга в България : За масови библиотеки. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1950. – 48 с. – (Пор. Помагала)

71. **Изложба** на съветската книга в България : За масови библиотеки. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 48 с. ; 18 см. – (Пор. Помагала)

72. **Типов** каталог за масови библиотеки. изработ. колектив. под рък. на Цв. Желева-Йончева. ред. Т. Боров. ново изд. – София : Наука и изкуство, 1957 (Пловдив : Д. Благовев). – VII, 242 с. – (Пор. Помагала ; № 6)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

73. **Класификационна** схема [на бюлетините *Български книгопис* и *Летопис на периодичния печат*]. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1962. – 12 с. – (Пор. Помагала ; № 9)

74. **Типов** каталог за масови библиотеки. изработ. под рък. на Ценко Цветанов. обща ред. Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1950. – XXIV, 240 с. ; 25 см. – (Пор. Помагала ; № 3)

Поредица „Препоръчителни списъци“

75. **Буссе**, Наталия. Какво да четем върху Великата октомврийска социалистическа революция : Препоръчителен списък. – София : Бълг. библиогр. инст., 1949. – 15 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 1)

76. **Въжарова**, Мария. Какво да четем за Народнодемократична република Чехословакия : Препоръч. библиогр. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, [1952]. – 48 с. ; 18 см. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 14)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. 1000 тир.

77. **Вълчева**, Анелия. Какво да четем по случай Международния празник на труда 1 май : Препоръч. библиогр. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 16 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; № 7)

78. **Едрева**, Павлина. **Какво** да четем от Сталин и за Сталин : Препоръч. списък. – София : ББИ Елин Пелин, 1949. – 15 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 3)

79. **Едрева**, Павлина. Какво да четем от Ленин и за Ленин : Препоръч. библиография. под ред. на Т. Боров. – София : ББИ, 1950. – 32 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 8)

80. **Едрева**, Павлина. Какво да четем от Сталин и за Сталин : Препоръч. библиография. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1952. – 75 с. ; 18 см. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 15)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин. 1000 тир.

81. **Едрева**, Павлина. **Какво** да четем от Сталин и за Сталин : Препоръч. списък. – София : ББИ Елин Пелин, 1949. – 15 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 3)

82. **Желева**, Цветанка. Какво да четем за Народнодемократичната република Унгария : Препоръч. библиография. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1952. – 74 с. – (Пор. Препоръчителни списъци)

83. **Павлов**, Андрей. Какво да четем за Девети септември : Препоръч. библиогр. под ред. на П. Кънчева. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 32 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 11)

84. **Павлов**, Андрей. Какво да четем за Девети септември : Препоръч. библиогр. под ред. на П. Кънчева. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 32 с. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 11)

85. **Трайков**, Веселин. Какво да четем за Народна република Румъния : Препоръч. библиогр. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1951. – 40 с. ; 18 см. – (Пор. Препоръчителни списъци ; 12)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин. – 1000 тир.

Поредица „Препоръчителни библиографии“

86. **Орешкова**, Здравка, Арсова, Цветанка. Какво да четем от Вазов и за Вазов : Препоръч. библиогр. под ред. на Т. Боров. – София : Бълг. библиогр. инст., 1950. – 46 с. – (Пор. Препоръчителни библиографии)

87. **Тренков**, Христо. Какво да четем по библиотечно дело и библиография : Препоръч. библиография. [2. осн. прераб. и доп. изд.]. – София : Наука и изкуство, 1955. – 48 с. – (Пор. Препоръчителни библиографии ; № 24)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

88. **Тренков**, Христо, Буссе, Наталия, Михайлова, Искра. Какво да четем по библиотечно дело : Препоръч. библиография в помощ на начинаещия библиотекар. под ред. на Т. Боров. – София : Наука и изкуство, 1953. – 28 с. ; 25 см. – (Пор. Препоръчителни библиографии ; № 18)

Изд. на Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

Поредица „Статистика на българската книжнина“

89–94. **Книги** и периодични издания в НР България 1956–1961 : Статист. материали : [Кн.] 1–6. – София : Бълг. библиогр. инст. Е. Пелин, 1958. – 25 см. – (Пор. Статистика на бълг. книжнина ; № 1–6)

Кн. 1: 1956. израб. Ив. Панчева. под ред. на Кр. Зотова. – 1958. – 26 с., 17 л. табл.

Кн. 2: 1957. израб. Ив. Панчева. уводни бел. и анализ А. Кирмагорова. обща ред. Ек. Сарафова. – 1960. – 14 с., 17 л. табл.

Кн. 3: 1958. израб. А. Кирмагова. под ред. на Ек. Сарафова. – 1960. – 16 с., 17 табл.

Кн. 4: 1959. израб. А. Кирмагова. под ред. на Ек. Сарафова. – 1961. – 14 с., 17 л. табл.

Кн. 5: 1960. израб. А. Кирмагова, Д. Бошнаков. под ред. на Ек. Сарафова. – 1951. – 40 с. : с табл.

Кн. 6: 1961. израб. Д. К. Бошнаков. под ред. на Ек. Сарафова. – 1962. – 6, 34 с. : с табл.

Стажантски курс за библиотекари

95. **Тренков**, Христо. Научни учреждения в България и в Съветския съюз и изданията им : Лекции, изнесени пред есенния курс за подготовка на библиотекари – 1949. – София : Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин, 1949. – 24 с. – (Стажантски курс за библиотекари)

Именен показалец

Аврамова, Йорданка – 33–35.

Албанска, Лиляна (прев. от чеш.) – 58.

Арсова, Цветана (израб.) – 29, 86.

Бакалов, Георги – *за него* 38.

Балабанов, Александър (ред. и предг.) – 61.

Благоев, Димитър – *за него* 40.

Боров, Тодор – 1–2, 26, 36.

Боров, Т. (ред.) – 7, 33–35, 37, 39, 40, 41–47, 50–53, 56–57, 62, 64–70, 75, 77–78, 80, 85–86.

Боров, Тодор (ръковод.) – 54, 6.

Боров, Тодор – *за него* 3, 1.

Боршуков, Георги. (израб.) – 37.

Ботев, Христо – *за него* 29.

Бошнаков, Димитър К.; Бошнаков, Д. (израб.) – 55, 93–94; (съавт.) 27.

Буссе, Наталия – 76; (прев. от рус.) 62; (състав.) 87.

Вазов, И. – *за него* 86.

Въжарова, Мария – 56, 77; (съавт.) 28.

Вълчев, Величко – 9.

Вълчева, Анелия (израб.) – 82.

Ганчева, Дора (прев.) – 61.

Данчева, Йота (израб.) – 38; (състав.) – 48.

Димитров, Георги – *за него* 10.

Драгнева, Живка (ред.) – 60.

Едрева, Павлина – 39–44, 78–79; състав. – 81.

Желева-Йончева, Цветанка – 71; (израб.) 80; (подг.) 70; (ръковод.) 75.

Зика, Йозеф – 58.

Зотова, Кремена – 65; (израб.) 17; (ред.) 89.

Иванова, Екатерина – 27, 28; (израб.) – 29.

Иванчев, Димитър. П. – 45–47; (ръковод.) 7, 56, 67–68.

Каравелов, Любен – *за него* 33.

Каруцин, Кръстю (ред.) – 38.

Кирмагова, А. (израб.) – 91–93; (уводни бел. и анализ) 90.

Ковачев, Велко (състав.) – 48.

Коларов, Васил – 50, 52.

Крупская, Надежда – 59.

Кънчева, Павлина² (състав.) – 34; (ред.) 83–84.

Ленин – *за него* 78.

Маяковски – *за него* 51.

Михайлова, Искра (израб.) – 16.

Михов, Никола В. – 30.

Николаев, Николай (прев.) – 60.

Орешкова, Здравка – 51, 86; (съавт.) 28.

Ортега и Гасет, Хосе – 60.

Павлов, Андрей (израб.) – 83–84.

Панайотов, Иван – 14.

Панчева, Ив. (израб.) – 89–90.

Ралева, Олга – 15.

Ричардсън, Ърнест – 61.

Русева, Зора (израб.) – 40.

Савова, Елена – 52.

Сарафова, Ек. (ред.) – 90–94.

Симон, К. – 62.

Смирненски, Христо – *за него* 34.

Сталин – *за него* 79, 81.

Статков, Захари (прев. от рус. и ред.) – 63.

Стоянов, Маньо – 19.

Танчева, Сийка (съавт.) – 51.

Топенчаров, Вл. (ред.) – 48.

Трайков, Веселин (израб.) – 54, 85; (ред.) 3; (състав.) 53.

Тренков, Христо – 20–22, 95; (състав.) – 87–88.

Троянова, Божана (ред.) – 3.

Фурнаджиев, Ив. (съавт.) – 67–68.

Фурнаджиева, Елена (израб.) – 40.]

Христов, Христо (ред.) – 40.

Цветанов, Ценко – 23–24, 64; (прев. от рус.) 59; (ред.) 28; (ръковод.) 74.

² Вж и Едрева, Павлина.

Цолов, Иван (израб.) – 55.

Червенков, Вълко – *за него* 39.

Чехов – *за него* 36.

Чешмеджиева, Вяра – 66–68.

Чолов, Петър (състав.) – 56.

Шиклев, Стоян Ст. – 25, 56.

Янчев, Радослав (ред.) – 55.

Borov, T. (red.) – 32.

Kirkova, Tatiana E. (trad.) – 32.

Trenkov, Hristo – 31.

Източници

Зотова, Кремена. Български библиографски институт : 1945–1955. под ред. на Тодор Боров. – София : Наука и изкуство, 1955. – 96 с. – (Пор. Отделни трудове ; 2)

Изд. Бълг. библиогр. инст. Елин Пелин.

2065 тир.

Библиогр. с. 50–76.

Електронен каталог на Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, София (НБКМ). [онлайн]. [прегледан 1.12.2021]. <https://plus.bg.cobiss.net/opac7/bib/search/advanced?db=cobib>

НБКМ–БИА, ф. 849 (Проф. Тодор Боров), а.е. 2528.

Първата дигитална колекция „Български библиографи и библиотекари“

МАРИЯ БРАНКОВА

The first digital collection “Bulgarian bibliographers and librarians”

Maria Brankova

Summary

In the “Library Science, Bibliography, Book Science and Scientific Information” sector of the “Special Collections” Department, the creation of a digital collection “Bulgarian Bibliographers and Librarians” began. It will include valuable works by the most famous authors such as: Stoyan Argirov, Tsenko Tsvetanov, Boris Desev, Dimitar Ivanchev, Hristo Trenkov, Kremena Zotova, Todor Borov.

Key-words: “St. St. Cyril and Methodius” National Library, “Library Science, Bibliography, Book Science and Scientific Information” sector, digitalization, bibliographic heritage.

В проследяване на историческите обстоятелства в България и в културно-обществения живот на България след Освобождението се наблюдават редица трудности по пътя към преодоляване на вековната изолация на страната и почти замрелия културен прогрес.

Укрепването и възраждането на културния и книжовен живот започва с усилия за създаване и поддържане на училищни и читалищни библиотеки. Въпреки скромния бюджет за култура, читалищният живот, съвместно с читалищните библиотеки, се активизира. Основават се Народните библиотеки в град София и Пловдив, както и Университетска библиотека в София.

В края на XIX в. в библиотекознанието като наука се очертават приносите на първите професионални личности-библиотековеди като Стоян Аргиров и Тодор Боров.

Те установяват тесни връзки между библиотекознанието заедно с книгознанието и библиографията, както и възможностите за взаимното им обогатяване.

Зараждат се нови библиотековедски дисциплини, свързани с библиотечните сгради, архитектурата и опазването на книжовния фонд. Разработва се концепция за развитие на училищните и читалищни библиотеки, чието главно предназначение е да работят за подема на образованието и културата на народа.

Първите библиотековеди са личностите, които развиват библиотечната наука не само от теоретичната и страна, но и създават реална практическа насоченост на библиотеките като социален институт и като стимулатор на духовния и културен живот на страната.

През 1957 г. излиза нормативен акт за задачите и устройството на Народната библиотека в София, според който ѝ се възлагат редица функции, свързани с оказване на методична помощ на различните видове библиотеки в страната. Като предпоставка за изпълнението на тази задача към създадения тогава Научно-методичен кабинет се създава специализирана читалня с библиотековедска литература. През следващите години се осигурява постоянен приток на текущи публикации на библиотеки и библиотечни институции, чрез книгообмен, покупки и абонаменти системно се набавят книги и периодични издания.

До 1993 г. Читалнята е част от Научно-методическия център към Националната библиотека, а от 2007 г. е самостоятелен сектор към отдел „Специални колекции“ и днес функционира като важно информационно звено в областта на библиотечното дело.

Сега в сектор „Библиотекознание, библиография, книгознание и научна информация“ се съхранява уникална колекция, съдържаща над 18 000 тома монографични издания и ценни справочници, над 100 заглавия специализирани периодични издания в областта на библиотекознанието, библиографията, книгознанието, издателското дело и научната информация. Към колекцията принадлежат също така и:

- стандарти по библиотечно дело;
- материали на международни библиотечни организации (IFLA и др.);
- материали от библиотечни форуми и конференции и др.

В последните години се наблюдава повишен читателският интерес (от студенти, докторанти, колеги-библиотекари и други библиотечни специалисти) към специализираната колекция с литература по библиотечна и научна информация. Появява се необходимост от цифровизиране на тази колекция с оглед нейното опазване и създаване на възможности за разширено обслужване на потребителите. Разнообразното визуализиране на съдържанието, както и реализиране на заявки за услуги през интернет страницата на Националната библиотека ще обогатят опита и повишат удобството на потребителите.

В рамките на разширяване на специалните дигитални колекции в Национална библиотека се предвижда дигитализиране на трудове на най-изявените и с особен принос към българската библиографска и библиотечна наука автори.

За България началото на дигитализацията е положено в Националната библиотека през 2005 г., когато се създава специален Дигитален център. Приоритетно е заложена дигитализацията на ръкописи, редки и ценни книги, архивни документи с оглед срочната необходимост от тяхното опазване. Водещ мотив за успешно реализираните проекти по дигитализация е спасяването на редки и ценни издания и колекции, включително и тяхната частична дигитализация.

През юли 2020 г. в сектор „Библиотекознание, библиография, книгознание и научна информация“ на отдел „Специални колекции“ започна процесът на създаване на дигитална колекция „Български библиографи и библиотекари“.

Дигиталната колекция включва ценни произведения на най-известни автори като:

- Стоян Аргиров (1870–1939) – филолог, преводач, основоположник на българската библиотечна наука;

- Ценко Цветанов (1904–1960) – библиограф, педагог, писател, литературен критик;

- Борис Десев (1910–1979) – филолог, библиотечар, педагог;

- Димитър Иванчев (1910–1990) – философ, библиограф, краевед;

- Христо Тренков (1912–1971) – библиограф, секретар на Българската национална комисия по библиография към ЮНЕСКО;

- Кремена Зотова (1928–2015) – философ, библиограф, учен;

- проф. Тодор Боров (1901–1993) – библиограф, основател на Българския библиотечарски институт, директор на Народната библиотека (1944–1949). През 2021 г. се навършиха 140 години от рождението му.

Досега са дигитализирани трудовете на български библиографи и библиотекари – над 35 автори, с особен принос към библиотечните науки в България. Тази специална дигитална колекция дава възможност за:

- създаване на възможности за използването на фонда за научни и изследователски цели под формата на дигитални копия, без опасност за оригиналите;

- съхраняване на част от културно-историческото наследство, намиращо се в библиотековедската читалня на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“;

- да се усъвършенства достъпа на потребителите до архивния фонд на тази колекция.

Дигитализираните файлове са над 9000, а сканираните документи – над 110 броя.

Съставители и автори

Съставители

доц. д-р Красимира Александрова

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Директор

д-р Ваня Аврамова

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Заместник-директор

Автори

д-р Мария Бранкова

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Отдел „Специални колекции“
Ръководител

доц. д-р Венцислав Велев

Университет по библиотекознание и информационни технологии
Катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“

д-р Петър Величков

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Редактор на сп. „Библиотека“

Габриела Георгиева

Централна библиотека на Българската академия на науките
Отдел „Обслужване и фондове“

Юлий Йорданов

Литературен критик
Дружество „Будители“ – Монтана
Председател

доц. д-р Никола Казански

Централна библиотека на Българската академия на науките

Илияна Камбурова

Университет по библиотекознание и информационни технологии
Докторант

Ренета Константинова

Регионална библиотека „Любен Каравелов – Русе

Направление „Ресурсно осигуряване“
Сектор „Справочно-библиографска дейност и междубиблиотечно заемане“
Ръководител

проф. дпн Александра Куманова

Университет по библиотекознание и информационни технологии
Катедра „Библиотечни науки“

д-р Силвия Найденова

Централна библиотека на Българската академия на науките
Директор

Румяна Петрова

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Заместник-директор

Роксана Рангелова

Университет по библиотекознание и информационни технологии
Алумни

доц. д-р Юлия Савова

Университет по библиотекознание и информационни технологии
Катедра „Библиотечни науки“

ас. Силвия Филипова

Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
Направление „Национална библиографска агенция“
Ръководител

Фототипно издание на „Пътят на книгите“ от проф. Т. Боров

Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ издаде фототипно **„Пътят към книгите. Увод в библиографията“** по случай 120-годишнината на **проф. Т. Боров** – именит учен, библиограф и литературовед, директор на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (1944–1949).

„Пътят към книгите“ и днес е полезно пособие не само за студенти и за преподаватели, но и за всички, които се вълнуват от пътя на книгите към читателите.

Страници: 170
Цена: 15,00 лв.

Директна покупка

от Националната библиотека „Св. Кирил и Методий“ – на **гигие** „Регистрация“, или чрез **заявка** до Росица Владимирова – тел. (02) 9183 136; GSM: 0885643171; e-mail: R.Vladimirova@nationallibrary.bg; rosicavladimirova@abv.bg

Нови справочници в НБКМ

Обществено-политически науки

Боранијашевић, Марија. Српско-енглески / енглеско-српски речник грађанског процесног права / Марија Боранијашевић, Гордана Станковић, Владимир Боранијашевић = Serbian-English / English-Serbian dictionary of civil procedural law / Marija Boranijašević, Gordana Stanković, Vladimir Boranijašević. – Београд : Службени гласник, 2019. – 102, 98 с. – (Правна библиотека. Едиција Посебна издања).

Библиогр.: с. 99–100.

ISBN 978-86-519-2378-7.

Гуль, Марыя Уладзіміраўна. Беларуска-рускі і руска-беларускі слоўнік сацыялагічных тэрмінаў / М. У. Гуль. – Брэст : БрДУ ім. А. С. Пушкіна, 2017. – 120 с.

Текст и на рус. ез.

ISBN 978-985-555-619-1.

Пчелинцева, Татьяна Константиновна. Русский некрополь в Болгарии / Т. К. Пчелинцева, К. Д. Бендерова, Е. Д. Бендерова ; состав. Т. К. Пчелинцева ... [и др.]. – Москва : Минувшее, 2019. – 458 с. : с портр., [12] л. : портр., факс. – (Сер. Российские некрополи)

Библиогр.: с. 452–458.

ISBN 978-5-905-901-49-2.

Самые известные монастыри России : иллюстрированная энциклопедия / состав. А. И. Пантилеева. – Москва : Белый город, 2019. – 104 с. : с цв. ил.

ISBN 978-5-7793-2102-0.

Bielecki, Czesław. Freedom : a do-it-yourself manual / Czesław Bielecki ; transl. and ed. Maya Latynski. – Gdańsk : Europ. Centrum Solidarności, [2009]. – 93 с. : с ил.

ISBN 978-83-929813-5-0.

Biografický slovník českých zemí. Sv. 23, Hav-Hel / red. Klára Andresová ... [и др.]. – Praha : Academia : Hist. úst. AV ČR, 2020. – VIII с., с. 317–472.

ISBN 978-80-200-3164-8 (Academia); ISBN 978-80-7286-358-7 (Hist. úst. AV ČR).

The **book** of symbols : the archive for research in archetypal symbolism : reflections on archetypal images / ed.-in-chief Ami Ronnberg ; ed. Kathleen Martin. – Köln : Taschen, 2010. – 808 с. : с цв. ил.

ISBN 978-3-8365-1448-4.

[**Carl** Friedrich von Siemens Stiftung] 2005–2020 – Carl Friedrich von Siemens Stiftung : Fünfzehnjahresbericht / hrsg. von Heinrich Meier. – München : Carl Friedrich von Siemens Stiftung, 2020. – 224 с. : с цв. ил., портр.

ISBN 978-3-938593-34-9.

Catling, Christopher. The illustrated practical encyclopedia of archaeology : the key sites, who discovered them, and how to become an archaeologist / Christopher Catling, Paul Bahn. – [London] : Lorenz books, [2010]. – 512 с. : с цв. ил.

ISBN 978-0-7548-2057-4.

History of the world in 1 000 objects / ed. Lili Bryant ... [и др.]. – London : Dorling Kindersley, 2015. – 400 с. : с ил., к., факс.

ISBN 978-1-4093-5466-6.

The **Hutchinson** illustrated encyclopedia of British history. – Reissued and updated ed. – Oxford : Helicon, 1998 (Italy : The Tipografica San Paolo). – XII, 384 с. : с ил.

1. изд. 1995.

Библиогр.: с. 381–384.

ISBN 1-85986-185-7.

Kopiński, Krzysztof. Niemiecko-polski i polsko-niemiecki słownik historyczny : na podstawie źródeł średniowiecznych i wczesnośredniowiecznych z terenu Polski. T. 1, Niemiecko-polski słownik historyczny = Deutsches-polnisches und polnisch-deutsches historisches Wörterbuch : bearbeitet anhand der mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Quellen aus dem Gebiet Polens. Bd. 1, Deutsch-polonisches historisches Wörterbuch / oprac. Krzysztof Kopiński, Janusz Tandecki, Liliana Lewandowska. – Wyd. 2. popr. i uzup. – Toruń : TNT, 2020. – XCVI, 307 с. – (Fontes / Towarzystwo Naukowe w Toruniu, ISSN 0082-5506 ; 118).

ISBN 978-83-65127-64-8.

Kopiński, Krzysztof. Niemiecko-polski i polsko-niemiecki słownik historyczny : na podstawie źródeł średniowiecznych i wczesnośredniowiecznych z terenu Polski. T. 2, Polsko-niemiecki słownik historyczny = Deutsches-polnisches und polnisch-deutsches historisches Wörterbuch : bearbeitet anhand der mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Quellen aus dem Gebiet Polens. Bd. 2, Polnisch-deutsches historisches Wörterbuch / oprac. Krzysztof Kopiński, Janusz Tandecki, Liliana Lewandowska. – Wyd. 2. popr. i uzup. – Toruń : TNT, 2020. – 315 с. ; 24 см. – (Fontes / Towarzystwo Naukowe w Toruniu, ISSN 0082-5506 ; 119).

ISBN 978-83-65127-65-5.

Magee, Bryan. The story of philosophy / Bryan Magee. – Rev. ed. – London : Dorling Kindersley, 2016. – 240 с. : с ил.

ISBN 978-0-24124-126-4.

Nouveau petit Larousse illustré : dictionnaire encyclopédique : 6200 gravures, 220 planches et tableaux, 140 cartes / publ. sous la dir. de Claude Augé et Paul Augé. – 368 éd. – Paris : Libr. Larousse, 1943, cop. 1924. – 1767 с. : с ил.

Parker, Philip. World history : from the ancient world to the information age / Philip Parker. – London : Dorling Kindersley, 2017. – 416 с. : с ил.

ISBN 978-1-4053-4124-0.

Philosophers : their lives and works / forew. by Simon Blackburn. – London : Dorling Kindersley, 2019. – 360 с. : с ил., портр.

ISBN 978-0-2413-0172-2.

Philosophy : a visual encyclopedia / ed. Amanda Wyatt. – London : Dorling Kindersley, 2020. – 208 с. : с ил.

ISBN 978-0-2414-1299-2.

The **religions** book / senior ed. Gareth Jones, Georgina Palfy. – London : Dorling Kindersley, 2013. – 352 с. : с ил. – (Big ideas simply explained).

ISBN 978-1-4093-2491-1.

Литературознание, езиковедение и искусство

Аникин, Александр Евгеньевич. Русский этимологический словарь. Вып. 14, Дигнитарь-Дрощи / А. Е. Аникин. – Москва : Инст. рус. яз. им. В. В. Виноградова РАН, 2020. – 383 с.

Изд. на Инст. филологии Сибирского отд-ния РАН.

Библиогр.: с. 7–19.

ISBN 978-5-4469-1761-7.

Белчев, Толе. Мал речник на туѓите зборови во македонскиот јазик / Толе Белчев, Снежана Веновска-Антевска, Елена Јованова-Грујовска. – Скопје : Бата прес, 2019. – 547 с. – (Едиција Лингвистика).

ISBN 978-608-253-098-7.

Бутина, Надежда Юрьевна. Александр Исаевич Солженицын : указатель зарубежных изданий на русском языке : 1963–1991 / состав. Н. Ю. Бутина, Н. Н. Носов ; библиогр. ред. Н. Ю. Бутина. – Москва : Пашков дом, 2019. – 128 с.

Изд. на Рос. гос. библ.

ISBN 978-5-7510-0774-4.

Българско-грузински и грузинско-български речник / състав. Ивана Колева ... [и др.]. – Тбилиси : Book Fabrika, 2021. – 208 с. : с табл.

Парал. загл. и текст на груз. ез.

ISBN 978-9941-8-3042-6.

Из истории русских слов / А. Е. Акинин ... [и др.]. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва ; Санкт-Петербург : Нестор-История, 2020. – 231 с.

ISBN 978-5-4469-1770-9.

Макаријоска, Лилјана. Црковнословенско-македонски речник / Лилјана Макаријоска. – Скопје : Л. Макаријоска, 2019. – 407 с.

Библиогр.: с. 407 и под линија.

ISBN 978-608-65563-5-8.

Оташевић, Ђорђе. Мали речник опсцене лексике и еуфемизма : енглеско-српски / Ђорђе Оташевић. – Београд : Alma, 2019. – 120 с. – (Библ. Речници ; књ. 61).

Текст и на англ. ез.

Библиогр.: с. 117–118.

ISBN 978-86-7974-718-1.

Русские писатели 1800–1917 : биографический словарь. 6, С–Ч / гл. ред. Б. Ф. Егоров. – Москва : Большая Рос. энцикл. ; Санкт-Петербург : Нестор-История, 2019. – 656 с. : с ил., портр. – (Русские писатели 11.–20. вв. Сер. биогр. словарей).

ISBN 978-5-4469-1616-0.

Ћосић, Павле. Српски речник синонима / Павле Ћосић. – 2. доп. и испр. изд. – Нови Сад : Прометеј ; Београд : Корнет, 2018. – 1357 с. : с табл. – (Библ. Речници / Прометеј ; књ. 7).

ISBN 978-86-515-1346-9 (Прометеј); ISBN 978-86-86673-47-3 (Корнет).

Cinema: the whole story / ed. Philip Kemp ; forew. Christopher Frayling. – Rev. and updated ed. – London : Thames & Hudson, 2019 (China). – 576 с. : с цв. ил.

1. изд. 2011.

ISBN 978-0-500-29527-4.

Cvejić, Miroslava. Srpsko-englesko-ruski poslovni rečnik = Serbian-English-Russian business dictionary = Србско-англиско-рускиот словарь бизнис терминов / Miroslava Cvejić, Larisa Kolomejceva Jovanović. – Beograd : Službeni glasnik, 2019. – 668 с. – (Biblioteka Lexis. Edicija Rečnici i enciklopedije).

ISBN 978-86-519-2372-5.

The **illustrated** Mahabharata : a definitive guide to India's greatest epic / ed. Bushra Ahmed ... [и др.]. – London : Dorling Kindersley, 2017. – 511 с. : с ил., факс.

ISBN 978-0-2412-6434-8.

[**One thousand**] 1 000 books to read : a life-changing list before you die / James Mustich ... [и др.]. – New York : Workman, 2018. – XII, 948 с. : с ил., портр., факс.

ISBN 978-1-5235-0445-9.

[**One thousand and one**] 1001 albums you must hear before you die / ed. Robert Dimery ; pref. Michael Lydon. – London : Quintessence ed., 2014 (China). – 960 с. : с цв. ил.

ISBN 978-1-84403-735-3.

Strauss, Roberto. Hebräisch : Wort für Wort ; Wörterbuch Hebräisch / Roberto Strauss. – 3. Aufl. – Bielefeld : Reise Know-How Verl. Rump, 2019. – 287 с. : с цв. ил. – (Kauderwelsch plus ; Bd. 37).

ISBN 978-3-89416-700-4.

Tuohy, Andy. A to Z great modern writers / Andy Tuohy ; text by Caroline Taggart. – [London] : Cassell, 2017 (China). – 224 с. : с цв. ил.

ISBN 978-1-84403-913-5.

Естествени науки и техника

Dictionary of medical ethics / ed. by A. S. Duncan ... [и др.]. – Rev. and enl. ed. – London : Darton, Longman & Todd, 1981. – XXXII, 459 с.

ISBN 0-232-51492-5.

The **ecology** book / forew. by Tony Juniper. – London : Dorling Kindersley, 2019. – 352 с. : с ил., диагр. – (Big ideas simply explained).

ISBN 978-0-2413-5038-6.

Encyclopedia of plants & flowers / ed.-in-chief Christopher Brickell. – 6 rev. and updated ed. – London : Dorling Kindersley, 2019. – 744 с. : с ил., к.

Изд. на Royal horticultural Soc.

ISBN 978-0-2413-4326-5.

Haeckel, Ernst. The art and science of Ernst Haeckel / [text] Rainer Willmann ... [и др.] ; Engl. transl. Elizabeth Clegg ; Fr. transl. Aude Fondard. – Köln : Taschen, 2017. – 704 с. : с цв. ил.

Парал. текст на фр. и нем. ез.

ISBN 978-3-8365-2646-3.

Science : the definitive visual guide / ed.-in-chief Adam Hart-Davis. – Rev. ed. – London : Dorling Kindersley, 2016. – 512 с. : с ил., портр., факс.

ISBN 978-0-2412-4047-2.

*Редактор Евелина Стойнева
e.stoyneva@nationallibrary.bg*

ТАЛОН

ЗА АБОНАМЕНТ НА СПИСАНИЕ „БИБЛИОТЕКА“, издание на
НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“,
ЗА 2022 г.

Име. Презиме. Фамилия.

Фирма (библиотека)

ИЗПРАЩАЙТЕ АБОНАМЕНТА НА АДРЕС:

Пощенски код. Град (село). Област.

Улица. бл. вх. ет.

ап. тел.

Заплащам сумата от. лева за:

	Бр. кн.	Ед. цена	6 м.	12 м.
☐ Сп. „Библиотека“	6	9,00 лв.	☐ 27 лв.	☐ 54 лв.

ЗА КОНТАКТИ И ИНФОРМАЦИЯ:

Росица Владимирова – тел. 9183 136; GSM: 0885643171
e-mail: R.Vladimirova@nationallibrary.bg
rosicavladimirova@abv.bg

МОЖЕТЕ ДА ИЗПРАЩАТЕ ТАЛОНИТЕ НА АДРЕС:

1037 София, бул. „Васил Левски“ 88
НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
Росица Владимирова

По сметка:

IBAN сметка: BG20UNCR76303100112993, BIC код:
UNCRBGSF, Уникредит Булбанк,
Бизнес център София Батенберг, 1000 София

С пощенски запис:

1037 София, бул. „Васил Левски“ 88
НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
Росица Владимирова

Прилагам към поръчката копие от платежния банков документ
или квитанция от изпратения пощенски запис.